

ACADEMIA

ROMÂNĂ

FILIALA TIMIȘOARA

CENTRUL DE CERCETARE PENTRU DEZVOLTAREA RURALĂ
DURABILĂ A ROMÂNIEI

RAPORT DE CERCETARE 2023

CERCETĂRI PRIVIND DEZVOLTAREA RURALĂ DURABILĂ A BANATULUI MONTAN

Partea I *CERCETĂRI PRIVIND EVOLUȚIA AGRICULTURII ȘI DEZVOLTAREA RURALĂ Ă ROMÂNIEI*

Timișoara
2023

FILIALA TIMIȘOARA

CENTRUL DE CERCETARE PENTRU DEZVOLTAREA RURALĂ
DURABILĂ A ROMÂNIEI

RAPORT DE CERCETARE

2023

CERCETĂRI PRIVIND DEZVOLTAREA RURALĂ DURABILĂ A BANATULUI MONTAN

Partea I

CERCETĂRI PRIVIND EVOLUȚIA AGRICULTURII ȘI DEZVOLTAREA RURALĂ A ROMÂNIEI

Colectiv de cercetare CCDRDR:
Prof. dr. Nicoleta MATEOC-SÎRB, CS I,
Acad. Păun Ion OTIMAN, CS I,
Dr. Adrian BĂNEȘ, CS I,
Dr. Cosmin SĂLĂȘAN, CS II,
Dr. Andrea FEHER, CS III,
Dr. Miroslav RAICOV, CS III,
Dr. Gabriel ȘUSTER, CS III,
Ing. Zamfira IUCU

Timișoara
2023

Academia Română – Filiala Timișoara (ARFT)
CENTRUL DE CERCETARE PENTRU DEZVOLTAREA
RURALĂ DURABILĂ A ROMÂNIEI (CCDRDR)
Bv. Mihai Viteazu 24, Timișoara, Ro-300223, România
Tel/fax: 0040256491816, E-mail: ccdrr@academiatm.ro

Tema "***Cercetări privind dezvoltarea rurală durabilă a Banatului montan***", aprobată de adunarea generală a Academiei Române, cuprinde cercetările științifice de întreprins de Centrul de Cercetare pentru Dezvoltarea Rurală Durabilă a României, perioada 2023-2025, segmentate după cum urmează:

În planul pe anul 2023 lucrarea *Cercetări privind evoluția agriculturii și dezvoltarea rurală a României* (Partea I) prezintă starea generală a agriculturii și a spațiului rural al României în perioada 1990-2023 și modul în care se integrează componenta montană în sistemul general agroalimentar românesc.

Partea a II-a (2024) a temei, va cuprinde cercetările privind *Stadiul dezvoltării rurale a Banatului montan, axate pe oferta turistică a zonei și contribuția turismului rural la dezvoltarea economică în județul montan Caraș-Severin*.

Partea a III-a (2025) va cuprinde cercetări de teren axate pe *Proiecte de extensie a turismului rural în Banatul montan, contribuția turismului rural la dezvoltarea rurală durabilă a zonelor defavorizate*.

CUPRINS

Introducere.....	1
Capitolul 1	
UNDE SE AFLĂ ȘI ÎNCOTRO SE ÎNDREAPTĂ AGRICULTURA ROMÂNIEI	5
1.1. Starea de azi a ruralului românesc, discrepanțe și incompatibilități agricole româno-vest-europene	5
1.2. Consumul agroalimentar al României	14
1.3. Producția agricolă a României.....	21
1.4. Producția agroalimentară a României	35
1.5. Structura filierei agroalimentare a României	36
1.6. Comerțul exterior agroalimentar al României	39
1.7. Date comparative ale agriculturii României cu unele țări vest-europene (UE) și est-europene (CSI)	50
1.8. Încotro se îndreaptă agricultura României ?	53
Capitolul 2	
APLICAREA DEFECTUOASĂ A REFORMEI FUNCIARE - PRINCIPALA CAUZĂ A PRECARITĂȚII AGRICULTURII ROMÂNEȘTI ACTUALE	54
2.1. Evoluția exploatațiilor agricole în țările vest-europene	55
2.2. Evoluția exploatațiilor agricole în România	62
2.3. Structura actuală a exploatațiilor agricole în România	65
2.4. Structura exploatațiilor agricole pe forme juridice și ramuri de activitate ...	78
2.5. Dimensiunea economică a exploatațiilor agricole din România	91
Capitolul 3	
SUSȚINEREA FINANCIARĂ A AGRICULTURII DIN FONDURI NAȚIONALE ȘI EUROPENE ÎN NECONCORDANȚĂ CU CERINȚELE ȘI PRIORITĂȚILE ROMÂNIEI – A DOUA CAUZĂ A PRECARITĂȚII ACTUALE A AGRICULTURII ROMÂNIEI. PROPUNEREA UNUI NOU SISTEM DE FINANȚARE.....	93
3.1. Structura alocărilor financiare (1990-2020)	93
3.2. Neconcordanța cerințe/alocări financiare efective în producția agroalimentară	100
3.3. Consecințele susținerii deficitare a sectorului producției animale: reducerea masivă a gradului de zootehnizare a producției agroalimentare	105
3.4. Susținerea financiară a agriculturii și dezvoltării rurale prin Planul Național Strategic 2023-2027	111
3.5. Structura actuală a economiei agricole și rurale românești solicită o schimbare profundă a sistemului de finanțare	117
3.6. Noul sistem de alocare financiară bazat pe rezultate și performanță	119
IN LOC DE ÎNCHEIERE	123
Bibliografie	127

INTRODUCERE

Raportul științific pe anul 2023, cu tema **UNDE SE AFLĂ ȘI ÎNCOTRO SE ÎNDREAPTĂ AGRICULTURA ROMÂNIEI (1991-2007-2023) după** (peste) 30 de ani de la promulgarea Legii fondului funciar (1991) și de aplicare a acesteia și 15 ani de la aderarea României la UE și de adoptare a politicii agricole comune europene (2007), încearcă să redea drumul parcurs de agricultura și agricultorii români, de spațiul rural și locuitorii săi, ca efect al "tranziției", de la agricultura colectivizat-estatistă la agricultura privată și al "reformelor" aplicate de statul român în această perioadă de timp semnificativă ca durată de peste trei decenii, și să conțină câteva din propunerile noastre privind corecțiile și reformele necesare "îndreptării" evoluției viitoare ale agriculturii și dezvoltării rurale românești către spațiul vesteuropean în care am intrat.

Principalele metode de cercetare ale evoluției economice și sociale a agriculturii și spațiului rural românesc pe care le-am folosit sunt: **analiza seriilor dinamice** (cronologice) **lungi și comparația în timp și spațiu** a principalilor indicatori economici, financiari, sociali și tehnici ai agriculturii românești cu cei din agricultura unor țări vesteuropene (membre UE) și ale unor țări esteuropene (membre și non-membre CSI).

1. Seriile statistice cronologice, având ca surse anualele și rapoartele statistice ale României, anuarul statistic european EUROSTAT, surse statistice esteuropene din fostele state socialiste esteuropene, atâtea cât am avut la dispoziție, puține ca volum și cu posibilități reduse de accesare, în general incompatibile cu statisticile europene, precum și din multiple surse bibliografice, au fost segmentate, pentru o cât mai autentică comparație, în două perioade: **1990-2006 - perioada de preaderare; 2007-2021 - perioada de postaderare a României la UE**, iar acolo unde a fost necesar s-au folosit și serii statistice mai lungi, ca de exemplu în cazul analizei comparative a evoluției mărimii și structurii exploatațiilor agricole în câteva țări europene (pentru Franța, 125 de ani; pentru România, 100 de ani și pentru Germania, 65 de ani).

Efectele economice și de producție, modificările structurale intervenite în timp, producția și consumul agroalimentar al României, determinate de tranziție și reformă, le-am prezentat în două serii statistice cronologice succesive. Pentru exemplificare, în introducere ne referim numai la scăderea ponderii producției animale românești cu 7,4% în perioada 2007-2019, după aderarea la UE, față de perioada anterioară aderării, 1990-2006 (producția animale 24,1%, în perioada 1990-2006; 18,7% în perioada 2007-2019), care a însemnat, din punct de vedere economic, o reducere a valorii producției zootehnice românești de circa 1,9 miliarde €, ceea ce, în mărimi de producție fizică, reprezintă o scădere de circa 200000 tone carne (respectiv cantitatea egală cu carnea de porc importată de România în doi ani, 2018-2019, fizic însemnând o pierdere de efectiv de 1,9 milioane porci) sau o diminuare de 76 mil. hl lapte (producția anuală a 190000 vaci, calculată la producția medie anuală de 4000l/cap).

2. În perioada de timp 1991-2023, lungă de peste trei decenii, după promulgarea Legii fondului funciar, ca efect al aplicării acesteia, s-au produs mutații profunde în structura agriculturii României, determinate de principalul fenomen juridic, economic și social al perioadei: **privatizarea terenului agricol (reîmproprietărirea**, atât cât a fost posibilă datorită multiplelor restricții cu privire la revenirea la proprietatea funciară privată dinainte de naționalizare și colectivizare), marcată, la început, de sincope, inconsecvențe de ordin politic și ideologic, determinate de trecerea de la agricultura socialistă de stat și colectivistă la agricultura privat familială și societară. Prevederile inițiale ale Legii fondului funciar, ale suitei de legi cu amendările ulterioare (în mare parte și în cele mai multe cazuri contradictorii) și ale legislației subsecvente

(ordonanțe și hotărâri de guvern etc.) au determinat **structura fluidă și puternic bipolarizată a agriculturii românești actuale**.

3. Cum a evoluat agricultura României după aderarea la UE din punctul de vedere al celei mai importante funcții a acesteia: **asigurarea securității alimentare a țării și a siguranței alimentare a populației României, considerăm că reprezintă cea mai exactă reflectare a modului concret de aplicare a reformei funciare și a strategiei naționale de dezvoltare rurală precum și a politicii agricole comune europene, în această nouă perioadă**. În opinia noastră, structura consumului agroalimentar românesc pe cele trei componente esențiale: a) **cheltuielile generate de consumul de alimente din producția internă**; b) **valoarea autoconsumului alimentar din producție proprie a exploatațiilor agricole** și c) **valoarea consumului de alimente din import** constituie cel mai reprezentativ indicator care descrie cu fidelitate și exactitate modul cum a evoluat agricultura României în perioada 1991-2022, adică **”unde se află agricultura României (2023)”**.

4. Adoptarea actelor normative naționale și europene de susținere financiară a exploatațiilor agricole au configurat, în mare parte, **structura agrară actuală a României**, pe tipuri și mărimi ale exploatațiilor agricole și pe ramuri de producție. Configurația agriculturii țării noastre, **pe tipuri de mărimi, dimensiuni și structuri de producție** (fizice, pe mărime ca suprafață, pe număr de exploatații și mărime economică -SO) ale exploatațiilor agricole, în comparație cu mărimea și structura exploatațiilor agricole din țări vesteuropene (membre UE) și din țări esteuropene (membre și non-membre CSI), reflectă, în cea mai mare măsură, spațiul geografic și politic (vest sau est european) cu care se aseamănă cel mai bine agricultura românească actuală, adică **”încotro se îndreaptă agricultura României în viitor”**.

5. Am început prezentarea evoluției agriculturii României, în perioada 1990-2021, cu accent deosebit pe perioada postaderare la UE (2007-2021), chiar de la ”capătul” segmentului agroalimentar (intens promovat în Europa, în ultima perioadă, prin sintagma: **”de la furcă la furculiță”**). Am procedat în analiza filierei agroalimentare invers, **”de la furculiță către furcă”**, deoarece considerăm că răspunsul cel mai bun la întrebarea **”unde se află agricultura României după (peste) 30 de ani de aplicare a Legii fondului funciar și 15 ani de la aderarea țării la UE”** ni-l dă tocmai **mărimea, structura și proveniența (sursa) consumului agroalimentar al populației țării, cum și cu cât este asigurat acesta din producția agroalimentară națională și cum și cât provine din import**. Cu alte cuvinte, pornim în determinarea locului unde se află, în prezent, agricultura României de la funcția principală a sistemului agroalimentar: **garantarea (asigurarea) securității alimentare a țării și siguranței alimentare a populației României**. Pentru țara noastră, funcția agriculturii de garantare a securității și de siguranță alimentară este cu atât mai importantă dacă avem în vedere oferta ecologică a solului românesc, printre cele mai generoase din punct de vedere natural din Uniunea Europeană (practic, România, din punctul de vedere al ofertei ecologice, se află pe locul doi în UE, după Franța). Prin urmare, având în vedere oferta ecologică a solului, este firesc să ne întrebăm **care este cauza faptului că România are, în dinamică, un consum agroalimentar din ce în ce mai dezechilibrat** pe cele trei surse: 1) **consumul comercial** de produse provenite de la exploatațiile agricole comerciale, 2) **autoconsumul de produse** din producția exploatațiilor de subsistență și semisubsistență și 3) **importul de produse agroalimentare**.

Urmărind evoluția consumului agroalimentar românesc în perioada 2000-2019, timp de 20 de ani, din care 15 ani după aderarea României la UE, pe cele trei componente importante amintite, adică: 1) **cheltuieli alimentare din producția internă** (consum comercial din producția internă); 2) **autoconsumul alimentar** (consumul necomercial) și 3) **consumul alimentar din import** (consum comercial din import), constatăm faptul că **importul de alimente crește în permanență**, an de an, pe alocuri chiar **exploziv**, multiplicându-se de cinci ori în douăzeci de ani

(932 mil.€, în anul 2000; 4803 mil.€, 15,5% din total consum alimentar, în anul 2019), în timp ce consumul alimentar românesc format din cheltuielile (cumpărările) cu alimentele din producția agricolă românească internă – **consum comercial intern** – și din autoconsum – **consumul necomercial** – se dublează valoric în aceeași durată de timp (8910 mil.€, în anul 2000; 17257 mil.€, în anul 2019). Cea mai mare debalansare a consumului alimentar este generată de deficitul de produse alimentare de origine animală (carne, lapte) și de produsele alimentare procesate (produse de carne, brânzeturi, etc.), acestea toate - produsele procesate din import - depășind, în ultimii ani, 60% din consumul total alimentar de produse procesate al României.

6. Analiza evoluției agriculturii și a dezvoltării spațiului rural a României, prin prisma rezultatelor concrete ale agriculturii privind garantarea securității și siguranței alimentare a populației țării și asigurarea calității decente a vieții locuitorilor rurali, după anul 1990 și până în prezent, am făcut-o în corelație strânsă cu procesul de susținere financiară a agriculturii din trei surse: **finanțări publice naționale de la bugetul statului, finanțări publice europene de la bugetul UE și finanțări private pentru investițiile făcute de fermieri și antreprenorii agricoli.**

Evoluția principalilor indicatori ai diferitelor ramuri agroalimentare ale sistemului agroalimentar și ai dezvoltării rurale (evoluția producției agroalimentare, rezultatele financiare ale exploatațiilor agricole, asigurarea consumului agroalimentar național, în principal din producția agricolă internă, balanța comerțului exterior agricol, indicatorii sociali ai calității vieții rurale, amenajarea și echiparea adecvată a caselor rurale, satelor și teritoriului agricol, dezvoltarea rurală durabilă a spațiului rural etc.) în perioadele 1990-2006 și 2007-2021 este, cum am afirmat și mai înainte, în strânsă corelație cu mărimea și destinația sumelor alocate pentru finanțare de la bugetul național, din fonduri europene și din fondurile proprii ale agricultorilor și procesatorilor.

7. Este evident faptul că ritmurile de creștere sau scădere, ca mărimi absolute și relative a diferitelor ramuri (culturi agricole, specii de animale, sectoare de stocare și procesare alimentară) și ale filierei agroalimentare, sunt influențate direct de modul de aplicare a politicii financiare naționale și, după anul 2007 al integrării în UE, de politica agricolă comună europeană, adică de mărimea, consistență și eficiența subvențiilor și investițiilor acordate prin programele sectoriale stabilite de strategia(ile) țării prevăzute în planurile naționale de dezvoltare rurală (PNDR) și programele naționale strategice (PNS) prevăzute de Politica Agricolă Comună.

8. Programele europene și românești cele mai recente, amintind, aici, pe cele mai importante: **Pactul ecologic (verde) european (2019), Planul național de redresare și reziliență (2021) și Planul Național Strategic (PNS)**, aplicate adecvat cerințelor de dezvoltare durabilă (verde) în viitor a agriculturii și spațiului rural european, reprezintă factori importanți de evoluție, cu condiția ca acestea să conțină **prevederi realiste și să fie aplicate corect**. Avem în vedere, când afirmăm aceste cerințe - prevederi realiste și aplicări corecte - tocmai modul nerealist (din birou) cum au fost elaborate de UE unde reglementările privind "înverzirea" producției de energie prin prevederea unei creșteri exagerate a ponderii utilizării biocombustibililor în agricultură (și nu numai) și extinderea agriculturii ecologice în toate țările UE (prevederea unei ponderi nerealiste de până la 25% din suprafața agricolă a fiecărei țări din UE, până în anul 2030) etc. care nu au fost și nu sunt implementate în integralitatea lor de către autoritățile române responsabile¹, deoarece, fie nu au avut priceperea, experiența și abilitatea pentru a le adapta direcțiilor de dezvoltare agricolă și rurală necesare României, fie nu au avut fonduri suficiente atingerii parametrilor prevăzuți. În aceeași notă, trebuie să amintim și necorespunzătoarea adaptare a cerințelor de înverzire prevăzute de reglementările UE pentru aplicarea **Programului european**

¹ Prevederile programelor europene nu au atins în nicio țară nivelele prevăzute de reglementările UE privind ponderea biocombustibililor și a ecologizării producției agricole.

de redresare și reziliență prin alocarea de fonduri reduse ”tocmai” pentru cea mai importantă cale de **creștere sustenabilă și durabilă, stabilă** a producției agroalimentare românești - **extinderea și modernizarea sistemelor de irigații, corespunzător cerințelor de înverzire ale agriculturii.**

*

*

*

9. În finalul **Introducerii** la acest Raport dorim să justificăm demersul nostru prin intenția de a prezenta decidenților naționali importanți, o cât mai corectă stare a agriculturii, agricultorilor și locuitorilor spațiului rural ca **efect** a celor peste 30 de ani de tranziție și reformă funciară și 15 ani de aplicare a politicii agricole comune, după aderarea României la Uniunea Europeană. Cu alte cuvinte, încercăm să răspundem prin date statistice cât mai complete și grafice cât mai sugestive la prima întrebare a titlului cărții: **Unde se află agricultura României?**

De asemenea, prin date statistice elocvente, oferim o comparație între țările vest-europene membre ale UE, țările est-europene (membre și non membre în CSI) și România cu referire la structurile agrare, performanțele agriculturii, starea consumului agroalimentar național și al balanței comerciale, prin care fiecare cititor să poată să-și dea singur răspuns la a doua întrebare: **Încotro se îndreaptă agricultura României în viitor?**

În fine, Raportul conține **propunerile noastre** concrete referitoare la reformele și corecțiile pe care le considerăm necesare și urgente de aplicat, atât politicii agricole românești cât și politicii agricole comune europene pentru ca acestea să fie în concordanță reală cu **cerințele actuale ale agriculturii noastre, agricultorilor români, locuitorilor spațiului rural românesc**, astfel încât, urmând căile vest-europene de evoluție rurală, **să apropiem agricultura și dezvoltarea rurală a României de nivelul țărilor Uniunii Europene, din care juridic și țara noastră face parte.**

Cu alte cuvinte, încercăm să sugerăm decidenților majori (de azi și de mâine) ai țării noastre să-și îndrepte atenția, efortul și acțiunile astfel încât **agricultura și dezvoltarea rurală să facă parte, în viitor, de facto din Uniunea Europeană.**

Capitolul 1

UNDE SE AFLĂ ȘI ÎNCOTRO SE ÎNDREAPTĂ AGRICULTURA ROMÂNIEI*

1.1. Starea de azi a ruralului românesc, discrepanțe și incompatibilități agricole româno-vest-europene

Realitățile spațiului rural românesc, după peste trei decenii de tranziție și reforme agrare, sunt rezultatul evenimentelor și acțiunilor politice, economice, juridice și sociale acumulate de-a lungul secolului al XX-lea, la care se adaugă efectele politicii agricole comune europene aplicate după aderarea României la UE în anul 2007. Patru schimbări majore de sistem, intervenite în secolul trecut, apreciate ca patru fracturi majore ale structurilor agrare românești: marea reformă agrară din anul 1921, reforma agrară din anul 1945, colectivizarea din perioada 1949-1962 și decolectivizarea agriculturii după anul 1989, ca efect al aplicării Legii fondului funciar din anul 1991 (și a legilor conexe acesteia), au făcut imposibilă **conceperea și aplicarea unui proiect agricol românesc de lungă durată**, asemenea majorității țărilor (vest) europene. Schimbările majore succesive de sistem politic au generat instabilitate și, ceea ce este mai grav, absența continuității, durabilității și sustenabilității sistemului agricol național.

Agricultura actuală a României (apărută după anul 1989), puternic bipolarizată, fluidă, nestructurată, neperformantă, necompetitivă și neconcurențială european, formată din: a) **gospodăria agricole mici de subzistență și semisubzistență necomerciale** care cuprind peste 95% din numărul exploatațiilor și peste 6 milioane ha teren agricol; b) trecerea de la unitățile agricole socialiste mari (IAS, CAP), caracteristice socialismului oriental din perioada comunistă, la **exploatațiile agricole mari corporatiste** (societăți comerciale, asociații agricole), majoritatea aflându-se, în prezent, în faza capitalismului primar, din care circa 12 mii exploatații mari și foarte mari de tip latifundiar, care cumulează o suprafață agricolă eligibilă european de peste 6,5 milioane ha (din care peste 5 mil. ha teren arabil de cea mai bună calitate), precum și o mică parte din **exploatațiile mijlocii familiale** (asemănătoare majorității exploatațiilor agricole vest-europene comerciale performante), care dețin (numai) circa 1,6 milioane ha (12,3%) din suprafața arabilă a țării, **este consecința politicilor agricole românești** (tranziție, reforme, restructurări, ajustări) **aplicate contradictoriu, lipsite de continuitate, coerență și competitivitate.**

Realitățile dominante ale spațiului rural românesc actual, marcate în ultimele trei decenii de fenomene economice și sociale negative, precum și disfuncționalitățile cauzate de pandemia de Coronavirus, în anii 2020 și 2021, solicită o **schimbare radicală a politicii agricole românești actuale cât și necesitatea unor elemente concrete de subsidiaritate conținute în reglementările politicii agricole comune europene** aplicabile și agriculturii României., fiind cazul **adoptării unui nou sistem de susținere financiară a producției agroalimentare românești** în viitor. Reformele politicii agricole comune în privința subsidiarității sunt cu atât mai necesare și urgente, dacă avem în vedere rezultatele actuale submediocre înregistrate de agricultura și dezvoltarea rurală, mai cu seamă în perioada după aderarea României la UE (2007-2022), după cum rezultă în continuare:

* Otiman, P.I. – *Raport de cercetare – 2022*, Institutul de Economie Agrară al Academiei Române

1. **Grad redus de utilizare a potențialului ecologic al terenurilor agricole**, de circa 39-40%, în perioada 1990-2019, față de un grad mediu normal de utilizare a terenurilor agricole de 80% în Franța și în alte țări vest-europene membre ale UE, este un alt factor generator de nonperformanță în agricultura României. În plus, aportul celor trei factori ai producției agricole (pământ, muncă și capital) plasează agricultura României în faza ei primară, cu o contribuție a factorilor adăugați (muncă și capital) care creează valoare nouă, de numai circa 30% în agricultura României, în perioada 1990-2021. Aceasta este principala explicație a faptului că, în această perioadă, România a realizat o producție medie de cereale de circa 3300 kg/ha, față de producția medie a Franței de 6800 kg/ha (producția medie de cereale a României fiind de 48,2% din producția medie a Franței) (tabelul 1, figura 1);

Tabelul 1

Evoluția producției de cereale în Franța și România, kg/ha, 1990-2021

	Media 1990-1994	Media 1995-1999	Media 2000-2004	Media 2005-2009	Media 2010-2014	Media 2015-2019	Media 2020-2021	% 1990-2021
Prod medii cereale, RO, kg/ha	2643	2959	2692	2789	3514	4620	4286	48,2
Prod medii cereale, FR, kg/ha	6436	7030	7026	7018	7184	6846	6770	100,0

Sursa: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

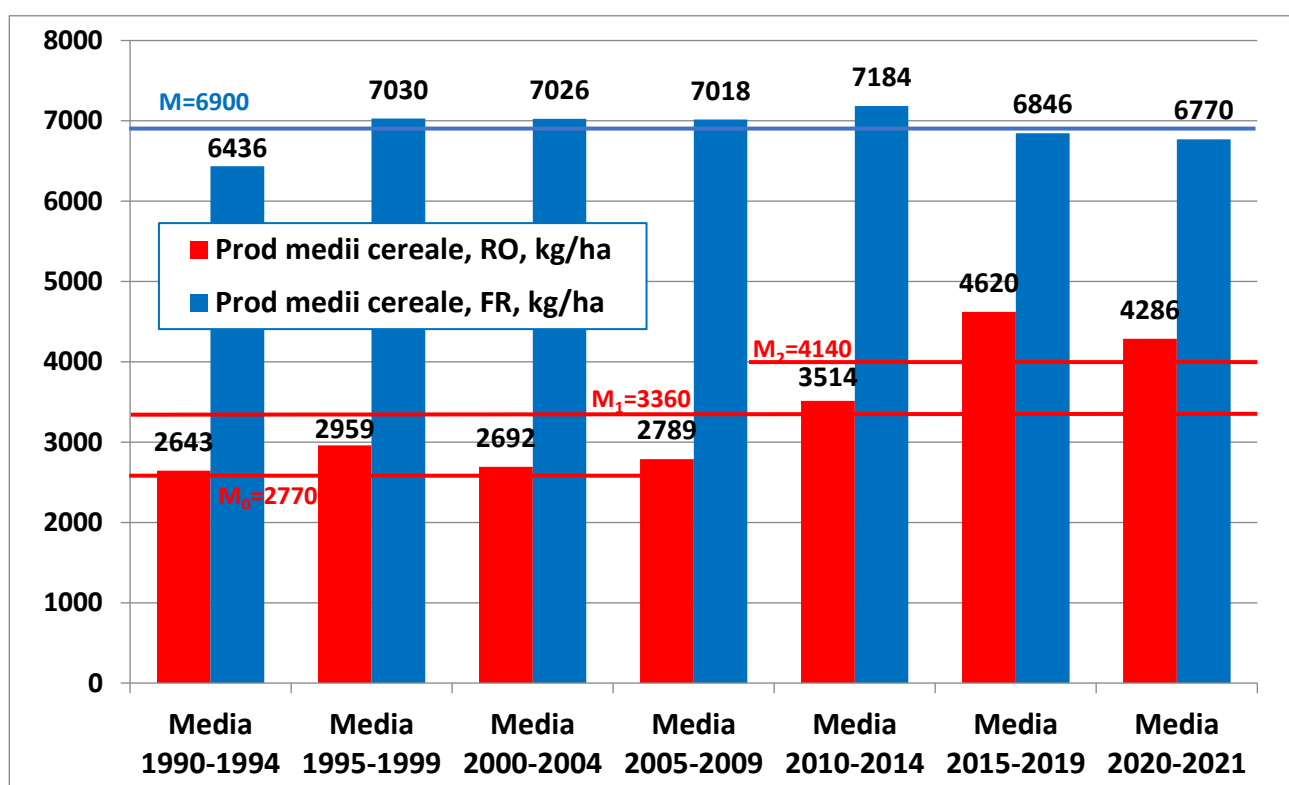

Figura 1. Evoluția producției de cereale în Franța și România, kg/ha, 1990-2021.

2. **Decalaje de performanță tehnologică**, cuantificate prin randamentul mediu scăzut la cereale, obținut de România, sunt evidențiate atât de nivelul scăzut al acestuia, cât și de **fluctuația și instabilitatea** multianuală accentuată. În țări precum Franța, Italia și Spania se înregistrează un **diferențial anual maxim de producție** (diferența între producția maximă și cea minimă anuală) la culturile de cereale, de circa 1300 kg/ha (21%), la o producție medie multianuală de 6800 kg/ha, iar în România diferențialul maxim este de 2000 kg/ha (75%), la o producție medie multianuală de numai 3300 kg/ha, fapt ce demonstrează, fără putere de tăgadă, nonperformanțele și marile fluctuații ale producției vegetale ale României, dependența neacceptat de mare de condițiile climatice (tabelul 2, figura 2);

Tabelul 2

Evoluția producției de cereale (kg/ha) și a precipitațiilor anuale (mm) în România, 1990 – 2021

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Producții medii cereale (kg/ha)	3011	3192	1814	2423	2773	3085	2430	3498	2610	3173	1853	2998	2377	2339	3895	3298	3081
Precipitații anuale (mm)	426,4	664,6	432,5	522,3	477,9	605,9	617,9	689	651,3	655,6	376,4	609	587,3	495,2	625,6	809,3	614

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1990-2021
Producții medii cereale (kg/ha)	1524	3229	2815	3316	3989	2357	3854	4054	3535	3965	5225	5999	5458	3543	5028	3304
Precipitații anuale (mm)	454,8	593,4	588	742,3	420,2	550	645	724,3	539,5	560,2	613,5	587,2	510,4			580

Sursa: Institutul Național de Statistică, baza de date Tempo online, anuarele statistice 1990-2022

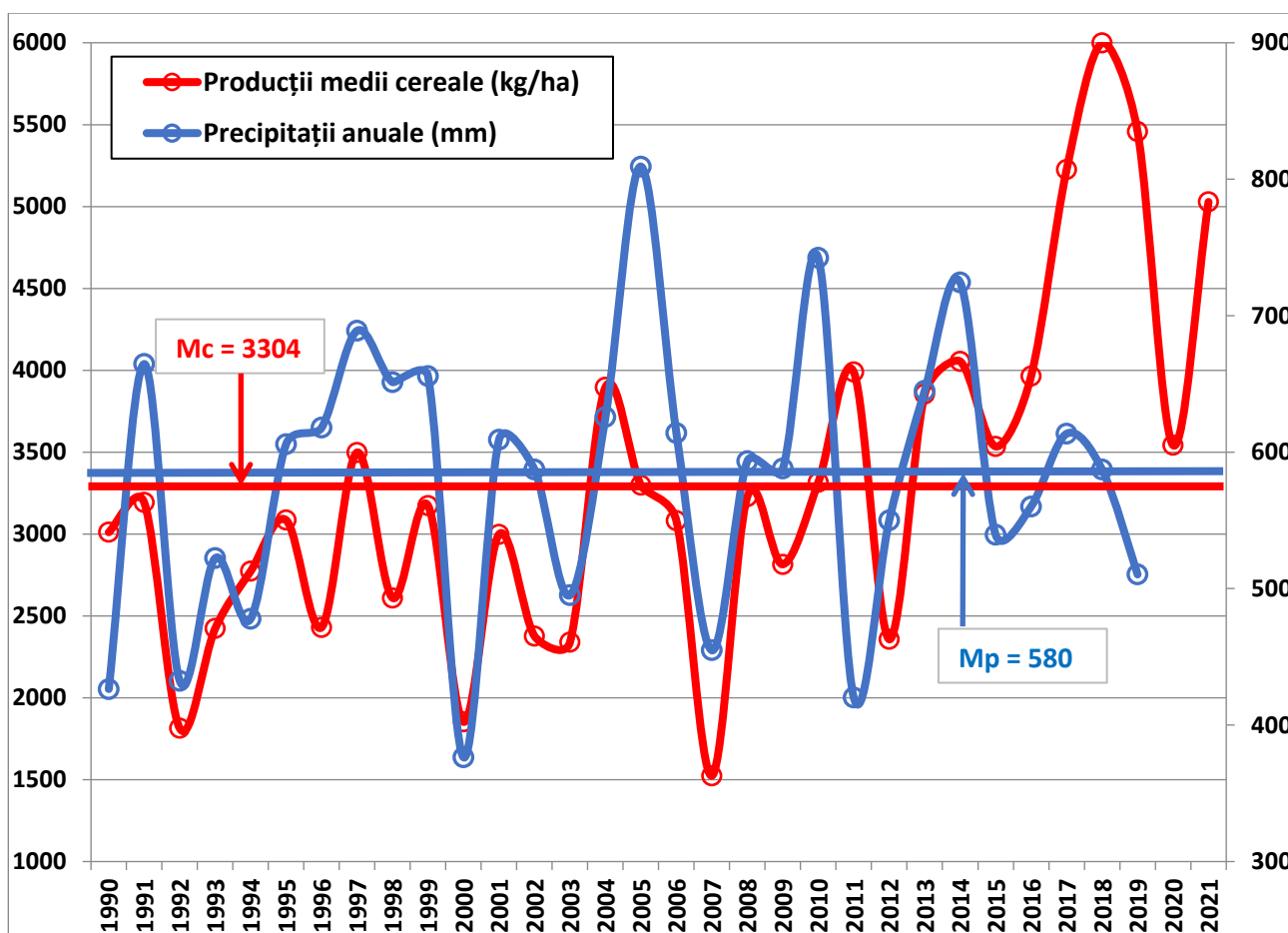

Figura 2. Evoluția producției medii de cereale (kg/ha) și a precipitațiilor anuale (mm) în România, 1990 – 2021.

Tabelul 3

Evoluția producției totale de cereale din România în perioada 1964-1990, mil t.

	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Producție cereale	11	12	14	14	13	13	11	15	17	14	14	15	20

	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	Media
Producție cereale	19	18	19	19	16	20	18	20	20	20	17	19	18	17	16,4

Sursa: Institutul Național de Statistică, anuarele statistice 1964-1990

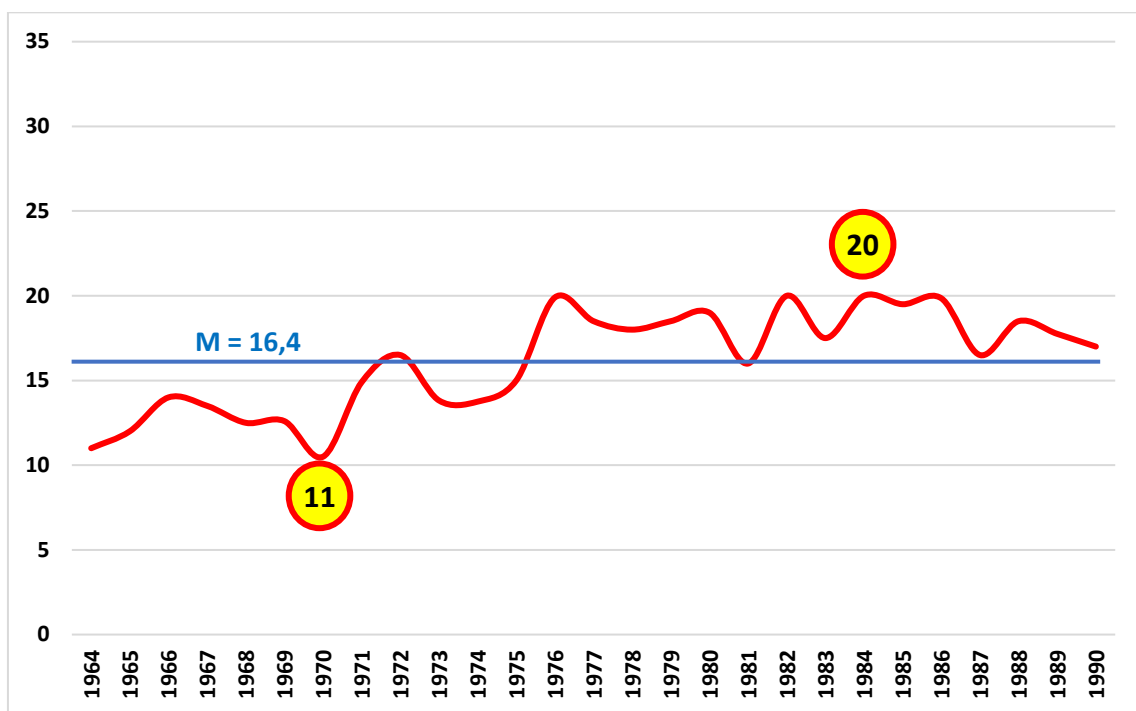

Figura 3. Evoluția producției totale de cereale din România în perioada 1964-1990 (mil t.).

Tabelul 4

Evoluția producției totale de cereale din România în perioada 1990-2021, mil t.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media
Producție cereale	19	12	16	18	20	14	23	15	17	10	19	14	13	25	18	15	15,5

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media
Producție cereale	8	17	15	16	21	13	21	22	19	22	27	32	30	19	27	20,6

Sursa: Institutul Național de Statistică, baza de date Tempo online

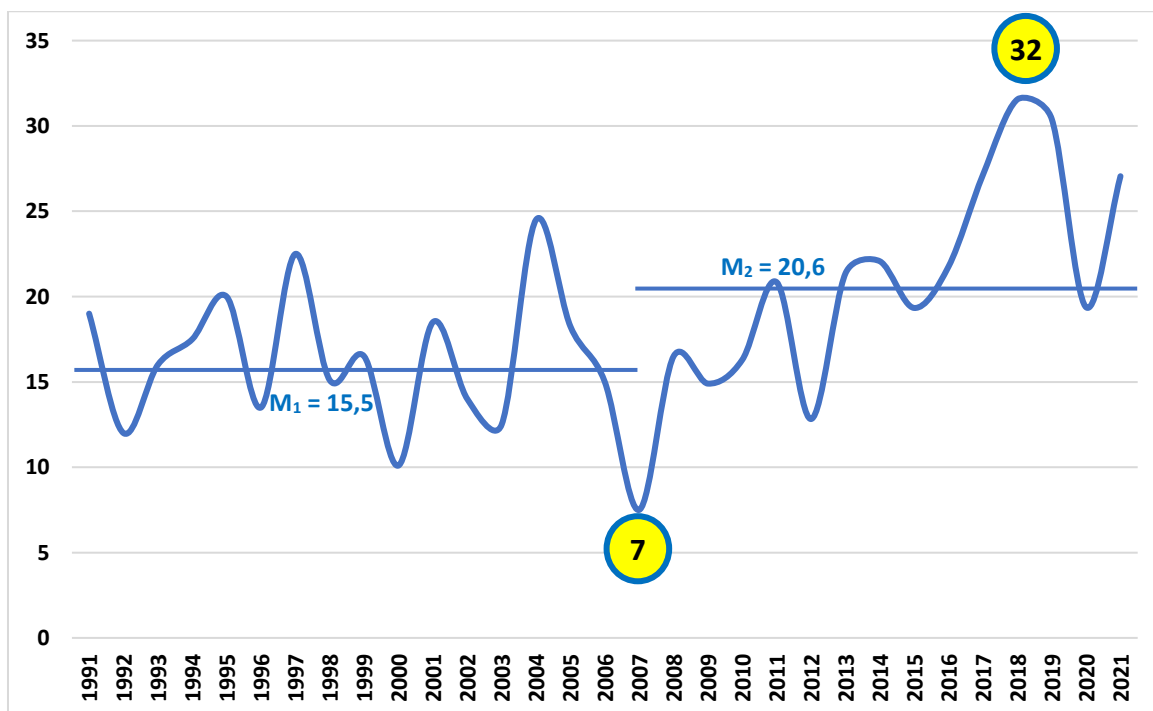

Figura 4. Evoluția producției totale de cereale din România în perioada 1991-2021 (mil t.).

3. Fluctuația și nonperformanța nepermis de mari ale producției agricole anuale sunt generate, în primul rând, de **dependența încă (prea) ridicată de condițiile meteorologice anuale** (meteo-dependența producției agricole, figura 2), deoarece sistemele de irigații au fost folosite incomplet, înainte de anul 1990, iar, după acest an, fiind, în mare parte, nefuncționale, datorită degradării fizice, echipării precare a fermelor cu instalații de irigare, toate acestea producând costuri ridicate ale apei adusă la plantă, generate de 3-4-5 repompări succesive din fluviul Dunărea, care asigură 90% din necesarul de apă. Totodată, prin folosirea în multe exploatații agricole a unor **tehnologii agricole învechite** (mai cu seamă în primele două decenii după anul 1990), cu consum redus de inputuri, îngrășăminte, substanțe de protecția culturilor, care ar trebui să susțină performanța, și a unor echipamente tehnice depășite din punct de vedere al consumului de carburanți, de energie și al productivității, toate acestea au condus la **nonperformanța actuală de producție și economică**;

4. Stadiul actual real al agriculturii și dezvoltării rurale românești, privit din punctul de vedere al **dezvoltării spațiului rural și al performanțelor agricole**, rezultate din mărirea principalilor indicatori economici (în cea mai mare parte), **este similar cu stadiul în care s-a aflat agricultura țărilor UE-6 în anii 1965–1970**, deoarece:

- **dezvoltarea și amenajarea teritoriului rural este precară**: instalațiile de apă, canalizarea, stațiile de epurare, încălzirea cu gaze naturale de 5-6 ori mai mică față de țări ca Ungaria, Cehia, Slovacia (țări fără producție proprie de gaz metan), căile de comunicații, rețelele de drumuri, toate în proporție redusă și de slabă calitate etc.;

- **alimentarea cu apă a locuințelor** este necorespunzătoare, mai mult de jumătate din populația rurală nebeneficiind de alimentare cu apă în sistem public;

- **gradul extrem de redus de echipare a teritoriului rural** și a locuințelor cu sisteme de încălzire și de racordare la rețele de gaze naturale și canalizare (de circa 5–6 ori mai redus față de mediul urban românesc, care, la rândul său, are încă un nivel al dotării tehnico-edilitare mult inferior mediei urbanului UE);

- **starea slabă a locuirii** pentru circa 38% din populația rurală, determinată de calitatea necorespunzătoare a locuințelor (caselor) construite din materiale nedurabile (40–42%) și a gradului ridicat de îmbătrânire a acestora (75% din locuințe au vechimea peste 50–60 de ani);

- **valoarea producției agricole (primare) la hectar**, obținută de fermierii români, este de 1411 €/ha (media perioadei 2007-2019), de 1,5–1,6 ori mai mică comparativ cu cea obținută de țările UE (2250 €/ha);

- **consumul intermediar**, ca expresie a nivelului de susținere financiară a tehnologiilor de producție, a structurii și a gradului de intensivizare a producției agricole, cu impact direct asupra randamentelor, înregistrează o valoare de circa 700 euro/ha în România, comparativ cu 8.369 euro/ha în Olanda, 3.987 euro/ha în Belgia, 2.843 euro/ha în Danemarca, 2500-2800 euro/ha în Franța și Germania;

- **valoarea adăugată brută** în agricultura românească se află la jumătatea mediei UE, fapt care conduce la obținerea unei producții agroalimentare finale de circa 1.400–1.500 €/ha în România, față de o medie de 2.400–2.600 €/ha în țările UE. Valoarea adăugată brută scăzută și **transferul masiv în afara țării al subvențiilor încasate de agricultorii români de la UE**, prin exportul de cereale și oleaginoase (peste 50% din producția națională) și prelucrarea internă redusă a materiilor prime agricole; transformarea extrem de redusă a porumbului produs de exploatațiile vegetale în furaje combinate, respectiv în carne și ouă în exploatațiile zootehnice românești;

- **producția agroalimentară asigură necesarul de consum** intern al populației, după cum rezultă din datele statistice, se prezintă astfel: tomate 82,3%; fructe 70,9%; carne de porc 58,1%; carne de pasăre 68,3%; carne total 64,4%; lapte de vacă 81,7%;

- **autoconsumul alimentar** în România se ridică, în medie, la 28-35% din totalul consumului alimentar intern, în fermele de subzistență acesta reprezintă 90–92% din producția exploatațiilor agricole mici, iar în cazul fermelor de semi-subzistență și comerciale de mărime medie, ponderea autoconsumului este de 50–52%, față de numai 10–12% în UE, această stare având drept consecință o valoare medie a consumului comercial din producția agricolă în România de 400–420 €/ha, de patru ori mai mică comparativ cu cea realizată de UE;

- consecința non-performanțelor agricole românești se concretizează în **ponderea extrem de ridicată a importului de alimente** în totalul consumului alimentar (27,8%, media ultimilor ani, 2007-2019) și ponderea mult prea scăzută (15,4%) a exporturilor în total producție agroalimentară și, prin urmare, o balanță comercială agricolă negativă;

- **importul celor mai importante produse agroalimentare** se prezintă astfel (perioada postaderare 2007-2019): tomate **17,7%**; fructe **29,1%**; lapte de vacă **18,3%**; carne total **35,6%**; carne de porc **41,9%**; carne de pasăre, **31,7%**, cu sublinierea faptului că în ultimii cinci ani (2015-2019) ponderile importurilor au crescut mult peste cifrele prezentate;

- **exportul românesc conține preponderent materii prime** (cereale, oleaginoase, animale vii) iar importul românesc este format masiv din produse de origine animală și procesate (carne, lapte, legume-fructe, material biologic etc.); între structura comerțului exterior agroalimentar românesc al anilor 2007-2021 și cea de 100 de ani în urmă nu este aproape nicio diferență, nici un progres structural, calitativ;

- **formarea brută a capitalului agricol românesc** este foarte lentă, comparativ cu cea a Franței, în timp de peste trei decenii, (tabelul 5, figura 5);

Tabelul 5

Dinamica formării brute de capital în Franța și România, 1990-2021, €/ha

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ro	23	25	30	22	22	22	22	22	17	10	42	38	45	39	40	36
F	263	243	233	222	241	265	284	286	304	321	326	326	315	316	332	350
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ro	38	45	62	66	84	113	78	100	83	71	77	86	78	109	126	204
F	360	386	389	388	358	403	440	430	397	393	372	350	383	396	377	418

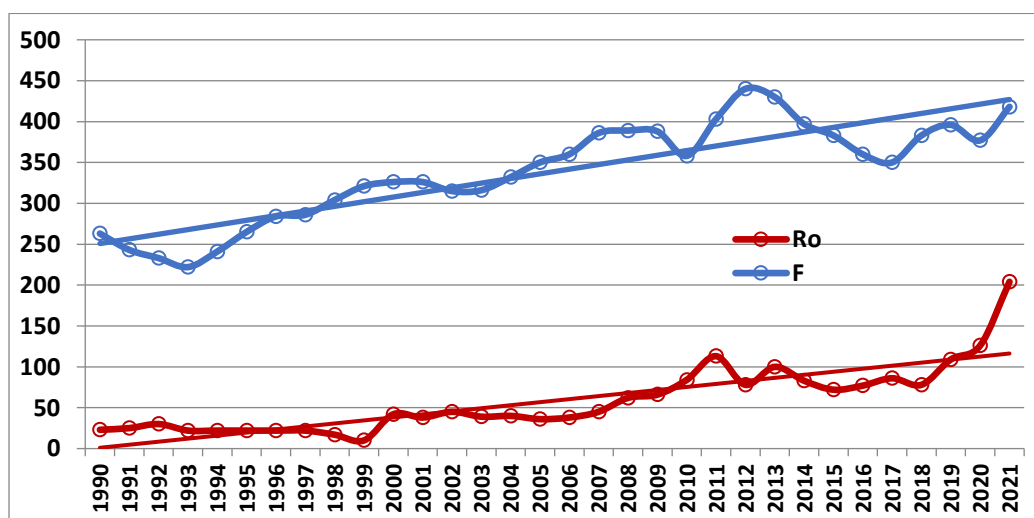

Figura 5. Dinamica formării brute de capital, date comparative Franța și România, 1990-2021, €/ha.

• **creditele bancare** acordate exploatațiilor agricole europene sunt de 8-9 ori mai mari comparativ cu cele acordate exploatațiilor agricole românești (1.700–2.000 €/ha - credite în UE, 200-230 €/ha în România);

• **balanța comercială agricolă** este profund deficitară (1,2 mld. € deficit comercial în anul 2019);

• **dotarea unui agricultor român**, comparativ cu dotarea unui agricultor din UE (tabelul 6, figura 6), este, urmare a lentorii formării capitalului fix românesc, de circa 10-12 de ori mai mică (6000-6500 € imobilizări corporale în UE, față de 540 € în România);

Tabelul 6

Structura capitalului agricol fix. Comparatie România:Franța, %

	Franța	România
teren	19,6	67,6
animale	22,6	17,2
mașini	42,4	8,2
plantații pv	3,7	6,2
infrastructura agricolă	11,7	0,8

Sursa: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

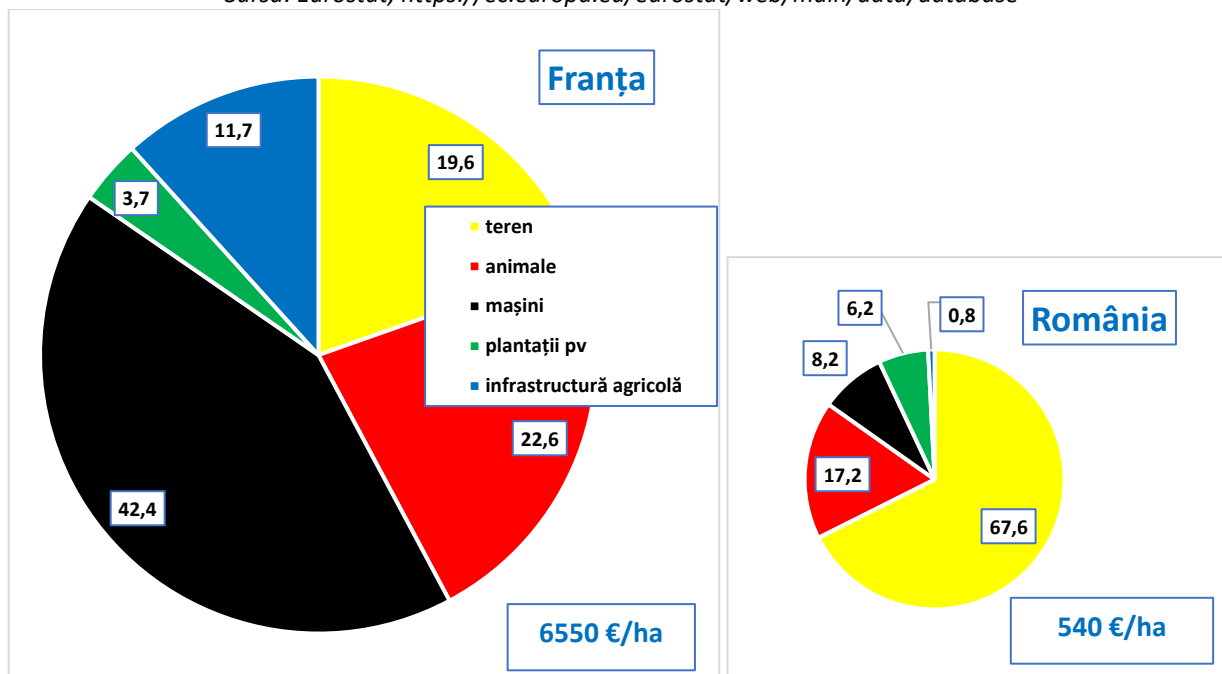

Figura 6. Structura capitalului agricol fix. Comparatie România:Franța (%).

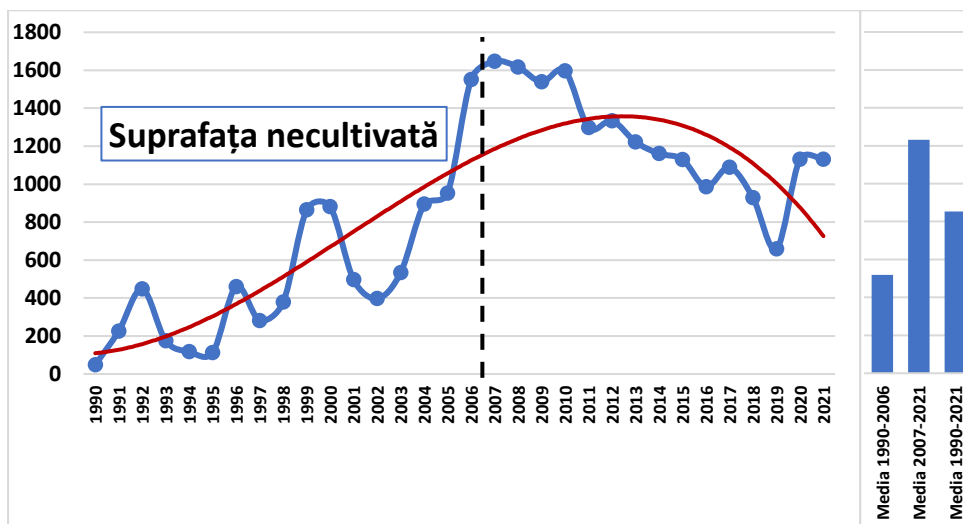

Figura 7. Evoluția suprafeței necultivate în România, 1990-2021, mii ha.

- **dezagriculturalizarea**, prin nelucrarea anuală a circa 1,2-1,3 milioane ha teren arabil și 1,0-1,2 milioane ha pajiști naturale, circa 13-15% din terenul agricol al României. Suprafața arabilă necultivată în perioada 2007-2021, în media de 1,23 mil ha arabil pe an (figura 7) reprezintă, de fapt, un minus în valoarea anuală a producției agricole de 2230 mil lei, adică 13-15%;

- prin **irigarea în medie a circa 230-250 mii ha teren agricol (1997-2021)**, 2,8% din terenul arabil al României, respectiv 7-8% din suprafața totală amenajată pentru irigat înainte de anul 1990 (figura 8), România a înregistrat, în perioada 1990-2021, o metependență nepermis de mare și o fluctuație exagerată a producției medii (figura 2) și totale (figura 4) de cereale (producția totală de cereale de 7815 mii tone, recolta minimă în anul 2007; 31553 mii tone, recolta maximă în anul 2019);

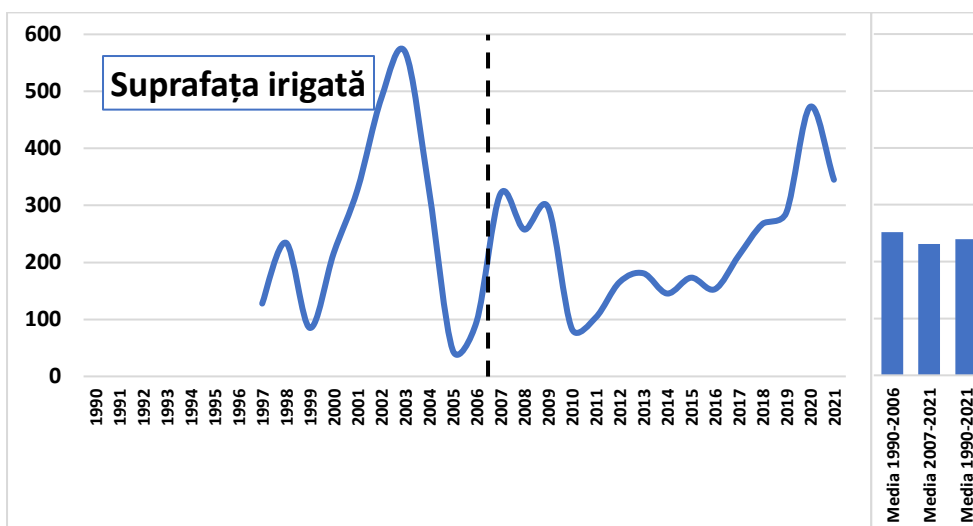

Figura 8. Evoluția suprafeței irigate în România, 1990-2021, mii ha.

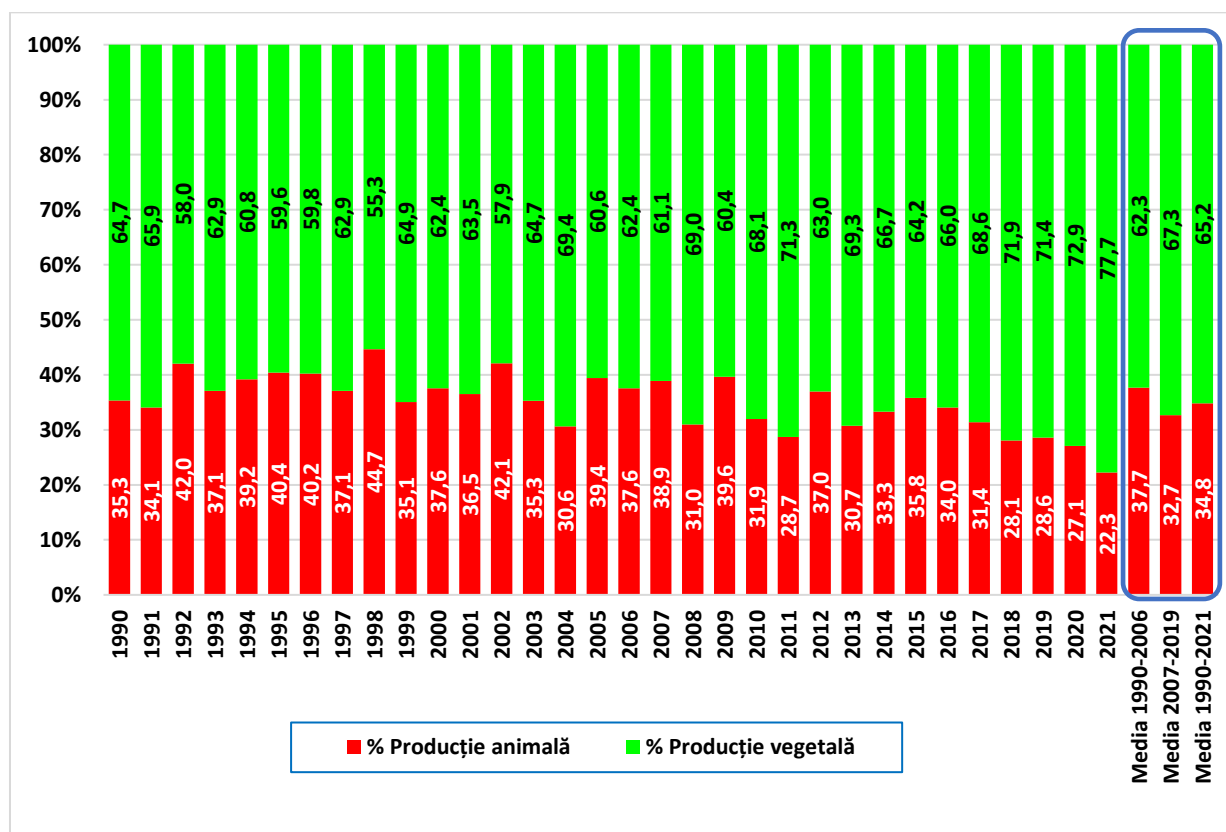

Figura 9. Structura valorii producției agricole a României, %.

- **dezootehnizarea agriculturii**, prin scăderea anuală constantă a ponderii producției animale, de la circa 37,7% din producția agricolă în perioada anterioară aderării (1990-2006), la 32,7% în perioada postaderării (2007-2021) (figura 9), comparativ cu ponderea medie a producției zootehnice în țările UE de peste 40-45%;
- **absența cvasitotală a depozitelor locale, zonale și regionale** de legume-fructe, cartofi etc. care să asigure prelungirea prezenței produselor agricole românești pe rafturile rețelelor de magazine;
- **procesarea producției agricole primare inacceptabil de scăzută**, raportul fiind sub 1:1 în România (1€ materie primă : 1 € produs alimentar finit), față de un raport mediu de 1:2,5 în UE;
- **dispariția cvasitotală a economiei rurale sociale**, a cooperativelor meșteșugărești, atelierelor de prestări de servicii și de procesare a produselor primare (măcelării, lăptării, brutării etc.);
- **agricultura românească actuală este extensivă, neperformantă, puternic bipolarizată** – 3,6 mil exploatații mici de subzistență dețin 5159 mii ha (38,7%), 70 mii exploatații familiale mijlocii - asemănătoare exploatațiilor agriculturii vest-europene din UE - dețin numai 1,647 mii ha (12,32%), iar 12 mii exploatații mari și foarte mari - latifundii -, producătoare, în principal, de cereale și oleaginoase pentru export, dețin 6500 mii ha teren agricol, din care peste 5000 mii ha teren arabil de cea mai bună calitate (49%);
- **harta dezvoltării rurale a României, dominată de imense pungi de sărăcie severă**, care acoperă circa 30-35% din suprafața rurală a țării, geografic suprapuse pe zonele unde există mari latifundii, este caracteristică subdezvoltării și sărăciei extreme (figura 10);

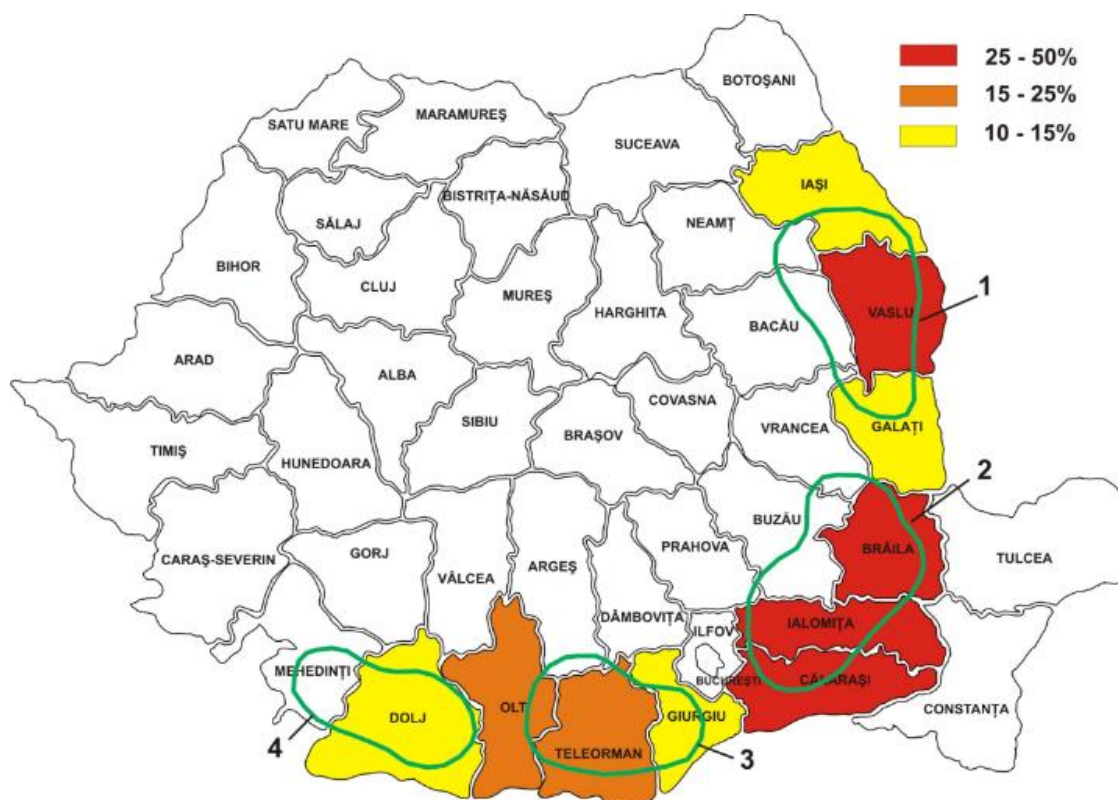

Figura 10. Harta distribuției marilor exploatații agricole (peste 2000 ha) și a zonelor de sărăcie rurală extremă a României.

- **agricultura românească**, ca de altfel întreaga economie agroalimentară, este caracterizată de **criza ineficienței alocării și utilizării resurselor** (începută încă cu mult timp înainte de 1989) precum și puternic afectată de **dezechilibre sistemice ale proprietății și exploatațiilor, ale piețelor și prețurilor produselor agricole, ale input-urilor producției agricole, precum și ale competitivității și funcționării instituționale**, toate acestea fiind **factori generatori de non-performanță**.

5. În concluzie, **starea actuală a agriculturii și dezvoltării rurale românești**, prezentate anterior, **a fost și este generată de politica agricolă națională profund greșită și de politica comună europeană, neconformă, neadaptată stării reale a spațiului rural românesc**, manifestată, în principal, în două dintre cele mai importante domenii ale dezvoltării:

a) **reforma funciară aplicată agriculturii României**, a fost, în cea mai mare parte necorespunzătoare, generând structuri incompatibile cu agricultura țărilor Uniunii Europene, spre care ne-am propus să ne îndreptăm după anul 1989;

b) **susținerea financiară a agriculturii și dezvoltării rurale în România** este preponderent neconformă cu stadiul, cerințele și nevoile actuale de dezvoltare ale agriculturii și spațiului rural românesc.

Ambele domenii ale reformei le vom analiza în continuare.

1.2. Consumul agroalimentar al României

Începem prezentarea stării sistemului agroalimentar românesc actual cu **analiza consumului agroalimentar**, pornind, cum apreciam și în introducere, de la funcția economică și socială cea mai importantă a agriculturii: **asigurarea securității alimentare naționale și garantarea siguranței alimentare a populației țării**. Formularea primei funcții a agriculturii și sistemului agroalimentar sub enunțul de mai sus („asigurarea securității alimentare naționale și

garantarea siguranței alimentare a populației țării”) nu este un **slogan politic**, ci, reprezintă **necesara materializare a potențialului ecologic (natural) al României în produse agroalimentare** destinate consumului alimentar al populației autohtone și schimbului internațional (exportului).

Studii mai vechi, întreprinse și publicate de cercetătorii D. Teaci și S. Hartia (1970-1980), și mai noi, efectuate de C. Hera, P.I. Otiman, Cecilia Alexandri, L. Luca ș.a. (2020) , scot în evidență faptul că România are potențialul ecologic natural de a asigura consumul alimentar pentru circa 30-35 milioane consumatori, adică consumul intern pentru toți locuitorii țării (circa 19-20 milioane) și de a avea un disponibil pentru export echivalent necesarului de alimente pentru încă 12-15 milioane persoane (vezi Capitolul 4).

De la nivelele posibile ale consumului agroalimentar, stabilite de cercetările de potențialitate agricolă, și până la realizarea efectivă a consumului alimentar din producția agricolă internă este o diferență enormă. Datele statistice (sursa INS, prezentate în tabelul 7 și figurile 11, 12) reflectă și confirmă afirmația de mai înainte. În medie, pe durata a 20 de ani, România își asigura din producția agricolă internă numai 77,1% din consumul alimentar. După aderarea României la UE și adoptarea PAC, ar fi fost firesc să crească gradul de asigurare a consumului alimentar din producția internă. În realitate, asigurarea consumului alimentar din producția internă scade, după anul 2007, la **72,2%**, iar în ultimii cinci ani (2015-2019) scăderea este și mai accentuată, drastică chiar, ajungând la **63,0%**, importul de alimente crescând, în aceeași perioadă, la o pondere de **37,0%**, alarmantă, pentru o țară cu potențialul agricol natural ca al României.

Pentru a evidenția mai consistent precara capacitate a agriculturii comerciale românești actuale (a marii agriculturi) de a asigura consumul alimentar cu „produse românești”, este necesar un comentariu suplimentar cu privire la consumul alimentar din producția agricolă internă. De unde provine, care sunt exploatațiile agricole care produc pentru piața internă și asigură consumul alimentar intern? În perioada 2000-2019 **consumul alimentar este asigurat în proporție de 77,1% din două surse interne**, din care : **42,4% autoconsumul alimentar și 34,7% cumpărările de alimente obținute în sistemul agroalimentar românesc** (tabelul 8, figura 12).

Tabelul 7

Evoluția valorii consumului alimentar al României, mil. €

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 2000-2006
Cheltuieli alimentare din producția internă	2725	3207	3239	3104	3878	4702	5077	3705
Autoconsum	5253	4623	4718	4611	5411	5389	5620	5089
Cheltuieli alimentare din import	932	1245	1081	1313	1557	1836	2196	1451
Total	8910	9075	9038	9028	10846	11927	12893	10245

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Media 2007- 2019	Media 2000- 2019
Cheltuieli alimentare din producția internă	6102	6454	6190	6745	6261	5363	5650	6005	5398	4895	5197	6078	6147	5883	5121
Autoconsum	7138	7093	6642	7225	8353	7312	7216	7151	5790	5437	5532	5244	5284	6571	6052
Cheltuieli alimentare din import	2976	3770	3366	3297	3744	4105	4310	4519	5365	6064	6626	6783	7511	4803	3630
Total	16216	17317	16198	17267	18358	16780	17176	17675	16553	16396	17355	18105	18942	17257	14803

Sursa: Institutul Național de Statistică, baza de date Tempo online

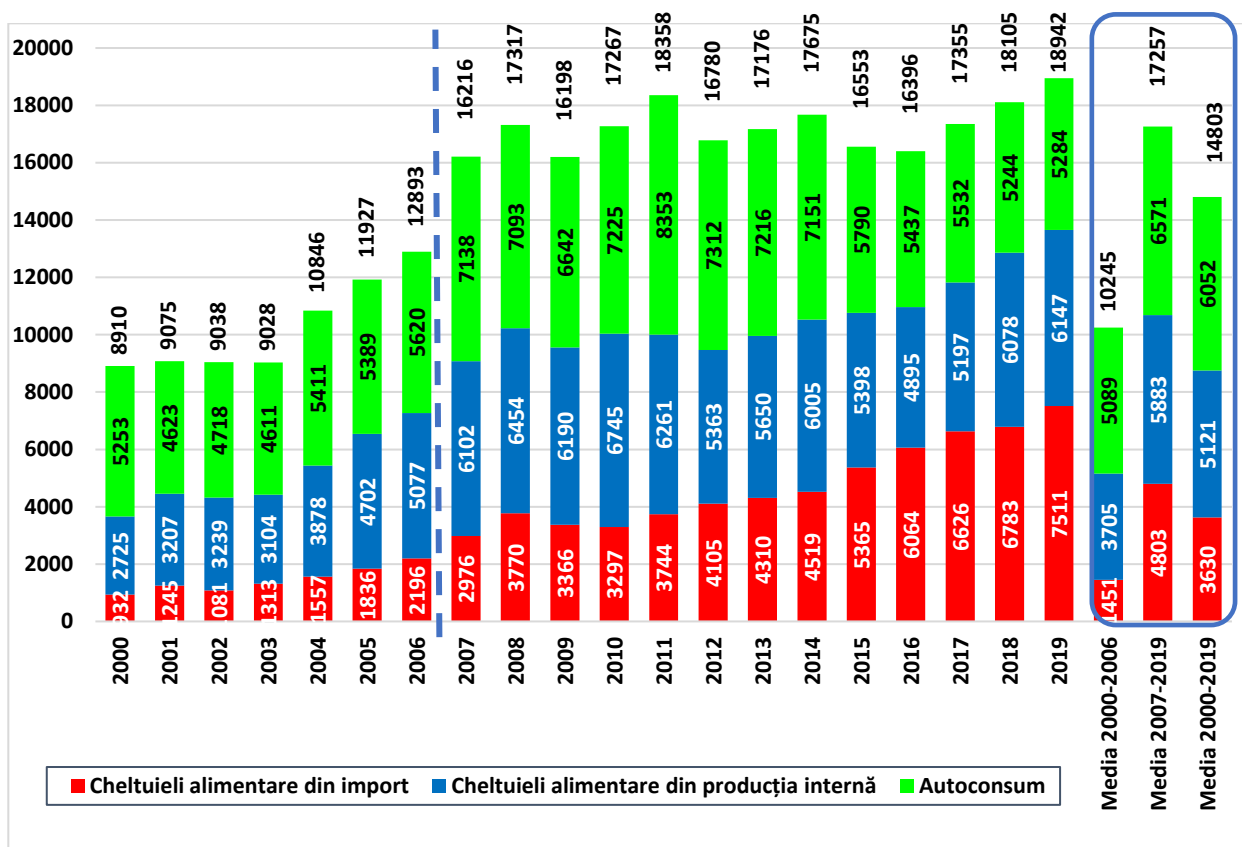

Figura 11. Evoluția valorii consumului alimentar al României, mil. €.

Autoconsumul alimentar deține cea mai mare pondere (42,4%) în consumul alimentar românesc, fiind asigurat, timp de două decenii, în cea mai mare parte de exploatațiile de subzistență și de semisubzistență. Deci, mult contestatele și „hulitele” exploatații agricole mici și foarte mici de către oligarhii agrari români, susținători ai agriculturii latifundiare, contribuie cu cea mai mare parte la asigurarea consumului alimentar național (42,4%).

În schimb, **consumul comercial** cu produse agricole din producția proprie (**cheltuieli alimentare din produsele agroalimentare românești**), provenit de la exploatațiile agricole comerciale și latifundiile mari, asigură numai o treime (34,7%) din consumul alimentar intern. Extrem de puțin pentru a țară agricolă cum este România!?

Precaritatea consumului alimentar românesc este evidentă urmărind evoluția consumului alimentar comercial cu produse românești (provenite de la exploatațiile comerciale), care, în perioada 2000-2019, este în scădere, de la 36,2%, înainte de aderare, la 31,7%, în perioada postaderare. Structura și tendințele consumului alimentar al României, timp de două decenii, sunt cel mai bine marcate prin datele tabelele 7 și 8 și reprezentările grafice din figurile 12, 13, 14, 15, 16.

Tabelul 8

Structura valorii consumului alimentar al României, %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 2000-2006
% Autoconsum	59,0	51,0	52,2	51,1	49,8	45,2	43,6	49,6
% Cheltuieli alimentare din producția internă	30,5	35,3	35,8	34,4	35,8	39,4	39,4	36,2
% Cheltuieli alimentare din import	10,5	13,7	12,0	14,5	14,4	15,4	17,0	14,2
% Total	100	100	100	100	100	100	100	100
Consum intern	89,5	86,3	88,0	85,5	85,6	84,6	83,0	85,8
Consum import	10,5	13,7	12,0	14,5	14,4	15,4	17,0	14,2

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Media 2007- 2019	Media 2000- 2019
% Autoconsum	44,0	41,0	41,0	41,8	45,5	43,5	42,0	40,4	35,0	33,1	31,9	29,0	27,9	38,1	42,4
% Cheltuieli alimentare din producția internă	37,6	37,3	38,2	39,1	34,1	32,0	32,9	34,0	32,6	29,9	29,9	33,5	32,4	34,1	34,7
% Cheltuieli alimentare din import	18,4	21,8	20,8	19,1	20,4	24,5	25,1	25,6	32,4	37,0	38,2	37,5	39,7	27,8	22,9
% Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Consum intern	81,6	78,2	79,2	80,9	79,6	75,5	74,9	74,4	67,6	63,0	61,8	62,5	60,3	72,2	77,1
Consum import	18,4	21,8	20,8	19,1	20,4	24,5	25,1	25,6	32,4	37,0	38,2	37,5	39,7	27,8	22,9

Sursa: Calculații proprii, pe baza datelor *Tempo online*, Institutul Național de Statistică

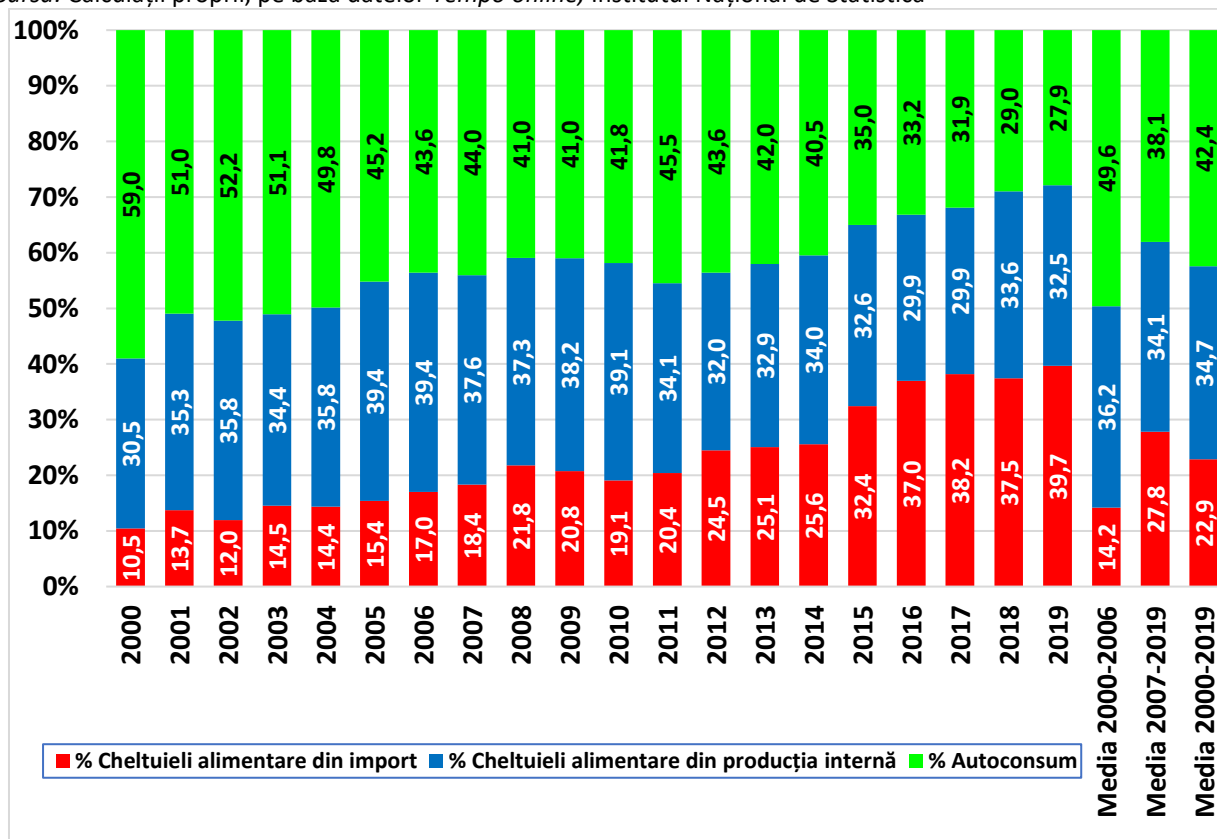

Figura 12. Structura valorii consumului alimentar al României, %.

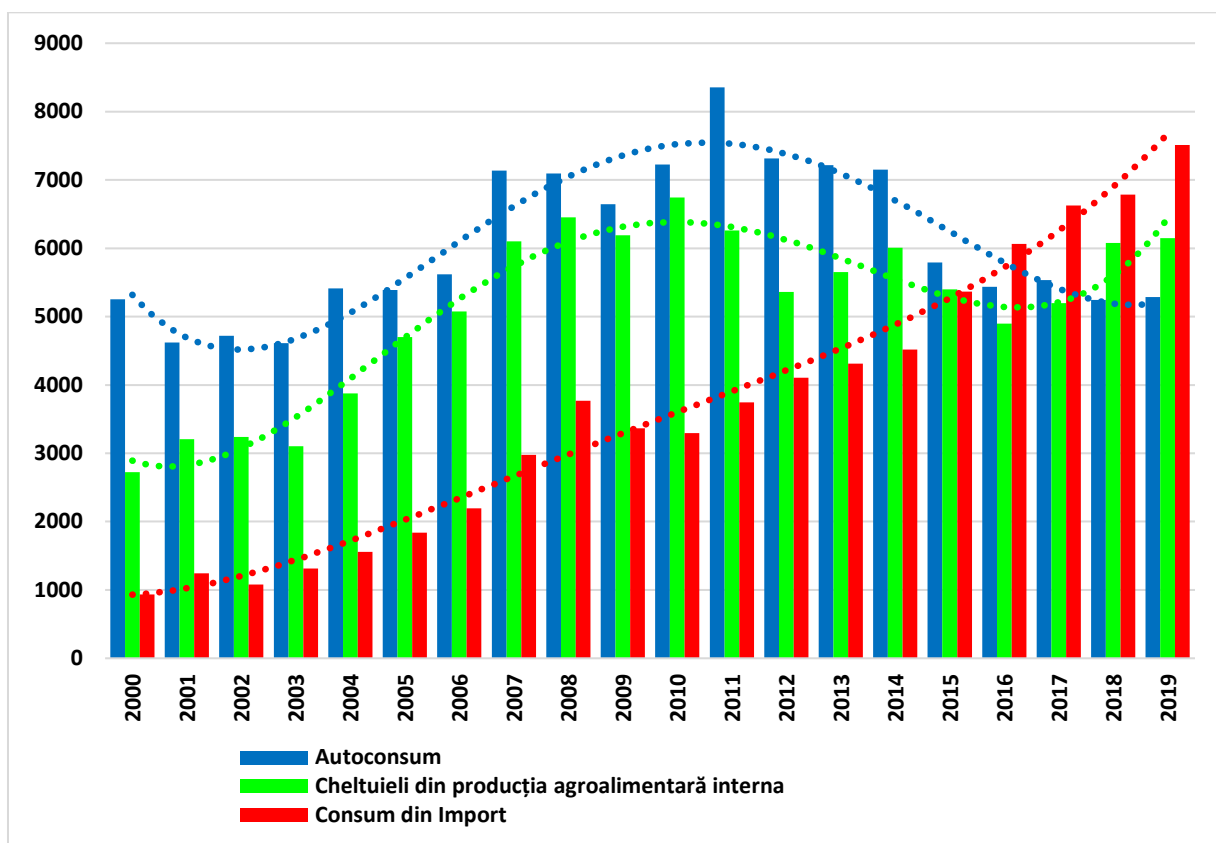

Figura 13. Evoluția valorii consumului agroalimentar al României, ajustat cu funcțiile din regresie, mil. €.

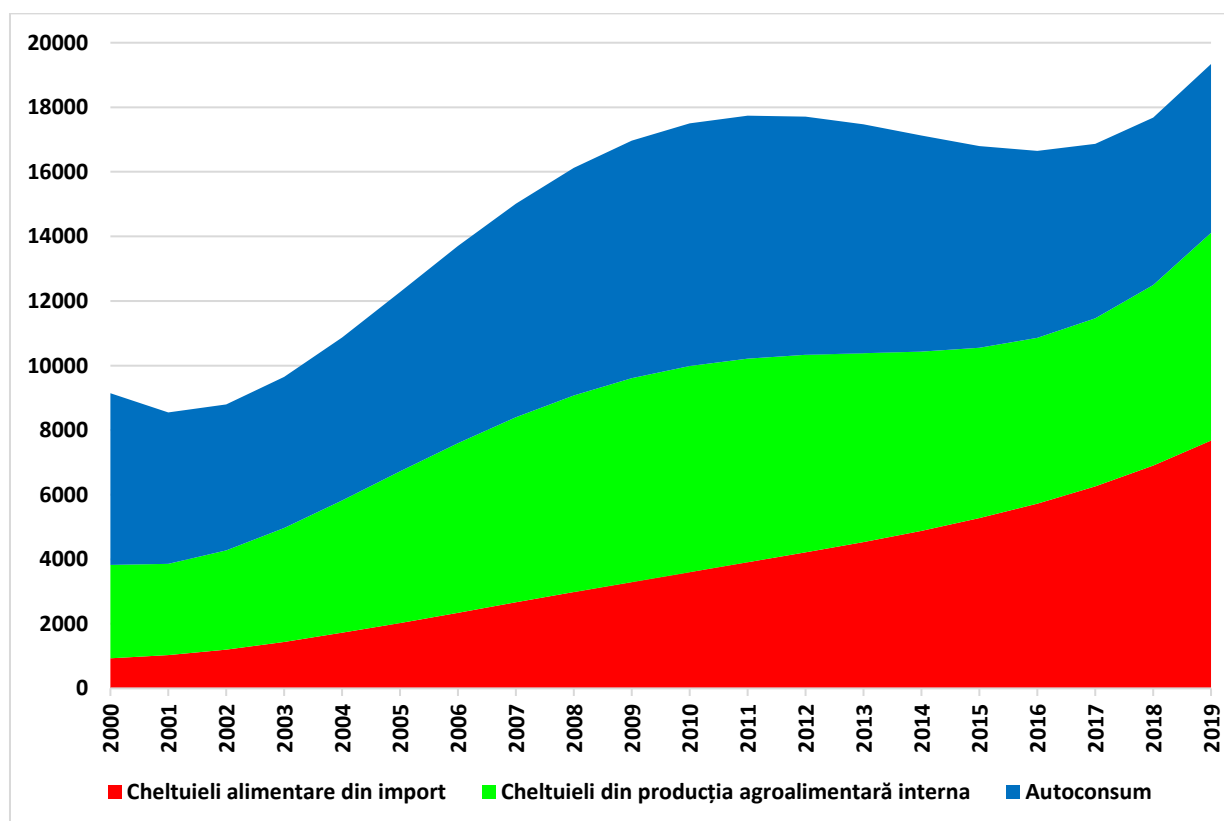

Figura 14. Evoluția valorii consumului alimentar al României ajustat cu funcțiile din regresie, mil. €.

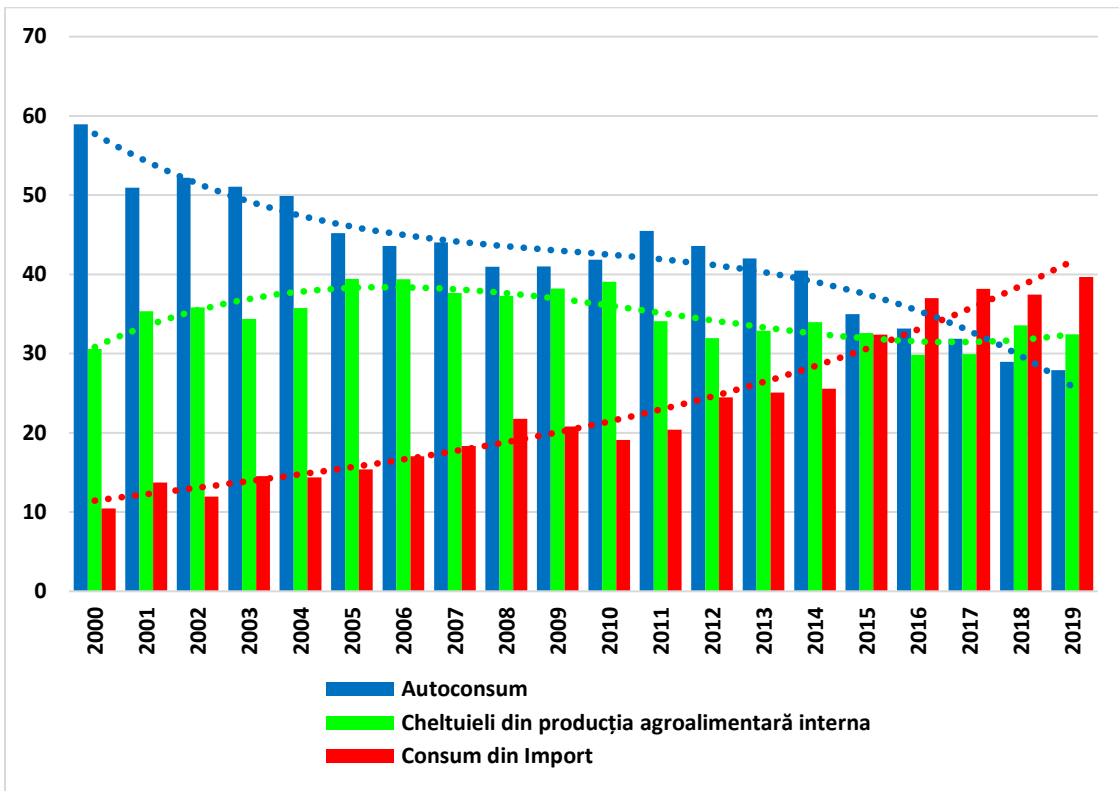

Figura 15. Evoluția structurii valorii consumului alimentar al României, ajustat cu funcțiile din regresie, %.

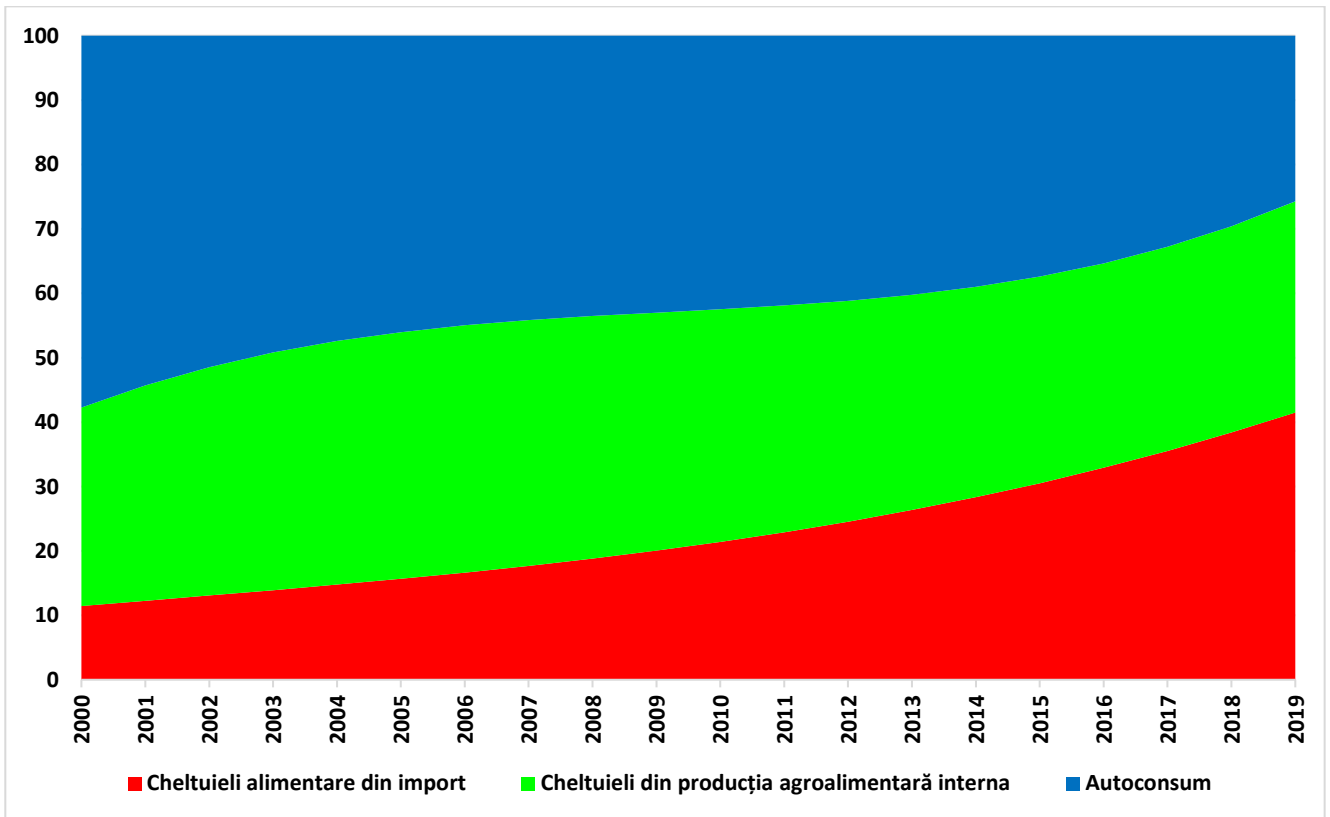

Figura 16. Evoluția structurii valorii consumului alimentar al României, ajustat cu funcțiile din regresie, %.

Dependența masivă de importul de alimente, de 37,0% în ultimii cinci ani, dependența exagerat de mare de autoconsumul de alimente (asigurat de exploatațiile agricole mici de subsistență și semisubsistență și de exploatațiile mijlocii de familie), de 34,4% în ultimii cinci ani, sunt, în acest sens, cifre mai mult decât edificatoare (tabelul 8).

Cu privire la **starea actuală a agriculturii românești**, adică **unde se află agricultura** (după peste 30 de ani de aplicare a Legii fondului funciar și 15 ani de la aderarea la UE și de aplicare a politii agricole europene comune), privită prin prisma primei funcții a acesteia, de asigurare a securității alimentare naționale și de garantare a siguranței alimentare a populației țării, **funcție comparată cu potențialul ecologic natural**, putem concludiona: **agricultura actuală a României, după această lungă perioadă de reformă, se află într-o criză structurală, economică și socială profundă.**

În tabelul 9 este prezentat consumul fizic al principalelor alimente pe locuitor și an (kg, buc, l), consumul valoric de alimente: total pe țară (mil. €) și pe locuitor și an (€), precum și variația (evoluția) consumului valoric și fizic în cele două perioade, înainte de aderare (2000-2006) și după aderarea la UE (2007-2019), cu precizarea faptului că în perioada de preaderare dispunem de date statistice privind consumul agroalimentar numai începând cu anul 2000.

Tabelul 9

Evoluția consumului de alimente în România (2000-2006; 2007-2019)

0	1	Consum mediu		Diferența	Raportul
		2	3		
Principalele produse alimentare și băuturi	U.M.	2000-2006	2007-2019	3-2	3/2
Evoluția consumului total de alimente	mil.€	10245	17257	+7012	168,4
Consum valoric de alimente pe locuitor/an	€/loc/an	512	885	+373	172,9
Prețul coșului zilnic	lei/loc/zi	5,76	11,21	+5,45	194,62
Cereale și produse din cereale în echivalent boabe	kg	219,3	210,7	-8,6	96,0
Grâu și secară în echivalent boabe	kg	174,5	167,6	-6,9	96,0
Porumb în echivalent boabe	kg	39,6	38,8	-0,8	97,9
Orez în echivalent boabe	kg	4,8	4,1	-0,7	86,3
Cartofi	kg	94,1	99,6	5,5	105,9
Leguminoase boabe	kg	2,7	3,2	0,5	119,0
Legume și produse din legume în echivalent legume proaspete	kg	137,3	158,3	21,0	115,2
Fructe și produse din fructe în echivalent fructe proaspete	kg	62,6	82,6	20,0	132,0
Zahăr și produse din zahăr în echivalent zahăr (inclusiv miere)	kg	25,5	24,1	-1,4	94,7
Carne de bovine	kg	8,6	6,0	-2,6	70,2
Carne de porcine	kg	25,2	33,0	7,8	131,1
Carne de ovine caprine	kg	2,6	2,4	-0,2	90,8
Carne de pasăre	kg	18,7	21,7	3,0	115,7
Carne - total	kg	55,1	63,1	8,0	114,5
Grăsimi vegetale și animale (greutate brută)	kg	17,5	20,4	2,9	116,7
Lapte și produse din lapte în echivalent lapte 3,5% grăsime (exclusiv unt)	Litri	230,3	253,8	23,5	110,2
Ouă	Buc.	253,9	256,0	2,1	100,8
Pește și produse din pește în echivalent pește proaspăt	kg	3,6	5,2	1,6	145,0
Consum total de alcool (alcool 100%)	Litri	9,2	8,6	-0,6	94,0
Evoluția medie a consumului fizic	%	x	x	x	107,0
Evoluția medie a coșului valoric	%	x	x	x	194,6

De remarcat este faptul că în ceea ce privește **consumul fizic** de alimente pe locuitor și an se constată, în cele două perioade, un **grad relativ ridicat de stabilitate al acestuia**. Variația medie a consumului fizic (cantitativ) de alimente pe locuitor este de numai 7%, cu reduceri la unele alimente, precum cerealele (de fapt, de pâine și mămligă), orez, carne de bovine, carne de ovine-caprine și alcool și creșteri la legume, fructe, carne (mai ales de porc), lapte și pește. Variația medie a consumului cantitativ de alimente relativ scăzută (sau stabilitatea relativ ridicată a consumului fizic) este explicabilă din punctul de vedere al fiziologiei alimentației, variație mai ridicată înregistrându-se doar structural, anumite alimente fiind consumate în cantități mai mari, iar altele în cantități mai reduse, datele tabelului 9 ilustrând această variație.

Ceea ce este surprinzător, dar numai la prima citire a cifrelor, se referă la evoluția **valorii consumului de alimente** de la o perioadă la alta. Valoarea consumului total de alimente pe țară crește în perioada 2007-2019, cu 7012 mil. €, de la 10245 mil. € în perioada 2000-2006, la 17257 mil. €, adică 68,4%, în perioada 2007-2019. Consumul valoric pe locuitor, între aceleași perioade, crește de la 512 €/loc/an în perioada 2000-2006, la 885€/loc/an în perioada 2007-2019, adică o creștere de 72,9%.

Cu alte cuvinte, din datele prezentate referitor la consumul valoric și fizic de alimente apare următorul paradox: **consumul fizic rămâne la aceleași cantități de alimente** într-o perioadă de 20 de ani (modificându-se, într-o mică măsură structura consumului pe sortimente de alimente), în schimb **crește enorm consumul valoric de alimente**. Deci, pentru consumatorul de rând, în ultimă instanță, crește mult **prețul coșului zilnic** de alimente, **adică „consumul de euro”**.

Există o explicație între cele două evoluții ale consumului alimentar, fizic și valoric? Da există: în timp ce consumul alimentar fizic (cantitativ) nu se modifică structural decât într-o proporție redusă, în schimb, consumul alimentar crește din punct de vedere valoric, fiind, de fapt, **creșterea nominală** a consumului alimentar, ca urmare directă a creșterii anuale permanente a prețurilor alimentelor, ca efect al inflației și scăderii ofertei.

Prețul coșului alimentar zilnic, în anul 2000, este de 1,25 € (4,69 lei/zi), crește la 1,81 € (7,24 lei/zi) în anul 2006, înregistrând o medie de 1,44 € (5,76 lei/zi) în perioada 2000-2006. Începând cu anul 2007, prețul coșului alimentar zilnic are creștere mult mai accentuală, plecând de la 2,34 € (9,95 lei/zi) în anul 2007, ajungând la 2,73 € (13,38 lei/zi) în anul 2019, cu o medie a creșterii de 2,49 € în perioada 2007-2019.

Starea atât de precară a structurii consumului agroalimentar românesc este consecința nivelului și structurii producției agricole, iar acestea, împreună, sunt efectele, după cum vom vedea în continuare, **aplicării de către autoritățile agricole din România și din UE a politicii agricole românești și europene de finanțare total eronată și disproporționată a ramurilor agroalimentare principale: vegetală, animală (zootehnie) și procesare.**

1.3. Producția agricolă a României

Urmărind evoluția valorii producției agricole în perioada 1990-2021, remarcăm creșteri mai mari a producției vegetale (tabelele 10,11, figura 17). Această creștere a producției agricole trebuie însă nuanțată funcție de **potențialul ecologic al solului**, structura producției pe cele două ramuri: **producția vegetală și producția animală și structura producției agroalimentare pe producerea de materie primă agricolă (vegetală și animală) și procesare alimentară.**

Evoluția **structurii valorice a producției agricole** pe cele două ramuri, **vegetală și animală, prezintă una dintre cele mai dezechilibrate tendințe**, deoarece **se constată o scădere permanentă, o diminuare accentuată a ponderii producției animale** după anul aderării - 2007, față de perioada preaderării (32,7% în perioada 2007-2019, față de 37,7% în perioada 1990-2006).

Tabelul 10

Evoluția valorii producției agricole a României, mil. ECU/€

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1990-2006
Producție vegetală	5518	5634	3048	5242	5130	5342	5530	6105	5319	4976	4975	6723	5783	6902	9404	7722	8885	6014
Producție animală	3013	2913	2211	3090	3303	3622	3720	3598	4293	2687	2993	3860	4204	3759	4151	5019	5348	3634
Total	8531	8547	5259	8332	8433	8964	9250	9703	9612	7663	7968	10583	9987	10661	13555	12741	14233	9648

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 2007-2019	Media 1990-2021
Producție vegetală	8612	12421	8428	10324	12781	9008	12185	11040	9802	10055	11650	13155	13270	10914	14690	10979	8166
Producție animală	5481	5576	5532	4847	5140	5286	5403	5508	5470	5187	5326	5137	5317	4047	4207	5324	4366
Total	14093	17997	13960	15171	17921	14294	17588	16548	15272	15242	16976	18292	18587	14961	18897	16303	12532

Sursa: Institutul Național de Statistică, baza de date Tempo online

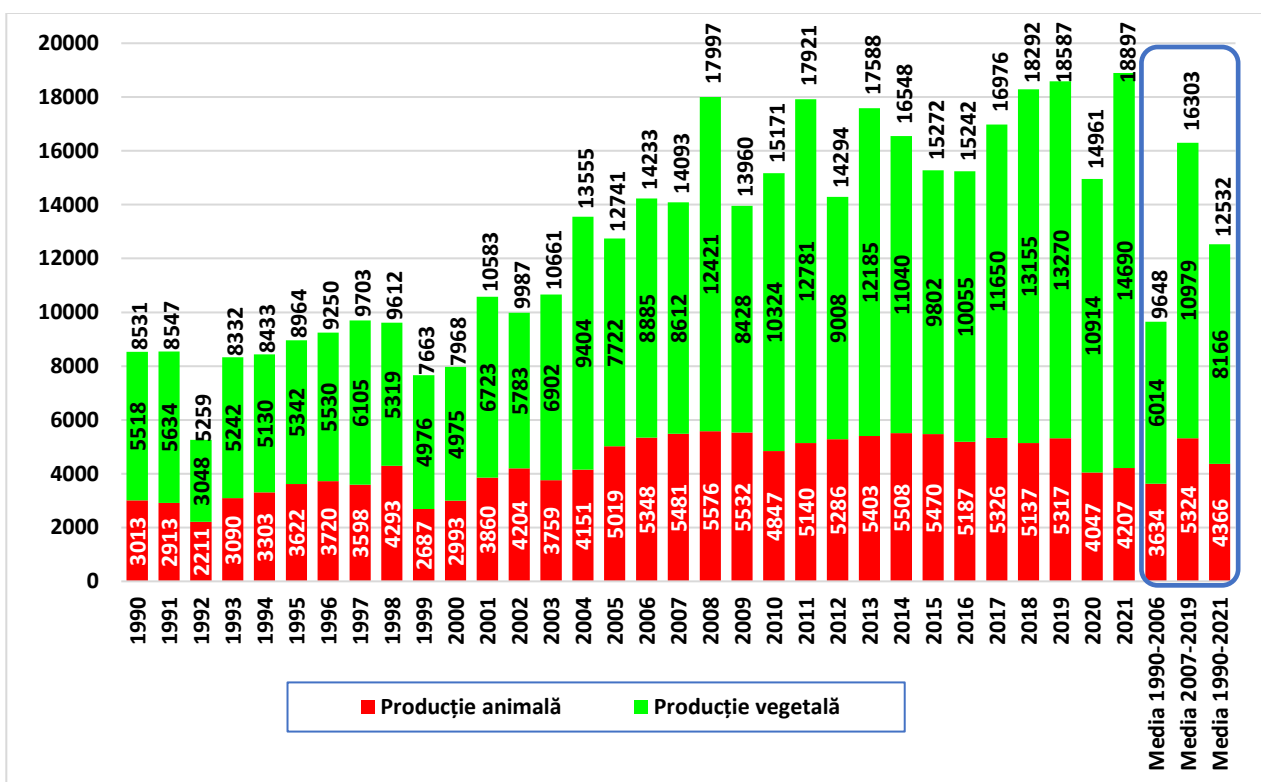

Figura 17. Dinamica valorică a producției agricole a României, mil. ECU/€.

Tabelul 11

Structura valorii producției agricole a României,%

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1990-2006
% Producție vegetală	64,7	65,9	58,0	62,9	60,8	59,6	59,8	62,9	55,3	64,9	62,4	63,5	57,9	64,7	69,4	60,6	62,4	62,3
% Producție animală	35,3	34,1	42,0	37,1	39,2	40,4	40,2	37,1	44,7	35,1	37,6	36,5	42,1	35,3	30,6	39,4	37,6	37,7
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 2007-2019	Media 1990-2021
% Producție vegetală	61,1	69,0	60,4	68,1	71,3	63,0	69,3	66,7	64,2	66,0	68,6	71,9	71,4	72,9	77,7	67,3	65,2
% Producție animală	38,9	31,0	39,6	31,9	28,7	37,0	30,7	33,3	35,8	34,0	31,4	28,1	28,6	27,1	22,3	32,7	34,8
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Sursa: Calculații proprii, pe baza datelor Tempo online, Institutul Național de Statistică

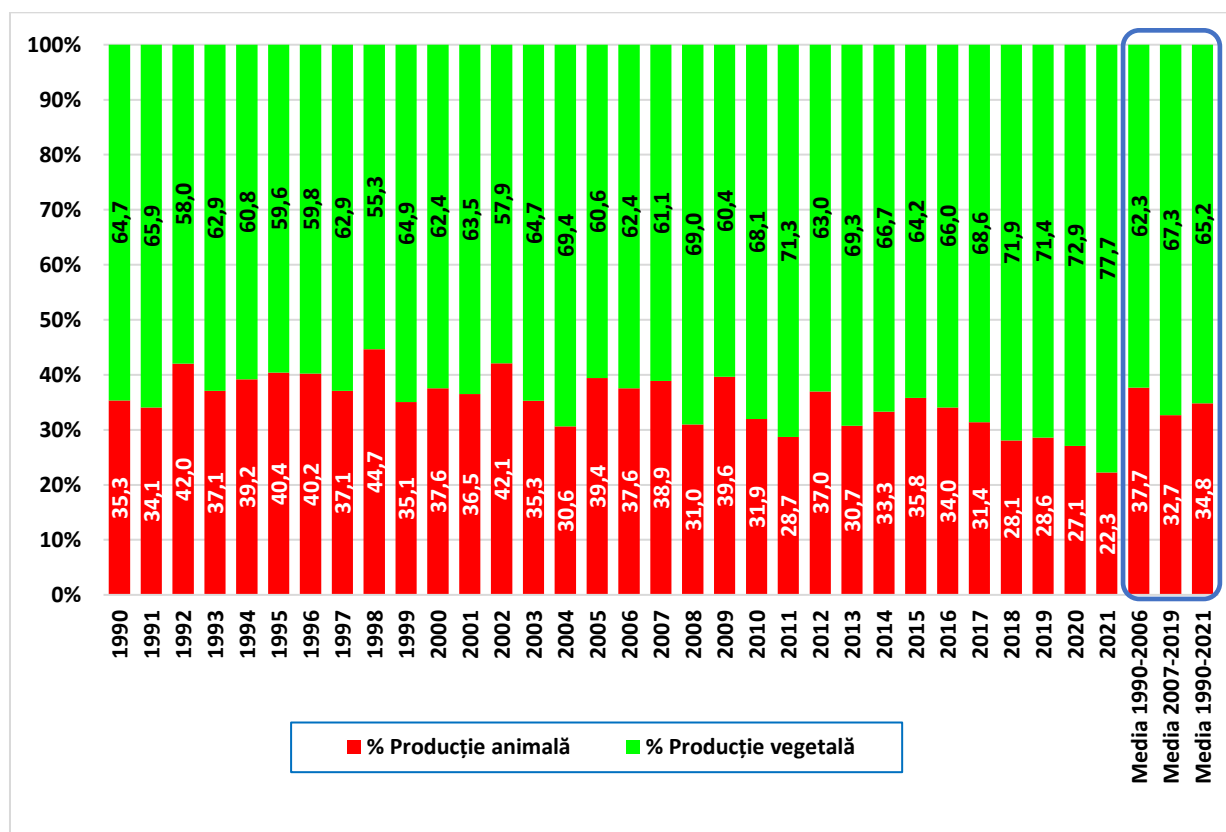

Figura 18. Evoluția structurii dezechilibrată a producției agricole a României, %.

Analizând comparativ evoluția **valorică a producției agricole - creșterea nominală** - în perioadele 1990-2006 și 2007-2021 cu evoluția **producției agricole fizice** (vegetală și animalieră) – **creșterea reală** - prezentată în Anexele 1-11, apare un paradox. Producția agricolă, exprimată valoric, conform datelor din anuarele statistice ale INS, este în creștere cu 69,8% în perioada postaderare față de perioada anterioară aderării, creșterea fiind mai mare la producția vegetală (86,6%) și mai mică la producția animală (42,1%). Producția vegetală fizică este în creștere la trei grupe de produse: cereale (Anexa 2), oleaginoase (Anexa 3) și legume total (Anexa 4) și în scădere la celelalte grupe mari de produse: cartofi (Anexa 5), fructe (Anexa 6), struguri (Anexa 7). În schimb, la producția animală este în scădere la toate grupele mari de produse, cea mai mare scădere înregistrându-se la lapte (Anexa 8), carne total (Anexa 9), carne de porc (Anexa 10) și ouă (Anexa 11). Diferența de evoluție a valorii producției agricole - **creșterea nominală** a producției agricole - față de producția fizică - **creșterea reală** a producției agricole - este determinată de faptul că datele statistice anuale prezintă valoarea producției agricole în prețurile anuale curente, „creșterea” valorică fiind, de fapt, o creștere nominală, determinată de evoluția prețurilor curente, deci, de inflație.

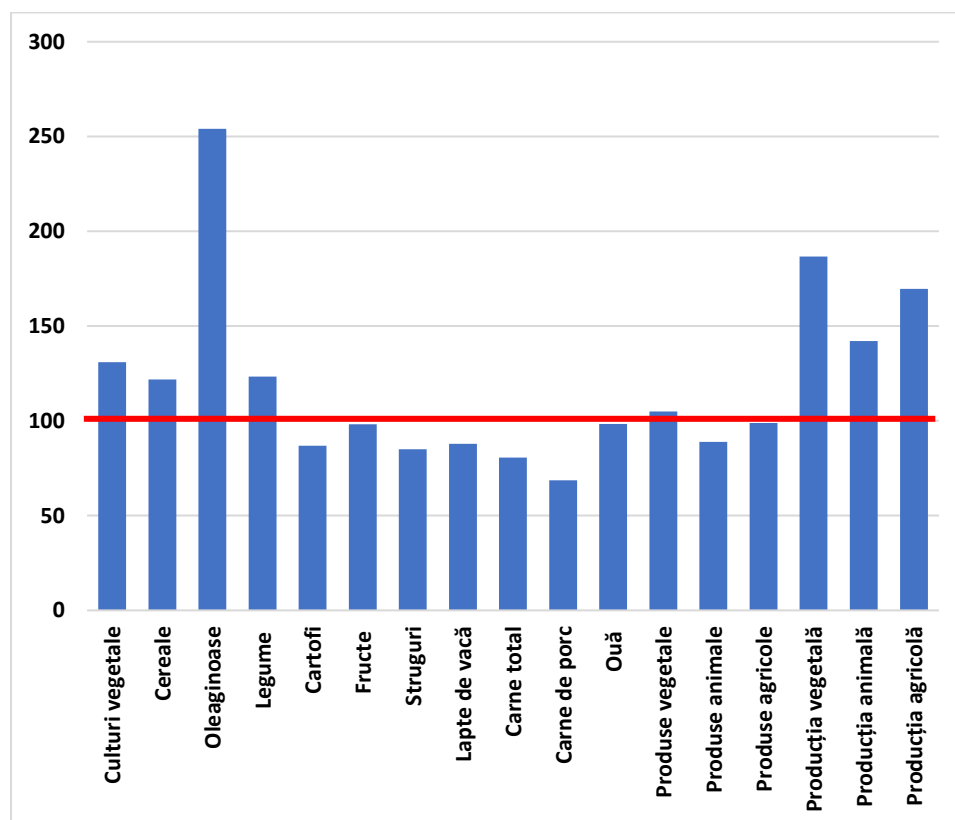
„Căderea” generală a producției fizice animale este explicabilă dacă avem în vedere și evoluția negativă a efectivelor de animale în perioada 1990-2021 (Anexele 12-17).

Explicația „creșterii valorice a producției agricole (în special vegetale) ne este relevată de datele structurale comparative ale evoluției acesteia, prezentate în Anexa 1. Creșterea valorică a producției vegetale de 86,6%, a producției animale de 42,1%, în perioada postaderare față de perioada preaderare, este dată, în fapt, de creșterea prețurilor produselor și nu de creșterile propriu zise ale producțiilor fizice. Variația medie procentuală a producției fizice, pe intervalul de timp menționat, redă, de fapt, o creștere a producției fizice vegetale de +4,9%, și, evident o reducere mult mai accentuată a producției fizice animale (-11,1%), în timp ce producția fizică agricolă înregistrează o evoluție negativă de ansamblu de -1,1%.

Anexa 1

Evoluția producțiilor agricole fizice și valorice ale României. Date comparative perioada postaderare (2007-2021) față de perioada de preaderare (1990-2006), %

	U.M.	Media 1990-2006	Media 2007-2021	% 2007-2021/1990-2006
Culturi vegetale	mii t	18138,6	23748,0	130,9
Cereale	mii t	(16900,1)	(20600,6)	(121,9)
Oleaginoase	mii t	(1238,5)	(3147,4)	(254,1)
Legume	mii t	2982,5	3676,9	123,3
Cartofi	mii t	3463,9	3010,3	86,9
Fructe	mii t	1379,9	1355,9	98,3
Struguri	mii t	1071,5	910,7	85,0
Lapte de vacă	mii hl	49942,9	43914,1	87,9
Carne total	mii t	1757,2	1415,7	80,6
Carne de porc	mii t	(813,9)	(558,0)	(68,6)
Ouă	mil. buc	6291,7	6184,4	98,3
Variația produse vegetale	%	x	x	104,9
Variația produse animale	%	x	x	88,9
Variația medie producția agricolă	%	x	x	98,9
Variația valorii producției vegetale	mld €	6014,0	11222,0	186,6
Variația valorii producției animale	mld €	3634,0	5164,0	142,1
Variația valorii producției agricole	mld €	9648,0	16386,0	169,6

Variația producției agricole, 1990-2021, %

Pentru a demonstra structura defectuoasă a producției agricole a României, prezentăm în tabelul 12, și figura 19, comparația cu structura agricolă a Franței, de unde rezultă câteva concluzii explicative importante:

- ponderea producției animale a Franței este mai mare cu 12% comparativ cu cea a României, diferență explicabilă prin ponderile mai ridicate ale majorității produselor zootehnice franceze în structura producției agricole;

- ponderea produselor animale și a producției de vin din Franța sunt mult mai mari comparativ cu aceleași produse în România. În schimb, România are pondere mai mare față de Franța la produsele vegetale, exact invers;

- randamentul mediu al producției agricole din Franța este de 3,2 ori mai mare față de cel al țării noastre (47973/15028 mil. €);

- raportul producțiilor agricole este de 4:1, în condițiile în care raportul suprafețelor agricole și arabile a celor două țări este 2:1 (17,04 mil. ha arabil în Franța; 8,57 mil. ha arabil în România).

Tabelul 12

Valoarea și structura producției agricole pe grupe de produse, date comparative Franța/România

	Franța		România	
	mil. euro	%	mil. euro	%
Cereale total	(15072)	(18,9)	(5630)	(28,6)
Grâu	8507	10,6	2028	10,3
Porumb	3677	4,6	3098	15,8
Oleaginoase	3393	4,2	1851	9,4
Legume	10297	12,9	3698	18,8
Fructe	3164	4,0	1595	8,1
Vin	8689	10,9	315	1,6
Alte	7358	9,2	1939	9,9
PRODUCȚIE VEGETALĂ	47973	60,0	15028	76,4
Animale	15654	19,6	2046	10,4
Carne total	(15068)	(18,8)	(2021)	(10,3)
Carne taurine	7537	9,4	314	1,6
Carne porcine	3198	4,0	765	3,9
Carne ovine și caprine	949	1,2	367	1,9
Carne pasăre	3384	4,2	575	2,9
Produse animale	11192	14,0	2199	11,2
Lapte	9866	12,3	1066	5,4
Ouă	1168	1,5	754	3,8
PRODUCȚIE ANIMALĂ	26847	33,6	4245	21,6
SERVICII AGRICOLE	5098	6,4	384	2,0
PRODUCȚIA AGRICOLĂ	79919	100,0	19658	100,0

Sursa: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

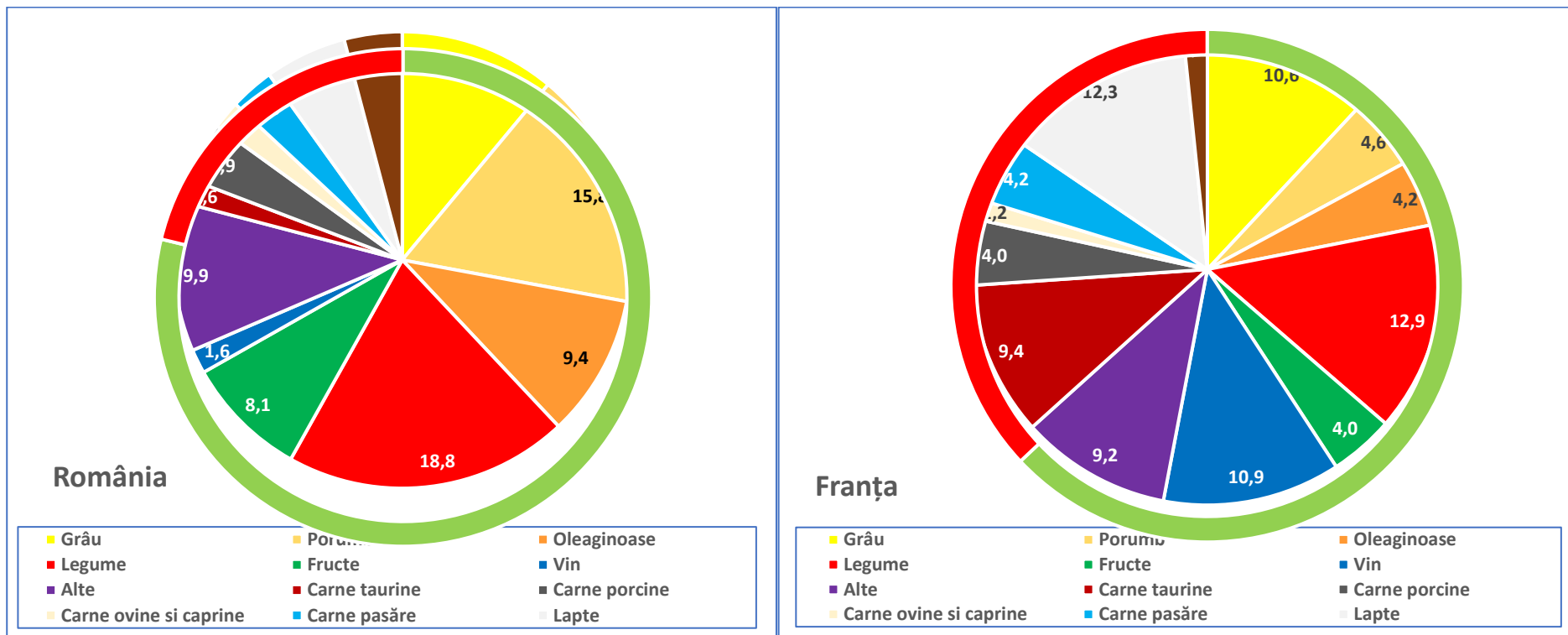
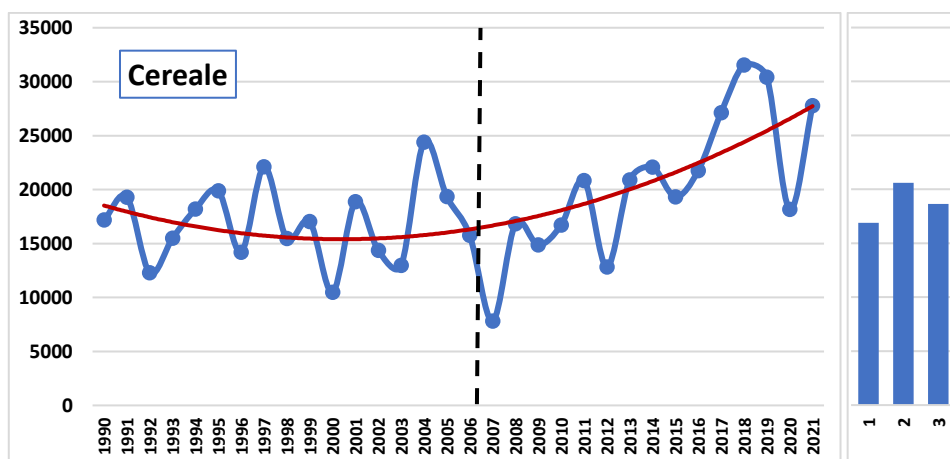

Figura 19. Structura valorii producției agricole, date comparative Franța/România, %.

Anexa 2

Evoluția producției de cereale obținută în România, 1990-2021, mii tone

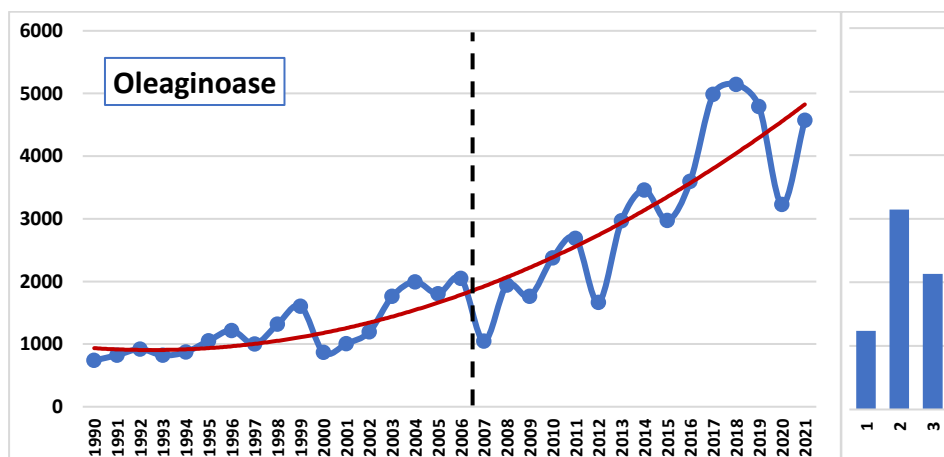
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
17173,5	19306,6	12288,5	15493,1	18183,8	19882,8	14199,7	22107,3	15452,7
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
17037,3	10477,5	18870,9	14356,5	12964,4	24403,0	19345,5	15759,3	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
7814,8	16826,4	14873,0	16712,9	20842,2	12824,1	20897,1	22070,7	19332,8
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
21764,8	27138,9	31553,3	30412,4	18153,7	27791,3	16900,1	20600,6	18634,7

Anexa 3

Evoluția producției de oleaginoase obținută în România, 1990-2021, mii tone

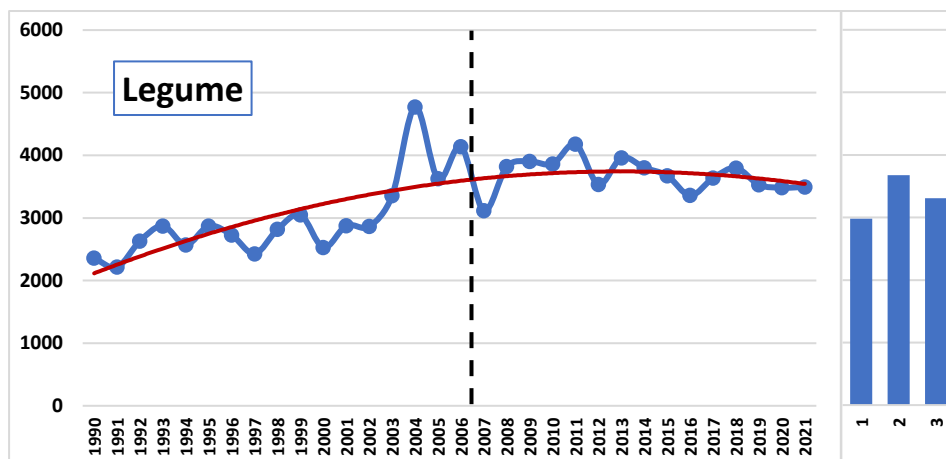
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
739,3	823,4	920,3	820,8	874,1	1055,4	1218,7	1001,8	1317,6
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
1606,6	868,5	1005,5	1194,5	1760,4	1995,1	1803,1	2050,1	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1046,6	1942,3	1764,0	2377,7	2686,9	1667,6	2966,6	3460,6	2975,2
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
3596,8	4986,5	5145,6	4792,4	3228,8	4574,0	1238,5	3147,4	2133,3

Anexa 4

Evoluția producției de legume obținută în România, 1990-2021, mii tone

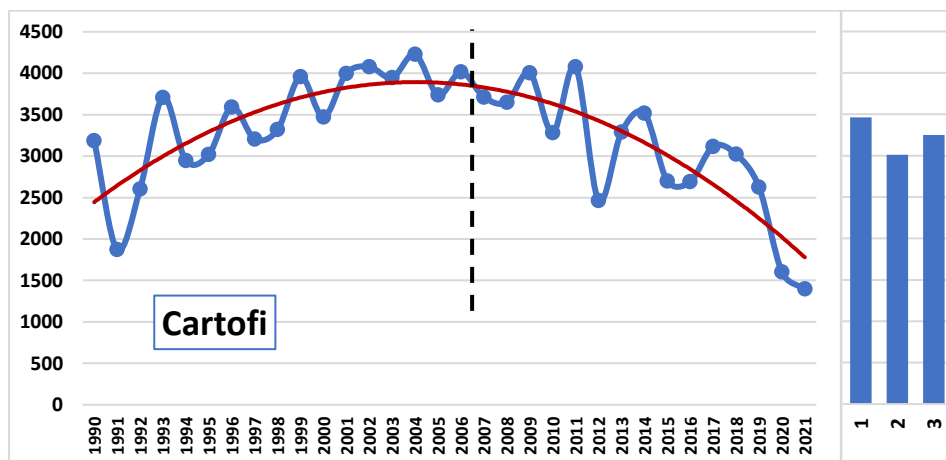
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
2357,5	2213,6	2632,3	2871,7	2568,9	2870,6	2727,5	2427,6	2819,1
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
3049,4	2527,8	2877,4	2863,5	3358,3	4773,9	3624,6	4138,9	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
3116,8	3819,9	3901,9	3863,6	4176,3	3535,3	3961,0	3802,5	3673,5
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
3358,4	3638,4	3797,4	3529,6	3483,0	3495,1	2982,5	3676,9	3308,0

Anexa 5

Evoluția producției de cartofi obținută în România, 1990-2021, mii tone

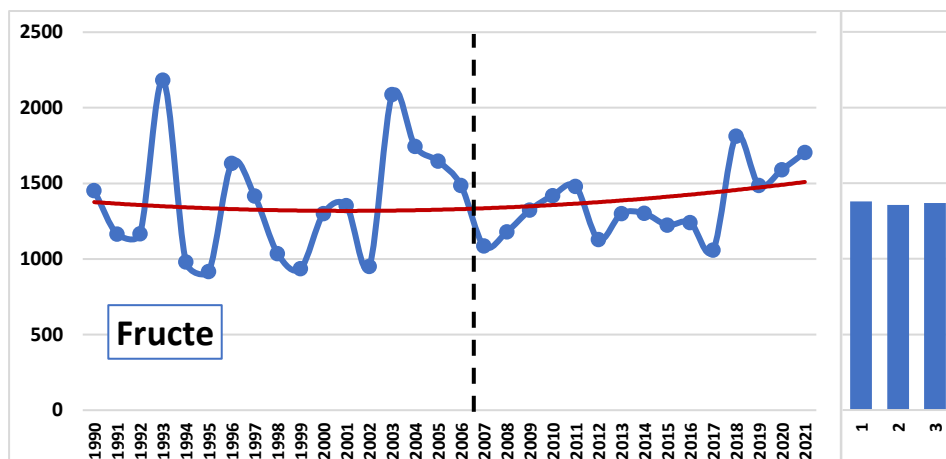
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
3185,6	1872,8	2601,6	3708,9	2946,7	3019,9	3591,4	3206,1	3319,2
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
3957,1	3469,8	3997,1	4077,6	3947,2	4230,2	3738,6	4015,9	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
3712,4	3649,0	4004,0	3283,9	4076,6	2465,2	3289,7	3519,3	2699,7
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
2689,7	3116,9	3022,8	2626,8	1601,2	1397,8	3463,9	3010,3	3251,3

Anexa 6

Evoluția producției de fructe obținută în România, 1990-2021, mii tone

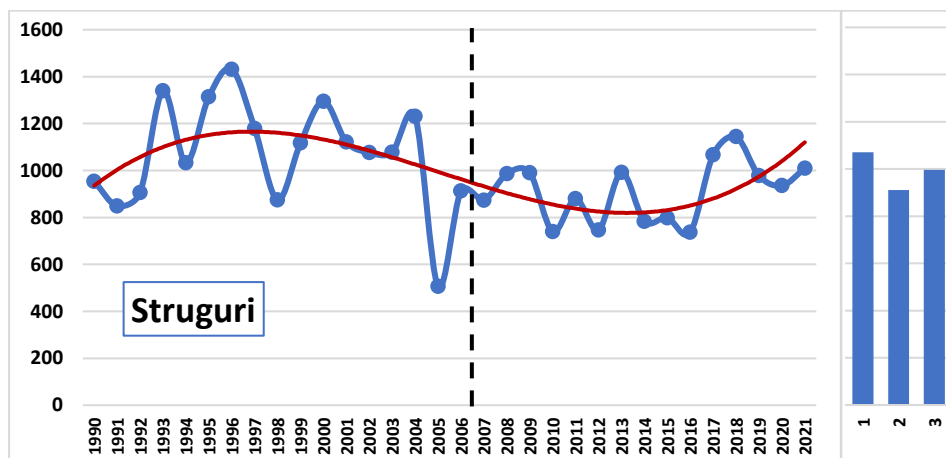
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
1453,0	1164,7	1167,0	2182,5	980,4	917,4	1631,8	1416,5	1036,4
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
935,6	1301,0	1352,8	952,0	2088,5	1744,4	1647,0	1486,4	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1085,8	1179,2	1323,0	1419,6	1479,9	1128,6	1300,0	1301,4	1224,7
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
1241,6	1058,5	1813,4	1487,5	1590,8	1704,6	1379,9	1355,9	1368,6

Anexa 7

Evoluția producției de struguri obținută în România, 1990-2021, mii tone

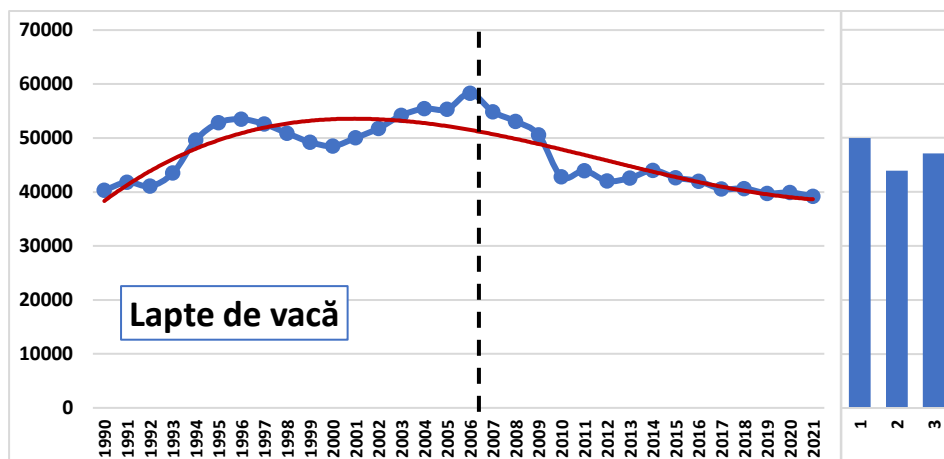
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
954,0	848,5	905,4	1339,2	1032,7	1313,9	1431,4	1179,0	874,3
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
1117,2	1295,3	1121,7	1076,7	1078,0	1230,4	505,8	912,4	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
873,2	986,1	990,2	740,1	879,5	746,4	991,6	783,7	798,8
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
736,9	1067,1	1144,3	977,8	936,0	1009,2	1071,5	910,7	996,1

Anexa 8

Evoluția producției de lapte de vacă obținută în România, 1990-2021, mii hl

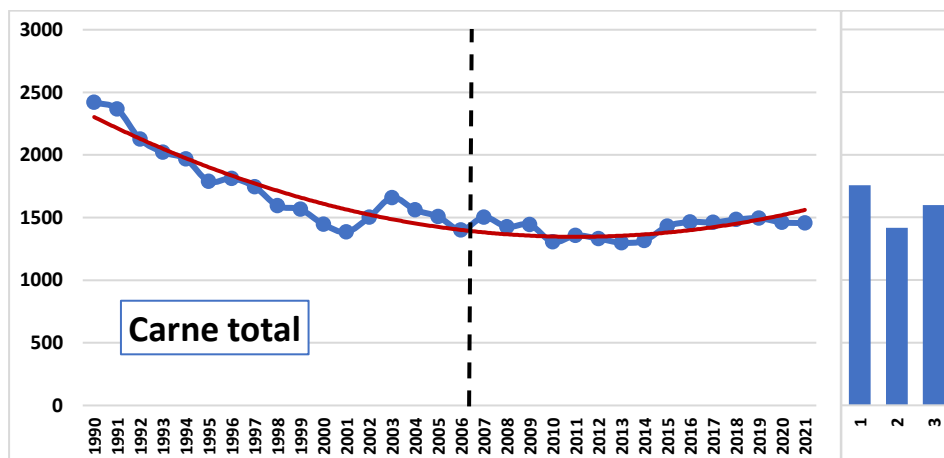
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
40311	41823	41079	43507	49632	52830	53477	52581	50902
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
49249	48518	50036	51800	54199	55444	55334	58307	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
54875	53090	50570	42824	43947	42036	42593	44015	42663
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
42020	40564	40647	39753	39901	39214	49942,9	43914,1	47116,9

Anexa 9

Evoluția producției de carne (total) obținută în România, 1990-2021, mii tone

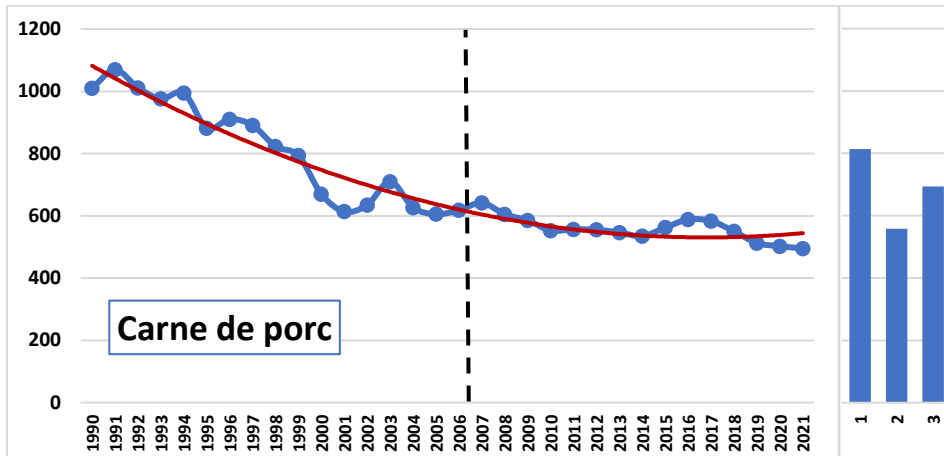
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
2419,9	2367,0	2126,0	2021,8	1967,1	1788,7	1812,9	1745,3	1593,5
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
1565,6	1446,8	1385,1	1503,4	1659,3	1561,0	1507,8	1400,7	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1502,8	1426,2	1443,5	1305,3	1357,1	1332,2	1299,5	1315,6	1430,8
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
1464,6	1461,9	1483,7	1494,9	1462,0	1455,9	1757,2	1415,7	1597,1

Anexa 10

Evoluția producției de carne de porc obținută în România, 1990-2021, mii tone

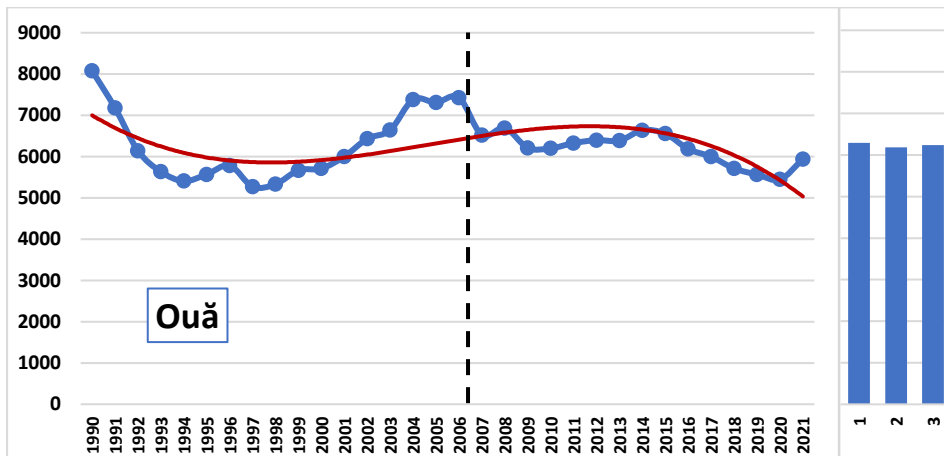
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
1010,0	1069,1	1011,2	975,6	994,5	881,6	910,3	890,2	822,9
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
793,5	669,8	613,5	634,9	710,0	626,5	605,2	617,8	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
641,5	605,2	584,9	552,7	556,7	555,0	546,5	534,7	562,3
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
588,1	583,1	549,8	512,5	502,3	495,1	813,9	558,0	694,0

Anexa 11

Evoluția producției de ouă obținută în România, 1990-2021, mil. buc.

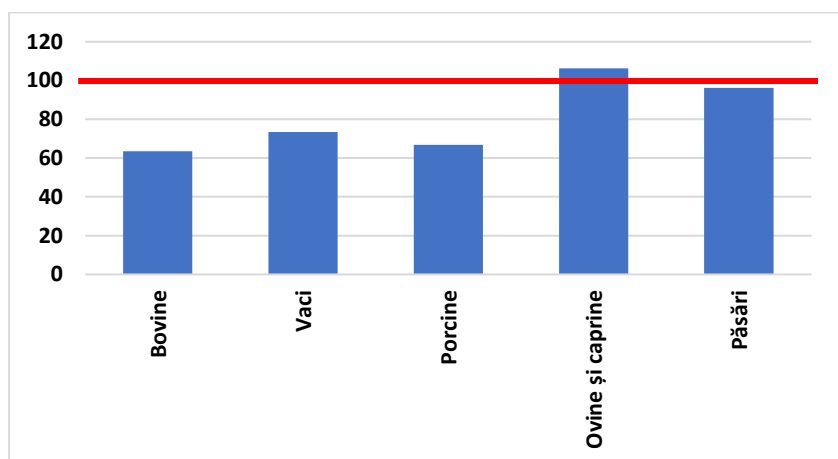
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
8077	7177	6140	5633	5407	5567	5783	5271	5331
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
5668	5711	6001	6432	6641	7381	7310	7429	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
6522	6692	6211	6199	6327	6398	6388	6636	6555
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
6182	5996	5713	5564	5446	5937	6291,7	6184,4	6241,4

Anexa 12

Efectivele de animale ale României. Date comparative perioada postaderare (2007-2021) față de perioada de preaderare (1990-2006)

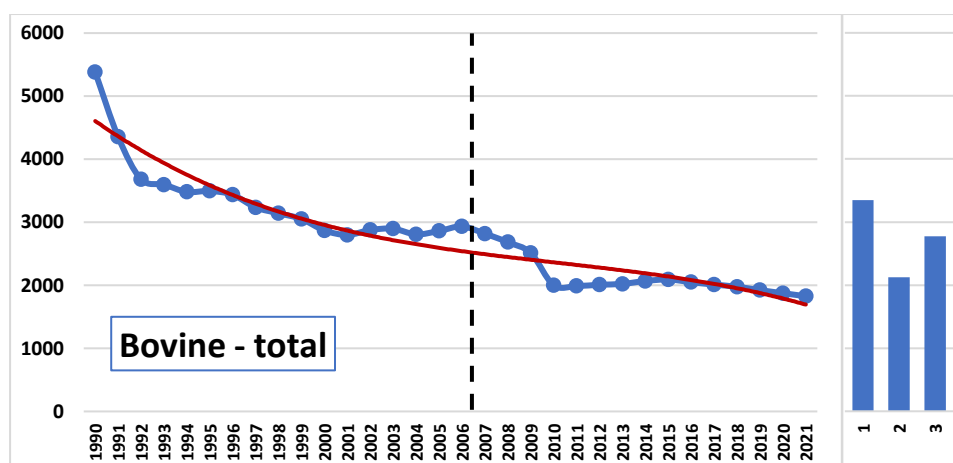
	Media 1990-2006,	Media 2007-2021, mii capete	2007-2021/1990-2006, %
Bovine	3347,4	2124,1	63,5
Vaci	1682,9	1234,3	73,3
Porcine	7384,8	4932,3	66,8
Ovine și caprine	10126,8	10754,7	106,2
Păsări	81,2	78,1	96,2

Anexa 13

Evoluția efectivelor de bovine în România, 1990-2021, mii cap.

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
5380,8	4355,3	3683,1	3596,8	3480,8	3496,3	3434,9	3235,4	3142,7
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
3051,1	2870,4	2799,8	2877,8	2897,1	2808,1	2861,7	2933,6	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
2819,0	2683,6	2512,3	2001,1	1988,9	2009,1	2022,4	2068,9	2092,4
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
2049,7	2011,1	1977,2	1923,3	1875,2	1826,8	3347,4	2124,1	2774,0

Anexa 14

Evoluția efectivelor de vaci în România, 1990-2021, mii cap.

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
			1791,6	1783,5	1798,4	1764,0	1697,8	1655,9
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
1632,8	1649,3	1619,5	1627,4	1622,2	1591,5	1658,4	1668,7	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1596,2	1505,5	1441,4	1198,1	1170,0	1162,7	1168,9	1188,2	1190,8
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
1192,5	1175,2	1158,0	1138,8	1146,2	1081,8	1682,9	1234,3	1450,9

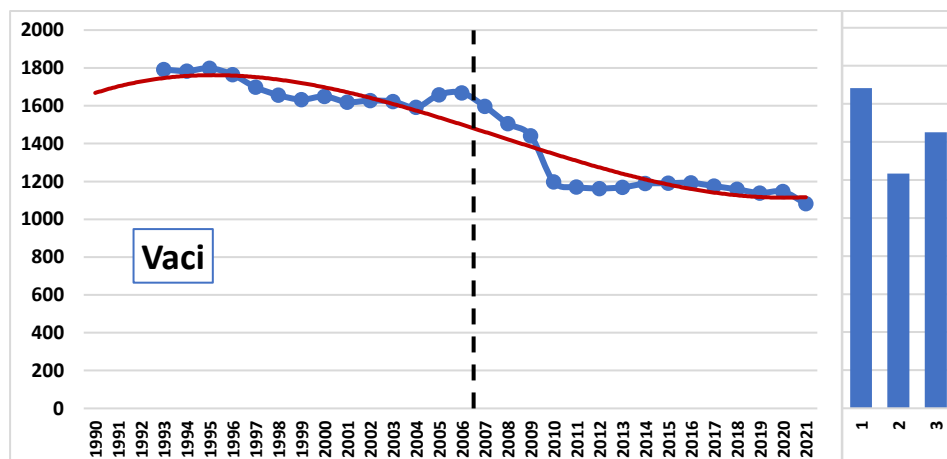
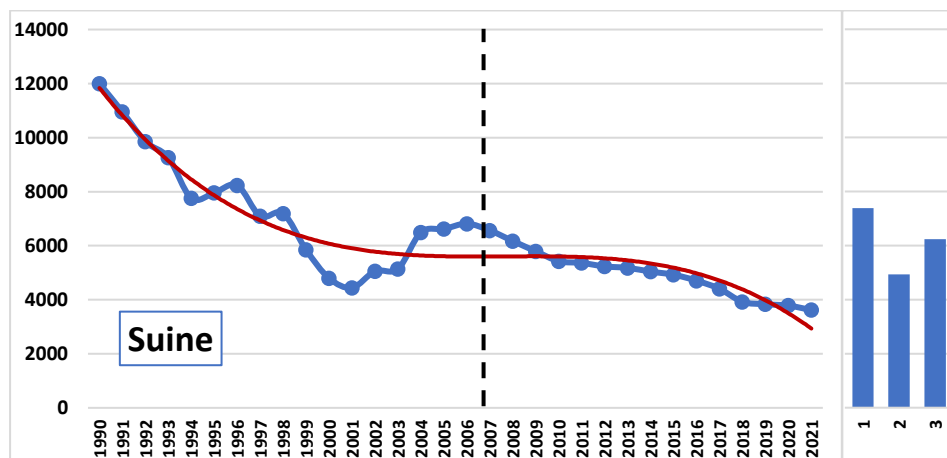

Figura . Evoluția efectivelor de vaci în România, 1990-2021, mii cap.

Anexa 15

Evoluția efectivelor de suine în România, 1990-2021, mii cap.

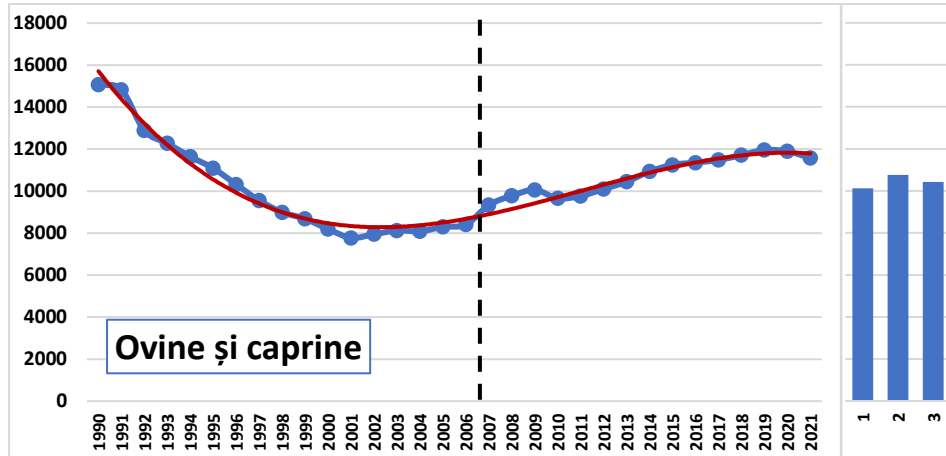
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
12003,4	10954,1	9852,4	9262,1	7758,1	7959,5	8234,5	7096,5	7194,1
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
5848,4	4797,4	4446,8	5058,2	5145,4	6494,7	6622,3	6814,6	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
6564,9	6173,7	5793,4	5428,3	5363,8	5234,3	5180,2	5041,8	4926,9
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
4707,7	4406,0	3925,3	3834,1	3784,5	3619,6	7384,8	4932,3	6235,2

Anexa 16

Evoluția efectivelor de ovine și caprine în România, 1990-2021, mii cap.

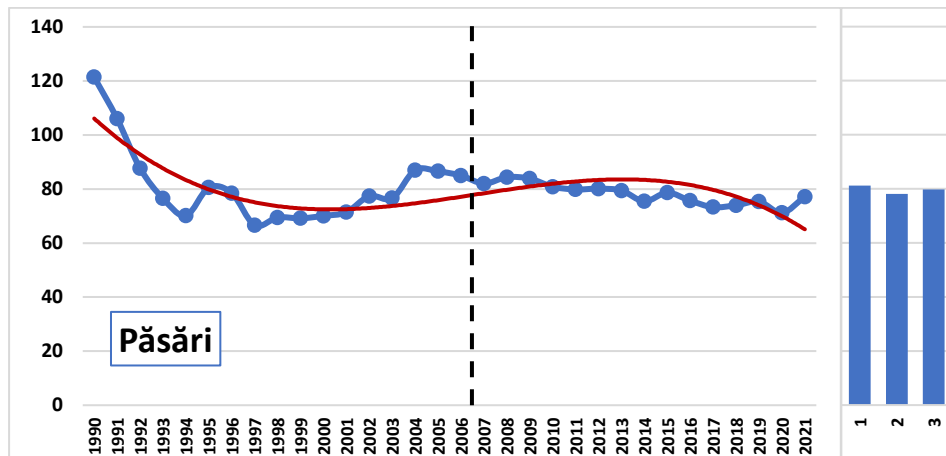
1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
15066,7	14832,8	12884,4	12275,6	11641,7	11086,2	10317,0	9547,3	8993,8
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
8679,1	8194,8	7776,3	7945,4	8124,9	8086,0	8297,7	8405,6	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
9334,3	9779,9	10058,8	9658,2	9769,6	10099,5	10448,6	10935,4	11249,7
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
11358,6	11485,1	11715,7	11953,6	11893,3	11580,0	10126,8	10754,7	10421,1

Anexa 17

Evoluția efectivelor de păsări în România, 1990-2021, mil. cap.

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
121,4	106,0	87,7	76,5	70,2	80,5	78,5	66,6	69,5
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
69,1	70,1	71,4	77,4	76,6	87,0	86,6	85,0	
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
82,0	84,4	83,8	80,8	79,8	80,1	79,4	75,4	78,6
2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 1 1990-2006	Media 2 2007-2021	Media 3 1990-2021
75,7	73,3	74,0	75,4	71,2	77,1	81,2	78,1	79,7

1.4. Producția agroalimentară a României

Referitor la evoluția producției agroalimentare (tabelele 13,14, figurile 20, 21) se constată o oarecare creștere a gradului de procesare a materiilor prime agricole, dar total insuficientă față de necesarul de consum de produse procesate al populației autohtone, din producția internă.

În perioada de preaderare, raportul de procesare a producției agricole primare (vegetală și animală) este de numai 0,55 (9648 mil € producție agricolă, 5345 mil € producție alimentară), iar în perioada postaderare crește la 0,78, mărime total necorespunzătoare, comparativ cu raportul producție alimentară: producție agricolă, de peste 2:1 media țărilor UE. După anul 2007, crește, într-o mică măsură (8%), producția alimentară în total producție agroalimentară, insuficientă însă pentru echilibrarea producției agroalimentare în ansamblul său și a consumului alimentar românesc ca produse procesate din surse interne.

Tabelul 13

Dinamica valorii producției agroalimentare a României, mil. ECU/€

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1990-2006
Producție vegetală	5518	5634	3048	5242	5130	5342	5530	6105	5319	4976	4975	6723	5783	6902	9404	7722	8885	6014
Producție animală	3013	2913	2211	3090	3303	3622	3720	3598	4293	2687	2993	3860	4204	3759	4151	5019	5348	3634
Servicii agricole									171	117	100	121	116	100	97	109	134	118
Industrie alimentară	4720	4819	2546	4084	3701	3854	4273	4629	5161	3769	5555	5892	5885	6149	6994	8895	9935	5345
Total producție agroalimentară	13251	13366	7805	12416	12134	12818	13523	14332	14944	11549	13623	16596	15988	16910	20646	21745	24302	15056

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 2007-2021	Media 1990-2021
Producție vegetală	8612	12421	8428	10324	12781	9008	12185	11040	9802	10055	11650	13155	13270	10914	14690	11222	8455
Producție animală	5481	5576	5532	4847	5140	5286	5403	5508	5470	5187	5326	5137	5317	4047	4207	5164	4352
Servicii agricole	205	194	177	132	129	120	168	222	193	200	207	264	378	380	384	224	184
Industrie alimentară	11840	12635	10843	10949	11336	10898	11417	11783	12074	12842	13006	12921	12523	16824	20793	12846	8861
Total producție agroalimentară	26138	30826	24980	26252	29386	25312	29173	28553	27539	28284	30189	31477	31488	32166	40075	29456	21806

Sursa: Institutul Național de Statistică, baza de date Tempo online

Tabelul 14

Structura valorii producției agroalimentare a României, %

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1990-2006
% Producție vegetală	41,7	42,1	39,1	42,2	42,3	41,6	40,9	42,6	35,7	43,1	36,7	40,5	36,2	40,8	45,5	35,5	36,5	39,8
% Producție animală	22,7	21,8	28,3	24,9	27,2	28,3	27,5	25,1	28,7	23,3	22,0	23,3	26,3	22,2	20,1	23,1	22,0	24,1
% Industrie alimentară	35,6	36,1	32,6	32,9	30,5	30,1	31,6	32,3	34,5	32,6	40,8	35,5	36,8	36,4	33,9	40,9	40,9	35,4
% Servicii agricole	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	1,0	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	0,5	0,6	0,7
% Total producție agroalimentară	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media 2007-2021	Media 1990-2021
% Producție vegetală	32,9	40,3	33,8	39,3	43,5	35,5	41,8	38,6	35,6	35,6	38,6	41,9	42,1	33,9	36,6	38,0	39,2
% Producție animală	21,0	18,1	22,1	18,5	17,5	20,9	18,5	19,3	19,9	18,3	17,6	16,3	16,9	12,6	10,5	17,9	21,3
% Industrie alimentară	45,3	41,0	43,4	41,7	38,6	43,1	39,1	41,3	43,8	45,4	43,1	41,0	39,8	52,3	51,9	43,4	38,9
% Servicii agricole	0,8	0,6	0,7	0,5	0,4	0,5	0,6	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8	1,2	1,2	1,0	0,7	0,6
% Total producție agroalimentară	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Sursa: Calculații proprii, pe baza datelor Tempo online, Institutul Național de Statistică

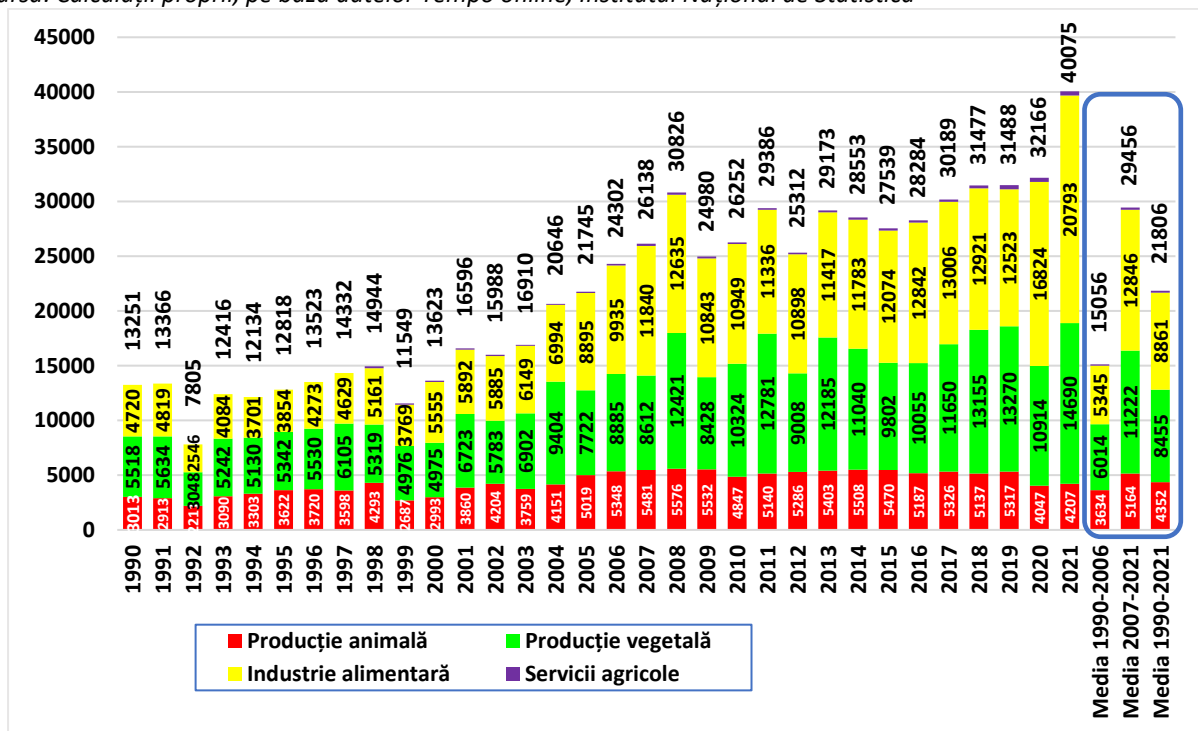

Figura 20. Dinamica valorii producției agroalimentare a României, mil. ECU/€.

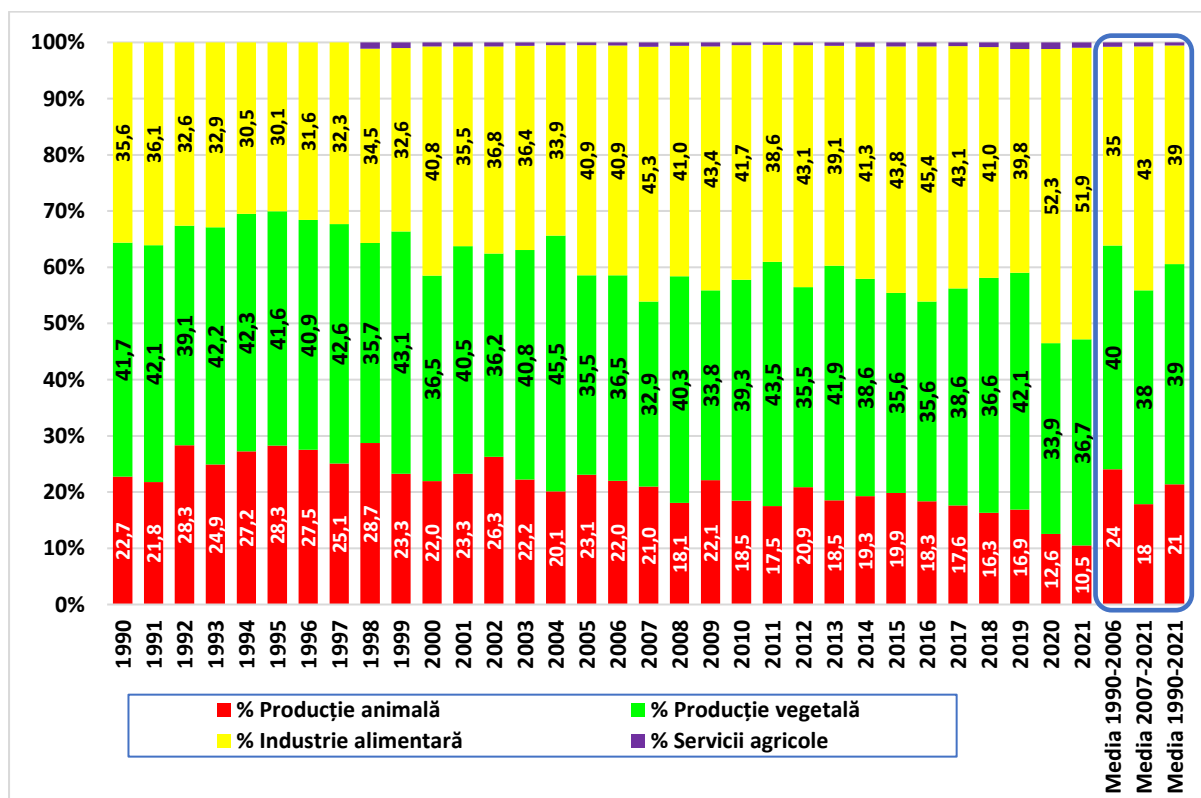

Figura 21. Structura valorii producției agroalimentare a României, %.

1.5. Structura filierei agroalimentare a României

Filiera agroalimentară cuprinde întregul circuit format din: input-urile (sistemul agrofurnizor, aval de agricultură) → producția agricolă propriu-zisă (amonte de agricultură) → industria alimentară → comerțul agroalimentar → consumul alimentar. Într-o filieră alimentară

performantă, bazată pe economia circulară (circularitate agroalimentară), structura se multiplică de la un segment la altul, din aval spre amonte, de la input-urile în sistem (agrofurnizori) la consumul alimentar final, prin valoarea adăugată a fiecărui segment.

Pentru a stabili performanța filierei (circularitatea producției) agroalimentare a României prezentăm, în tabelele 15 și 16 și figura 22, date comparative cu filiera agroalimentară a Franței.

Tabelul 15

Structura valorică a filierei agroalimentare pe sectoare, date comparative Franța/România

Sectoarele	Franța ¹		România ^{2,3}	
	mld. €	%	mld. €	%
Agrofurnizori	38,0	8,7	8,6 ²	16,1
Producția agricolă	67,0	15,4	16,4 ³	30,7
Industria alimentară	129,0	29,7	12,9 ³	24,2
Comerțul agricol	201,0	46,2	15,5 ⁴	29,0
Total	435,0	100,0	53,4	100,0

Sursa: 1) M. Jean-Paul - *L'avenir de la filière agricole à horizon 2050; Rapport d'information no 200 (2006–2007) en Sénat*; 2) Consumul intermediar (input-uri), evaluare proprie; 3) Date Institutul Național de Statistică

Tabelul 16

Valorile filierei agroalimentare pe hectar. Date comparative Franța/România, €/ha

	Franța	România	Raport F/RO
Suprafața arabilă, mil.ha	17,04	8,57	1,99
Input-uri (CI), mil. €	2230	1004	2,22
Producția agricolă, mil. €	3932	1914	2,05
Producția alimentară, mil. €	7570	1505	5,03
Comerț agricol, mil. €	11796	1809	6,52
Total, mil. €	25528	6232	4,10

Sursa: Calculații proprii după datele Eurostat și ale Institutului Național de Statistică

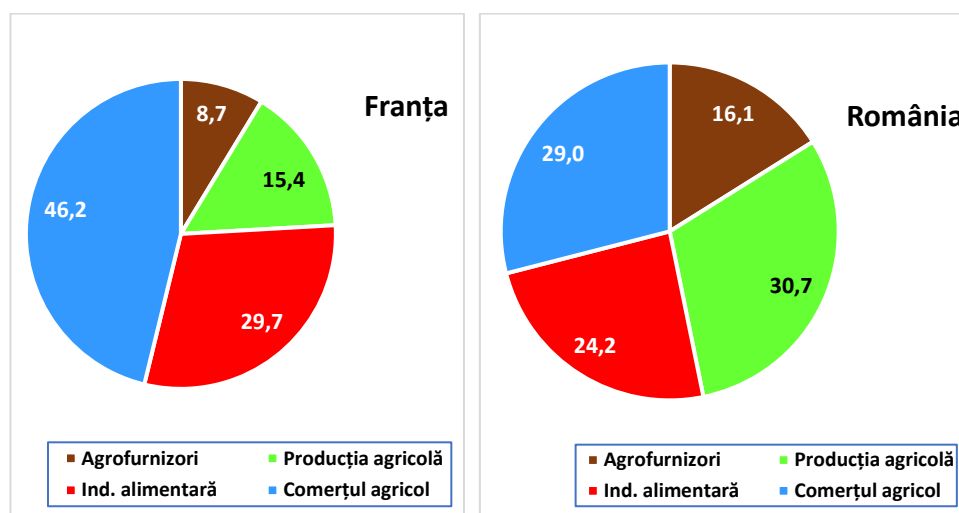

Figura 22. Structura filierei agroalimentare pe sectoare, date comparative Franța/România, %.

Randamentele sectoarelor filierei agroalimentare pe hectar sunt prezentate în tabelul 17, de unde se desprind câteva aspecte comparative ale eficacității diferite a acestora în România și Franța:

- randamentele sectoarelor pe filiera agroalimentară sunt în creștere, din aval spre amonte, fiind, în cazul Franței, din ce în ce mai mari, în timp ce în cazul României acestea sunt staționare sau chiar mai mici, fapt ce demonstrează caracterul, în principal, **primar** și, totodată,

încă prea **redusa procesare (prelucrare) a producției de materii prime agricole în produse finite alimentare;**

- sectorul final al filierei, **comerțul alimentar românesc**, este mult mai redus, valoric și structural, comparativ cu cel al Franței (raportul 1:6,52), fapt ce demonstrează **structura (încă) preponderent „gospodărească” a consumului alimentar românesc**, comparativ cu **caracterul comercial, de piață al Franței**.

Datele comparative de multiplicare aval/amonte a fiecărui sector al filierei agroalimentare a Franței și României prezentate în tabelul 18, sunt mai mult decât edificatoare privind diferențele de randament circular crescător. În timp ce în Franța, randamentul de procesare industrială a producției agricole primare este de 1,93, în România această transformare reprezintă **componenta slabă** a filierei agroalimentare, fiind subunitară (0,70%).

Dezechilibrele structurale ale producției agroalimentare a României, prezentate mai înainte, reprezintă rezultatul susținerii financiare profund dezechilibrate ale celor trei ramuri agroalimentare: vegetală, animală și alimentară. Comparând structura producției agricole a României cu cea a Franței (tabelul 12, figura 19), se desprinde concluzia, conform căreia, în perioada 2007-2021, România, atât prin politica financiară proprie cât și prin aplicarea politicii agricole comune europene, a acordat atenție finanțării, cu prioritate, a ramurilor producției vegetale producătoare de materii prime de tip extensiv (cereale, oleaginoase) destinate exportului brut, în dauna producției animale și a procesării, adică tocmai ramurilor producătoare de valoare adăugată.

Tabelul 17

Raportul de multiplicare aval/amonte a producției agroalimentare. Date comparative România/Franța

	Franța				România			
	mil.€	PA/AF	IA/PA	CA/IA	mil.€	PA/AF	IA/PA	CA/IA
Agrofurnizori AF	38,0	1	X	X	8,6	1	X	X
Producția agricolă PA	67,0	1,76	1	X	16,4	1,91	1	X
Industria alimentară IA	129,0	x	1,93	1	12,9	X	0,79	1
Comerțul agricol CA	201,0	x	X	1,56	15,5	X	X	1,20
Total	435,0		x	x	53,4	x	x	x

Sursa: Calcule proprii după M. Jean-Paul - *L'avenir de la filière agricole à horizon 2050; Rapport d'information no 200 (2006-2007) en Sénat*

Tabelul 18

Destinațiile producției agroalimentare în România, mil. €

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Producția agricolă destinată procesării și consumului nealimentar	5277	8282	7570	8697	10770	10981	12751
Cheltuieli alimentare din producția comercială internă	2725	3207	3239	3104	3878	4702	5077
Autoconsum	5253	4623	4718	4611	5411	5389	5620
Export	368	484	461	498	587	673	854

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Producția agricolă destinată procesării și consumului nealimentar	11776	15114	9906	9170	10751	8593	11023	9820	10433	11783	13053	13654	12872
Cheltuieli alimentare din producția comercială internă	6102	6454	6190	6745	6261	5363	5650	6005	5398	4895	5197	6078	6147
Autoconsum	7138	7093	6642	7225	8353	7312	7216	7151	5790	5437	5532	5244	5284
Export	1122	2165	2242	3112	4021	4044	5284	5577	5918	6169	6407	6501	7185

Sursa: Institutul Național de Statistică, baza de date *Tempo online*

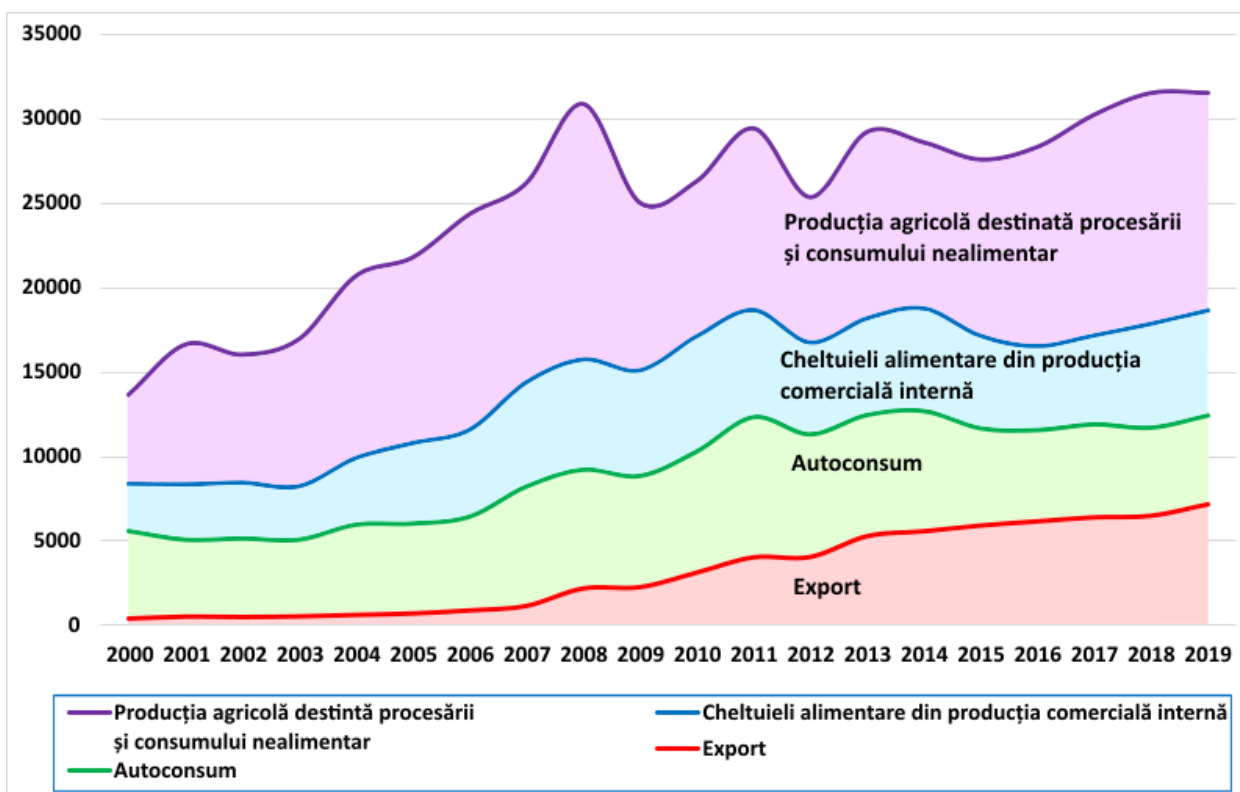

Figura 23. Destinațiile producției agroalimentare a României, mil. €.

1.6. Comerțul exterior agroalimentar al României

Cea mai exactă reflectare a dezechilibrelor structurale ale producției agroalimentare românești, generate de politica neadecvată a alocărilor financiare naționale și europene (investiții și subvenții), este reflectată de **evoluția mărimii și structurii comerțului exterior agroalimentar** (export-import). Când vorbim de dezechilibrele structurale ale producției agroalimentare a României ne referim la **structura comparativă a exportului și importului de produse agroalimentare**, grupate, conform statisticilor oficiale românești, pe patru clase mari: 1 produse vegetale, 2 animale vii, 3 produse alimentare și 4 grăsimi și uleiuri, primele două clase cuprind produse agricole de tipul materiilor prime iar celelalte două clase produse alimentare procesate.

Este cunoscut faptul că ramura agroalimentară a unei țări se dezvoltă echilibrat și profitabil dacă și numai dacă **asigură consumul alimentar intern al populației și un excedent destinat exportului**. Urmărind consumul alimentar, exportul, importul și balanța agroalimentară a României, concluzia este una singură: **România nu se încadrează**, în această perioadă lungă de trei decenii (1991-2019), **în categoria țărilor UE cu agricultură echilibrată și performantă**. Dezechilibrele structurale ale producției agroalimentare se reflectă, după cum vom vedea în continuare, și în **structura puternic "decompensată" a comerțului exterior, respectiv a importului și exportului de produse agroalimentare**.

Analizând seriile statistice complete (1991-2020) ale importului, exportului și balanței comerciale agroalimentare, constatăm faptul că numai în doi ani (2013 și 2014) România înregistrează o balanță comercială agroalimentară pozitivă (tabelul 19, figura 24).

Tabelul 19

Evoluția balanței comerciale agricole a României, mil. €

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1991-2006
Export	212,6	222,2	279,7	334,1	409,9	562,4	527,7	386,5	454,9	367,6	484,0	460,6	497,9	587,4	673,3	854,0	457,2
Import	639,1	766,1	823,1	556,4	688,4	690,9	615,6	900,0	746,9	1015,1	1350,8	1245,7	1535,3	1713,9	2021,9	2424,8	1108,4
Balanța comercială	-426,6	-543,9	-543,4	-222,3	-278,6	-128,5	-87,9	-513,5	-292,0	-647,5	-866,8	-785,0	-1037,4	-1126,5	-1348,7	-1570,8	-651,2

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Media 2007-2021
Export	1122,3	2165,2	2242,4	3112,4	4020,7	4044,3	5284,4	5577,2	5918,2	6169,2	6406,6	6501,5	7185,0	6994,1	4767,4
Import	3339,0	4347,0	3823,3	3919,9	4445,6	4795,1	4952,0	5121,2	6055,2	6789,1	7423,1	7635,0	8431,1	7120,8	5585,5
Balanța comercială	-2216,6	-2181,8	-1580,9	-807,5	-424,9	-750,8	332,4	456,0	-137,0	-619,8	-1016,6	-1133,6	-1246,1	-126,8	-818,1

Sursa: Institutul Național de Statistică, baza de date Tempo online

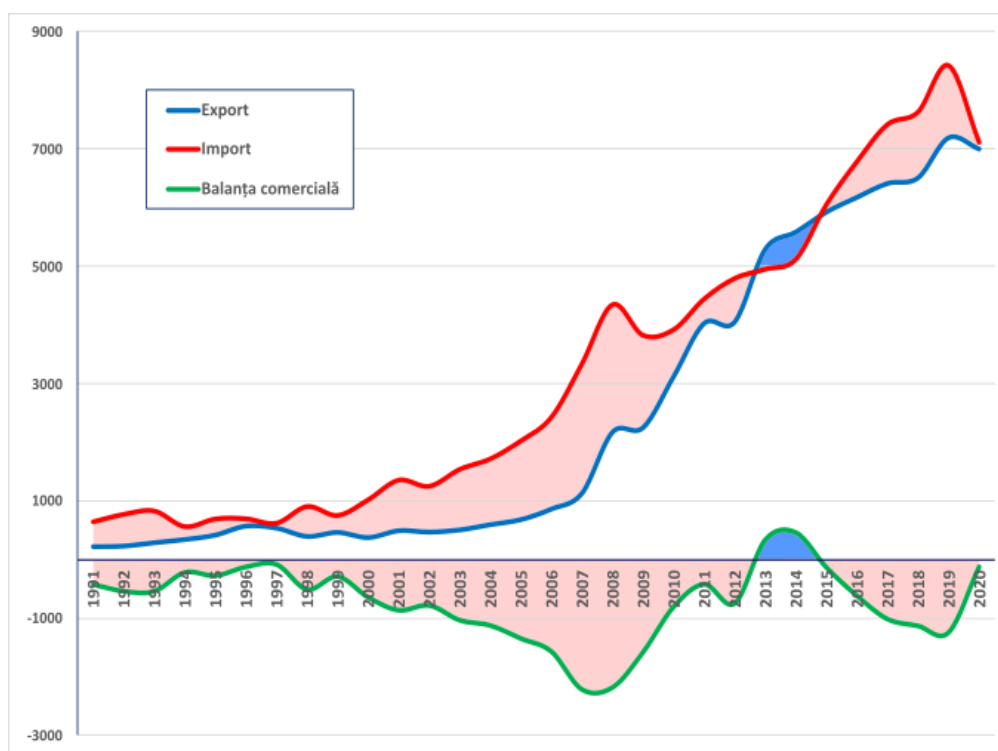

Figura 24. Evoluția balanței comerciale agricole a României, mil.€.

Analiza comparativă a dezechilibrelor import/export evidențiază faptul că acestea sunt generate de structura dezechilibrată a producției agroalimentare pe grupe de produse destinate exportului și importului. În timp ce România exportă, cu predilecție, materie primă (tabelele 19a, 21, figurile 23, 25) cu valoare adăugată mică (cereale, oleaginoase, tabelele 23, 24; figurile 27, 28, 29), datorită procesării interne totalmente insuficiente a acestora (în țară), importul necesar acoperirii consumului alimentar intern cuprinde cu predilecție produse înalt procesate, cu valoare mare (tabelele 20, 22, figurile 24, 26).

Tabelul 19a

Evoluția exportului de produse agroalimentare, 1991-2020, mil. €

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1991-2006
Animale vii și produse animale	121	142	138	184	131	123	176	84	109	138	146	153	189	201	196	211	153
Produse vegetale	57	38	49	54	161	299	147	159	235	129	202	186	171	207	276	407	174
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	5	5	52	39	62	54	110	62	51	22	28	10	28	64	62	57	44
Produse alimentare, băuturi și tutun	30	37	40	57	55	86	94	82	60	79	108	112	111	116	139	179	86
Total	213	222	280	334	410	562	528	387	455	368	484	461	498	587	673	854	457

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Media 2007-2020	Media 1991-2020
Animale vii și produse animale	252	278	326	434	584	731	745	743	782	814	946	895	928	845	664	392
Produse vegetale	440	1198	1125	1625	2097	1970	2985	3072	3075	3437	3502	3591	3876	3351	2525	1271
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	68	106	88	164	242	183	240	213	224	194	211	224	224	195	184	110
Produse alimentare, băuturi și tutun	362	583	704	890	1099	1160	1315	1549	1838	1724	1747	1791	2156	2603	1394	697
Total	1122	2165	2242	3112	4021	4044	5284	5577	5918	6169	6407	6501	7185	6994	4767	2469

Sursa: Institutul Național de Statistică, baza de date Tempo online

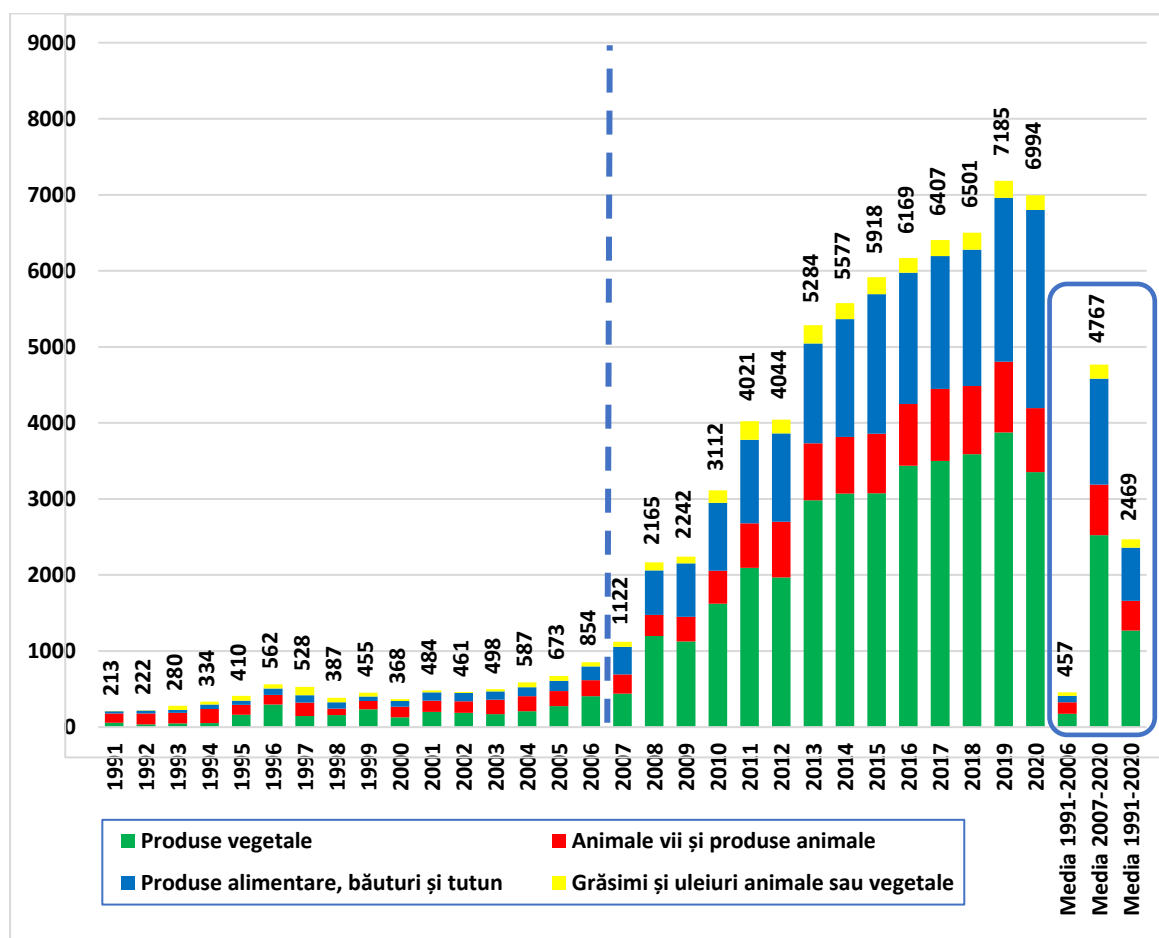

Figura 23. Evoluția exportului de produse agroalimentare, 1991-2020, mil. €.

Tabelul 20

Evoluția importului de produse agroalimentare, 1991-2020, mil. €

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1991-2006
Animale vii și produse animale	35	66	58	83	99	59	58	185	115	162	314	312	261	389	662	707	223
Produse vegetale	302	330	406	118	119	133	151	201	210	296	375	294	596	543	437	538	316
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	11	30	18	25	21	17	30	50	30	38	38	70	55	52	59	74	39
Produse alimentare, băuturi și tutun	291	340	341	330	448	483	377	465	392	519	624	569	623	730	864	1106	531
Total	639	766	823	556	688	691	616	900	747	1015	1351	1246	1535	1714	2022	2425	1108

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Media 2007-2020	Media 1991-2020
Animale vii și produse animale	870	1191	1116	984	965	1035	1114	1226	1254	1441	1689	1774	1980	184	1202	680
Produse vegetale	1037	1259	1003	1141	1324	1416	1455	1514	2037	2329	2395	2317	2516	2922	1762	991
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	144	227	160	217	245	239	205	164	184	189	192	172	174	202	194	111
Produse alimentare, băuturi și tutun	1288	1669	1544	1577	1911	2105	2177	2218	2580	2830	3147	3372	3762	3813	2428	1417
Total	3339	4347	3823	3920	4446	4795	4952	5121	6055	6789	7423	7635	8431	7121	5586	3198

Sursa: Institutul Național de Statistică, baza de date Tempo online

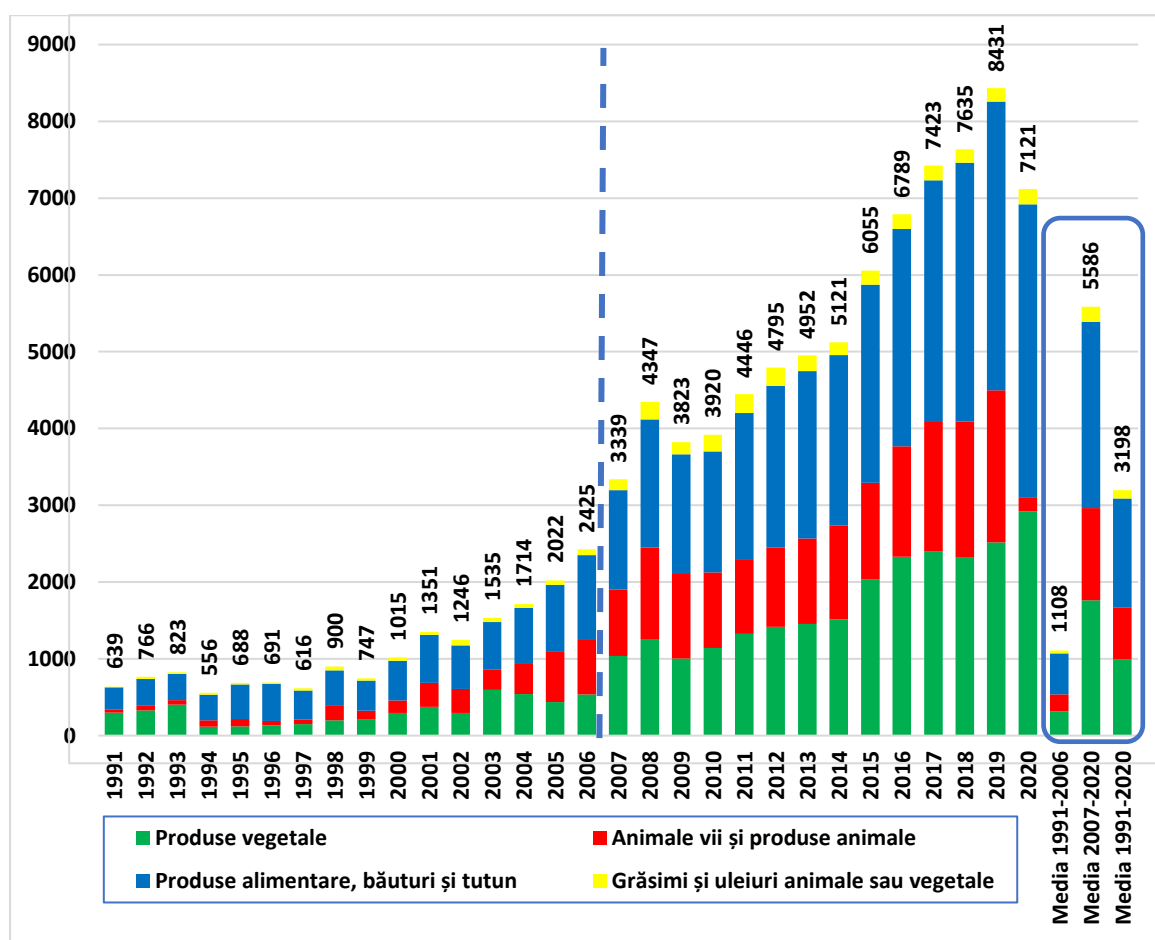

Figura 24. Evoluția importului de produse agroalimentare, 1991-2020, mil. €.

Tabelul 21

Structura exportului de produse agroalimentare, 1991-2020, %

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1991-2006
Animale vii și produse animale	57,0	63,9	49,4	55,2	32,0	22,0	33,4	21,7	24,0	37,5	30,2	33,1	37,9	34,2	29,1	24,7	33,4
Produse vegetale	26,9	17,2	17,6	16,1	39,4	53,1	27,9	41,3	51,7	35,0	41,7	40,4	34,3	35,2	41,0	47,7	38,0
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	2,1	2,3	18,7	11,6	15,1	9,6	20,9	15,9	11,1	6,1	5,7	2,2	5,5	10,9	9,3	6,7	9,7
Produse alimentare, băuturi și tutun	14,0	16,5	14,3	17,1	13,5	15,4	17,8	21,1	13,2	21,4	22,4	24,3	22,3	19,7	20,6	21,0	18,9
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Media 2007-2020	Media 1991-2020
Animale vii și produse animale	22,5	12,8	14,5	13,9	14,5	18,1	14,1	13,3	13,2	13,2	14,8	13,8	12,9	12,1	13,9	15,9
Produse vegetale	39,2	55,3	50,2	52,2	52,1	48,7	56,5	55,1	52,0	55,7	54,7	55,2	53,9	47,9	53,0	51,5
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	6,0	4,9	3,9	5,3	6,0	4,5	4,5	3,8	3,8	3,1	3,3	3,4	3,1	2,8	3,9	4,4
Produse alimentare, băuturi și tutun	32,3	26,9	31,4	28,6	27,3	28,7	24,9	27,8	31,1	27,9	27,3	27,6	30,0	37,2	29,2	28,2
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Sursa: Calculații proprii, pe baza datelor Tempo online, Institutul Național de Statistică

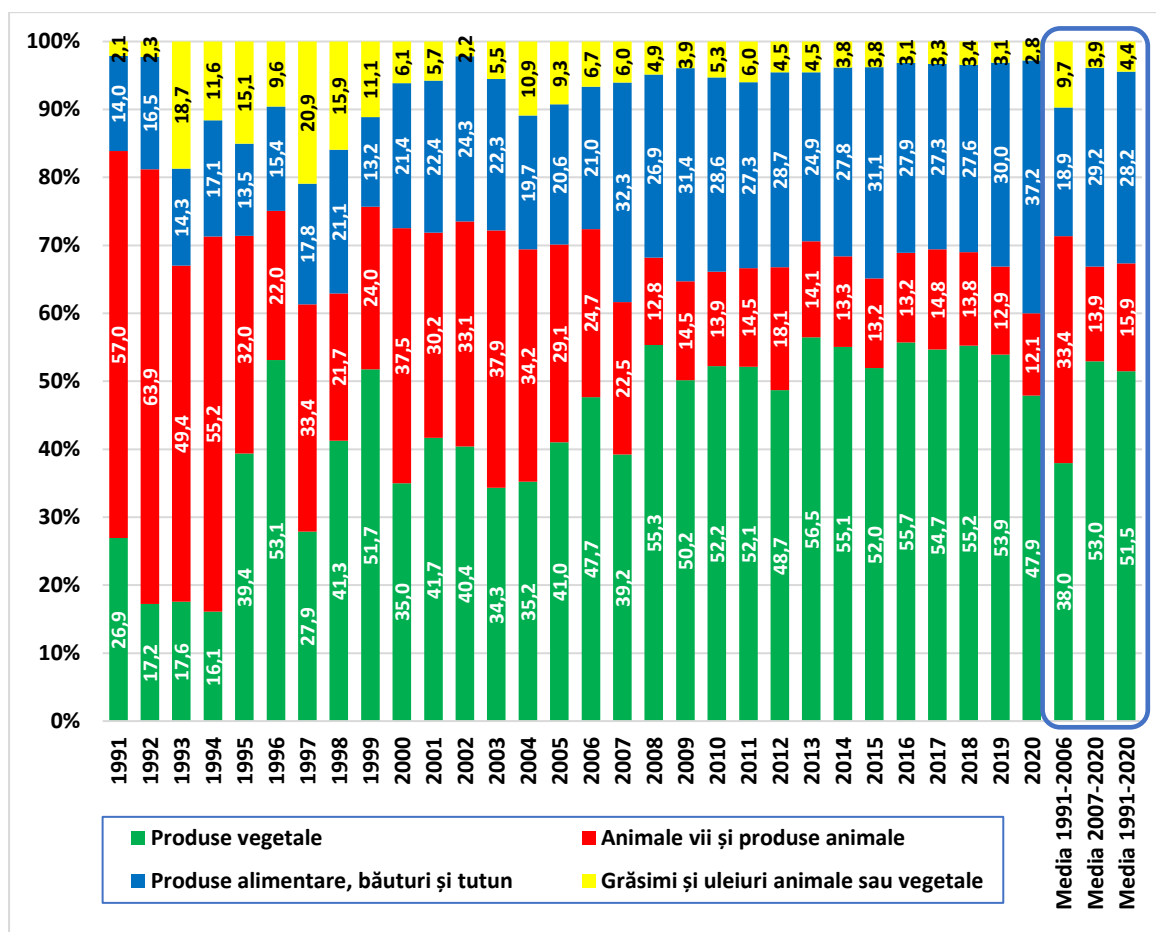

Figura 25. Structura exportului de produse agroalimentare, 1991-2020, %.

Tabelul 22

Structura importului de produse agroalimentare, 1991-2020, %

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1991-2006
Animale vii și produse animale	5,4	8,6	7,1	15,0	14,4	8,5	9,4	20,5	15,4	16,0	23,2	25,1	17,0	22,7	32,8	29,1	20,1
Produse vegetale	47,2	43,1	49,3	21,2	17,3	19,3	24,5	22,4	28,1	29,2	27,8	23,6	38,8	31,7	21,6	22,2	28,5
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	1,7	3,9	2,2	4,5	3,1	2,4	4,8	5,5	4,0	3,7	2,8	5,7	3,6	3,0	2,9	3,0	3,5
Produse alimentare, băuturi și tutun	45,6	44,4	41,5	59,3	65,1	69,8	61,3	51,6	52,5	51,1	46,2	45,7	40,6	42,6	42,7	45,6	47,9
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Media 2007-2020	Media 1991-2020
Animale vii și produse animale	26,1	27,4	29,2	25,1	21,7	21,6	22,5	23,9	20,7	21,2	22,7	23,2	23,5	2,6	21,5	21,3
Produse vegetale	31,0	29,0	26,2	29,1	29,8	29,5	29,4	29,6	33,6	34,3	32,3	30,3	29,8	41,0	31,5	31,0
Grăsimi și uleiuri animale sau vegetale	4,3	5,2	4,2	5,5	5,5	5,0	4,1	3,2	3,0	2,8	2,6	2,3	2,1	2,8	3,5	3,5
Produse alimentare, băuturi și tutun	38,6	38,4	40,4	40,2	43,0	43,9	44,0	43,3	42,6	41,7	42,4	44,2	44,6	53,5	43,5	44,3
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Sursa: Calculații proprii, pe baza datelor Tempo online, Institutul Național de Statistică

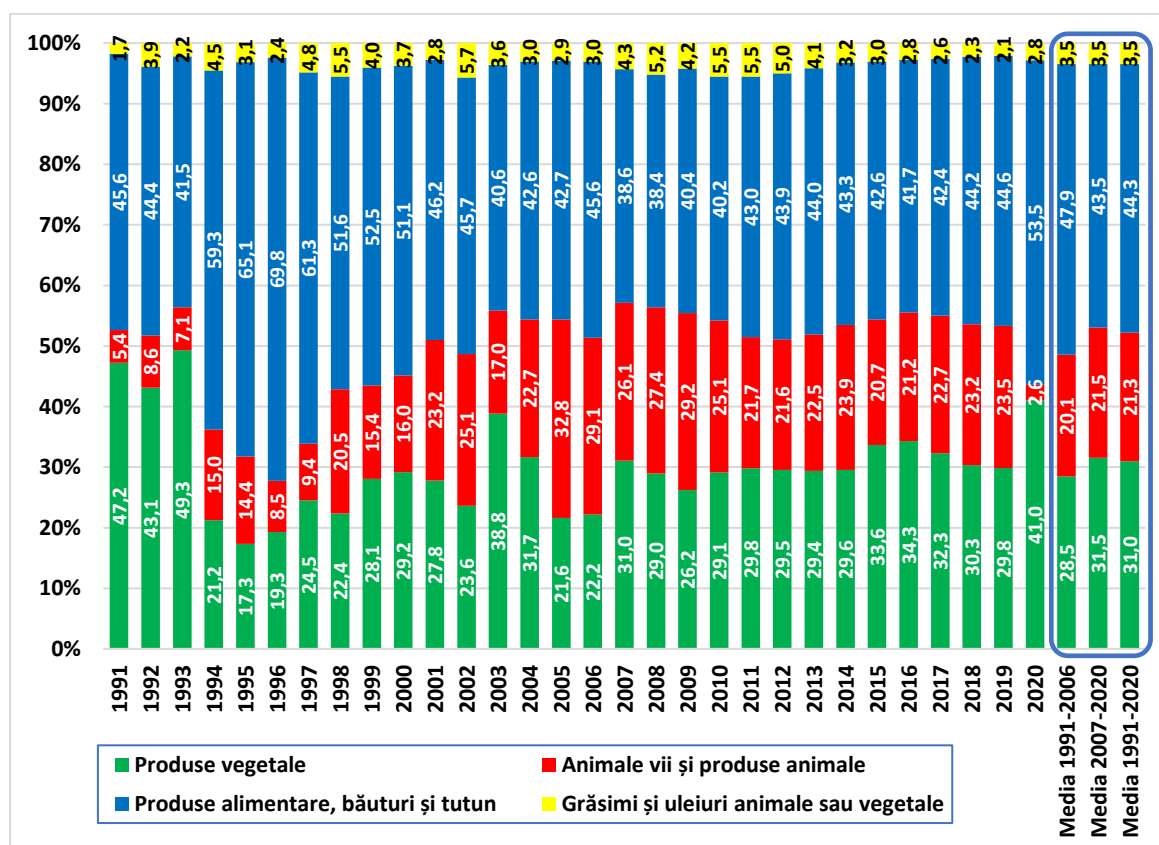

Figura 26. Structura importului de produse agroalimentare, 1991-2020, %.

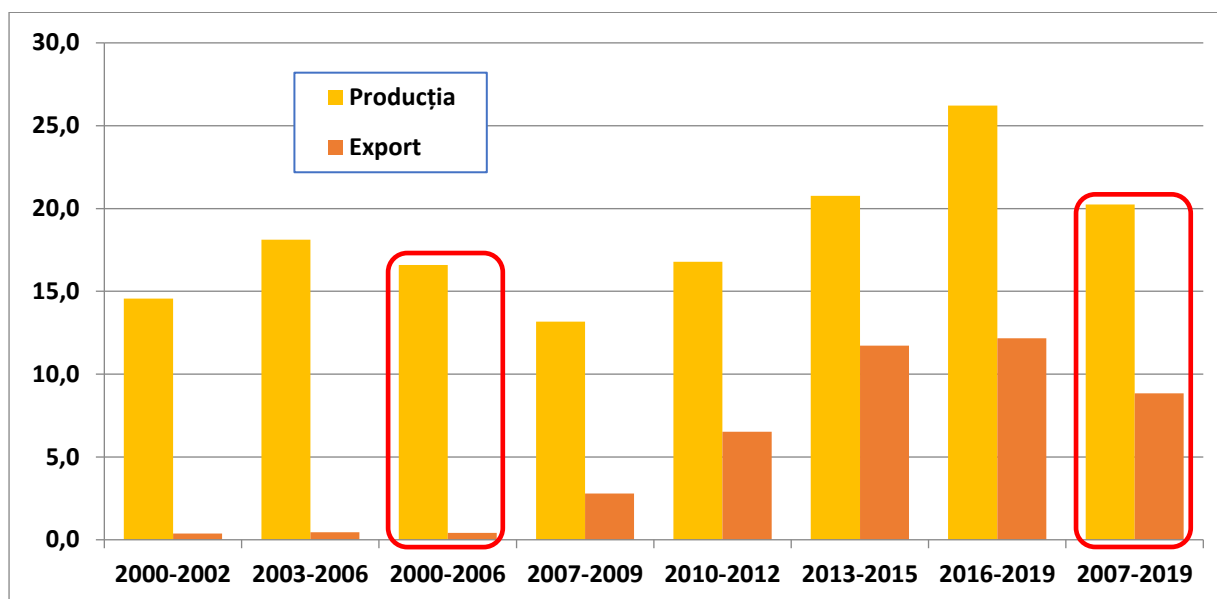

Figura 27. Producția și exportul de cereale al României, mil. t.

Tabelul 23

Producția și exportul de cereale al României, mil. t

	2000-2002	2003-2006	2000-2006	2007-2009	2010-2012	2013-2015	2016-2019	2007-2019
Producție	14,6	18,1	16,6	13,2	16,8	20,8	26,2	20,2
Export	0,4	0,4	0,4	2,8	6,5	11,7	12,2	8,8
% Export	2,7	2,2	2,4	21,2	40,6	56,3	46,3	43,6

Sursa: Institutul Național de Statistică, baza de date Tempo online

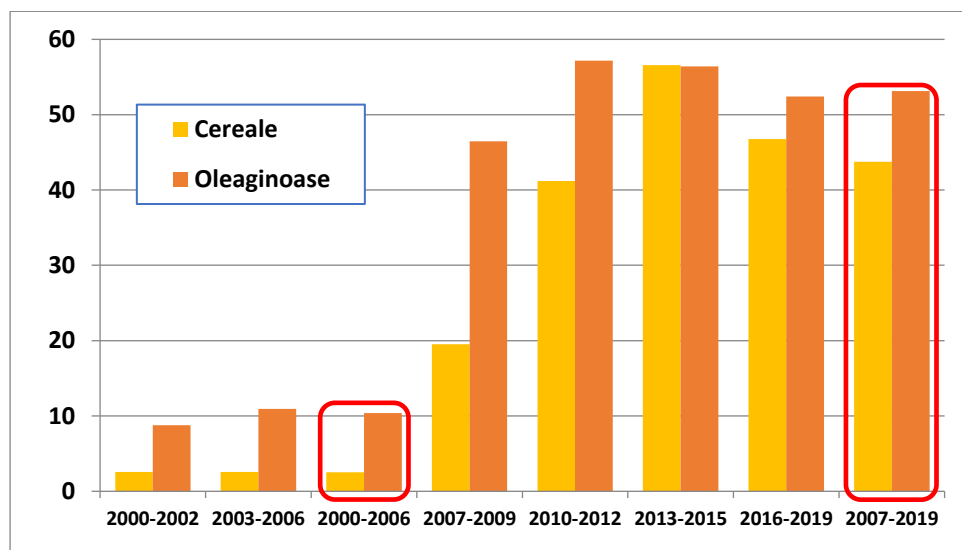

Figura 28. Ponderea exportului în producția totală de cereale și oleaginoase a României, %.

Tabelul 24

Producția și exportul de oleaginoase al României, mil. t

	2000-2002	2003-2006	2000-2006	2007-2009	2010-2012	2013-2015	2016-2019	2007-2019
Producție	1,0	1,9	1,5	1,6	2,2	3,1	4,3	3,0
Export	0,1	0,2	0,2	0,8	1,3	1,8	2,2	1,6
% Export	10,0	10,5	7,5	50,0	59,0	58,1	51,1	53,3

Sursa: Institutul Național de Statistică, baza de date Tempo online

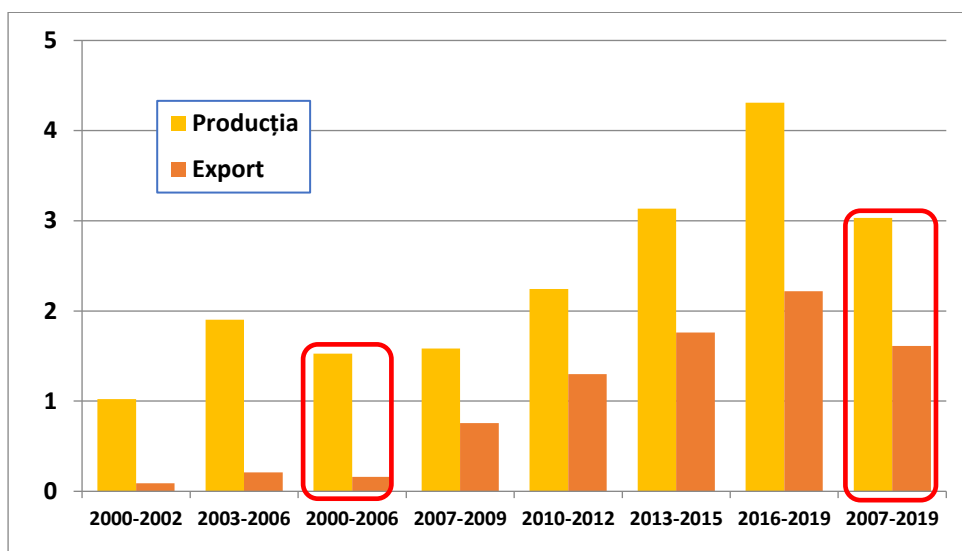

Figura 29. Producția și exportul de oleaginoase al României, mil. t.

Datele referitoare la producția românească de cereale și oleaginoase, care generează și în prezent calificarea României drept „grânar al Europei”, necesită un comentariu în plus, pornind de la mult trâmbițata (în mediile politice) „performanță” referitoare la exportul românesc masiv de cereale (43,7%) și oleaginoase (53,1%). Exportul masiv de cereale și oleaginoase a devenit posibil datorită susținerii financiare cu precădere a marilor exploatații (circa 12000, cu o suprafață de 5 milioane ha teren arabil de cea mai bună calitate naturală), care, concomitent cu exportul fizic de porumb, grâu, orz, floarea soarelui, soia, rapiță etc., exportă și subvenția încasată pe suprafață (SAPS) de la UE. Peste 10-12 milioane de tone de cereale și 2-2,5 milioane tone de semințe oleaginoase (în anii agricoli buni), în loc să fie procesate în făină, paste, furaje combinate, tărâțe, ulei, șroturi în țară, în loc să dubleze sau tripleze, prin valoare adăugată, producția agricolă și alimentară a României, cu acestea se procedează la modul cel mai facil: marii comercianți (traderi, majoritatea străini) colectează cerealele și oleaginoasele de la marile exploatații încă de la recoltare, din câmp („din combină”, în limbajul fermierilor), la prețuri (uneori) de dumping (care asigură, totuși, spre mulțumirea marilor fermieri, un profit, în multe cazuri, minim), și apoi le exportă, în cel mai bun moment, la cele mai favorabile prețuri oferite de marile burse cerealiere.

De fapt, ne-am întors cu peste un secol în urmă, când marele agronom Constantin Garoflid, fost ministru al agriculturii și coordonatorul marii reforme agrare din România anilor 1918-1921, spunea: „Și nu trebuie uitat că la noi exploatarea agricolă nu înseamnă punerea în acțiune a forțelor indestructibile și nepieritoare ale pământului, chimia ne învață că odată cu cereale se exportă și pământ și când nimic nu se restituie, rodnicia lui descrește. În agricultura noastră, chiria pământului nu reprezintă numai o folosință. De altminteri, aici stă tot secretul exploatației noastre agricole care ne permite să concurăm celelalte agriculturi occidentale produse cu îngrășăminte.

Toți aceia care hulesc urcarea rentei pământului, atribuindu-i toate necazurile plugăriei țărănești, nu pătrund îndeajuns chestiunea. Urcarea rentei este un fenomen economic deosebit, că de această urcare s-a folosit marele exploatator, asigurându-și un profit. Dar ceea ce a hotărât puțința exploatații este altceva, **dar toată problema nu stă în cât e învoiala, ci sistemul agricol în care se execută această învoială.** Creșterea dijmei a devenit uzuală deoarece felul ei de execuție a rămas același, producția nu s-a schimbat. Urcarea învoielii cu menținerea culturii latifundiare și a sistemului agricol actual, iată răul. Acestei rele organizări economice îi datorăm starea de azi, căci creșterea rentei nu a fost urmare unui spor de producție. Acest fel de producție

excluse din principiu sporul producției, exclude iarăși speculațiile agricole accesorii și nu este compatibilă decât cu cultura a 2-3 cereale de piață ușor de înmagazinat și ușor de vândut. Acest tip de cultură oprește specializarea și impune cultura acelorași plante în toate regiunile și în toate pământurile. Se seamănă grâu pe terenuri cu pantă mare în regiunea dealurilor care ar fi fost prielnice pentru pășune, se cultivă porumb în pământurile lutoase care îngreunează sapa și se strâng la secetă. România, țară eminentă agricolă, importă, cartofi, legume, unt etc. avem avantajele fabricilor de frânghii, însă cânepa este adusă din străinătate etc. Toate acestea și încă altele sunt datorite relei noastre organizări economice, cultura latifundiară face rentabilă marea exploatare chiar cu producția mică a grâului și porumbului și numai cu aceste culturi.” Punctul de vedere al agronomului C. Garoflid cu privire la „România grânarul Europei” îl prezentăm, mai detaliat, în Capitolul 2.

Referitor la consumul alimentar românesc, privit din punctul de vedere al asigurării acestuia cu produse din producția internă și din import, prezentăm în tabelul 25 și figura 30 gradul de acoperire cu câteva din cele mai importante alimente.

Tabelul 25

Gradul de asigurare a consumului alimentar din producția internă la câteva produse principale, %

%	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Media 2007-2019	Media 2015-2019
Tomate	61,2	84,7	89,6	85,3	105,0	79,3	94,5	82,9	81,5	73,5	81,3	80,9	75,0	82,3	78,4
Fructe	68,8	74,9	89,3	94,1	88,1	70,8	78,8	72,6	62,5	58,1	49,5	73,7	60,2	70,9	60,8
Carne – total	66,9	62,3	61,8	62,9	70,1	69,8	69,3	66,2	65,7	65,3	62,5	59,2	58,8	64,4	62,3
Carne de porcine	64,1	55,0	57,5	66,3	64,0	63,8	66,4	69,3	60,7	55,9	48,2	45,8	46,0	58,1	51,3
Carne de pasare	55,5	62,6	66,4	83,9	75,7	78,7	73,7	74,1	64,0	72,9	64,5	63,9	61,0	58,1	65,3
Lapte de vacă	90,7	86,1	89,8	81,5	82,1	81,7	81,8	82,9	81,1	78,8	77,1	75,2	73,0	68,3	77,0

Gradul de acoperire din import a consumului la câteva alimente principale, %

%	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Media 2007-2019	Media 2015-2019
Tomate	38,8	15,3	10,4	14,7	-5,0	20,7	5,5	17,1	18,5	26,5	18,7	19,1	25,0	17,7	21,6
Fructe	31,2	25,1	10,7	5,9	11,9	29,2	21,2	27,4	37,5	41,9	50,5	26,3	39,8	29,1	39,2
Carne – total	33,1	37,7	38,2	37,1	29,9	30,2	30,7	33,8	34,3	34,7	37,5	40,8	41,2	35,6	37,4
Carne de porcine	35,9	45,0	42,5	33,7	36,0	36,2	33,6	30,7	39,3	44,1	51,8	54,2	54,0	41,9	48,7
Carne de pasare	44,5	37,4	33,6	16,1	24,3	21,3	26,3	25,9	36,0	27,1	35,5	36,1	39,0	31,7	34,3
Lapte de vacă	9,3	13,9	10,2	18,5	17,9	18,3	18,2	17,1	18,9	21,2	22,9	24,8	27,0	18,3	23,0

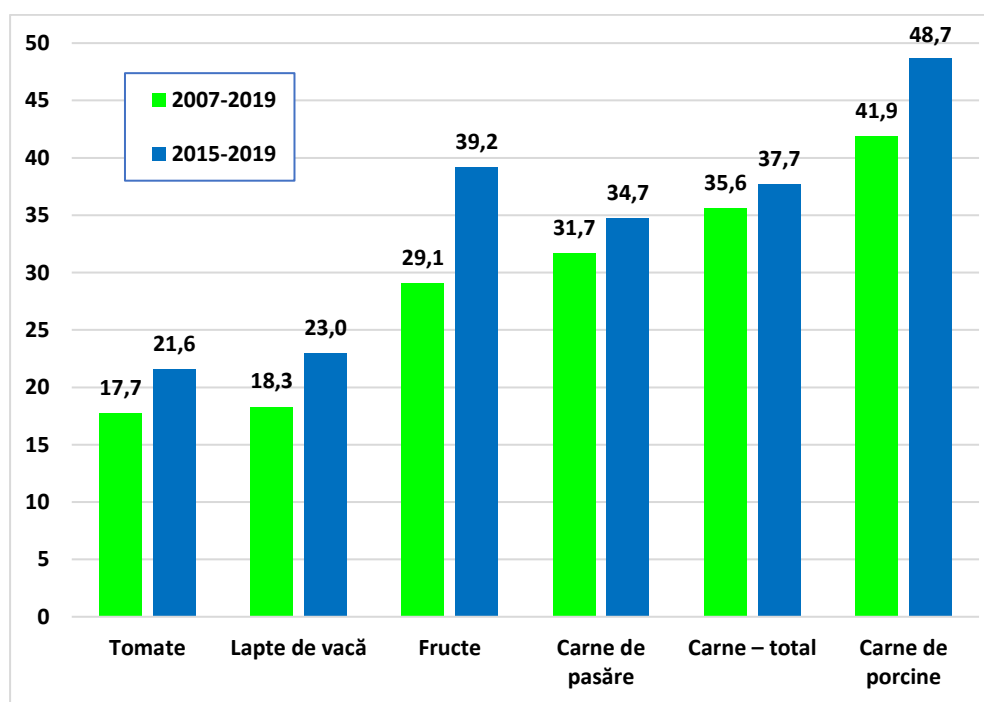

Figura 30. Ponderea importului în consumul alimentar, 2007-2019, 2015-2019, %.

De unde această stare, cine generează și accelerează, în loc să atenueze, nonperformanța agriculturii României după aderarea la UE?

Există două explicații: a) **efectele aplicării defectuoase a Legii fondului funciar și cele conexe acesteia** care au condus, în mare parte, la relativizarea exploatațiilor agricole pe circa jumătate din suprafața arabilă (cea mai bună) a țării producătoare în cea mai mare parte, de materii prime vegetale (cereale și oleaginoase) destinate exportului, **oligarhizarea managementului** acestor exploatații și b) **politica greșită, profund dezechilibrată de susținere financiară** a agriculturii României, prin susținerea financiară cu preponderență a producției vegetale, a marilor exploatații (latifundii) vegetale cerealiere și neglijarea totală a producției animale și a procesării interne a produselor vegetale și animale primare. **Prima cauză**, generată de aplicarea celei mai defectuoase legi funciare de reformă a privatizării terenului agricol, o vom analiza în Capitolul 2. **A doua cauză**, ca ordine cronologică, **politica de susținere financiară a agriculturii**, o vom analiza în Capitolul 3.

Dezechilibrele profunde ale agriculturii noastre, determinate de politica greșită a autorităților românești în domeniul „reformei” funciare și a finanțării pe criterii cantitative, corelate cu suprafețele culturilor vegetale, reprezintă cauza nonperformanței și precarității producției agroalimentare a României.

Comerțul exterior agroalimentar. Comparații europene. Pentru a aprecia unde se află agricultura României, prin prisma indicatorilor de import și export, prezentăm comparativ datele referitoare la acest capitol, pentru perioada 2007–2021, din cinci țări membre UE, din care două țări fondatoare (vechi) UE, foarte dezvoltate, Germania și Franța, și două țări noi membre UE, cu grad de dezvoltare rural „relativ” asemănător cu al României, respectiv Ungaria și Polonia. (tabelele 26, 27, 28, 29, 30, figura 31).

Este cunoscut faptul că agricultura unei țări (ca de altfel oricare ramură economică) este cu atât mai dezvoltată, mai puternică și mai productivă cu cât reușește să asigure integral consumul agroalimentar intern și să genereze partizi agroalimentare (valori) cât mai mari la export. Dintre cele cinci țări prezentate, Germania are cea mai ridicată pondere a exportului în producția agroalimentară (55,5%, în medie pe perioada 2007-2022). Atât Polonia (45,3%), cât și Ungaria (41,2%) înregistrează, de asemenea, nivele ridicate ale exportului agroalimentar, cu mult peste nivelul României (12,5%). În cazul Poloniei, este de remarcat ritmul accelerat de creștere al exportului, începând cu anul 2015, când acesta depășește 50%, iar în anii 2020 și 2021, exportul polonez trece peste 60% din producția agroalimentară totală a țării.

Îată ce lecție ne oferă Polonia! Ce resurse are Polonia, care este cheia politicii agricole naționale poloneze? Lecția poloneză trebuie să o învățăm și noi!

Balanța comercială agroalimentară a Franței (6,1%), Ungariei (13,3%) și Poloniei (15,6%) este pozitivă, în întreaga perioadă 2007-2021, cu excedente semnificative, mai cu seamă în cazul Poloniei și Ungariei.

Balanța comercială agroalimentară, în cazul Germaniei și României, este, în ambele țări, negativă, deși agricultura celor două țări este totalmente necomparabilă. În cazul Germaniei, explicația este simplă: puterea economică de ansamblu îi permite o astfel de balanță, iar cauza debalansării nu constă în precaritatea producției agroalimentare germane. Ci, dimpotrivă! Agricultura Germaniei, pe ansamblu, este cea mai eficientă, cea mai productivă (VAP, 2007-2021, este de 15039 €/ha, cu mult peste nivelul înregistrat de puterea agricolă numărul 1 a UE, Franța, care are, în aceeași perioadă, VAP de 8412 €/ha, la jumătate față de Germania).

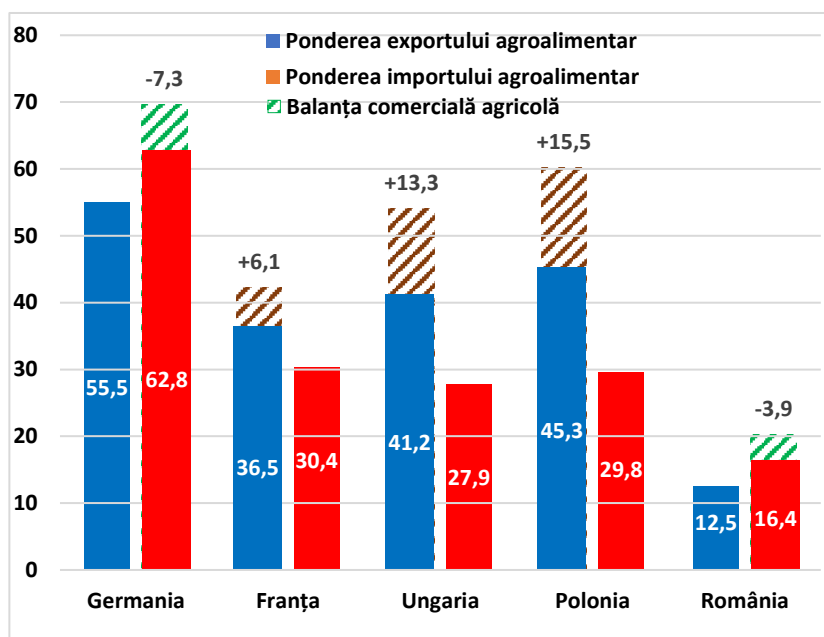

Figura 31. Ponderea exportului și importului în producția agroalimentară și balanța comercială agricolă, %.

Tabelul 26

Producția agroalimentară în câteva țări UE, 2007-2021, €/ha

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media	euro/ha
Germania	92466	99965	87308	99231	110773	113534	118619	116936	105599	104137	114178	106110	116087	114212	118311	107831,1	15039
Franța	132414	135980	125620	134288	144033	151161	146307	148449	148075	138841	144228	153759	153370	150188	161048	144517,4	8481
Ungaria	13187	15501	11534	12116	15335	14825	15443	15757	15844	16422	16622	16714	17183	16665	18874	15468,1	3840
Polonia	40127	43517	34822	39366	45337	46327	47094	46079	44556	44723	49413	48884	51752	52722	56819	46102,5	4136
Romania	27493	35070	26970	29394	34847	27531	34017	32000	29481	29480	33077	35751	36536	32166	40075	32259,2	3764

Sursa: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

Tabelul 27

Exportul agroalimentar în câteva țări UE, 2007-2021, €/ha

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media	€/ha
Germania	43431,5	48001,8	46050,1	49494,5	54722,0	57955,5	61211,3	62444,5	64265,5	65751,0	68138,1	66942,1	69278,0	68058,9	71343,5	59805,9	8341
Franța	42498,2	45479,8	40814,8	44757,7	51778,1	53070,9	55297,2	53652,9	54872,7	54192,5	56413,6	57607,2	59625,6	57178,3	64028,2	52751,2	3096
Ungaria	4213,7	4763,1	4163,6	4976,1	6065,3	6600,0	6563,8	6417,0	6630,2	6615,8	7303,3	7153,8	7585,5	7925,5	8617,4	6372,9	1582
Polonia	9450,5	10898,7	10788,4	12708,3	14280,4	17049,4	18977,3	20565,3	22384,5	22921,0	26532,6	28305,7	30176,7	32413,6	35506,3	20863,9	1872
Romania	853,9	1582,3	1755,4	2352,2	2917,5	3349,0	4198,0	4484,2	4832,7	4831,8	4923,6	5063,9	5864,1	5849,9	7692,6	4036,7	471

Sursa: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

Tabelul 28

Importul agroalimentar în câteva țări UE, 2007-2021, €/ha

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media	€/ha
Germania	50602,0	53620,1	51553,9	55421,2	61035,9	63238,3	65429,6	67210,4	71566,7	74155,0	78493,1	78330,6	79947,1	80764,7	84904,7	67751,6	9449
Franța	32877,3	35419,7	34637,7	36686,8	39910,8	41193,1	43413,7	44140,4	46008,0	47545,2	50321,7	50454,6	51263,2	50609,7	55230,7	43980,8	2581
Ungaria	2813,4	3359,6	2971,5	3307,0	3937,8	3948,0	3837,1	4065,5	4277,2	4561,7	4945,5	5202,4	5626,7	5689,4	6191,9	4315,6	1071
Polonia	7091,5	8775,6	8065,8	9598,9	10738,9	11742,1	12466,6	13293,7	14219,9	15149,5	16992,6	17520,1	18731,3	19886,0	21559,0	13722,1	1231
Romania	2974,6	3764,2	3363,6	3288,4	3743,0	4106,2	4310,3	4520,7	5364,5	6063,7	6623,1	6782,6	7509,1	7917,6	8965,8	5286,5	617

Sursa: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

Tabelul 29

Ponderea exportului agroalimentar în câteva țări UE, 2007-2021, €/ha

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media
Germania	47,0	48,0	52,7	49,9	49,4	51,0	51,6	53,4	60,9	63,1	59,7	63,1	59,7	59,6	60,3	55,5
Franța	32,1	33,4	32,5	33,3	35,9	35,1	37,8	36,1	37,1	39,0	39,1	37,5	38,9	38,1	39,8	36,5
Ungaria	32,0	30,7	36,1	41,1	39,6	44,5	42,5	40,7	41,8	40,3	43,9	42,8	44,1	47,6	45,7	41,2
Polonia	23,6	25,0	31,0	32,3	31,5	36,8	40,3	44,6	50,2	51,3	53,7	57,9	58,3	61,5	62,5	45,3
Romania	3,1	4,5	6,5	8,0	8,4	12,2	12,3	14,0	16,4	16,4	14,9	14,2	16,1	18,2	19,2	12,5

Sursa: Calculații proprii, pe baza datelor Eurostat

Tabelul 30

Ponderea importului agroalimentar în câteva țări UE, 2007-2021, €/ha

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Media
Germania	54,7	53,6	59,0	55,9	55,1	55,7	55,2	57,5	67,8	71,2	68,7	73,8	68,9	70,7	71,8	62,8
Franța	24,8	26,0	27,6	27,3	27,7	27,3	29,7	29,7	31,1	34,2	34,9	32,8	33,4	33,7	34,3	30,4
Ungaria	21,3	21,7	25,8	27,3	25,7	26,6	24,8	25,8	27,0	27,8	29,8	31,1	32,7	34,1	32,8	27,9
Polonia	17,7	20,2	23,2	24,4	23,7	25,3	26,5	28,8	31,9	33,9	34,4	35,8	36,2	37,7	37,9	29,8
Romania	10,8	10,7	12,5	11,2	10,7	14,9	12,7	14,1	18,2	20,6	20,0	19,0	20,6	24,6	22,4	16,4

Sursa: Calculații proprii, pe baza datelor Eurostat

1.7. Date comparative ale agriculturii României cu unele țări vest-europene (UE) și est-europene (CSI)

Pentru a reda cu cât mai multă exactitate asemănările și deosebirile (ca structură, mărime și performanță) dintre agricultura României și cea din țările UE (din care juridic facem parte din anul 2007) și țările foste comuniste (din care România a făcut parte în perioada 1945-1989), actualmente membre și nonmembre CSI, prezentăm în tabelele 31, 32, 33, 34 și 35 și figura 32 datele necesare unei comparații structurale și de performanță.

Structura agrară a țărilor membre CSI. După dezmembrarea Uniunii Sovietice, în țările agricole importante ale CSI (Federația Rusă, Kazahstan, Ucraina, Belarus) și Moldova au început procese de reformă, cu accent pe restructurarea exploatațiilor agricole specifice comunismului oriental, fără însă a se produce mutații profunde. Trebuie să precizăm faptul că atât statisticile oficiale cât și literatura științifică de specialitate din spațiul exsovietic sunt relativ sărace în date. Din datele statistice la care am avut acces, am reținut faptul că în țările enumerate înainte, statisticile prezintă în structura agriculturii două tipuri de exploatații agricole și anume: a) **întreprinderi agricole** (societăți) **private sau de stat** cu suprafețe medii foarte mari, rezultate din transformarea fostelor sovhozuri și colhozuri sovietice și b) **gospodării de fermieri și loturi de lângă casă**, de suprafețe mici sau mijlocii, prin privatizarea parțială a terenului agricol.

În sinteză, suprafețele exploatațiilor agricole din țările exsovietice sunt prezentate în tabelul 31. Din suprafața agricolă totală a fostelor țări sovietice de circa 418 mil. ha, 76,5% aparțin marilor companii care au o suprafață medie de 4850 ha pe exploatație.

În **Rusia**, cu suprafața agricolă cea mai mare, de peste 250 mil. ha, 84% din această suprafață o dețin întreprinderile agricole cu suprafața medie de peste 6000 ha/exploatație. Gospodăriile de familie și loturile de lângă casă (16% din suprafață) au suprafața medie de circa 200 ha/exploatație.

Kazahstanul, cu suprafața agricolă de aproape 100 mil. ha teren agricol, are printre cele mai întinse suprafețe ale exploatațiilor agricole, media întreprinderilor fiind de 4880 ha/exploatație, din care: 1100 exploatații, cu mărimea medie de 3100 ha/exploatație; un număr

de 212 exploatații care dețin peste 3,1 mil. ha, 14600 ha/exploatație; 61 exploatații gigantice dețin 2,85 mil. ha, respectiv 46000 ha/exploatație.

Tabelul 31

Suprafața exploatațiilor agricole din fostele țări sovietice (ha)

Țările	Întreprinderi (companii) agricole	Gospodării de fermieri (private)
Federația Rusă	6000	205
Kazahstan	5340	77
Belarus	3450	120
Ucraina	2420	606
Moldova	2450	5,4
Media CSI	4850	144

Sursa: <https://agroinvestitor.ru/analytics/news/24610-chislo-selkhozorganizatsiy-za-10-let-sokratilos-na-40/>;
<https://stat.gov.kz/api/getFile/?docId=ESTAT386870>,
http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/09/zb_sg2017_pdf.pdf, pag. 171;
<http://www.fao.org/3/aq672r/aq672r.pdf>

Suprafața exploatațiilor agricole din **Belarus și Ucraina**, deși mai „modeste”, nu sunt cu mult sub dimensiunile exploatațiilor din în Rusia și Kazahstan.

Cu privire la structura producției agricole, din datele statistice extrem de puține, reiese că producția vegetală deține peste 85% în structura producției agricole, iar în cadrul producției vegetale ponderea cea mai mare, o dețin cerealele și oleaginoasele, peste 80%, care reprezintă și singurele produse primare pentru export. Marea majoritate a exploatațiilor latifundiare este europene, la fel ca în cazul marilor exploatații românești, sunt mari cultivatoare și exportatoare de cereale și oleaginoase. Ponderea producției animale în aceste exploatații mari, precum în România, este deosebit de redusă, sub 12-15%, țările CSI, aidoma României, fiind mari importatoare de produse finite de origine animală, legume și fructe pentru consumul agroalimentar intern.

Structura agrară a țărilor membre UE₁₅. Suprafețele medii și dimensiunea economică ale suprafețelor agricole din țările UE₁₅ sunt prezentate, pentru comparație cu cele din România și țările CSI, în tabelul 32.

Tabelul 32

Suprafața medie și dimensiunea economică a fermelor U.E.

Țări	Suprafața medie (ha)					Unități de dimensiune economică (mii euro)					€/ha	
	1975	1985	1995	2005	2015	1975	1985	1995	2005	2015	1975	2015
Belgia	13,9	16,7	17,7	26,9	36,7	9,4	23,8	47,0	131,0	217,9	679	5937
Danemarca	22,6	31,0	37,2	52,4	74,6	12,4	30,9	37,6	134,4	287,1	549	3845
Germania*	13,8	16,9	28,1	43,7*	60,5*	8,2	17,3	29,7	113,9*	178,4*	594	2948
Grecia	4,3	5,0	5,4	4,8	6,6	-	3,9	12,8	8,9	11,1	780	1682
Spania	-	15,3	17,9	23,0	24,6	-	5,9	16,8	31,2	40,6	386	1650
Franța	24,3	29,2	35,3	48,6	60,9	9,6	22,8	33,9	82,0	134,4	395	2207
Italia	7,5	8,0	8,6	7,4	11,0	3,2	7,9	21,2	23,3	45,1	427	2100
Portugalia	-	8,0	12,9	11,4	14,1	-	3,0	3,5	12,1	19,9	375	1411
UE 15	15,3	17,4	19,2	21,4	27,8	6,8	12,0	21,7	41,6	67,5	441	2428

Sursa: Eurostat; * În calcul sunt incluse și exploatațiile agricole din fosta RDG

Între exploatațiile agricole din țările exsovietice și țările vest-europene membre ale UE există două deosebiri fundamentale de mărime și structură de producție:

- exploatațiile agricole vest-europene sunt exploatații de familie, de mărime mijlocie sau mică (Franța 60,9 ha, Germania 60,5 – cele mai mari; Grecia 6,6 ha, Italia 11 ha – cele mai mici, tabelul 32);

- exploatațiile agricole vest-europene au structuri de producție complexe, pe ansamblul acestor țări producția vegetală are ponderea de 55%, producția animală de 45%, iar procesarea este, pe ansamblu, extinsă cantitativ și înaltă calitativ, cu performanțe tehnice și economico-financiare ridicate. (tabelul 32).

Structura agrară a României. Efectele legii fondului funciar asupra exploatațiilor agricole.

Actuala stare a agriculturii românești și a spațiului rural din țara noastră, în mare parte, este determinată de structura agrară a României, problemă economică și socială de maximă importanță și actualitate pentru România. Efectele aplicării Legii fondului funciar nr.18/1991, (caracterizată de majoritatea specialiștilor drept una dintre cele mai defectuoase legi de reformă agrară din multe țări postcomuniste), a celorlalte legi funciare posterioare de amendare și completare a acesteia, a Legii de organizare și funcționare a Agenției Domeniilor Statului și, în mod deosebit, a Legii privatizării societăților comerciale agricole (fostele IAS) au condus la actuala structură agrară a exploatațiilor agricole (tabelele 33 și 34).

La capitolul „structura exploatațiilor agricole”, România deține un „record” absolut în UE, adică are cea mai mare „dispersie” a mărimii suprafețelor, de la câțiva ari, în cazul gospodăriilor de subzistență, până la zeci de mii de ha (56 mii ha, cea mai mare exploatație agricolă din Europa, Insula Mare a Brăilei), în cazul celor 12000 exploatații capitaliste de peste 100 de ha, care dețin împreună 5,01 mil. ha teren arabil (34,1% din suprafața arabilă a României).

Structura agrară actuală a României, după cum rezultă din datele tabelului 33, este formată, din patru mari categorii de exploatații (ferme, societăți) agricole

Tabelul 33

Structura agrară a României

Felul exploatației	Mărimea (ha)	Număr, (mii)	%	Suprafața, (mii ha)	%	ha/expl.
1. Exploatații nefinanțate		2740	71,1	5073	34,5	0,81
2. Exploatații de subzistență și semisubzistență	1-10	1044	27,1	3108	21,2	2,98
Exploatații comerciale	10-56000	72	1,8	6504	44,3	90,33
din care: 3.-familiale	10-100	(60)	(1,5)	(1494)	(10,2)	20,75
4.- societăți	100-56000	(12)	(0,3)	(5010)	(34,1)	417,50
Total general	x	3856	100,0	14685	100,0	3,89

Distribuția societăților (fermele) comerciale pe cinci clase de mărime este prezentată în tabelul 34.

Tabelul 34

Distribuția fermelor (societăților) comerciale pe clase de mărime

Clasele, ha	Număr	%	Suprafața		%
			(mii ha)	ha/expl	
100-500	9200	76,6	2067,0	225	41,3
500-1000	1800	15,0	1208,0	670	24,1
1000-2000	775	6,5	859,0	1110	17,2
2000-5000	190	1,6	522,0	2750	10,4
> 5000	35	0,3	351,0	10030	7,0
Total	12000	100,0	5010,0	830	100,0

Producția agricolă și valoarea adăugată brută la hectar, deci performanța agriculturii câtorva țări ale UE și CSI și a României, sunt prezentate în tabelul 35 și figura 32.

Tabelul 35

Valoarea producției agricole și valoarea adăugată brută. Date comparative (2020) în câteva țări din UE și CSI, €/ha

	DE	FR	IT	HU	EU	RO	CSI	KZ	UA	RU	MD	BY
Valoarea consumului intermediar, €/ha	2082	1511	1376	1056	1194	693	468	480	376	437	623	669
Valoarea adăugată brută, €/ha	1259	1124	1092	750	1056	718	470	243	363	426	603	600
Producția agricolă, €/ha	3341	2635	2468	1806	2250	1411	938	723	779	863	1226	1269

Sursa: Faostat, <http://www.fao.org/faostat/en#data>

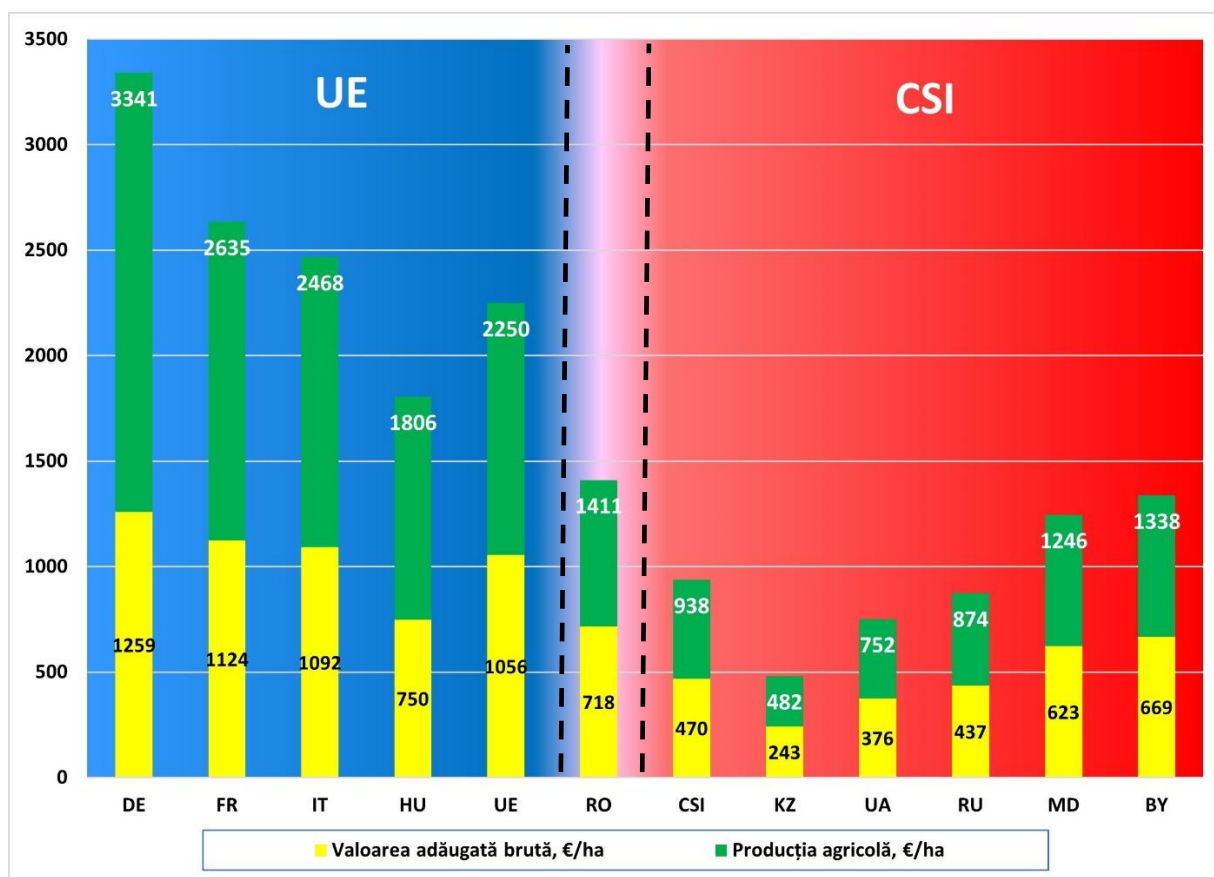

Figura 32. Producția agricolă și valoarea adăugată brută. Date comparative UE și CSI, €/ha.

1.8. Încotro se îndreaptă agricultura României

Din datele comparative de mărime (suprafață) și structură ale țărilor CSI (tabelul 31), ale țărilor UE (tabelul 32) și ale României (tabelele 33 și 34) rezultă faptul că, după peste 30 de ani de "reforme" funciare, constatăm, din păcate, că **agricultura României se află**, ca structură și performanță (tabelul 35, figura 32), mai apropiată de țările est-europene, comparativ cu agricultura țărilor UE, din care, de peste 15 ani, țara noastră face parte.

Sperăm că aceste date comparative, de asemănare fizică, structurală și economică a agriculturii României cu cea a țărilor CSI, să ne determine să răspundem cu optimism și credință la a doua întrebare din titlului cărții **Încotro de îndreaptă agricultura României în viitor (2023-2040)**: noi, autorii studiului comparativ al agriculturii UE/RO/CSI, credem cu tărie dar și cu speranță că decidenți majori, de azi și de mâine, ai agriculturii României, nu vor continua politica greșită de evoluție, de peste 30 de ani, și că vor avea știința, înțelepciunea și curajul să reformeze profund agricultura românească, îndreptând-o *de facto* pe căile vest-europene de evoluție și performanță.

Capitolul 2

APLICAREA DEFECTUOASĂ A REFORMEI FUNCiare - PRINCIPALA CAUZĂ A PRECARITĂȚII AGRICULTURII ROMÂNEȘTI ACTUALE

Ne propunem să analizăm modul în care s-au format exploatațiile agricole românești actuale, ca mărime și structură, prin aplicarea reglementărilor reformei funciare și dacă acestea sunt compatibile cu cele de tip familial din UE, caracteristice economiei rurale dezvoltate, dinamice, durabile și sustenabile din spațiul european la care am aderat în anul 2007.

În cunoașterea politicii de dezvoltare a agriculturii, plecăm de la constatarea conform căreia exploatațiile cele mai performante din U.E. sunt cele privat-familiale de mărime mijlocie, exploatare în regie proprie sau în arendă. În Europa occidentală, politicile agrare ale guvernelor care s-au succedat la putere după constituirea Pieței Comune Europene, în anul 1957 (Comunității Economice Europene, actuala Uniune Europeană), au avut ca bază de formare a exploatațiilor agricole proprietatea privată asupra terenului și exploatarea acestuia în regie proprie sau în arendă (exploatare de familie). Politicile agrare vest-europene au favorizat formarea, în paralel și în majoritatea cazurilor, a **exploatațiilor agricole privat-familiale ca bază a producției agricole și suport al menținerii vieții sociale în spațiul rural**. Concomitent cu formarea și consolidarea exploatațiilor agricole (fermelor) privat-familiale, politica agricolă comună a stimulat crearea și dezvoltarea unei infrastructuri agroalimentare de tip cooperatist (cooperative) sau a societăților comerciale de aprovizionare, desfacere și prelucrare din aval și din amonte de exploatarea agricolă.

În elaborarea politicii agricole privind exploatațiile agricole, UE a plecat de la conceptul european, unanim acceptat, conform căruia **agricultura este atât o ramură economică producătoare de produse agricole marfă și profit cât și un mod de viață socială**, iar **spațiul rural, este atât un spațiu de producție, un spațiu economic cât și un mediu de viață, un mediu social și cultural**, cu implicații complexe asupra vieții de ansamblu a unei țări.

Gospodăriile, fermele, exploatațiile agricole constituie, concomitent, spații (zone) de producție agroalimentară, mediile de locuit pentru familie și, în multe cazuri, spații turistice rurale de cea mai bună calitate, care contribuie la menținerea echilibrului ecologic, la protejarea și înfrumusețarea peisajului rural și la conservarea autenticității etno-culturale ale fiecărei țări, regiuni și localități rurale, la menținerea și perpetuarea vieții sociale rurale în satele europene, într-un cuvânt, la menținerea în viață a satelor europene. *Spațiul rural european este considerat, pe bună dreptate, în țările Uniunii Europene, ca fiind cartea de vizită a fiecărei țări.*

Deși exploatarea agricolă familială are cea mai importantă **funcțiunea economică**, de producție agricolă, totuși între exploatarea (ferma) agricolă, ca întreprindere de producție, și o întreprindere productivă industrială sau de servicii există deosebiri fundamentale. **În exploatarea agricolă familială se îmbină activitatea productiv-comercială cu viața socială, familială**. De regulă, cea mai mare parte a activității de producție este asigurată de membrii familiei. Numai în proporție redusă, în perioadele de vârf, și numai în anumite exploatații (ferme) agricole, se apelează la forța de muncă sezonieră. În cele mai multe ferme, muncitorii agricoli sezonieri locuiesc împreună familia fermierului, fiind integrați, din multe puncte de vedere, atât în activitatea de producție cât și în viața fermei. În acest fel, fondatorii Pieței Agricole Comune, ai

Uniunii Europene au avut în vedere un aspect mult mai larg, mai complex al spațiului rural. Au conceput, în primul rând, spațiul rural ca un **mediu de viață**, deci atât un **mediu social-cultural** cât și un **spațiu economic**, bazat atât pe economia agroalimentară cât și pe economia nonagricolă pe care se pot greșa toate componentele unor activități permanente, generatoare și dătătoare de continuitate, sustenabilitate și dezvoltarea durabilă firească a satului. Prin urmare, funcția socio-culturală și funcția economică ale spațiului rural pot să fie realizate concomitent **numai și numai pe un fundament de viață familială, ca suport al continuității vieții sociale rurale.**

După decembrie 1989, în România clasa politică decidentă a pus prea multă pasiune și foarte puțină rațiune în "rezolvarea" problemei proprietății, neacordând aproape nici un fel de atenție factorului cel mai mobil al agriculturii: **exploatarea familială**. Așa se explică de ce Legea fondului funciar, deși s-a dorit să fie o lege de restabilire a dreptului de proprietate funciară, în realitate, prin modul în care a fost concepută, **a fost și este cea mai defectuoasă lege de reformă agrară din toate timpurile și din toate țările**, cu efectele nefavorabile asupra constituirii și consolidării exploatarea agricole privat-familiale ca suport al vieții rurale, spre care se spera, la acea vreme, că ne îndreptăm.

Prin modul defectuos în care s-a conceput și aplicat legea fondului funciar și cele ulterioare s-a favorizat tendința de **latifundizare a unei părți însemnate** (circa cinci milioane ha) a agriculturii românești și, prin consecință, „**proletarizarea**” **celeilalte părți a populației rurale**. Asupra acestei probleme, și a consecințelor acesteia, vom reveni!

2.1. Evoluția exploatarea agricole în țările vest-europene

După anul 1990, a început să se contureze din ce în ce mai mult ideea aderării României la UE, implicit integrarea agriculturii românești în Politica Agricolă Comună. Prin urmare, cunoașterea caracteristicilor agriculturii din vechile țări ale UE **trebuia** să fie condiția *sine qua non* în vederea elaborării reformei agricole, pentru asigurarea compatibilizării exploatarea agricole românești cu cele europene.

Urmărind evoluția fermelor vest-europene în secolul al XX-lea, dar mai ales după al Doilea Război Mondial, constatăm că, în esență, caracterul privat-familial al activităților agricole nu s-a schimbat ci, dimpotrivă, s-a accentuat. S-au modernizat tehnologiile, au crescut, între anumite limite, suprafețele exploatarea și numărul de animale, dar **caracterul familial al activității în fermele agricole, ca factor de continuitate, de perpetuare a vieții rurale, în cea mai mare parte a rămas același**. Agricultură nu a trecut în țările UE, ca industria, de la sistemul micului atelier meșteșugăresc la marea și mijlocia întreprindere industrială. Acest fenomen s-a produs în sistemul agricol colectivizat falimentar din țările comuniste și continuă să dăinuiască și în prezent în sistemul latifundiar al agriculturii țărilor CSI din structura fostei URSS și în unele țări sud-americe.

În Europa, după circa 10 ani de la constituirea Pieței Comune, ministrul olandez al agriculturii, devenit primul comisar european pentru agricultură, a elaborat, în anul 1968, un program de formare și evoluție a exploatarea agricole, binecunoscutul **Plan Mansholt**, în care se prevedeau, pentru anii 1990-2000, deci în timp de 20-30 de ani, atingerea următoarelor dimensiuni fizice ale exploatarea agricole europene private de familie: **ferme cerealiere 80-120 ha, ferme de vaci cu lapte 40-60 capete, ferme de porci 450-600 capete, găini ouătoare 10.000 capete, iar forța de muncă a fermei 1-2 persoane, adică familia fermierului.**

Efectele Planului Mansholt asupra exploatarea agricole din Uniunea Europeană sunt edificatoare (tabelul 1). Suprafața medie a fermei vest europene, în decurs de 20 de ani (1975-1995), crește cu 3,4 ha (de la 15,3 ha, la 18,7 ha), adică cu 22,2 %, iar în următorii ani (până în anul 2015) mărirea exploatarea agricole europene aproape s-a dublat (de la 15,3 ha, în anul

1975, la 27,8 ha, în anul 2015). În același timp, dimensiunea economică a crescut de la 6800 € la 21700 €, o creștere de 3,2 ori. În perioada, 1995-2015, creșterile suprafețelor sunt mai mari, dar rămân în zona familială, dar încă sub dimensiunile fizice propuse de comisarul Mansholt (cu excepția fermelor din Marea Britanie, între timp ieșită din UE). Ce înseamnă acest lucru? Că nu este atât de importantă creșterea suprafeței exploatației agricole, adică a mărimii fizice, ci mult mai importantă este intensificarea producției pe unitatea de producție (ha, animal) și, prin aceasta, creșterea mărimii economice.

Tabelul 1

Suprafețele medii și dimensiunea economică a fermelor U.E.

Țări	Suprafața medie ha					Unități de dimensiune economică mii euro					€/ha	
	1975	1985	1995	2005	2015	1975	1985	1995	2005	2015	1975	2015
Belgia	13,9	16,7	17,7	26,9	36,7	9,4	23,8	47,0	131,0	217,9	679	5937
Danemarca	22,6	31,0	37,2	52,4	74,6	12,4	30,9	37,6	134,4	287,1	549	3845
Germania*	13,8	16,9	28,1	43,7*	60,5*	8,2	17,3	29,7	113,9*	178,4*	594	2948
Grecia	4,3	5,0	5,4	4,8	6,6	-	3,9	12,8	8,9	11,1	780	1682
Spania	-	15,3	17,9	23,0	24,6	-	5,9	16,8	31,2	40,6	386	1650
Franța	24,3	29,2	35,3	48,6	60,9	9,6	22,8	33,9	82,0	134,4	395	2207
Irlanda	22,3	22,7	26,4	31,8	35,5	4,3	8,7	16,6	35,9	46,0	193	1296
Italia	7,5	8,0	8,6	7,4	11,0	3,2	7,9	21,2	23,3	45,1	427	4100
Luxemburg	23,5	31,0	36,6	52,7	66,3	10,2	18,7	35,9	90,5	185,3	484	2795
Olanda	14,4	16,7	17,2	23,9	32,3	17,9	43,8	60,8	220,2	414,6	1243	17347
Portugalia	-	8,0	12,9	11,4	14,1	-	3,0	3,5	12,1	19,9	375	1411
Marea Britanie	64,3	69,4	67,1	55,6	90,1	16,0	42,0	70,0	65,2	137,3	249	1524
Austria	10,4	11,8	14,9	19,1	20,1	-	-	-	30,0	46,4	x	2429
Finlanda	-	13,2	14,0	32,6	44,9	-	-	-	40,0	70,7	x	1575
Suedia	25,9	33,5	36,7	42,1	47,9	-	-	-	49,0	82,0	x	1712
UE 15	15,3	17,4	19,2	21,4	27,8	6,8	12,0	21,7	41,6	67,5	441	2428
Romania**				3,3	3,9				2,5	3,5	x	897

Sursa: Eurostat

* În calcul sunt incluse și exploatațiile agricole din fosta RDG

** Mărimea medie a exploatațiilor pe categorii este prezentată în tabelul 11.

În prezent, cel mai concludent caz de fermă vesteuropeană familială intensivă îl reprezintă ferma olandeză. Suprafața fermei olandeze a crescut de la 14,4 ha la 17,2 ha (cu 2,8 ha; respectiv 19%) în 20 de ani (1975-1995), în timp ce dimensiunea economică s-a multiplicat de 3,8 ori, de la 17900 € la 60800 €. Dimensiunea economică a fermelor vesteuropene a crescut accelerat, după anul 2000, ca efect a intensificării producției agricole, prin aplicarea la scară tot mai largă a noilor tehnologii agricole, a agriculturii inteligente și de precizie. Cele mai mari creșteri ale mărimii economice le realizează fermele olandeze (de la 17,9 mii €, în anul 1975, la 414,6 mii €, în anul 2015), daneze (de la 12,4 mii € la 287,1 mii €) și belgiene (de la 9,4 mii € la 217,9 mii €).

În primele două decenii, nici fermele de creștere a animalelor în majoritatea țărilor UE, nu ajung la dimensiuni fizice prevăzute în Planul Mansholt. Astfel, în anul 1995, **fermele de vaci cu lapte ating mărimea de 22,3 capete, (media UE)**, mărimea maximă fiind în Anglia 71,7 capete, cea minimă 4,2 capete în Portugalia, iar fermele de porci ajung la media de 93 capete (dimensiunea cea mai mare în Olanda 643 capete, dimensiunea cea mai mică 17 capete în Portugalia).

Preocuparea pentru menținerea caracterului „familial” al exploatației agricole europene este de dată mai veche, în Europa occidentală cuprinzând acțiuni tehnice, juridice și financiare mai ample. Iar, mai recent, cu câțiva ani în urmă, UE a declarat „*anul internațional al fermelor de familie*”, iar ONU a consacrat deceniul 2019-2028 aceluiași tip de fermă. În România nu s-a inițiat nicio acțiune concretă, strategică și legislativă pentru întoarcerea la ferma agricolă familială, specifică clasei rurale țărănești de mijloc și încurajarea acesteia, până în anul 2016, când

Guvernul tehnocrat condus de Dacian Cioloș a inițiat și lansat un proiect interesant, îndrăzneț și necesar: *”Viziunea Guvernului României pentru dezvoltarea clasei de mijloc la sate”*, dar care, după plecarea acestui guvern (decembrie 2016) și instalarea următoarelor guverne, a fost complet abandonat, atât ca punere în operă, cât și ca idee. În concepția următoarelor guverne (ca și în cazul celor precedente), România trebuie să aibe exploatații agricole mari și foarte mari (de mii de ha), proprietate a unor latifundiari sau conduse (de ceea ce presa a „consacrat”, iar viața rurală a confirmat, ca termen) de baroni locali (sau oligarhi) și nu de țărani de mijloc (de chiaburii de altă dată, după mentalitatea și terminologia comunistă a anilor '45-'60).

Prezentarea preocupării țărilor UE de a menține caracterul familial al agriculturii îl exemplificăm prin evoluția exploatațiilor agricole, timp îndelungat în Franța (peste 125 de ani) și Germania (mai mult de jumătate de secol). În ambele țări europene importante economic, dar și din punct de vedere agricol, se produce, pe termen lung, un fenomen evolutiv firesc, natural, corelat cu dinamica de ansamblu a economiei și societății: scăderea populației rurale ocupate în agricultură și creșterea suprafețelor exploatațiilor agricole și, prin consecință, reducerea numărului acestora. De remarcat este însă faptul că în Franța, în prezent, ponderea cea mai mare o dețin **exploatațiile de mărime mijlocie (10-100 ha), adică tocmai cele care își mențin caracterul familial al fermei agricole.**

Tabelul 2

Evoluția exploatațiilor agricole în Franța							
	1890	1929	1945	1963	1983	2005	2015
Număr exploatații (mii)	5703	3982	2304	1890	1130	567	456
Suprafața medie (ha/expl.)	8,6	11,6	14,1	17,0	25,5	48,6	60,9

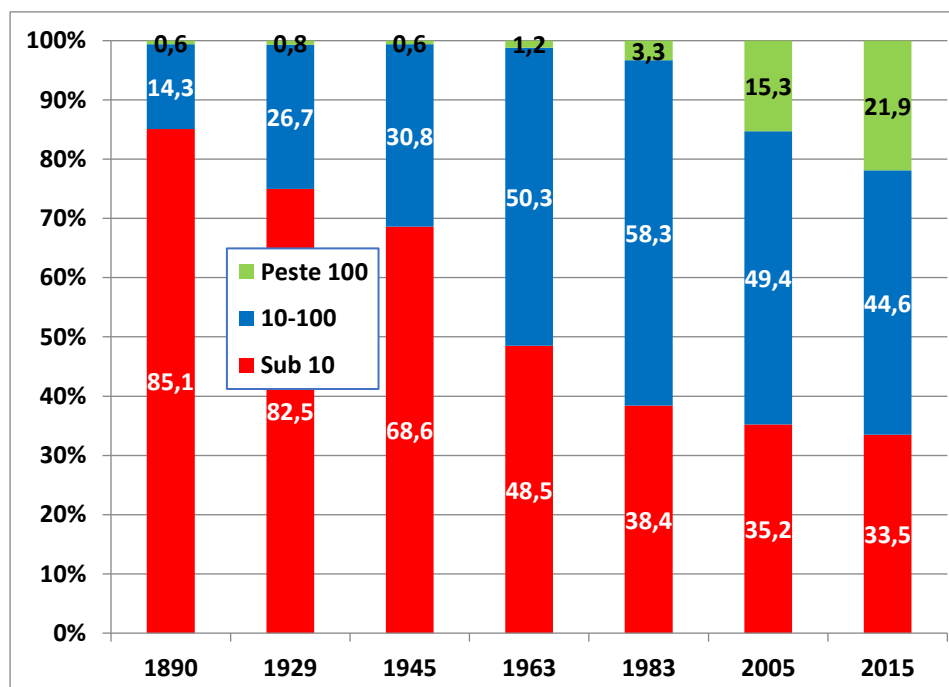

Figura 1. Evoluția structurii numărului exploatațiilor agricole, pe clase de mărime a suprafeței, în Franța.

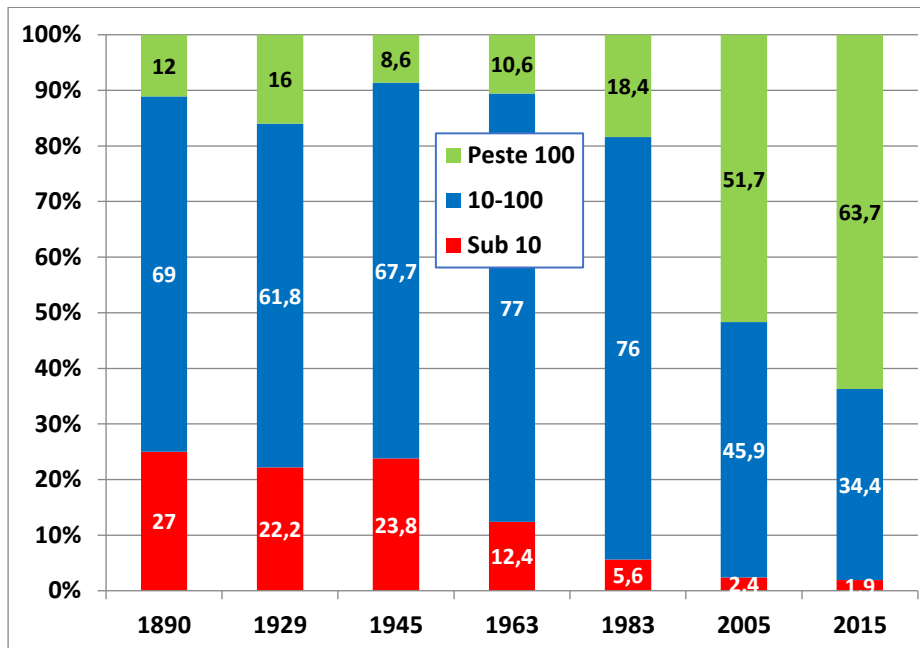

Figura 2. Evoluția structurii mărimii exploatațiilor agricole, pe clase de mărime a suprafeței, în Franța, ha.

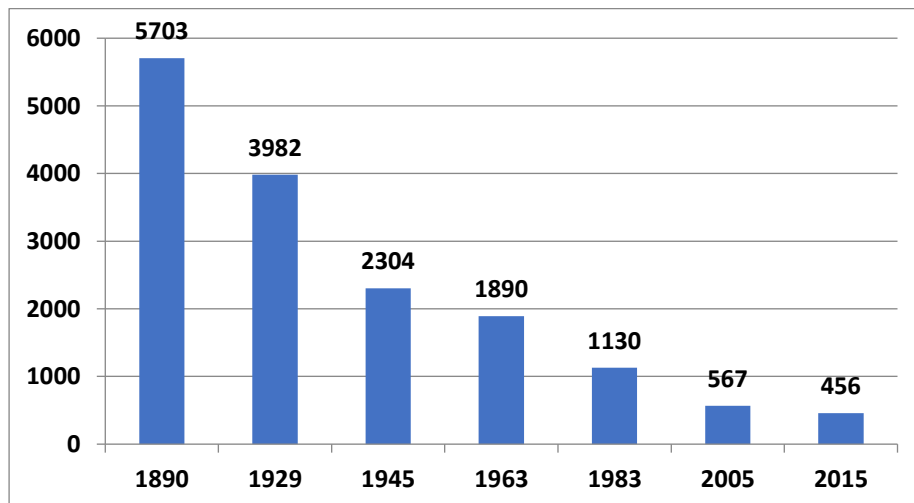

Figura 3. Evoluția numărului de exploatații agricole în Franța, mii.

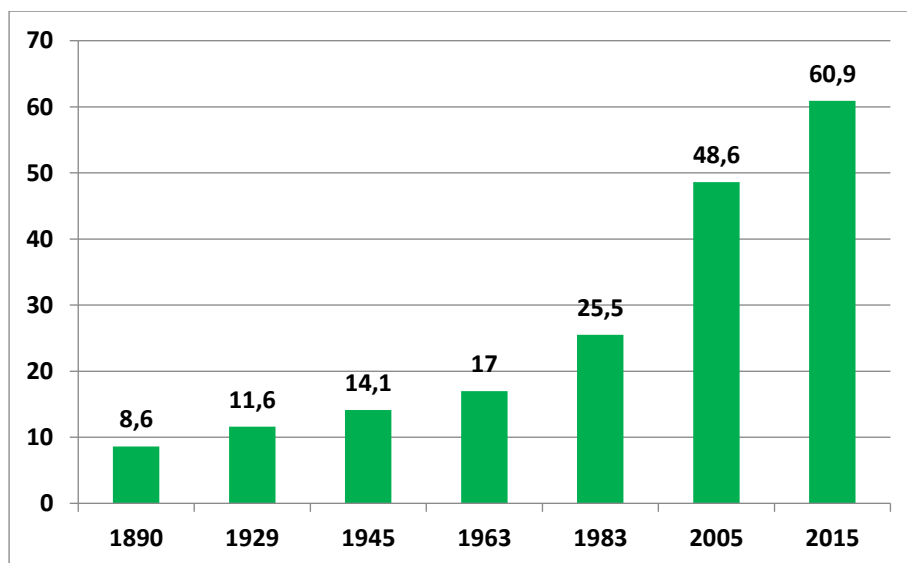

Figura 4. Evoluția suprafeței medii a exploatațiilor agricole în Franța, ha.

Tabelul 3

Evoluția exploatațiilor agricole în Germania (RFG)

	1960	1970	1980	1990	2005	2015
Număr exploatații (mii)	1385	1083	797	706	359	251
Suprafața medie (ha/expl.)	8,5	10,9	14,9	16,8	34,0	47,7

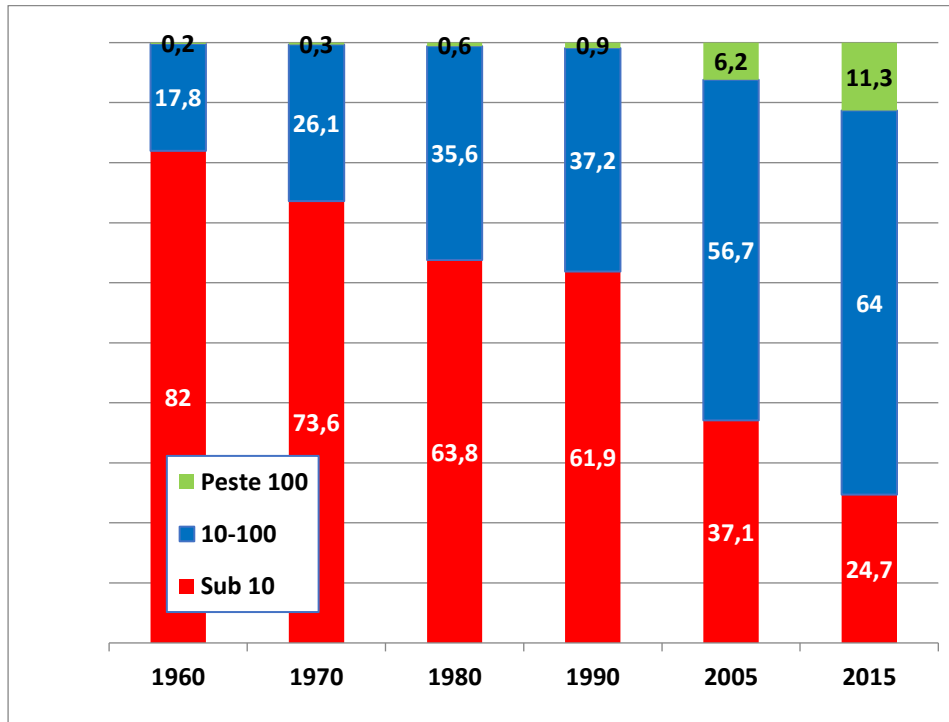

Figura 5. Evoluția structurii numărului exploatațiilor agricole, pe clase de mărime, în Germania.

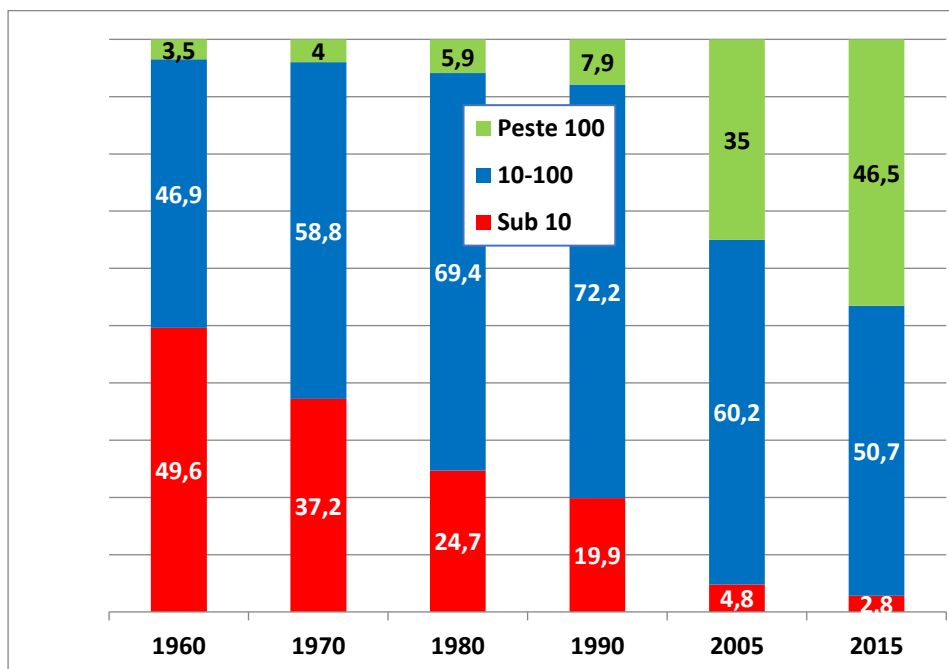

Figura 6. Evoluția structurii mărimii exploatațiilor agricole, pe clase de mărimea suprafeței, în Germania, ha.

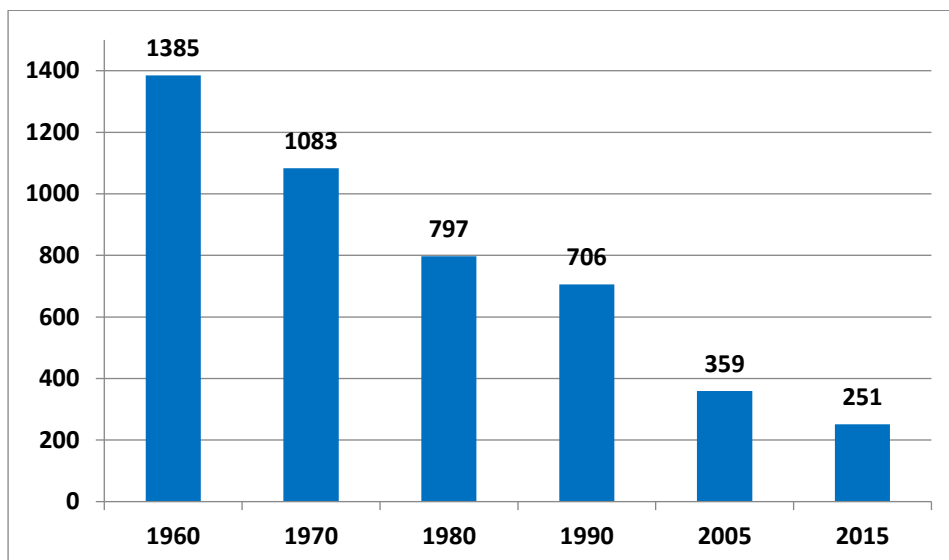

Figura 7. Evoluția numărului de exploatații agricole în Germania, mii.

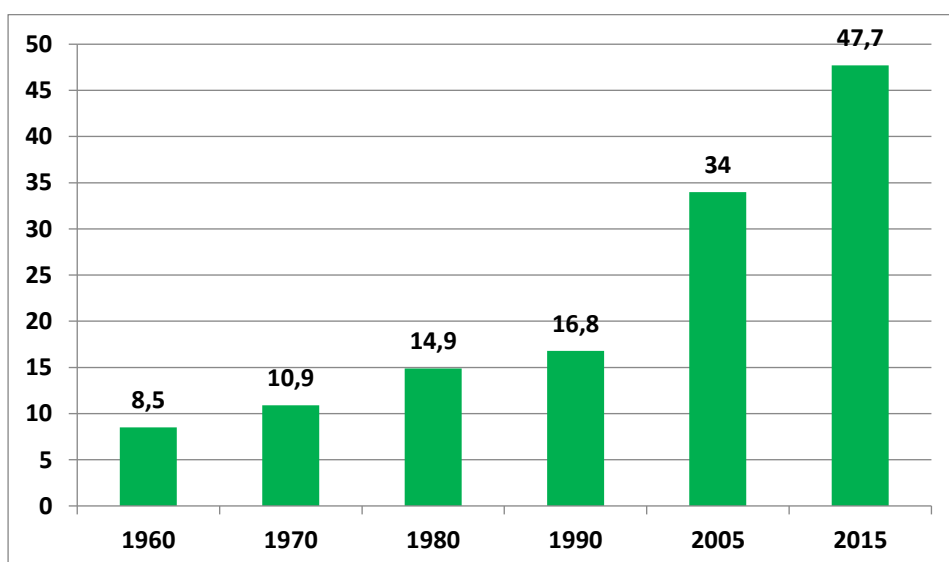

Figura 8. Evoluția suprafeței medii a exploatațiilor agricole în Germania, ha.

Creșterea suprafeței parcelelor exploatațiilor agricole a reprezentat o preocupare importantă, deoarece constituie condiția tehnică și economică de sporire a randamentelor utilajelor agricole, de economisire a carburanților și a timpului de muncă. Creșterea suprafeței parcelelor și reorganizarea exploatațiilor s-a realizat, în timp, prin acțiuni tehnice și juridice de amploare care sunt definite ca activități de **comasare parcelară** (*remembrement* în Franța, *kommassierung* în Austria, *flurdereinigung* în Germania etc.). Țările vest-europene au avut (și continuă să aibă și în prezent) astfel de preocupări tehnice și juridice de comasare prin reorganizarea teritoriului agricol. Exemplificăm rezultatele acestei acțiuni de 40 de ani, în perioada 1950-1990, din câteva țări vest-europene (tabelul 4).

Statele europene au avut și au încă politici rurale concretizate în legi ale dezvoltării și amenajării rurale prin care a fost sprijinit fenomenul de comasare și creștere a suprafeței exploatațiilor agricole pe principiile economiei de piață. În majoritatea țărilor vest-europene există organisme tehnice și juridice ale statului sau societăți private care se ocupă de aceste operațiuni tehnice și juridice importante, iar finanțarea, în cele mai multe țări, s-a făcut și se face integral sau majoritar de la bugetul UE sau al fiecărui stat.

Tabelul 4

Structura exploatațiilor agricole în unele țări vest-europene

Țări	1950			1990		
	suprafața medie a exploatației ha	nr. de parcele	suprafața parcelei	suprafața medie a exploatației ha	nr. de parcele	suprafața medie a parcelei
Belgia	8,00	17,5	0,45	16,7	2,0	8,35
Danemarca	15,00	3,0	5,00	31,0	2,0	15,50
Elveția	5,23	10,0	0,52	8,6	1,6	5,38
Franța	14,20	60,0	0,23	29,2	2,1	13,86
Germania	6,00	10,1	0,59	17,0	2,8	6,07
Olanda	9,65	3,9	2,46	16,7	1,7	9,82

Prelucrare după Gh. Timariu - Organizarea integrală a teritoriului - din experiența țărilor CEE, București, 1993

În multe țări vest-europene s-au adoptat măsuri speciale pentru restructurarea exploatațiilor agricole și a centrelor de producție, mai ales cele de creșterea animalelor și de procesare, în sensul scoaterii fermelor din localitățile rurale în câmp și grupării acestora în terenul agricol. În Germania, Franța, Olanda, Danemarca, Elveția și alte țări vest-europene, prin aplicarea proiectelor de amenajare rurală, comasare și organizare a teritoriului s-a ajuns la gruparea unui număr redus de ferme (gospodării) vecine (3-4) într-o mică comunitate de producție agricolă și socială. Proiectele de amenajare, comasare și reorganizarea teritorială agricolă și a gospodăriilor sunt finanțate majoritar de stat sau de la Uniunea Europeană, iar costurile realizării infrastructurii (drumuri de acces, comunicații, energie, alimentare cu apă, canalizare, stații de epurare) precum și construcția fermelor se face din credite pe termen lung (50 de ani), în condiții extrem de avantajoase (dobândă 2-3%).

Profesorul englez Michael Tracy, consilier și expert al Uniunii Europene pentru agricultură, Director al Secretariatului Consiliului de Miniștri al Uniunii Europene, expert la ONU, OSCE și al Guvernului Marii Britanii, Președinte al Societății Britanice de Economie Agrară, într-un cuvânt o mare personalitate a lumii științifice și politice vesteuropene, în lucrarea sa *Produsele alimentare și agricultura în economia de piață*, arată: „suprafața nu este cel mai potrivit criteriu pentru compararea mărimii fermelor. În U.E. dimensiunea activităților economice a fermelor este măsurată cu unități de mărime (dimensiune) europene (ESU sau UDE), 1 ESU (UDE) reprezentând marja brută standard (valoarea producției obținute minus costurile variabile) în valoare de 1200 ECU (EURO)”.

Tabelul 5

Dimensiunea economică a fermelor și distribuția acestora pe clase de mărime în unele țări europene

Țările	Mărimea		Structura pe clase de mărime, %					
	ha	mii €	sub 2 €	2-4 €	4-8 €	8-16 €	16-40 €	peste 40 €
M. Britanie (ex UE)	67,1	70,0	23	8	10	11	20	27
Olanda	17,2	60,8	-	4	11	13	27	44
Danemarca	32,7	37,6	1	6	15	19	31	29
Franța	35,3	33,9	15	9	13	10	30	15
Germania	25,1	29,7	19	12	15	18	26	10
Italia	8,6	21,2	46	21	15	9	7	3
Spania	17,9	16,8	51	19	15	9	5	1
U.E.¹⁵	19,2	21,7	21,7	17	15	11	11	5

Sursa: M. Tracy – Produsele agroalimentare și agricultura în economia de piață, Bruxelles, 2001

Prin urmare, fermele vest-europene, deși diferă mult de la țară la țară ca mărime a suprafeței, sunt, în marea lor majoritate, **ferme de familie**. Exploatațiile occidentale familiale, de dimensiuni reduse, începând cu 4-5 ha în Grecia și încheind cu cele de circa 70 de ha în Marea Britanie (în prezent în afara UE), toate cu mult mai mici ca suprafață, dar mult mai performante

tehnic și economic comparativ cu cele preconizate a se „reconstitui” în România, după cum vom vedea că s-a intenționat prin OUG 108/2001. Producții medii de 8000-10000 kg/ha la grâu și orz, 10000-15000 kg/ha la porumb, de 4500-5000 kg/ha la soia și floarea soarelui, de 8000-9000 l/cap la laptele de vacă pe care le obțin aceste ferme, an de an, sunt medii naționale în multe din țările UE.

În Europa occidentală, fermele familiale lucrează, în cea mai mare parte, pământul propriu. Cu excepția Belgiei și Franței, unde arendarea este mai extinsă (68% din suprafața agricolă a Belgiei și 53% a Franței), în celelalte țări ale U.E. arendarea este limitată sau chiar interzisă prin lege, în unele țări UE. Prin urmare, putem aprecia că resursa agricolă principală - **pământul** - este exploatată în cea mai mare parte în regie proprie. Fiecare proprietar, fiecare familie își lucrează pământul propriu al fermei agricole, menținându-se și chiar accentuându-se, la acești agricultori, sentimentul proprietății funciare, fenomen social extrem de important. Exploatarea agricolă sau ferma agricolă este familială pentru că folosește **forța de muncă** a familiei și numai într-o proporție redusă, la care ne-am referit deja, forță de muncă sezonieră, în perioadele de vârf de muncă.

Cooperarea în producția agricolă propriu-zisă (vegetală, animală) este redusă ca pondere în toate țările vechi UE. În schimb, **cooperarea** este foarte extinsă în **aprovizionare, depozitare, prelucrare și comercializare**. Cooperarea în producția agricolă propriu-zisă se întâlnește în Franța, sub formă de **Groupement agricole d'exploitation en commun** (GAEC). În GAEC, conform legislației franceze, se pot asocia doi sau mai mulți proprietari (numărul maxim legal fiind 10), cu pământul, mijloacele de producție și forța de muncă. În Franța, sub formă de GAEC se **exploatează circa 3,5 milioane ha teren agricol, ceea ce reprezintă 11% din totalul suprafeței agricole**, cuprinzând 110000-120000 membrii, organizați în 48-50000 GAEC. Suprafața medie a unui GAEC este de circa 75 ha, sub mărimea suprafeței propusă de OUG 108/2001 pentru exploatarea agricole românești.

În Italia de sud, există asociații de agricultori (**gestioni asociate - GEA**), ale fermierilor care posedă suprafețe mici, specifice zonei mezzogiorno.

În Portugalia, după căderea dictatorului Salazar și instalarea președintelui comunist Alvaro Cugal (1975), s-a trecut la colectivizarea agriculturii, dar numai pentru o perioadă foarte scurtă, până în anul 1977. Portugalia - singura țară din Europa occidentală care și-a colectivizat agricultura - și-a dat repede seama de dezastrul economic, social și ecologic provocat de colectivizare renunțând la acest tip de agricultură imediat ce a început tratativele de preaderare la U.E.

Am ținut să aducem câteva argumente teoretice și doctrinare, metodologice și istorice care ar fi trebuit să constituie modele și în cazul țării noastre în vederea elaborării reformei funciare, pentru adoptarea modelului vesteuropean de exploatare agricolă.

Ce s-a întâmplat în direcția formării exploatarea, prin adoptarea și aplicarea reglementărilor privind reforma funciară, vom prezenta în continuare.

2.2. Evoluția exploatarea agricole în România

Evoluția numărului și suprafețelor exploatarea agricole în România este prezentată în tabelul 6. Prin comparație cu evoluția naturală, normală, firească a exploatarea din Franța și Germania (figurile 13, 14), în România, în decurs de un secol, s-au produs patru fracturi structurale majore ale exploatarea agricole (1921, 1945, 1962, 1991), produse de schimbările de regim politic din țara noastră (1944 și 1989). Cu toate acestea, este de reținut un fapt foarte important: între structura agrară a României din anul 1907 și cea din anul 2010 (după mai bine de o sută de ani) nu este nici o deosebire. Structura funciară actuală a României este la fel de

polarizată precum cea de la începutul secolului al XX-lea (tabelul 6 și figura 10).

Tabelul 6

Evoluția numărului și suprafețelor exploatațiilor agricole în România

Clasa de mărime	1907		1918		1930		1945		1962-1989		2010****	
	Nr. expl. %	Supr. %	Nr. expl. %	Supr. %	Nr. expl. %	Supr. %	Nr. expl. %	Supr. %	Nr. expl. %	Supr. %	Nr. expl. %	Supr. %
Sub 10	94,5	40,3	95,7	43,8	92,0	73,7	97,8	85,3	99,6	9,3	97,8	38,8
10-100	3,9	11,0	3,6	15,9	7,6	15,9	2,2	14,7	0	0	1,9	12,4
Peste 100***	0,6	48,7	0,7	40,3	0,4	10,4	0	0	0,4	90,7	0,3	48,8
Nr. mii ha/expl	965/2200*	8,1	2118	9,5	3280	6,0	5492	2,7	1204,8**	12,4	3724,0	3,6

*Sunt cuprinse și exploatațiile din Transilvania, Basarabia și Bucovina

**Sunt cuprinse circa 4000 CAP-uri (media 1962-1989), suprafața medie 2200 ha/CAP, 400 IAS-uri, suprafața medie 6500 ha/IAS și circa 900000 exploatații individuale în zona de munte cu suprafața medie de 1-1,2 ha/exploatație.

*** Din cele circa 6000 de exploatații mari (de parte 100 de ha) din Vechiul Regat 2600 exploatații de 100-500 ha au deținut 786 mii ha (10%) și 1560 de exploatații de peste 500 de ha au deținut 3 mil. ha (38%).

****La data scrierii capitolului, datele ultimului recensământ agricol al României privind exploatațiile agricole nu sunt publicate.

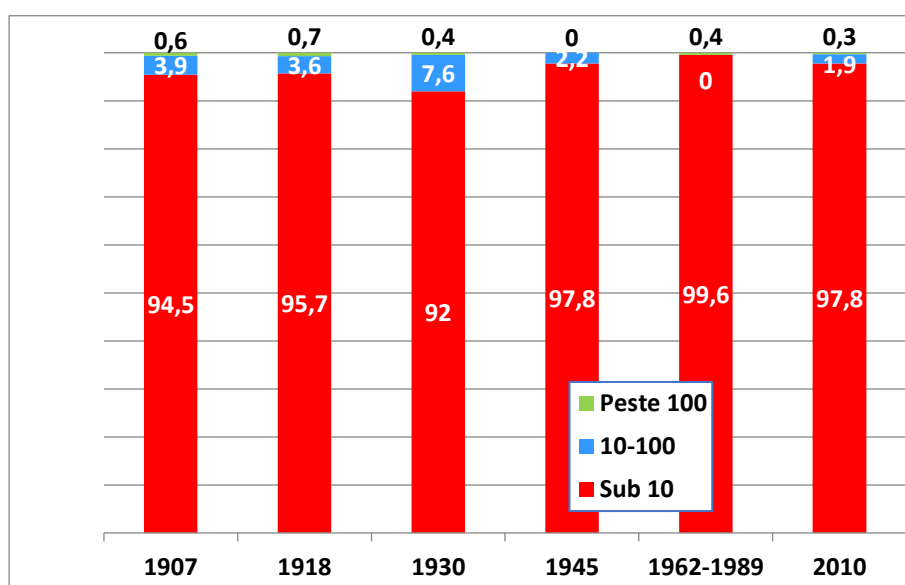

Figura 10. Evoluția structurii numărului de exploatații agricole în România pe clase de mărime, %.

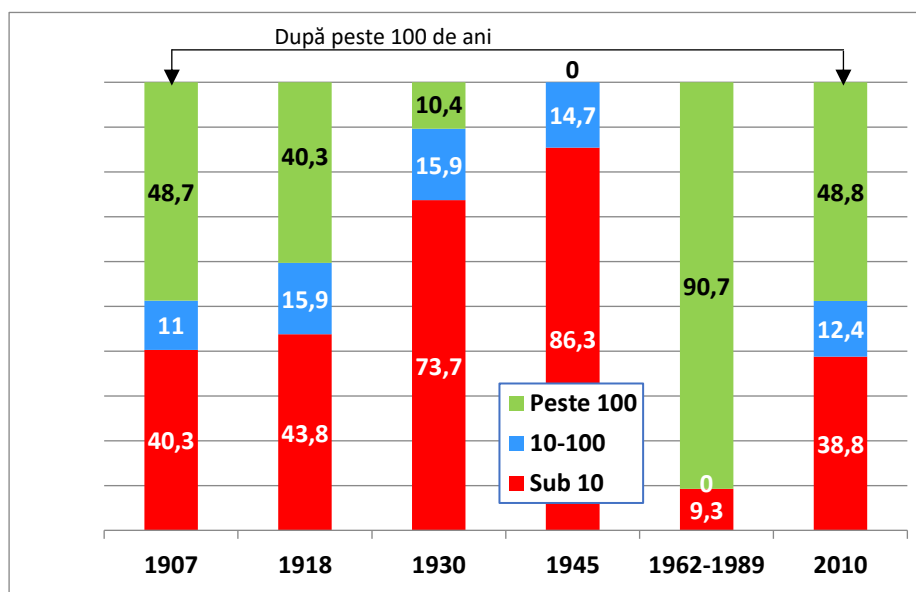

Figura 11. Evoluția structurii exploatațiilor agricole în România pe clase de mărime, ha.

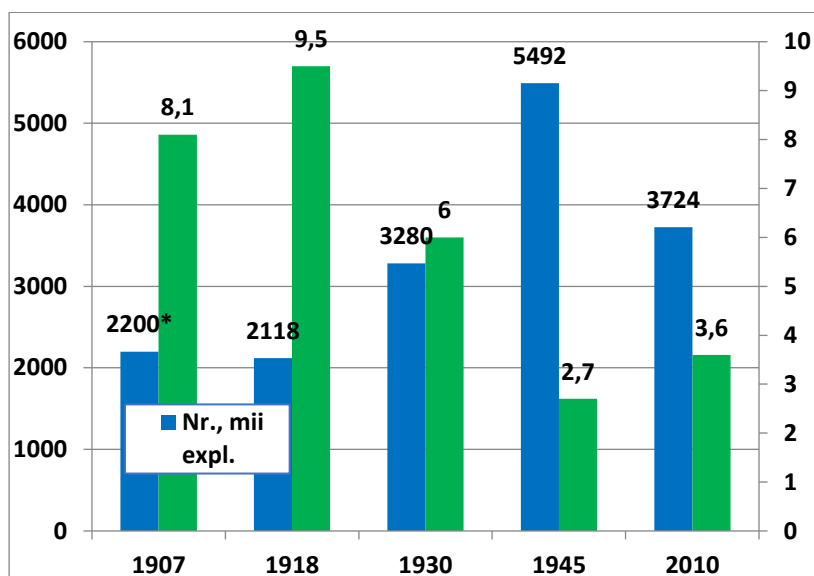

Figura 12. Evoluția numărului de exploatații agricole (mii) și a suprafeței medii a exploatațiilor agricole (ha) în România.

*Sunt cuprinse și exploatațiile din Transilvania, Basarabia și Bucovina

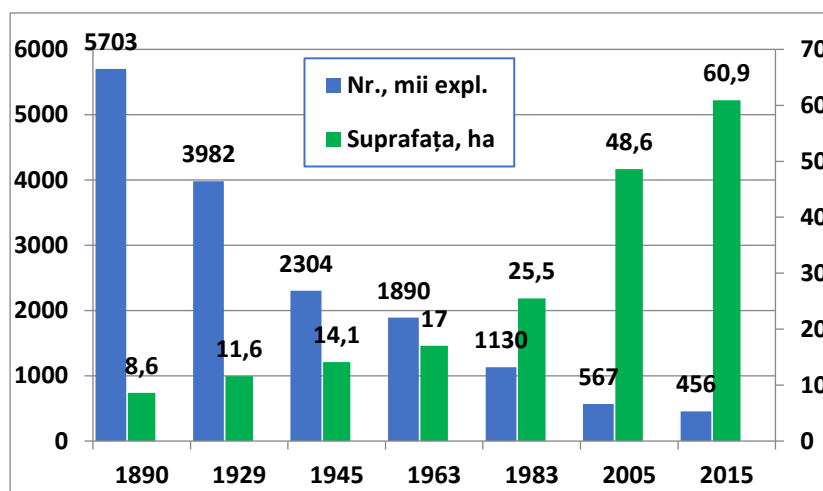

Figura 13. Evoluția numărului de exploatații agricole (mii) și a suprafeței medii a exploatațiilor agricole (ha) în Franța.

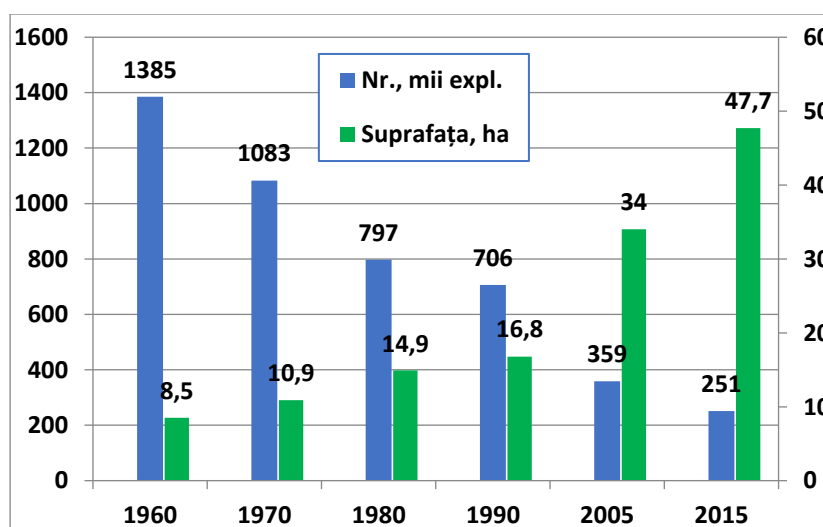

Figura 14. Evoluția numărului de exploatații agricole (mii) și a suprafeței medii a exploatațiilor agricole (ha) în Germania.

2.3. Structura actuală a exploatațiilor agricole în România

Apariția exploatațiilor agricole după aplicarea Legii fondului funciar 18/1991. Considerăm că experiența statelor din UE în domeniul formării și consolidării și a performanțelor tehnice și economice ale exploatațiilor agricole prezentate anterior, spre care ne-am îndreptat după anul 1989, ar fi reprezentat o bună cale de urmat și pentru România. În acest sens, ar fi fost necesară elaborarea unei concepții clare asupra **sistemului de agricultură** și a **tipului de exploatații agricole** și, pe această bază, a unei **strategii economice și sociale pe termen lung**, pe baza căreia Parlamentul să elaboreze Legea fondului funciar. În România anilor 1990 și 1991 s-a procedat invers. Legiuitorii acelei perioade, cei care au schimbat mandatele de deputat în Marea Adunare Națională (înainte de 1989) cu mandatul de deputat și senator în Camera Deputaților și în Senat, au „elaborat” Legea fondului funciar în concordanță cu doctrina „noii Revoluții agrare” dinainte de Revoluție.

Prin urmare, în primii ani de aplicare a Legii fondului funciar, în România au apărut mai multe tipuri de exploatații agricole, structura agrară a României prezentându-se astfel:

1 - proprietăți funciare private	5,0 – 5,2mil.	} 8,3 mil. ha
2 - gospodării rurale	3,6mil.	
din care:		
3 - exploatații agricole	3,1mil.	
din care:		
4 - familii (exclusiv) agricole	1.0mil.	
5 - asociații familiale	15031	1,5 mil. ha
6 - societăți agricole	3956	1,7 mil. ha
7 - societăți comerciale	684	1,7 mil. ha
8 – institute, stațiuni de cercetare, ferme model	120	0,1 mil. ha

Între cele opt tipuri de exploatații agricole, apărute după aplicarea Legii fondului funciar, există unele corelații, după cum urmează:

- În primul rând, diferența dintre 5-5,2 milioane proprietăți funciare și 3-3,1 milioane exploatații agricole, reprezintă, în cele mai multe cazuri, familiile moștenitoare de pământ care nu se află în aceeași localitate cu proprietatea funciară. Aceste familii, fie au arendat terenul, fie s-au înscris în asociații și societăți, fie sunt acționari la societățile comerciale provenite din privatizarea fostelor IAS-uri, dacă nu apar în categoria exploatațiilor agricole;

- În al doilea rând, din totalul de 3-3,1 milioane exploatații agricole, exploatațiile familiale exclusiv agricole reprezintă cca. 1100 mii exploatații, conform recensământului agricol, adică 33 %;

- În al treilea rând, din cele 3,6 milioane gospodării rurale, circa 500.000 de gospodării nu au activități agricole, fiind familii rurale fără pământ, care fie nu au depus cereri pentru constituirea sau reconstituirea dreptului de proprietate, fie că solicitările lor nu au fost luate în considerare cu ocazia aplicării Legii fondului funciar. Sunt, de asemenea, familii rurale de pensionari sau funcționari care locuiesc în apartamente de bloc sau în alte locuințe fără gospodărie agricolă;

- În al patrulea rând, după anul 2000, prin aplicarea amendamentelor la Legea fondului funciar, acționarii de la fostele IAS-uri, în număr de circa 300.000 au dobândit terenul agricol în proprietate. Este relativ greu de precizat, în absența unor date statistice complete și actualizate, câte familii au rămas cu calitatea juridică de „acționar” și câte au devenit, prin preluarea fizică a terenului, proprietar de teren. Totuși, apreciem, din observații parțiale, că familiile în vârstă și

unele familii care nu se află la locul proprietății au rămas, în continuare, acționare, dar ponderea acestora nu poate fi mai mare de 15-20% din totalul acționarilor.

Imediat după prima aplicare a Legii fondului funciar (18/1991), s-a discutat mult despre fărâmițarea pronunțată a terenului agricol. Realitatea agrară românească este, în mare parte, alta, deoarece, în prezent, aproape 60% din suprafața agricolă a țării este comasată.

Structura agrară a României, într-o mare măsură, nu este comparabilă și compatibilă cu structura agrară europeană, deoarece puternica polarizare a structurilor agrare românești actuale nu se regăsește în nicio țară a UE. În România, exploatațiile mijlocii (10-100 ha) au ponderea cea mai redusă, în schimb exploatațiile de subzistență, ca număr, și latifundiile, ca suprafață arabilă, domină peisajul agricol românesc, în timp ce în UE structura agrară este tocmai inversă: cea mai mare parte a suprafeței funciare aparține exploatațiilor privat-familiale mijlocii (tabelul 6).

Prevederile Legii privatizării fostelor I.A.S.-uri și Legea societăților agricole au condus, în mare parte, la relativizarea României. Au apărut mari latifundii cu suprafețe mai mari de 1000 ha, până la nivelul a 56.000 ha. Cu alte cuvinte, România, care prin Legea reformelor agrare din 1921 a desființat marile latifundii, acum, la început de secol XXI, s-a aliniat, din acest punct de vedere, țărilor est-europene și asiatice din fosta URSS și unor țări latino-americane.

Pentru exploatațiile agricole românești trebuiau adoptate dimensiuni realiste, posibile de realizat într-un orizont de timp acceptabil. Consider că experiența exploatațiilor agricole din Franța și Germania ar fi fost edificatoare și pentru România. Având în vedere experiența țărilor vesteuropene, spre care ne îndreptăm la timpul potrivit, am propus, imediat după promulgarea Legii fondului funciar, având ca model Planul Manshold, dimensiuni fizice raționale de adoptat și promovat pentru mărirea exploatațiilor agricole familiale românești, propunere nesocotită de clasa politică care a adoptat legislația funciară (tabelul 9).

Tabelul 9
Dimensiunile orientative a exploatațiilor agricole familiale

- ferme cerealiere și culturi tehnice	30-100 ha
- ferme legumicole	3-5 ha
- ferme pomicole și viticole	5-10 ha
- ferme de vaci cu lapte (câmpie)	20-30 ha; 15-20 capete
- ferme de vaci cu lapte (deal)	10-20 ha; 7-15 capete
- ferme de vaci (montane)	3-5 ha; 2-5 capete
- ferme de porci	100-500 capete
- ferme de găini	5000-10000 capete
- ferme de oi	500-2000 capete
- ferme mixte (câmpie)	20-30 ha
- ferme mixte (deal)	10-15 ha
- ferme mixte (montane)	3-5 ha

Pentru atingerea dimensiunilor raționale ale exploatațiilor agricole, prevăzute în tabelul 9, ar fi fost necesare politici rurale coerente care să susțină formarea și consolidarea exploatațiilor agricole privat familiale de tip vesteuropean.

Analiza comparativă a nivelului actual de dezvoltare al economiei rurale, în general, și al economiei agroalimentare, rezultat al politicii agricole românești și europene aplicate după anul 1991 și 2007, a permis formularea câtorva întrebări:

- Este compatibil nivelul actual și structura economiei rurale cu conceptul european de dezvoltare rurală durabilă?
- Nivelul actual al economiei rurale poate susține un ritm accelerat de dezvoltare rurală durabilă în România?
- Politica Agricolă Comună actuală, cu tendințe evidente de plafonare și contingentare a producțiilor agricole din țările vechi dezvoltate ale Uniunii Europene, poate fi aplicată, în continuare, și în România a cărei agricultură, pentru atenuarea și eliminarea decalajelor de performanță, ar trebui să se afle, în anii viitori, în maximă expansiune?
- **Structura agrară actuală a României, după 15 ani de la aderare, este comparabilă și/sau compatibilă cu cea a UE?**

Starea actuală economică și socială precară a agriculturii românești și a dezvoltării spațiului rural din țara noastră, în mare parte, sunt determinate de structura agrară a României profund neconformă cu cerințele unei agriculturi care să asigure siguranța și securitatea alimentară, rezultată din aplicarea defectuoasă a legilor funciare.

Efectele aplicării Legii fondului funciar (caracterizată de majoritatea specialiștilor drept cea mai defectuoasă lege a reformei agrare din toate timpurile și din toate țările postcomuniste, atât din punctul de vedere al conținutului cât și al aplicării acesteia), a celorlalte legi de amendare și completare a acesteia, a Legii de organizare și funcționare a Agenției Domeniilor Statului și, în mod deosebit, a Legii privatizării societăților comerciale agricole (fostele IAS) și a Programului (Acordului) ASAL au condus la actuala structură (agrară) a exploatațiilor agricole (tabelele 10 și 11).

Din prima lectură a repartizării exploatațiilor agricole pe clase de mărime, reținem, de la început, faptul că la capitolul „structura exploatațiilor agricole”, România deține un „record” absolut în UE, adică are cea mai mare „dispersie” a mărimii suprafețelor, de la câțiva ari, în cazul gospodăriilor de subzistență, până la zeci de mii de ha (56 mii ha, cea mai mare exploatație agricolă), în cazul celor 12000 exploatații capitaliste de peste 100 de ha, care dețin împreună 5,01 mil. ha teren arabil (34,1% din suprafața agricolă și circa 60% din suprafața arabilă a României).

Tabelul 10

Structura agrară a României						
Felul exploatației	Mărimea (ha)	Număr, (mii)	%	Suprafața, (mii ha)	%	ha/expl.
1. Exploatații nefinanțate		2740	71,1	5073	34,5	0,81
2. Exploatații de subzistență și semisubzistență	1-10	1044	27,1	3108	21,2	2,98
Exploatații comerciale	10-56000	72	1,8	6504	44,3	90,33
din care: 3.-familiale	10-100	(60)	(1,5)	(1494)	(10,2)	20,75
4.- societăți	100-56000	(12)	(0,3)	(5010)	(34,1)	417,50
Total general	x	3856	100,0	14685	100,0	3,89

Structura agrară actuală a României în deceniul al treilea al secolului XXI-lea, după cum rezultă din datele tabelului 10, este formată, din patru mari categorii de exploatații agricole (gospodării, ferme, societăți) agricole:

1. Exploatațiile (gospodăriile) agricole nefinanțate, cu suprafață sub 1 ha sau mai mare de un 1 ha, dar fărăamiteate, neeligibile pentru finanțare din bugetul agricol al UE, în număr de 2,74 mil., dețin 5,07 mil. ha teren agricol format, în cea mai mare parte, din grădini, pășuni și fânețe naturale. Suprafața gospodăriilor din această categorie reprezintă circa o treime (34,5%) din suprafața agricolă a țării, amplasată pe terenuri agricole slab productive, geografic regăsindu-se în cea mai mare parte în zonele de deal și munte, adică în zonele defavorizate. Rolul social important al acestor peste 2,7 milioane de gospodării nefinanțate constă însă (și încă) în faptul că asigură, împreună cu exploatațiile de subzistență și semisubzistență finanțate, după cum s-a prezentat în Capitolul 1, referitor la structura consumului alimentar românesc, peste 30% din consumul alimentar al României, fiind, din acest punct de vedere, o importantă „supapă” de siguranță alimentară pentru o însemnată parte a populației țării;

2. Exploatațiile (gospodăriile) de subzistență și semisubzistență finanțate european, cu suprafață medie de 1-10 ha, în număr de 1,04 mil. (27,1%), dețin suprafața de 3,10 mil. ha teren agricol (21,2%), produc, în marea lor majoritate, produse agricole primare pentru autoconsumul alimentar gospodăresc propriu dar și pentru piața țărănească (împreună cu gospodăriile nefinanțate asigură peste 30% din consumul alimentar național, circa 4-4,5 mld. €/an). Privite din punctul de vedere al contribuției la balanța generală a consumului alimentar, importanța

exploatațiilor de subzistență și semisubzistență este de netăgăduit. De altfel, noua politică agricolă europeană, prevăzută prin mecanismul financiar european al perioadelor 2014-2020 și 2021-2027, susține, în continuare, finanțarea acestor exploatații agricole, deși politica agricolă românească nu are ca obiectiv principal dezvoltarea acestui tip de exploatații agricole. Politica agricolă a României față de acest tip de exploatație este totalmente necorespunzătoare, acestea fiind, în cea mai mare parte, neglijate prin susținere financiară.

Tabelul 11

Tabloul general al exploatațiilor agricole românești pe categorii și clase de mărime

Clasa de mărime a fermei (ha)	Nr. ferme (mii)	% din nr. total ferme	Suprafața (mii ha)	% din total suprafață	ha/ expl
1. Exploatații nefinanțate					
Total 1	2740	71,1	5073	34,5	1,85
2. Exploatații de subzistență și semisubzistență					
1-2	386	10,01	556	3,79	
2-3	264	6,85	643	4,39	
3-4	157	4,07	538	3,66	
4-5	94	2,44	415	2,83	
5-6	57	1,48	309	2,16	
6-7	35	0,91	227	1,55	
7-8	23	0,60	172	1,17	
8-9	16	0,41	136	0,93	
9-10	12	0,31	112	0,76	
Total 2	1044	27,08	3108	21,24	2,98
3. Exploatații familiale					
10-20	36	0,93	486	3,31	
20-30	9	0,24	215	1,46	
30-40	5	0,13	163	1,11	
40-50	4	0,10	178	1,21	
10-50	(54)	(1,40)	(1042)	(7,20)	
50-60	2	0,05	100	0,68	
60-70	1	0,03	96	0,65	
70-80	1	0,09	90	0,61	
80-90	1	0,03	83	0,55	
90-100	1	0,03	82	0,56	
50-100	(6)	(0,16)	(452)	(3,10)	
Total 3	60	1,63	1493	10,14	24,88
4. Exploatații comerciale					
100-200	4,8	0,13	685	4,66	
200-300	2,2	0,06	533	3,60	
300-400	1,3	0,03	453	3,08	
400-500	0,9	0,02	396	2,78	
100-500	(9,2)	(0,24)	(2067)	(14,12)	224,67
500-600	0,6	0,02	350	2,28	
600-700	0,4	0,01	251	1,71	
700-800	0,3	x	216	1,47	
800-900	0,3	x	213	1,45	
900-1000	0,2	x	178	1,21	
500-1000	(1,8)	(0,03)	(1208)	(8,12)	671,11
> 1000	(1,0)	(0,03)	(1735)	(11,8)	1735,00
Total 4	12	0,30	5010	34,04	417,50
Total general	3856	100,0	14684	100,0	3,81

Sursa: Recensământul agricol 2010 și date APIA 2011-2020

În opinia noastră, politica de susținere a acestor exploatații ar trebui să cuprindă **trei direcții de acțiune tehnică, juridică și financiară:**

- **accelerarea comasării** suprafețelor, prin măsuri de susținere economică stimulativă și prin reglementări juridice adecvate;

- **creșterea suprafețelor** exploatațiilor și a dimensiunii economice și trecerea treptată a acestora în categoria exploatațiilor (fermelor) familiale comerciale;

- **consolidarea tehnică și economică** și orientarea acestora spre activități agricole mai intensive (legumicultură, pomicultură, viticultură, în fermele de șes și de deal; creșterea animalelor în zonele de deal și munte), pentru a trece în categoria exploatațiilor agricole de mărime economică peste 8 UDE, susținute financiar atât din bugetul european cât și cel național. De asemenea, aceste exploatații agricole sunt principalele producătoare de produse tradiționale, autentic românești, în mare parte de tip ecologic.

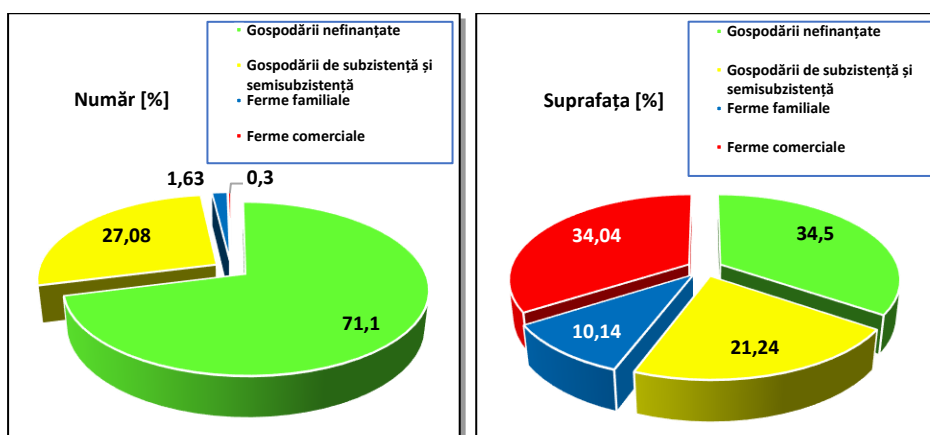

Figura 15. Structura agrară a României, 2010.

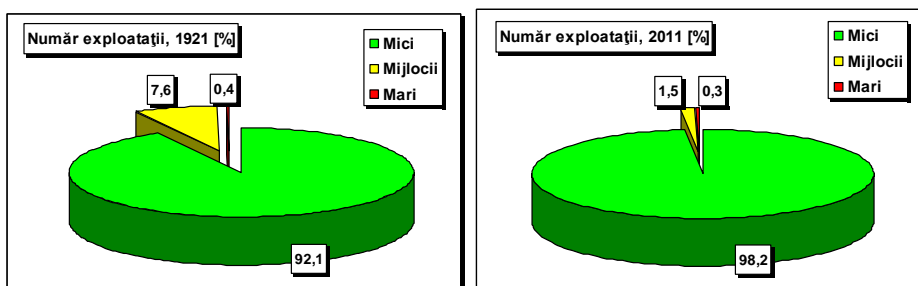

Figura 16. Structura numerică a exploatațiilor agricole din România, date comparative 1921/2010.

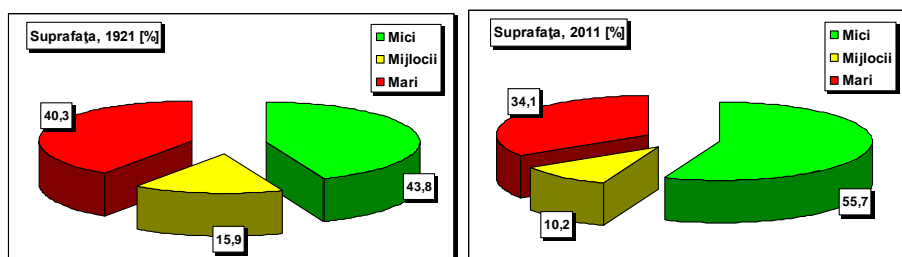

Figura 17. Structura suprafețelor exploatațiilor agricole din România, date comparative 1921/2010.

Gospodăriile de subzistență și semisubzistență, împreună cu gospodăriile nefinanțate (sub 1 ha), privesc în peisajul agricol general al României, dau imaginea falsă de agricultură românească fărâmițată. Într-adevăr, cele două categorii de exploatații, mici și foarte mici, în număr de 3,78 mil. (98,2%), dețin mai mult de jumătate din suprafața agricolă a României, 8,17 mil. ha (55,7%), dar formată, în cea mai mare parte, din terenuri cu potențial agricol redus sau mijlociu, pondere

mare în categoria de folosință pajiști naturale (peste 4 mil. ha) și suprafață arabilă de sub 4 mil. ha (în general, de slabă calitate). În cazul gospodăriilor nefinanțate și cele de subsistență și semisubsistență, trebuie să facem o precizare importantă: cei care susțin, în continuare, ideea, conform căreia nonperformanțele agriculturii românești, după aplicarea reformei agrare prevăzută în Legea 18/1991, ar avea drept cauză principală **fărămițarea excesivă** a suprafețelor agricole urmăresc o țintă clară prin care încearcă să justifice erorile majore de politică agrară a guvernelor României sau să demonstreze „superioritatea” agriculturii de tip colectivist, caracteristică socialismului oriental, latifundiar, încercând să mascheze, în anii de început ai reformei, nostalgia multor politicieni și manageri români după agricultura comunistă, iar mai apoi interesul actualilor „mari” agricultori pentru exploatațiile de tip latifundiar, producătoare de materii prime, în special de cereale și oleaginoase, destinate exportului.

3. Exploatațiile (fermele) familiale comerciale, după cum am prezentat în capitolul 2.1., sunt caracteristice exploatațiilor familiale formate, susținute și consolidate în țările UE, ca efect al aplicării timp de peste 50 de ani a Politicii Agricole Comune. În majoritatea țărilor UE₁₅, acest tip de ferme, cu suprafețe între 10 și 50 ha sau între 10 și 100 ha în Anglia (acum ex UE), Germania și Franța, dețin o pondere importantă în suprafața agricolă a UE₁₅. Cu foarte puține excepții, se găsesc ferme mai mari de 1000 ha în Germania, pe teritoriul fostei RDG (un rest de comunism nemțesc, *genossenschaft*), și câteva mari latifundii în Portugalia și Spania.

După cum am mai precizat, ca efect al aplicării reformei agrare după anul 1991, fermele familiale comerciale (10-100), majoritare în UE, în schimb, în România au cea mai mică pondere, atât ca suprafață (1,49 mil. ha, 10,2%) cât și numeric (circa 60000 exploatații, cu pondere de 1,5%, conform datelor APIA). Într-un cuvânt, tocmai tipul de exploatație promovat, susținut și dezvoltat în UE, **ferma de familie de tip comercial**, în România are cea mai slabă reprezentativitate și continuă să fie nesusținute, prin toate politicile financiare românești actuale. De ce? Răspunsul este simplu: acest tip de exploatație agricolă, datorită puterii economice limitate, nu generează susțineri politice și sponsorizări electorale puternice, iar ponderea și mai ales influența electorală a acestora este ne semnificativă, prin consecință, nu au intrat în vederile partidelor politice sau guvernelor pentru a fi susținute.

4. Exploatațiile comerciale (societățile capitaliste), cu suprafețe agricole între 100 de ha și 56000 ha, în număr de circa 12000 societăți comerciale, societăți și asociații agricole, dețin o suprafață agricolă de 5,01 mil. ha teren arabil (peste jumătate din terenul arabil al țării), situate în cele mai favorabile zone agricole ale României.

Tabelul 12

Clasele de mărime ale fermelor și societăților comerciale

Clasele, ha	Număr	%	Suprafața		%
			mii ha	ha	
100-500	9200	76,6	2067,0	225	41,3
500-1000	1800	15,0	1208,0	670	24,1
1000-2000	775	6,5	859,0	1110	17,2
2000-5000	190	1,6	522,0	2750	10,4
> 5000	35	0,3	351,0	10030	7,0
Total	12000	100,0	5010,0	830	100,0

Sursa: Date APIA 2011-2020

Fermele și societățile agricole comerciale de tip capitalist pot fi grupate în patru nivele de mărime a suprafeței: mijlocii (100-1000 ha), mari (1000-2000 ha), foarte mari - latifundii (2000-5000 ha) și extrem de mari - mari latifundii (peste 5000 ha). Din acest punct de vedere, nu există nici o diferență între structura agrară a României

dinaintea Reformei agrare din anul 1921 și cea actuală (tabelul 13). Chiar dimpotrivă, prin „aplicarea” Legii fondului funciar și a celor următoare, latifundierea agriculturii României a sporit după anul 1991 față de ponderea dinaintea Reformei agrare din 1921.

Pentru a întări afirmația referitoare la întoarcerea structurii agrar-funciare a României anului 2023 cu peste o sută de ani în urmă, reproducem datele oferite de Gheorghe Ionescu-

Șișești în cartea „Agricultura țărănească din România”, reeditată în anul 2019 de Editura Academiei Române după teza de doctorat susținută la Leipzig în anul 1911, în tabelul 13.

Tabelul 13

Structura funciară - România, anul 1907

Clase de mărime, ha	Suprafața, ha	% din suprafață	Număr de proprietari	% din număr
până la 10	3153645	40,29	929930	95,40
10-100	862800	11,02	38723	3,96
peste 100	3810351	48,69	5385	0,64

C. Garoflid, în lucrarea „Părerii în chestia agrară” (1907), cu privire la structură agrară a României, scrie: „Din examinarea micii și marii proprietăți se vede lămurit că tocmai ce caracterizează alcătuirea proprietății la noi sunt extremele. Pământul țării este stăpânit de

920000 capi de familie, care au o întindere medie de 3,2 ha, dețin 40%, iar 5000 mari proprietari, cu o medie de 707 ha, ocupând 48%, din suprafață, iar, între aceștia, se află proprietatea mijlocie între 10 și 100 ha cu o suprafață 862300 ha reprezentând 11% din suprafața cultivată... Această extremă repartitie a proprietății trebuie schimbată, nu din nevoia unei justiții ideale, ci din necesitatea economică a unei exploatare raționale și din necesitatea socială a întocmirii unei clase de țărani de sine stătătoare. Cum se poate ajunge la aceasta? Prin reducerea celor două forme extreme de proprietate: 1) a proprietății parcelare și 2) a latifundiilor”.

Tabelul 14

Situația comparativă a ponderii exploatațiilor agricole din România, 1921, 2010

Exploatațiile	Mărimea (ha)	Nr. exploatații, %		Suprafața, %	
		1921 ¹	2010 ²	1921 ¹	2010 ²
mică	sub 10	92,1	97,8	43,8	38,8
mijlocii	10 - 100	7,6	1,9	15,9	12,4
mari	peste 100	0,4	0,3	40,3	48,8
		100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: 1) V. Bulgaru - Reforma agrară din anul 1921, Editura de Vest, Timișoara, 2003; 2) Recensământul agricol, 2010, Date APIA 2011-2020

Distribuția teritorială a marilor exploatații agricole. Distribuția marilor exploatații în România este extrem de inegală din punct de vedere teritorial. În ordine descrescătoare, marile latifundii (peste 2000 ha) dețin ponderi deosebit de ridicate în județele cele mai sărace ale țării (vezi clasamentul județelor la indicatorii PIB/județ, PIB/locuitor): Vaslui 44,4%, Călărași 30,4%, Ialomița 24%, Brăila 22,2%, Teleorman 18,8%, Tulcea 12,6%, Olt 12%, Giurgiu 10,5%, Iași, Galați, Dolj 10%.

Marile exploatații agricole, sub forma societăților comerciale, s-au constituit pe suprafața de peste două milioane de ha ale fostelor IAS-uri, iar marile societăți și asociații agricole s-au constituit, în cea mai mare parte, pe suprafața deținută de fostele CAP-uri (circa trei milioane ha). La constituire, acestea au avut profil mixt, vegetal-zootehnic. În scurt timp după constituire, noii patroni (administratori) au lichidat fermele zootehnice, în prezent cea mai mare parte din aceste exploatații au caracter integral vegetal (cereale și oleaginoase). **Deși exploatează peste jumătate din suprafața arabilă a țării, de cea mai bună calitate, dețin numai 21,8% din UVM ale țării.** În schimb, prin sistemul PAC de susținere a agriculturii, **încasează mai mult de jumătate din suma totală aferentă plăților directe (europene) la ha (SAPS).** Datorită caracterului cerealier, aceste exploatații, exportând mare parte din producția de cereale și oleaginoase, în fapt, exportă indirect și cea mai mare parte din subvenția europeană la ha.

Ceea ce trebuie reținut în legătură cu distribuția teritorială a marilor exploatații agricole, se referă la faptul că între **ponderea ridicată a acestora în suprafața agricolă teritorială și harta sărăciei rurale severe** (figura 19) **este o corelație perfectă.** În zonele unde se află ponderile cele mai ridicate ale marilor exploatații agricole (latifundii) se găsesc și patru din cele mai mari și

întinse pungi ale sărăciei rurale severe: 1. **Moldova**: Vaslui (44,4%); Iași-Sud (10,5%); Galați-Nord (10%); 2. **Muntenia Sud-Est**: Brăila (22,2%); Ialomița (20%), Călărași (30,4%); 3. **Muntenia Centru-Sud**: Teleorman (18,8%); Olt (12%); Giurgiu (10,7%); 4. **Oltenia**: Dolj (10%). Procentele din paranteză reprezintă ponderea marilor exploatații agricole (peste 2000 de ha) în suprafața eligibilă din fiecare județ. (sursa date: APIA)

Comparativ cu gradul mediu de dezvoltare rurală al țării, al cărui indice este 25,6 (pe o scară de 75 de puncte), în zonele de sărăcie severă menționate mai înainte, acest indice are mărimea cuprinsă pe o scară între 1,3 și 24, cu o medie de 13,1 (la jumătatea mediei de dezvoltare rurală).

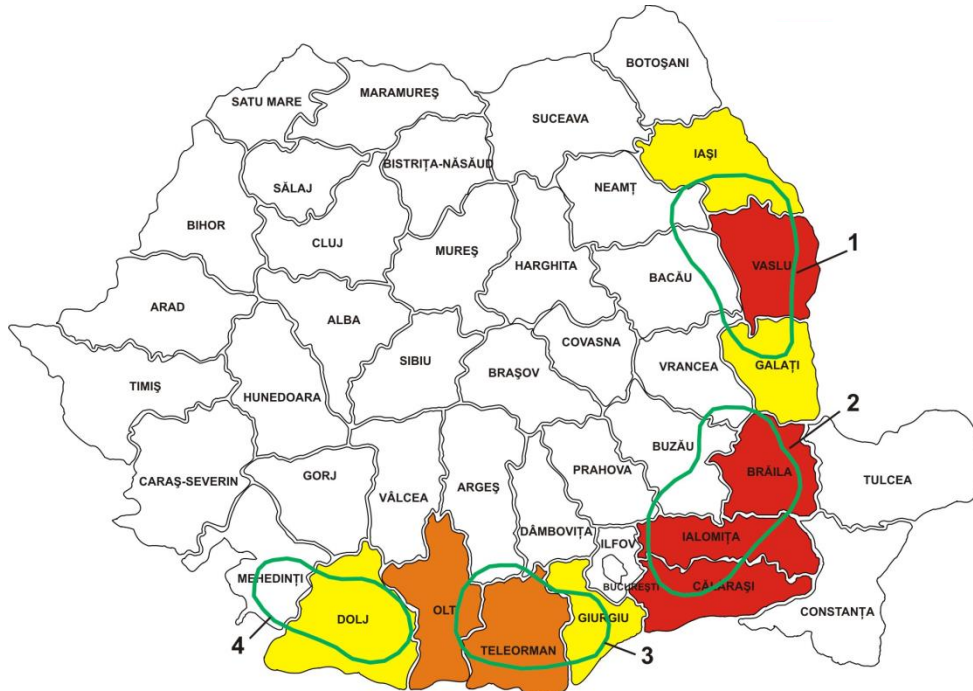

Figura 18. Harta distribuției marilor exploatații agricole (peste 2000 ha) și a zonelor de sărăcie rurală extremă.

Este firesc să ne punem întrebarea: cum se explică, din punct de vedere economic, dar, în primul rând, social, această contradicție flagrantă a economiei rurale românești? Respectiv, contradicția dintre **performanțele tehnice și economice importante ale societăților agricole, de regulă, unipersonale, care exploatează marile exploatații agricole și sărăcia extremă, severă a populației rurale situată pe terenul agricol exploatat de aceste latifundii?** Embrionul generator al acestor dezechilibre sociale majore, extreme nu se află, oare, tocmai în politicile agrare promovate de statul român după anul 1990? Nu, cumva, legea de privatizare a societăților comerciale agricole, a fostelor IAS și legea de organizare și funcționare a ADS, au fost „gândite, întocmite și aplicate” tocmai pentru a crea posibilitatea apariției marilor latifundii și a favoriza formarea clasei de mari latifundieri, numeric extrem de restrânsă, circa 12000 de persoane, dar deosebit de puternică și influentă, din umbră dar și în miezul societății politice românești? Ne întrebăm: oare legiuitorii români nu aveau și alte soluții posibile pentru o structură agrară națională echilibrată din punct de vedere economic și social? Ne întrebăm, din nou: această structură agrară a zonelor menționate, nu ne-a întors înapoi cu 100 de ani, la *fischerism-ul Moldovei anilor 1920*?

Și, evident, de aici decurge o altă întrebare: dacă Statul român, decidenții majori ai României (Parlamentul, Guvernul, MADR), societatea civilă și lumea rurală românească trebuie să accepte și să perpetueze, în continuare, această structură agrară în țara noastră, deși, după cum s-a reținut din Capitolul 1. Agricultură României, după peste 30 de ani de aplicare a reformei funciare și 15 de adoptare și aplicare a politicii agricole comune se află într-o stare, elegant

caracterizată, ca precară. La aceste întrebări vom răspunde, în continuare, prin analiza soluțiilor propuse la timpul respectiv.

„România este țara cu cea mai polarizată structură agrară din cadrul UE-27, deținând, în anul 2013, 33,49% din numărul de exploatații al Uniunii Europene și 7,47% din suprafața agricolă utilizată a acesteia (Eurostat, 2017). Actuala stare a agriculturii românești, a spațiului rural în general, în mare parte este determinată de structura agrară a României, problemă economică și socială de maximă importanță și actualitate pentru România (Luca and Ghinea, 2008; Otiman, 2012; Ciutacu et al., 2015). Efectele aplicării legilor funciare din țara noastră și, în mod deosebit a legii privatizării societăților comerciale agricole (de stat), au condus la actuala structură a exploatațiilor agricole” (tabelul 14).

Acum, după prezentarea acestei mari și nerezolvate probleme agrare a României - structura puternic bipolarizată -, se naște și o ultimă întrebare: dacă Statul român, prin Parlamentul și Guvernul său, **nu ar trebui să inițieze și legisfeze o nouă și mare reformă agrară în România, mai ales că acum o mare parte din terenul țării este proprietate publică și privată a statului?**

Erori majore în aplicarea reformei funciare în România. Pentru a vedea cum s-a ajuns la structura agrară actuală a României, vom prezenta, în continuare, câteva puncte de vedere. Una din erorile majore de politică funciară are originea în modul în care s-a făcut privatizarea fostelor IAS prin legiferarea Agenției Domeniilor Statului (ADS). Structura care are drept corespondent ADS-ului din România, în Franța este SAFER-ul (Societate de Amenajare Funciară și Dezvoltare Rurală). Pentru a vedea modul defectuos în care s-a legiferat ADS-ul, exemplificăm, în paralel, atribuțiile și funcțiile acestui organism agricol guvernamental (deci politic) românesc cu cele ale SAFER-ului francez, organism francez privat cu atribuții în restructurarea funciară a Franței.

În Franța, SAFER-ul s-a constituit ca societate comercială de drept privat în vederea cumpărării de teren agricol și forestier sau de exploatații agricole și forestiere în întregime, devenite libere prin retragerea proprietarilor sau puse în vânzare de proprietari, aflați în pragul pensionării sau care renunță la exploatare în regie proprie. După amenajare sau reorganizare, prin comasare parcelară și creșterea suprafețelor, exploatațiile agricole sunt destinate revânzării. După cum se poate observa din textul pe care-l regăsim în legea de organizare și funcționare a SAFER, aceste societăți nu sunt agenții imobiliare și nici administratori guvernamentali ai domeniului statului, ca în cazul ADS-ului din România. Funcția principală a societăților SAFER este de **amenajare și reorganizare a exploatațiilor**, prin creșterea suprafețelor și echiparea terenului, în vederea obținerii de exploatații agricole noi, modernizare, cu dimensiuni și amenajări care să le aducă, prin exploatare, în zona de profitabilitate. După amenajare și reorganizare, exploatațiile agricole sunt destinate vânzării, în principal către agricultorii tineri.

Legea 80-502/1980 cu privire la amenajarea și echiparea spațiului rural din Franța, precizează, chiar în primul articol, faptul că: *„amenajarea și dezvoltarea economică a spațiului rural constituie o prioritate esențială a amenajării teritoriului. În acest sens, pentru a transpune în practică obiectivele politicii de amenajare și dezvoltare rurală, legea cuprinde următoarele acțiuni concrete:*

- 1.favorizarea utilizării tuturor resurselor naturale și umane din mediul rural;*
- 2.menținerea și dezvoltarea producției agricole în conexiune strânsă cu activitățile neagricole;*
- 3.asigurarea repartiției echilibrate a diverselor activități economice care să contribuie la dezvoltarea spațiului rural;*
- 4.folosirea cât mai completă a forței de muncă rurală la locul habitatului;*
- 5.încurajarea pluriactivității în zonele rurale, în care menținerea activităților economice este esențială;*
- 6.dezvoltarea serviciilor în zonele rurale”.*

Politica rurală franceză are în vedere programe speciale pentru revigorarea agriculturii montane și a zonelor defavorizate. În Franța, agricultura montană, prin pluriactivitatea producției, folosirea forței de muncă, întreținerea și conservarea solului, protejarea și înfrumusețarea peisajului, calitatea deosebită a produselor agricole montane, este considerată activitate de interes general, iar, pentru viața montaniardă, o activitate economică de bază. Având în vedere handicapul natural al fermelor din zona montană, pentru acestea sunt necesare programe speciale de susținere a activităților economice, în special agricole, cum este cazul producției de lapte, a activităților pastorale, prin programe de finanțare a investițiilor, activităților de consultanță, extensiune și asistență tehnică, organizarea grupurilor de producători, mai cu seamă în agroturismul și silvoturismul montan.

Instrumentul legislativ fundamental al dezvoltării și amenajării rurale în Franța îl constituie **Legea cu privire la înființarea, organizarea și funcționarea societăților de amenajare funciară și dezvoltare rurală (SAFER).**

Principalele funcții ale SAFER, prevăzute de lege, sunt următoarele (A se citi cu atenție și compara cu funcțiile ADS-ului românesc, prevăzute de Legea 268/2001):

- "1. Instalarea, reinstalarea sau menținerea agricultorilor în ferme;
2. Creșterea exploatațiilor existente în limită de patru ori suprafața minimă de instalare, ameliorarea repartizării parcelare, îmbunătățirea echilibrului economic;
3. Salvagardarea caracterului familial al exploatațiilor agricole (s.n.);
4. Lupta contra speculațiilor financiare;
5. Conservarea exploatațiilor viabile existente;
6. Punerea în valoare și protecția pădurilor".

Rezultă din textul legii că SAFER are un rol important în **politica de constituire a exploatațiilor agricole familiale**, echipate și modernizate, în vederea instalării agricultorilor tineri capabili să facă agricultură performantă de tip comercial.

Prin comparație, să vedem ce s-a urmărit în legislația românească referitor la formarea și susținerea exploatațiilor agricole? În anul 1999, Guvernul României, preluând „mecanic”, fără discernământ, prevederile Acordului ASAL, a adoptat **OUG 198, privind privatizarea societăților comerciale ce dețin în administrare terenuri agricole sau terenuri aflate sub luciul de apă**, legiferată în anul 2000 și amendată substanțial prin Legea 268 de guvernul instalat în anul 2001,.

Este necesar să subliniem că ambele acte normative (OUG 198/1999 și Legea 268/2001) prevăd o **privatizare trunchiată, parțială** a societăților comerciale din agricultură (fostele IAS-uri). Este vorba de privatizarea activelor societăților comerciale, pământul (terenul agricol) rămânând, în continuare, în proprietatea privată sau publică a statului român, prerogativele dreptului de proprietate și administrare fiind exercitate de Agenția Domeniilor Statului (ADS).

Pământul - proprietatea statului român - este concesionat sau arendat de către ADS unor persoane fizice sau juridice (societăți agricole constituite) care au cumpărat, la licitație, activele fostelor IAS-uri. Pentru pământul concesionat sau arendat, administratorul sau proprietarul activelor plătește arendă sau taxă de concesiune. Asupra „corectitudinii” licitațiilor și nivelului arendei sau taxelor, avem mari rezerve.

Între cele două structuri de reglementare ale amenajării și dezvoltării rurale franceze și române -SAFER și ADS- nu există nici o compatibilitate juridică, administrativă și tehnică cu privire la funcțiile și atribuțiile lor. Având în vedere și faptul că ADS-ul în România este, conform art. 4 al Legii 268/2001, **instituție a statului, de interes public** cu personalitate juridică, cu caracter financiar și comercial, finanțată din surse extrabugetare, **în subordinea Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale**, deci **structură subordonată guvernamental**, adică politic, iar SAFER în Franța este **societate comercială de drept privat** cu capital mixt, constituită în vederea cumpărării de teren sau exploatații agricole sau forestiere de la proprietarii care nu mai cultivă

terenuri, în vederea reamenajării, parcelării, echipării și revânzării, deci o **structură privată**, reflectă cu claritate **marea diferență și completa incompatibilitate a legislației românești în materie cu legislația franceză, implicit cea comunitară europeană.**

În mod firesc, în concordanță cu legislația europeană, legea trebuie să reglementeze prioritatea în arendarea sau concesiunea de suprafețe de teren agricol, de mărime medie (50-100 ha) tinerilor agricultori, împreună cu sprijinul financiar necesar instalării acestora.

Legiuitorul politic român, a procedat exact invers, acesta a favorizat operațiunile de arendare, concesiune a terenului agricol și cumpărare a activelor societăților comerciale de către „baronii” locali și apropiații acestora, în cea mai mare parte foști directori de IAS (este adevărat cu experiență managerială și tehnologică), precum și de marile companii (corporații) străine care au acaparat, la prețuri modice, o parte însemnată a patrimoniului agricol al statului. Companii străine, precum Maria Trading (Chirnogi), Agricost SA (Insula Mare a Brăilei), preluată în 2018 de firma Al Dahara Agriculture din Emiratele Arabe Unite, Emiliana West Rom Dudești din Timiș etc., precum și mai multe companii mari românești formează marea agricultură latifundiară a României de circa 5 milioane ha teren arabil de cea mai bună calitate.

În asemenea circumstanțe legislative, este explicabil cum s-a ajuns la actuala structură a exploatațiilor agricole din România, deoarece toate legile importante (Legea fondului funciar, Legea arendării, Legea circulației juridice a terenurilor, Legea privind asociațiile și societățile agricole cu personalitate juridică 36/1991, Legea accelerării privatizării 55/1995, OUG 198/1999, Legea 268/2001, în mod deosebit **OUG 108/2001** și **Legea 257/2006** etc.) mai degrabă au blocat procesul de formare și consolidare exploatațiilor agricole privat familiale mijlocii, în concordanță cu politica europeană, favorizând, în schimb, masiv latifundizarea agriculturii românești, după model esteuropean sau latino-american.

Structura agrară, constituită în anii perioadei de tranziție, dominată de gospodării țărănești, în mare parte de subzistență, alături de fostele IAS-uri, devenite societăți comerciale cu capital majoritar de stat, societăți, asociații și exploatații agricole, organizate pe principiul fermelor private, s-a dovedit ineficientă sub aspectul alocării resurselor și, ca atare, incapabilă să susțină un real proces de creștere economică în agricultură. Necesitatea legiferării unei noi structuri agrare în România a devenit evidentă după aderarea României la Uniunea Europeană (2007), dar întârzie să apară și după 15 ani.

Legea 18/1991 a limitat reconstituirea proprietății funciare la maximum 10 ha, iar prin circulația juridică a terenurilor (vânzare-cumpărare, moștenire, dobândire etc.) exploatațiile private au fost limitate, în prima fază, la suprafața de maximum 100 ha.

Legea 1/2000 extinde dreptul de proprietate la nivelul stabilit de Legea reformei agrare 187/1945 (Legea Petru Groza), adică la 50 ha.

În anul 2001 Guvernul de stânga, de orientare neocomunistă, elaborează Ordonanța de urgență nr. 108 cu privire la dimensiunile exploatațiilor agricole, la următoarele mărimi minime (art. 5):

- Cereale, plante tehnice	- câmpie	110 ha
	- deal	50 ha
- Pajiști naturale	- munte	25 ha
- Legume		2 ha
- Plantații pomi, vie		5 ha
- Vaci cu lapte		15 capete
- Oi		200 capete
- Porci		100 capete.

Aceste prevederi ale dimensiunii exploatațiilor, extrem de contradictorii, nu ar avea nicio semnificație, poate cu excepția dorinței puterii care a emanat-o de a reface fostele CAP-uri,

botezate acum exploatații agricole, dacă în articolul 7 nu ar apărea precizarea expresă din care rezultă că **sunt sprijinite financiar de stat numai acele exploatații care au dimensiunile precizate la art.5.**

Ordonanța de Urgență a Guvernului 108/2001 a fost și este încă un act normativ **anacronic, nerealist și cu consecințe nefaste asupra agriculturii românești.**

Ordonanța este **anacronică** și în contradicție cu Politica Agricolă Comună a UE., spre care ne îndreptăm la acea dată, deoarece, conform prevederilor ordonanței, nu se mai practică sisteme de susținere (sprijinire sau subvenționare) a agricultorilor funcție de suprafața exploatațiilor, cu excepția situației când fermierii renunță la cultivarea anuală sau multianuală a unor suprafețe de teren agricol (pârloage), pentru care primesc indemnizații de necultivare (scoaterea temporară din cultură).

Ordonanța de Urgență a Guvernului 108/2001, este **nerealistă**, pentru că suprafețele prevăzute nu pot fi atinse prin mecanisme de piață (circulația civilă a terenurilor prin vânzare-cumpărare), ci numai prin forțarea proprietarilor de pământ de a se asocia. De aici rezultă, cu claritate, nostalgia guvernului care a emis ordonanța după agricultura socialistă a anilor 1945-1990, deoarece susținătorii OUG 108/2001 pornesc de la corelația dintre suprafața exploatațiilor și randamentele la ha. Oare nu a fost suficientă experiența celor 45 de ani de agricultură comunistă care a dus România la subnutriție cronică și la cele mai slabe performanțe agricole din Europa?

Conform prevederilor OUG 108/2001, **este stopat fenomenul de formare a fermelor (exploatațiilor) familiale după modelul european**, suprafețele exploatațiilor fiind în contradicție, la data emiterii, cu prevederile Planului pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală semnat de România cu U.E. (în Programul SAPARD, suprafața exploatațiilor fiind prevăzută la 25 de ha, în zonele deal și 50 de ha, la câmpie) și cu Acordul de Aderare al României la UE, Capitolul 7 Agricultură.

În concepția inițiatorilor OUG 108, exploatațiile agricole românești **„nu trebuie neapărat să fie occidentale”**². În urma parcurgerii articolului *Exploatațiile agricole din România nu trebuie să fie neapărat occidentale*, apărut în Adevărul economic nr. 46 (502) din 14-20 noiembrie 2001, am considerat că trebuie să facem câteva referiri asupra punctelor de vedere exprimate de autorul acestei lucrări (care este, în mare parte, contributorul principal al redactării OUG 108).

Exploatațiile agricole din România trebuie să fie românești, ca naționalitate, scrie negru pe alb, autorul lucrării menționate. **De ce? Pentru motive simple:**

- dacă le vom organiza, în continuare, după principiile socialismului oriental, legiferat de OUG 108, nu vom face altceva decât să repetăm istoria celor 45 de ani **de exploatații agricole mari, dar neperformante; mari, dar neeconomice; mari, dar fără rezultate; mari, dar falimentare; mari ca întindere, dar mici ca efecte economice și sociale pentru societatea românească;**

- în al doilea rând, dacă ne vom fundamenta economia rurală românească numai pe teoria marxistă, așa cum susține autorul, și nu vom accepta că știința economică și practica agricolă vesteuropeană au evoluat mult, elaborând și alte teorii, mecanisme, procese și soluții cu rezultate economice mult mai înalte, atunci vom fi sortiți aceluiași eșec lamentabil ca și cel al agriculturii socialiste și al economiei centralizate. A fost suficient un experiment de agricultură colectivistă de peste patru decenii în țările central și est-europene și de 70 de ani în spațiul sovietic, pentru a nu-l mai repeta și nici măcar recomanda generațiilor actuale și viitoare de agricultori!

² T. Lazăr – *Exploatațiile agricole din România nu trebuie neapărat să fie occidentale*, Adevărul economic nr. 46(502), 14-20.11.2001

- în al treilea rând, prin afirmațiile de față, referitor la exploatațiile agricole, atragem atenția că **nu mărimea suprafeței exploatației este factor determinant al profitabilității și randamentelor, ci regimul proprietății și al exploatației, intensitatea și calitatea producției, managementul fermei, al exploatației agricole ca firmă, și participarea ei la libera concurență a pieței.**

Începând chiar cu primul articol al OUG 108, în care se precizează „*exploatațiile sunt forme complexe de organizare a proprietății, prin care se pun în valoare pământul, animalele și celelalte mijloace de producție, interconectate într-un sistem unitar (?!) în vederea executării de lucrări, prestări de servicii și obțineri eficiente de produse agricole*”, apar trei teze fundamentale greșite din punct de vedere economic și incorect formulate.

Prima eroare juridică se referă la teza cu privire la „*forma complexă de organizare a proprietății*”. De ce formă complexă de organizare a proprietății, când, în general, în lume exploatația agricolă familială se bazează pe proprietatea funciară exploatată în regie proprie sau în arendă? Conform acestei formulări, formele simple de organizare a exploatațiilor agricole, adică cele care coincid cu proprietatea funciară privată, nu pot fi asimilate exploatațiilor legale, organizate în conformitate cu legea.

A doua eroare a legii, cuprinsă în primul articol, se referă la formula promovată și susținută de legislația comunistă, fiind vorba de sintagma „*sistem unitar*”. Acesta nu admite pluralismul formelor de proprietate și management, precum și soluțiile multiple, funcție de situațiile concrete din țară, regiune, sistem etc. Este clar pentru oricine că inițiatorul actului normativ, Guvernul României, prin Ministerul Agriculturii, puternic conexas doctrinar la ideologia comunistă, a dorit, prin textul legii, să promoveze **sisteme unitare** de exploatații agricole, apropiate, din punct de vedere structural și organizatoric, de cele existente în agricultura României înainte de 1989.

A treia eroare, cuprinsă, de asemenea, în primul articol al ordonanței, se referă la inversarea ordinii de prioritate a obiectivelor pentru care se organizează și funcționează exploatațiile agricole, astfel:

- a) **în vederea executării de lucrări;**
- b) **prestării de servicii;**
- c) **obținerii eficiente de produse agricole.**

Este clar pentru oricine citește că această enumerare nu este întâmplătoare. Scopul principal, primordial al exploatațiilor agricole este **realizarea produselor agroalimentare** și numai în subsidiar acestea au ca scop comercial executarea de lucrări și prestarea de servicii. Obiectul principal, de executare de lucrări și prestări de servicii, îl au alte structuri agricole din spațiul rural, respectiv societățile comerciale de mecanizare, cooperativele de aprovizionare, desfacere, procesare.

Spre deosebire de OUG nr. 108, în legislația rurală franceză (Codul rural), exploatațiile agricole sunt definite într-un mod mult mai larg și mai simplu, totodată: „*Orice persoană fizică sau juridică care exercită cu titlu obișnuit activități considerate agricole în sensul legii, pot fi înmatriculate, sub declarația lor, într-un registru agricol*”.

Legea franceză definește **activitățile agricole** astfel (art. 311–1): „*sunt considerate agricole toate activitățile care corespund stăpânirii sau exploatării unui ciclu biologic de origine vegetală sau animală și constituie una sau mai multe etape necesare derulării acestor cicluri ca activități exercitate de un agricultor care sunt în prelungirea actului de producție sau care au pentru suport exploatația. Activitățile agricole astfel definite au un caracter civil*”.

Este important, pentru cunoașterea nevoii de compatibilizare a legislației românești cu cea din UE, să amintim ce prevede Codul rural francez cu privire la dimensiunile exploatațiilor agricole din Franța. În Legea exploatațiilor agricole din Franța se face referire la suprafața exploatațiilor

agricole, atât la suprafața minimă de instalare a tinerilor fermieri, cât și la suprafața medie a exploatațiilor cu două unități de mână de lucru (pentru o familie formată din soț-soție) și la suprafața exploatațiilor familiale cu răspundere personală.

Conform Legii exploatațiilor agricole din 1985, menținută în vigoare și în prezent, suprafața minimă națională a exploatațiilor agricole franceze este fixată la 25 ha. În cazul instalării tinerilor agricultori, în conformitate cu art. 212-5 a Legii 93-934/1993, suprafața minimă de instalare este fixată în schema directivei departamentale pentru structurile agricole ale fiecărei regiuni (zone) naturale și a tipului de exploatație. Suprafața minimă de instalare nu poate fi mai mică de 50% din suprafața minimă a exploatațiilor agricole, adică 50% din 25 ha, respectiv 12,5 ha, în zonele agricole favorabile sau 50%, adică 6,25 ha, în zonele de munte sau defavorizate, dacă aceste exploatații sunt destinate policulturii sau creșterii animalelor. Cu alte cuvinte, în Franța, țara care, după Germania și Marea Britanie (fostă UE), are cele mai mari exploatații agricole din UE, suprafața minimă de instalare a unei familii tinere în ferme, poate fi de 6,25 ha, în zona montană, și de 12,5 ha, în celelalte zone agricole.

Aplicând criteriul de definire a exploatațiilor agricole, promovat prin OUG 108/2001, la dimensiunile exploatațiilor existente în țările Uniunii Europene, ar putea fi acceptate în România ca exploatații comerciale și ar putea fi finanțate, numai 1,3% din totalul exploatațiilor din Belgia, 7,3% din Danemarca, 0,1% din Grecia, 3,5% din Germania, 2,4% din Spania, 9,6% din Franța, 0,5% în Italia, 0,8% în Olanda, 1,3% în Austria, 1,2% în Portugalia, 15,8% în Marea Britanie, 2% din totalul exploatațiilor agricole pe ansamblul Uniunii Europene (date conform YEARBOOK'97, pag. 320, 372).

Iată, ce mare aberație a emis, înainte de aderarea României la UE, guvernul prin OUG 108/2001 în materia mărimii și funcțiilor exploatațiilor agricole românești!

2.4. Structura exploatațiilor agricole pe forme juridice și ramuri de activitate

Formele juridice ale exploatațiilor agricole. În România există, **funcție de forma juridică**, două tipuri de exploatații agricole: **fără personalitate juridică**, în număr de circa 3,5 milioane, având suprafața agricolă de 7,45 mil. ha (56%) și **cu personalitate juridică** (în număr de 30,2 mii, având suprafața agricolă de 5,86 mil. ha (44%), din care 5,01 mil. ha arabil.

Structura suprafeței agricole și a numărului celor două tipuri de exploatații agricole pe clase de mărime se prezintă în tabelele 15 și 16.

Tabelul 15

Suprafața agricolă a exploatațiilor agricole pe clase de mărime a suprafeței, ha

Exploatații	0-10		10-100		Peste 100		Total	
	hectare	%	hectare	%	hectare	%	hectare	%
Agricole fără pers. juridică	5122440	99,3	1408668	85,6	918514	14,1	7449622	56,0
Agricole cu pers. juridică	36365	0,7	237869	14,4	5582273	85,9	5856507	44,0
Total	5158805	100	1646537	100	6500787	100	13306129	100
%	38,8	x	12,4	x	48,8	x	100	x

Sursa: Recensământul agricol (2010)

Tabelul 16

Numărul exploatațiilor agricole pe clase de mărime a suprafeței, ha

Exploatații	0-10		10-100		Peste 100		Total	
	număr	ha	număr	ha	număr	ha	număr	ha
Agricole fără pers. juridică	3626923	1,4	62978	22,4	4203	218,5	3694104	2,0
Agricole cu pers. juridică	14644	2,5	6130	38,8	9454	590,5	30228	193,7
Total	3641567	1,4	69108	23,8	13567	476,0	3724332	3,6
%	97,8	x	1,9	x	0,3	x	100	x

Sursa: Recensământul agricol (2010)

Tabelul 17

Suprafața medie a exploatațiilor agricole pe clase de mărime, ha

Exploatații	0-10	10-100	Peste 100	Total
Agricole fără pers. juridică	1,41	22,4	218,5	2,0
Agricole cu pers. juridică	2,48	38,8	590,5	193,7
Total	1,42	23,8	479,2	3,6

Sursa: Recensământul agricol (2010)

Structura exploatațiilor agricole pe ramuri de producție. Funcție de ramura producției agricole, vegetală sau animală, exploatațiile agricole cele mai numeroase și cu suprafața agricolă cea mai mare se încadrează în domeniul exploatațiilor agricole vegetale, demonstrând **caracterul extensiv și primar al producției agricole românești**. Circa un milion de exploatații agricole fără personalitate juridică, în suprafață de 1,9 milioane ha, nu dețin niciun animal (nici măcar un porc sau o pasăre). În cazul exploatațiilor cu personalitate juridică, în majoritate cu suprafețe agricole medii mari, în număr de circa 29000, nu dețin nicio specie sau categorie de animale. Deci, pe o suprafață de 6,9 mil. ha (55% din suprafața agricolă a țării) nu se crește nici un animal!?

După cum rezultă din datele tabelului 18, ponderea exploatațiilor zootehnice sau mixte (vegetal și zootehnic), mai cu seamă din categoria exploatațiilor mari cu personalitate juridică, este extrem de mică (5,2% exploatații deținătoare de bovine, 1,5% ovine, 3,1% porcine și 3,7% păsări).

Tabelul 18

Ponderea exploatațiilor agricole care dețin efective de animale din totalul exploatațiilor agricole din România (%)

Exploatații	Bovine	Ovine+caprine	Porcine	Păsări
Agricole fără pers. juridică	19,7	7,3	44,8	72,7
Agricole cu pers. juridică	5,2	1,5	3,1	3,7
Total	19,5	7,2	44,4	72,9

Sursa: Calcule proprii după datele recensământului agricol și APIA

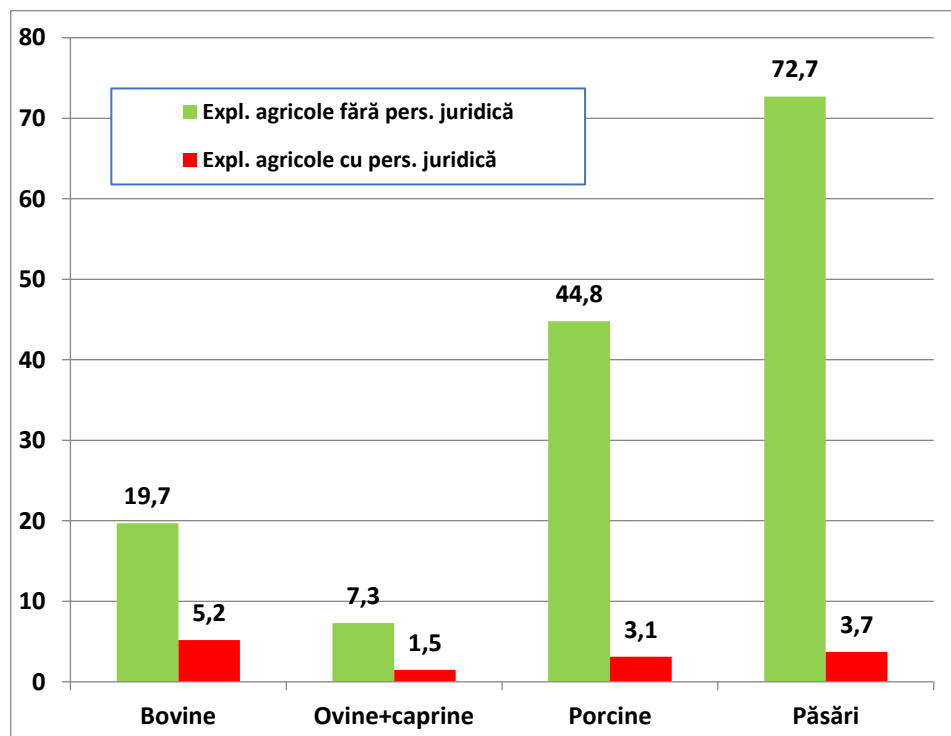

Figura 21. Ponderea exploatațiilor agricole cu efective de animale, %.

Nu putem trece mai departe în prezentarea stării profund deficitare a distribuției efectivelor de animale pe actualele mari și mici exploatații (tabelul 18) fără a ne întoarce la datele furnizate de Gheorghe Ionescu-Șișești pentru începutul secolului al XX-lea (1907).

Tabelul 19

Distribuția animalelor pe proprietarii de pământ

Categoriile de proprietari	Număr de proprietari	%
Mari proprietari de pământ	7178	0,7
Mici proprietari (țărani)	787396	80,7
Muncitori agricoli	89531	9,1
Alți proprietari	92592	9,5

Sursa: Gh. Ionescu-Șișești

Tabelul 20

Distribuția efectivelor de animale pe specii (%)

Categoriile de proprietari	Cai	Vite	Oi	Capre	Porci	Albine
Mari proprietari de pământ	4,8	7,8	10,9	6,0	8,3	6,2
Mici proprietari (țărani)	76,7	80,3	70,8	80,6	76,9	79,4
Muncitori agricoli	8,1	6,7	5,2	6,4	6,5	3,7
Alți proprietari	10,4	5,2	3,6	7,0	8,3	10,7

Sursa: Gh. Ionescu-Șișești

Este de observat și de reținut că politica agricolă actuală a României, în neconcordanță totală cu cea vest-europeană, a întors zootehnia țării cu peste un secol în urmă. Marile latifundii ale României anului 2023 au aceeași încărcătură de animale ca la începutul secolului al XX-lea, adică aproape inexistentă (tabelele 19 și 20).

Grad scăzut de zootehnizare se întâlnește în exploatațiile agricole cu personalitate juridică, care, deși au în folosință (proprietate) cea mai bună suprafață agricolă (și arabilă) a țării, dețin numai 8,7% din totalul efectivului de bovine, 2,9% din efectivul total de ovine, 34,3% din efectivul total de porcine, 30,9% al păsărilor și, în medie, 20,1% din totalul UVM al țării. Exploatațiile cu personalitate juridică actuale, cu caracter preponderent vegetal (cultură mare: cereale și oleaginoase), au o structură a producției agricole mult mai dezechilibrată comparativ cu cele de acum o sută de ani (din perioada 1900-1905) (tabelele 21, 22, 23 și figura 22).

Tabelul 21

Ponderea suprafeței de teren și a efectivelor de animale pe tipuri de exploatații agricole (1900-1905)

Exploatații	Suprafața		Bovine		Ovine		Porcine		Păsări		Cabaline		UVM	
	mii ha	%	mii cap.	%	mii cap.	%	mii cap.	%	mii cap.	%	mii cap.	%	mii cap.	%
Mici și mijlocii	3981	52,0	2079	80,3	4191	71,2	1314	76,9	10400	89,6	666	76,3	3478,9	78,2
Mari -Latifundii	3810	48,0	510	19,7	1697	28,8	395	23,1	1200	10,4	206	23,7	970,7	21,8
Total	7791	100	2589	100	5888	100	1709	100	11600	100	872	100	4449,6	100

Sursa: V. Axenciuc – *Evoluția economică a României. Cercetări statistico-istorice 1859-1947, Vol. II – Agricultura, Editura Academiei Române*

Datele din tabelul 23 scot în evidență profunza dezechilibrare a producției agricole actuale din țara noastră. Exploatațiile mari cu personalitate juridică practică agricultura primară, cerealieră care este, pentru acest tip de exploatații, și cea mai rentabilă, dar extrem de dezavantajoasă pentru economia agricolă generală, pentru asigurare consumului alimentar al populației țării. Tendința de extindere a producției exclusiv vegetale (cerealieră și oleaginoasă) a exploatațiilor mari explică reducerea permanentă a ponderii zootehnizării agriculturii românești (sub 25%, în ultimii zece ani) și a procesării nepermis de scăzute a producției agricole primare (circa 0,7 lei produs procesat la 1 leu producție agricolă primară, față de raportul mediu de 2:1 din țările UE₁₅). Exploatațiile agricole mari exportă cereale, floarea soarelui, rapița și soia, iar România importă produsele finite destinate consumului alimentar din alte țări, obținute din materiile prime românești, dar cu preț de 3-4 ori mai mare din importul produselor alimentare. **Dezechilibrarea profundă a structurii agrare actuale este rezultatul politicii agricole legislative**

și financiare actuale (după 1989) deosebit de deficitare, deoarece nu au fost și nu sunt susținute financiar, în suficientă măsură, ramurile aducătoare de valoare adăugată (zootehnia și procesarea).

Tabelul 22

Ponderea suprafeței de teren agricol și a efectivelor de animale pe tipuri de exploatații agricole (2010-2015)

Exploatații	Suprafața		Bovine		Ovine		Porcine		Păsări		Cabaline		UVM	
	mii ha	%	mii cap.	%	mii cap.	%	mii cap.	%	mii cap.	%	mii cap.	%	mii cap.	%
Agricole fără pers. juridică	7449	56,0	1817	91,3	9384	97,1	3516	65,8	48877	61,7	556	98,9	4259,0	85,5
Agricole cu pers. juridică	5857	44,0	173	8,7	269	2,9	1829	34,2	30313	38,3	6	1,1	723,3	14,5
Media	13306	100	1990	100	9653	100	5345	100	79190	100	562	100	4982,3	100

Sursa date Recensământul agricol și APIA

Tabelul 23

Încărcătura de animale la 100 ha, date comparative anii 1905/anii 2015

Exploatații	Bovine		Ovine		Porcine		Păsări		Cabaline		UVM	
	1905	2015	1905	2015	1905	2015	1905	2015	1905	2015	1905	2015
Exploatații mici și mijlocii	52	24	405	126	33	47	261	656	17	7	87	57
Exploatații mari -Latifundii	13	7	44,5	5	11	31	32	518	5	-	25	12
Total	38	15	76	73	22	40	149	595	11	4	57	37

Sursa date Recensământul agricol și APIA

Tabelul 24

Ponderea structurii efectivelor de animale pe categorii de exploatații

Exploatații	Suprafața		Bovine		Ovine+caprine		Porcine		Păsări		UVM	
	mii ha	%	mii cap.	%	mii cap.	%	mii cap.	%	mii cap.	%	mii cap.	%
Agricole fără pers. juridică	7449622	56,0	1817095	91,3	9384139	97,2	3516188	65,8	48876730	64,7	3654,2	81,6
Agricole cu pers. juridică	5856507	44,0	172699	8,7	268890	2,8	1828863	34,2	30313860	38,3	687,2	18,4
Total	13306128	100,0	1989794	100,0	9653629	100,0	5345051	100,0	79190590	100,0	4341,4	100,0

Sursa date Recensământul agricol și APIA

Din punct de vedere structural, agricultura românească a anilor 1990-2022 nu se deosebește cu nimic față de agricultura latifundiară dinainte de reforma agrară din anul 1921 și nici față de agricultura interbelică, chiar dimpotrivă, este mai dezechilibrată. Și în acele perioade produsul agricol principal de export a fost cerealele – materie agricolă primară, cu pondere de 75-80% în exportul agricol românesc.

Comparând datele de structură și încărcătură a efectivelor de animale pe tipuri de exploatații (mari și mici, cu și fără personalitate juridică) înainte de reforma agrară din 1921, prezentate în tabelul 21 (după V. Axenciuc), ajungem la o concluzie alarmantă, deosebit de gravă. Încărcătura actuală de animale la 100 ha suprafață agricolă, în special la bovine, este drastic mai mică comparativ cu cea de acum un secol. Pe total efective de animale, exprimate în UVM/100 ha, în prezent încărcătura este mai mică cu 20 UVM față de începutul secolului trecut (tabelul 23, figura 22).

La această structură defectuoasă a agriculturii românești, în general, și a exploatațiilor agricole cu personalitate juridică mari (latifundii) s-a ajuns prin „restructurarea” fostelor I.A.S.-uri, ce a însemnat, de fapt, lichidarea fermelor zootehnice, actualele societăți comerciale agricole mari provenite din fostele IAS-uri menținând, în structură, aproape în exclusivitate, numai ferme vegetale, profilate pe cultura cerealelor și oleaginoaselor.

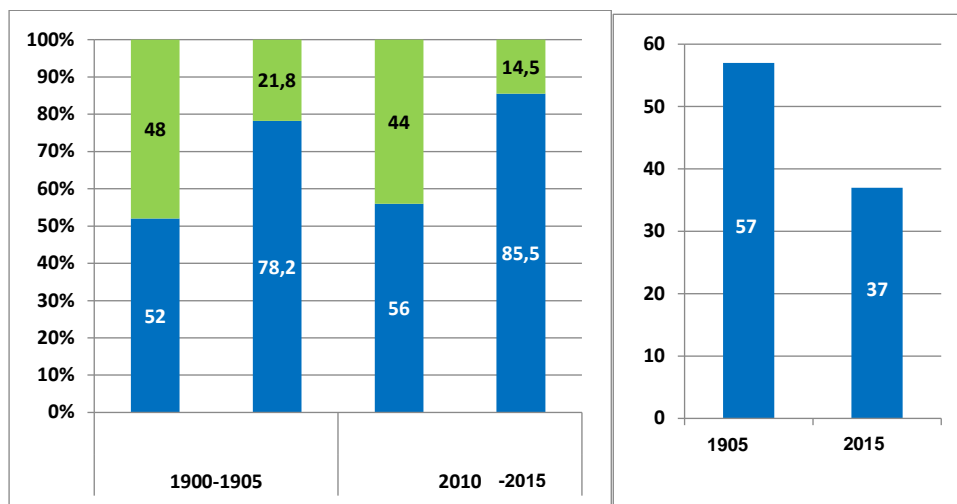

Figura 22. Ponderele suprafeței de teren și a încărcăturii de animale (UVM), date comparative 1900/2010.

Pentru demonstrarea acestei stări de fapt, prezentăm un exemplu edificator. Cea mai întinsă companie agricolă din România (56000 ha) a avut în anul 2021 o cifră de afaceri de circa 486 mil. lei, respectiv un venit mediu din producția vegetală de 8925 lei/ha. Acest venit, evident foarte ridicat, este obținut ca urmare a aplicării unor tehnologii performante, în mod deosebit la cereale, culturi la care se obține o producție medie de peste 10 t/ha.

Să presupunem două ipoteze de lucru:

a) compania își propune să investească în îngrășarea porcilor, asigurată din consum zootehnic intern a întregii cantități de cereale (circa 560000 t);

b) compania își propune să investească, în continuare, în prelucrarea întregii cantități de carne de porc obținute (560000 t cereale: 5=112000 t carne. Conversia 5:1, cereale: carne este modestă, fiind ușor de obținut).

În cazul livrării porcilor vii (100-110 kg/cap), la prețul mediu de vânzare în anul 2021 de 10 lei/kg, compania ar avea o cifră de afaceri de circa 1,12 miliarde lei (adică o valoare adăugată brută de 637 mil. lei, respectiv 11375 lei/ha).

În cazul prelucrării cărnii de porc în abatoare proprii, o tonă de produse prelucrate, la prețurile medii modice de 2000 lei/t, compania ar realiza o cifră de afaceri de 2,24 miliarde lei (respectiv 40000 lei/ha), adică o valoare adăugată brută de 1,865 miliarde lei, față de cifra actuală de 486 mil. lei.

Desigur, calculele efectuate sunt relativ „grosiere”, dar creșterea demonstrează, fără putere de tăgadă, cât de importante sunt căile economice de creștere a producției agroalimentare prin zootehnizarea și procesarea producției agricole vegetale primare. Vezi, cazul Combinatului Agroindustrial Curtici - Arad (Capitolul 3).

Structura exploatațiilor agricole vegetale. Cea mai mare parte a exploatațiilor agricole românești sunt profilate pe culturi de câmp. Exploatațiile legumicole (1,3%), pomicole (1,0%) și viticole (1,4%) reprezintă numai 3,7% din numărul total al exploatațiilor vegetale, iar majoritatea acestora (cu excepția celor viticole) sunt exploatații fără personalitate juridică (76%).

Analizând cu atenție structura culturilor de câmp din România din fiecare tip de exploatație, prin comparație cu media UE și a unor țări mari cultivatoare de cereale (Franța, Spania, Italia, Polonia etc.), reținem cât de deficitară este agricultura românească la capitolul intensivitate. În România, pe întreaga agricultură, marile culturi vegetale de câmp (cereale – oleaginoase) au o pondere exagerat de mare (aproape de 83%), iar în cazul exploatațiilor juridice (latifundii) ponderea este și mai mare (peste 92%). Ponderele acestor culturi în România este mai mare cu 15-20% față de țările cu condiții ecologice asemănătoare țării noastre.

Tabelul 25

Structura culturilor principale în arabil pe tipuri de exploatații agricole, %

Exploatații	Cereale				Oleaginoase				Car- tofi, Sfeclă de zahăr	Plante de nutreț	Legu- me	Alte
	Total	Grâu	Porumb	Orz	Total	Fl. soa- relui	Rapiță	Soia				
Agricole fără pers. juridică	65,0	23,5	33,0	4,3	10,2	6,1	2,5	0,4	2,3	11,5	7,3	4,9
Agricole cu pers. juridică	62,0	35,0	16,0	7,0	30,2	14,0	14,0	1,6	0,2	3,6	3,6	4,5
Total	63,5	29,3	24,5	5,7	19,2	10,1	8,3	1,0	1,3	7,6	5,5	4,7

Sursa: Anuarul Statistic al României (date medii 2010-2020)

Tabelul 26

Numărul și structura exploatațiilor legumicole pe tipuri de exploatații

Exploatații	Legume, pepeni, căpșuni		Sere, solarii		Total legume	
	număr	%	număr	%	număr	%
Agricole fără pers. juridică	45459	97,07	2283	92,17	47742	96,82
Agricole cu pers. juridică	137	2,93	194	7,83	1567	3,18
Total	46832	100	2477	100	49309	100

Sursa: Anuarul Statistic al României 2010-2020 și calculații proprii

Tabelul 27

Numărul și structura exploatațiilor viticole pe tipuri de exploatații agricole

Exploatații	Vii							
	nobile		hibrizi		masă		Total	
	număr	%	număr	%	număr	%	număr	%
Agricole fără pers. juridică	17299	36,33	103643	95,09	3412	70,31	124354	77,02
Agricole cu pers. juridică	30320	63,67	5351	4,91	1441	29,69	37112	22,98
Total, ha	47619	100	108994	100	4853	100	161466	100
%	29,49	x	67,50	x	3,01	x	100	x

Sursa: Anuarul Statistic al României 2010-2020 și calculații proprii

Tabelul 28

Numărul și structura exploatațiilor pomicele pe tipuri de exploatații agricole

Exploatații	Meri	Pruni	Cireși	Peri	Caiși	Nuci	Alte	Total
Agricole fără pers. juridică	38925	58324	2830	2791	1017	981	2835	107703
Agricole cu pers. juridică	1410	1081	390	322	221	124	359	3907
Total, ha	40335	59405	3220	3113	1238	1105	3194	111610
%	36,14	53,23	2,89	2,79	1,11	0,99	2,86	100

Sursa: Anuarul Statistic al României 2010-2020 și calculații proprii

Tabelul 29

Suprafața agricolă a exploatațiilor agricole, pe clase de mărime a suprafeței agricole

Exploatații	0-10		10-100		Peste 100		Total	
	hectare	%	hectare	%	hectare	%	hectare	%
Agricole fără pers. juridică	5122440	99,3	1408668	85,6	918514	14,1	7449622	56,0
Agricole cu pers. juridică	36365	0,7	237869	14,4	5582273	85,9	5886507	44,0
Total, ha	5158805	100,0	1646537	100,0	6500787	100,0	13306129	100,0
%	38,8	x	12,4	x	48,8	x	100	x

Tabelul 30

Numărul exploatațiilor agricole și suprafața medie a exploatației pe clase de mărime a suprafeței agricole

Exploatații	0-10		10-100		Peste 100		Total	
	număr	ha/expl.	număr	ha/expl.	număr	ha/expl.	Număr.	ha/expl.
Agricole fără pers. juridică	3626923	1,4	62978	22,4	4203	218,5	3694104	2,0
Agricole cu pers. juridică	14644	2,5	6130	38,8	9454	590,5	30228	193,7
Total, ha	3641567	1,4	69908	23,8	13657	476,0	372532	3,6
%	97,8	x	1,8	x	0,4	x	100	x

Tabelul 31

Structura numărului exploatațiilor agricole pe tipuri de exploatații agricole, pe clase de mărime a suprafeței

Exploatații	0-10	10-100	Peste 100	Total
Agricole fără pers. juridică, %	98,2	1,7	0,1	56,0
Agricole cu pers. juridică, %	48,6	20,2	31,2	44,0
Total, %	100,0	100,0	100,0	100,0
%	97,8	1,3	0,4	x

Tabelul 32

Structura suprafețelor exploatațiilor agricole, pe tipuri de exploatații și clase de mărime a suprafeței

Exploatații	0-10	10-100	Peste 100	Total
Agricole fără pers. juridică, %	68,8	18,9	12,3	100,0
Agricole cu pers. juridică, %	0,6	4,1	95,3	100,0

Nu de puține ori am întâlnit poziții „politice” și „agronomice” considerate de mare „succes european al României”: **România are cea mai mare producție de porumb și floarea soarelui din Europa**, România continuă să fie **grâнарul Europei**. Dar, de ce nu se întrebă acești decidenți, ce se întâmplă cu producțiile agricole primare: cerealele și oleaginoasele? Cea mai mare cantitate, în loc să fie prelucrată (procesată) în țară, la care să adăugăm valoare nouă, se exportă. Și acest „fenomen economic agrar” negativ se perpetuează de peste 150 de ani în România.

Iată ce scria, în anul 1906, C. Garoflid, fost ministrul al agriculturii și mare moșier, referitor la România – grâнарul Europei: *„Și nu trebuie uitat că la noi exploatarea agricolă nu înseamnă punerea în acțiune a forțelor indestructibile și nepieritoare ale pământului, chimia ne învață că odată cu cereale se exportă și pământ și când nimic nu se restituie, rodnicia lui descrește. În agricultura noastră, chiria pământului nu reprezintă numai o folosință. De altminteri, aici stă tot secretul exploatației noastre agricole care ne permite să concurăm celelalte agriculturi occidentale produse cu îngrășăminte.*

*Toți aceia care hulesc urcarea rentei pământului, atribuindu-i toate necazurile plugăriei țărănești, nu pătrund îndeajuns chestiunea. Urcarea rentei este un fenomen economic deosebit, că de această urcare s-a folosit marele exploatator, asigurându-și un profit. Dar ceea ce a hotărât puțința exploatării este altceva, **dar toată problema nu stă în cât e învoiala, ci sistemul agricol în care se execută această învoială.** Creșterea dijmei a devenit uzuală deoarece felul ei de execuție a rămas același, producția nu s-a schimbat. **Urcarea învoielii cu menținerea culturii latifundiare și a sistemului agricol actual, iată răul.** Acestei rele organizări economice îi datorăm starea de azi, căci creșterea rentei nu a fost urmare unui spor de producție. Acest fel de producție exclude din principiu sporul producției, exclude iarăși speculațiile agricole acesorii și nu este compatibilă decât cu cultura a 2-3 cereale de piață ușor de înmagazinat și ușor de vândut. Acest tip de cultură oprește specializarea și impune cultura aceluiași plante în toate regiunile și în toate pământurile. Se seamănă grâu pe terenuri cu pantă mare în regiunea dealurilor care ar fi fost prielnice pentru pășune, se cultivă porumb în pământurile lutoase care îngreunează sapa și se strâng la secetă. România, țară eminentă agricolă, importă, cartofi, legume, unt etc. avem avantajele fabricilor de frânghii, însă cânepa este adusă din străinătate etc. Toate acestea și încă altele sunt datorite relei noastre organizări economice, **cultura latifundiară face rentabilă marea exploatare chiar cu producția mică a grâului și porumbului și numai cu aceste culturi.**” (s.n.)*

Referitor la cultura cerealiară a latifundiilor românești la început de secol XX, C. Grofliid face o splendidă analiză agronomică și economică: *„Conducerea inteligentă, capitalul sau creditul însemnat, puțința de a organiza producția în raport cu cerințele pieței (târgului), inițiativa în experimentarea noilor metode de cultură, selecțiunea cerealelor sau a vitelor, fac din menținerea marii proprietăți o chestie de o mare importanță economică. La noi, această importanță e și mai însemnată, căci, în curând, se va pune marea problemă transformării agriculturii noastre. Ce am*

făcut până acum? Am exploatat pământul ca o mină. Cu milioanele de hectolitri de cereale ce le trimitem peste graniță exportăm particule din pământul țării sub formă de milioane de kg. de azot, potasiu, acid fosforic etc. Nu facem nimic ca să restituim pământului ceea ce-i luăm cu cultura noastră rapace. Folosindu-ne de avuția pe care secolele am acumulat-o, am risipit-o, fără să ne gândim că aceasta o să aibă un sfârșit. Dar, timpul a sosit. În multe, părți ale țării agricultorii se plâng că producția a început să scadă: „pământul s-a mâncat”.

*La noi această secătuire a pământului are o mai mare importanță, din cauza structurii fizice a solului agricol, format în majoritate din pământ negru, căci dacă în terenurile argiloase chestiunea se poate reduce, în definitiv, la o restituire de îngrășămintă chimice, în pământul negru e ceva mai mult. Ceea ce formează cimentul aglomerator al grăunțelor de nisip care constituie peste 80% din pământul negru, este **humusul**. Totul se datorește și calitatea higroscopică. Această putere de a înmagazina și reține umezeala, având un efect agricol determinant în clima noastră secetoasă, importanța humusului este enormă. Ei bine, prin continuitatea anuală a recoltelor, humusul se arde și nerestituirea lui ne expune mult mai repede la relele efecte ale secetei decât le-ar fi condiționat numai secătuirea substanțelor minerale. Clima noastră, continentală, împiedecând refacerea humusului prin vegetația naturală, va a impune nevoia restituirii lui prin gunoie.*

Marele agricultor C. Garoflid avea perfectă dreptate, deoarece prin cele circa 3 milioane de tone de cereale exportate (în special de grâu) în fiecare an, la acea vreme, de fapt România exporta circa 150000 tone substanță activă (N, P, K), cantitate integral importată (țara noastră în acea vreme nu producea îngrășămintă chimice), ceea ce în valuta actuală reprezenta o valoare anuală de 90-100 milioane dolari (import).

Precaritatea procesării primare a cerealelor, în mod special a grâului prin morărit, în țară este remarcată de C. Garoflid încă la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Până la începutul secolului XX, morăritul în România se făcea, în exclusivitate prin intermediul morilor de apă și de vânt. C. Garoflid precizează faptul că prima moară cu acționare mecanică este înființată de tatăl său la un an după ce România a denunțat convenția vamală cu Austro-Ungaria (1866). Până în acest an „*făina ne venea de la **Budapesta***”. După acest an (1866), apar primele întreprinderi economice de prelucrare a materiilor prime agricole în vederea obținerii de produse alimentare procesate (zahăr, făină, ulei). În primele decenii ale secolului al XX-lea, înaintea Marii Uniri, exportul agricol românesc a fost dominat, de departe, de exportul de cereale (grâu, porumb), circa 75%, produse alimentare 5-6%, animale vii 0,5-0,6%, produse animale nealimentare (lână, piei etc.) 1-1,5%, diferența fiind reprezentată de lemn, produse petroliere, altele.

Și dacă trecem peste 100 de ani, și ajungem la început de secol XXI, acum când agricultura românească este integrată în UE, parte „integrantă” a Politicii Agricole Comune europene, ajungem la concluzii (aproape) similare cu cele formulate de C. Garoflid cu un secol mai înainte. Din punct de vedere conceptual și structural, în agricultura României, nu s-a schimbat (mai) nimic. Dimpotrivă, s-au făcut pași înapoi!

Această apreciere referitoare la starea de agricultură cerealiară primară mai deficitară față de perioada interbelică este confirmată și de scrierea autorului Mihai Lazăr, care în cartea „*Aspecte socio-agrară ale agriculturii țărănești 1925-1935*”, pag. 68, arată faptul că România cultivă cereale pe 80% din suprafața țării, iar circa 20% din suprafață este ocupată de plante furajere (5,4%), plante alimentare (3,3%), plante industriale (3,4) etc.

În perioada 2008-2020, după aderarea la UE, timp de nouă ani, România a exportat, în medie, 8,17 milioane tone de cereale (45,2%) din producția totală de cereale și 2,32 milioane tone oleaginoase (82%), valoarea exportului de cereale și oleaginoase fiind de 2,06 miliarde €. Pentru cantitățile de cereale și oleaginoase exportate, România a consumat (din import) 630000

tone îngrășăminte chimice, în valoare de circa 380-400 milioane €, ceea ce reprezintă 19,4% din valuta încasată din exportul de cereale și oleaginoase.

Iată că, și în acest caz, agricultura românească nu a făcut un pas înainte în modernizarea și diversificarea structurilor sale productive și, prin urmare, și a exportului, după ce a rezultat și din datele prezentate în Capitolul 1. Exportăm, în continuare, produse primare (cereale, oleaginoase, animale vii) și importăm masiv produse agroalimentare finite.

Structura exploatațiilor agricole cu efective de animale. Cea mai deficitară structură a exploatațiilor agricole ale României o întâlnim în cazul exploatațiilor zootehnice, întrucât:

- exploatațiile agricole mici (până la 10 ha) de subsistență și semisubsistență, deși folosesc numai circa 39% din suprafața agricolă a României, dețin 77% din efectivul de bovine, 62% din efectivul de ovine și caprine, 72% din efectivul de porci și 88% din efectivul de păsări, în număr foarte mic pe exploatație; 74% din efectivul de bovine de află în exploatații cu 1-2 capete; 64% din efectivul de ovine se află în exploatații cu maximum de 10 capete, iar 80% din efectivul de porcine se regăsește în gospodăriile mici cu 1-2 capete, pentru necesarul propriu;

- exploatațiile agricole mari (peste 100 de ha), care dețin jumătate din suprafața agricolă a țării (peste 6,5 mil. ha) și 60% din terenul arabil de cea mai bună calitate, cresc, ca pondere, numai următoarele efective: 8,5% la bovine, 10% la ovine și ceea ce este mai grav, numai 19% la porcine și 5% la păsări, speciile mari consumatoare de cereale – principala producție vegetală a acestora, dar destinată, în cea mai mare parte, exportului cu valoare mică.;

- la toate speciile, dar în mod deosebit la bovine (vacii cu lapte), structura exploatațiilor comerciale (de familie sau societare) este de-a dreptul dramatică. Numai 1,4% din efectivele de bovine se află în cele 673 exploatații de familie cu 10-100 capete/exploatație (media 42 capete/exploatație), iar 6,2% din efective se află în cele circa 400 exploatații mari (circa 300 capete/exploatație);

- la porcine, structura exploatațiilor este mai deficitară, numai circa 140 de exploatații comerciale dețin un efectiv mediu pe serie de peste 500 capete. 80% din efectivele de porci sunt crescute în exploatații mici cu 1-2 capete/exploatație;

- datele statistice sintetice care redau cel mai corect extrem de slabă dezvoltare a zootehniei românești după aderare se referă la încărcătura și distribuția UVM pe exploatațiile comerciale (26,1%) și pe cele de subsistență și semisubsistență (73,9%).

Explicația acestei stări dezastruoase a exploatațiilor zootehnice constă, în primul rând, în extrem de slabă finanțare a producției zootehnice comparativ cu ponderea mare a finanțării producției vegetale, în principal a exploatațiilor latifundiare (50% din alocațiile directe și peste 80% din cele complementare), problemă pe care o prezentăm în Capitolul 3.

Tabelul 33

Suprafața agricolă, efectivele de animale și structura acestora – total România

Mărimea ha	Suprafața		Bovine		Ovine + caprine		Porcine		Păsări	
	ha	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
0-10	5158804	38,77	1527266	76,75	5999439	62,15	3863904	72,29	68536106	86,55
10-100	1646537	12,37	294093	14,78	2672242	27,68	470526	8,80	6868073	8,67
Peste 100	6500787	48,86	168435	8,47	981348	10,17	1010621	18,91	3786411	4,78
Total	13306128	100	1989794	100	9653029	100	5345051	100	79190590	100

Tabelul 34

Suprafața agricolă, efectivele de animale și structura acestora în exploatațiile agricole fără personalitate juridică

Mărimea ha	Suprafața		Bovine		Ovine + caprine		Porcine		Păsări	
	ha	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
0-10	5122440	68,76	1509165	83,05	5964859	63,56	3230857	91,89	47231195	96,63
10-100	1408668	18,91	268010	14,75	2628972	28,02	247094	7,03	1445016	2,96
Peste 100	918514	12,33	39920	2,20	790308	8,42	38237	1,09	200519	0,41
Total	7449622	100	1817095	100	9384139	100	3516188	100	48876730	100

Tabelul 35

Suprafața agricolă, efectivele de animale și structura acestora în exploatațiile agricole cu personalitate juridică

Mărimea ha	Suprafața		Bovine		Ovine + caprine		Porcine		Păsări	
	ha	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
0-10	36365	0,62	18101	10,48	34580	12,86	633047	34,61	21304911	70,28
10-100	237869	4,06	26083	15,10	43270	16,09	223432	12,22	5423057	17,89
Peste 100	5582273	95,32	128515	74,42	191040	71,05	972384	53,17	3585892	11,83
Total	5856507	100	172699	100	268890	100	1828863	100	30313860	100

Tabelul 36

Numărul exploatațiilor agricole și efectivele de bovine, după statutul juridic al exploatațiilor agricole, pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații		1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
		Agricole fără pers. juridică	Nr.	536550	171845	11936	2954	1947	986	243
Efective	709985		710539	153136	69051	71524	64872	37323	665	1817095
Agricole cu pers. juridică	Nr.	185	298	155	120	157	241	322	80	1558
	Efective	292	1594	2079	2899	6032	17383	68379	74041	172699
Total	Nr.	536735	172143	12091	3074	2104	1227	565	81	728020
	Efective	710277	712133	155215	71950	77556	82255	105702	74706	1989794

Tabelul 37

Structura numerică a exploatațiilor agricole cu bovine pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	99,97	99,83	98,72	96,10	92,54	80,36	43,01	1,23	99,79
Agricole cu pers. juridică, %	0,03	0,17	1,28	3,90	7,46	19,64	56,99	98,77	0,21
Total, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabelul 38

Structura numerică a exploatațiilor cu bovine pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	73,86	23,66	1,64	0,41	0,27	0,14	0,03	0,00	100
Agricole cu pers. juridică, %	35,7	35,8	7,9	3,6	3,9	4,1	5,3	3,7	100

Tabelul 39

Structura efectivelor de bovine pe clase de mărime a efectivelor pe tipul juridic al exploatațiilor agricole

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	99,96	99,78	98,66	95,97	92,22	78,87	35,31	0,89	91,32
Agricole cu pers. juridică, %	0,04	0,22	1,34	4,03	7,78	21,13	64,69	99,11	8,68
Total, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabelul 40

Structura efectivelor de bovine a exploatațiilor agricole pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	39,07	39,10	8,43	3,80	3,94	3,57	2,05	0,037	100
Agricole cu pers. juridică, %	0,17	0,92	1,20	1,68	3,49	10,07	39,59	42,87	100

Tabelul 41

Numărul exploatațiilor agricole și efectivele de ovine, după statutul juridic al exploatațiilor agricole, pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații		1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică	Nr.	47243	126639	44190	19082	14354	10788	7419	2095	271810
	Efective	83438	643695	540326	526761	959375	1438542	2172051	1807551	8171739
Agricole cu pers. juridică	Nr.	12	44	50	55	42	71	90	101	465
	Efective	24	250	662	1577	2936	9526	28092	197365	240432
Total	Nr.	47255	126683	44240	19137	14396	10859	7509	2196	272275
	Efective	83462	643945	540988	528338	962311	1448068	2200143	2004916	9653629

Tabelul 42

Structura numerică exploatațiilor pe tipuri de exploatații agricole cu ovine pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	99,97	99,97	99,89	99,71	99,71	99,35	98,80	95,40	99,83
Agricole cu pers. juridică, %	0,03	0,03	0,11	0,29	0,29	0,65	1,20	4,60	0,17
Total, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabelul 43

Structura numerică a exploatațiilor cu ovine pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	17,38	46,59	16,26	7,02	5,28	3,97	2,73	0,77	100
Agricole cu pers. juridică, %	2,58	9,46	10,75	11,83	9,03	15,27	19,35	21,72	100

Tabelul 44

Structura efectivelor de ovine, pe tipul juridic al exploatațiilor agricole, pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	99,97	99,96	99,88	99,70	99,69	99,34	98,72	90,16	97,14
Agricole cu pers. juridică, %	0,03	0,04	0,12	0,30	0,31	0,66	1,28	9,84	2,86
Total, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabelul 45

Structura efectivelor de ovine pe tipuri de exploatații agricole, pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	1,02	7,88	6,61	6,45	11,74	17,60	26,58	22,12	100
Agricole cu pers. juridică, %	0,01	0,10	0,28	0,66	1,22	3,96	11,68	82,09	100

Tabelul 46

Numărul exploatațiilor agricole și efectivele de porcine, după statutul juridic al exploatațiilor agricole, pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații		1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică	Nr.	1326810	296458	30568	632	135	24	2	2	1654631
	Efective	1744698	1228689	468667	39355	16630	6119	1230	10800	3516188
Agricole cu pers. juridică	Nr.	193	239	250	44	25	20	35	141	947
	Efective	301	1232	5240	3058	3390	6416	23873	1785353	1828863
Total	Nr.	1327003	296697	30818	676	160	44	37	143	1655578
	Efective	1744999	1229921	473907	42419	20020	12535	25103	1796153	5345051

Tabelul 47

Structura numerică exploatațiilor agricole cu efective de porcine pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	99,99	99,92	99,19	93,49	84,38	54,55	5,41	1,40	99,94
Agricole cu pers. juridică, %	0,01	0,08	0,81	6,51	15,63	45,45	94,59	98,60	0,06
Total, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabelul 48

Structura numerică a exploatațiilor cu efective de porcine pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	80,19	17,92	1,85	0,04	0,01	0,00145	0,00012	0,00012	100
Agricole cu pers. juridică, %	20,38	25,24	26,40	4,65	2,64	2,11	3,70	14,89	100

Tabelul 49

Structura efectivelor de porcine pe clase de mărime a efectivelor pe tipul juridic al exploatațiilor agricole

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	99,98	99,90	98,89	92,79	83,07	48,82	4,90	0,60	65,78
Agricole cu pers. juridică, %	0,02	0,10	1,11	7,21	16,93	51,18	95,10	99,40	34,22
Total, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabelul 50

Structura efectivelor de porcine al exploatațiilor pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-2	3-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-499	Peste 500	Total
Agricole fără pers. juridică, %	49,62	34,94	13,33	1,12	0,47	0,17	0,03	0,30	100
Agricole cu pers. juridică, %	0,02	0,07	0,29	0,17	0,19	0,35	1,31	97,62	100

Tabelul 51

Numărul exploatațiilor agricole și efectivele de păsări, după statutul juridic al exploatațiilor agricole, pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații		1-99	100-499	500-999	1000-2999	3000-4999	5000-9999	10000-49999	50000-99999	Peste 100000	Total
Agricole fără pers. juridică	Nr.	2669461	9305	9	34	5	2	1	1	0	2678900
	Efective	47379025	1246831	56499	54685	17950	11470	24270	86000	0	48876730
Agricole cu pers. juridică	Nr.	742	124	5	20	16	30	72	31	83	1123
	Efective	23724	19969	3792	32848	62112	215900	1877669	2145985	25931861	30313860
Total	Nr.	2670203	9429	96	54	21	32	73	32	83	2680023
	Efective	47402749	1266800	60291	87533	80062	227370	1901939	2231985	25931861	79190590

Tabelul 52

Structura numerică a exploatațiilor agricole cu efective de păsări pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-99	100-499	500-999	1000-2999	3000-4999	5000-9999	10000-49999	50000-99999	Peste 100000	Total
Agricole fără pers. juridică, %	99,97	98,68	94,79	62,96	23,81	6,25	1,37	3,13	0,00	99,96
Agricole cu pers. juridică, %	0,03	1,32	5,21	37,04	76,19	93,75	98,63	96,88	100,00	0,04
Total, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabelul 53

Structura numerică a exploatațiilor cu efective de păsări pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-99	100-499	500-999	1000-2999	3000-4999	5000-9999	10000-49999	50000-99999	Peste 100000	Total
Agricole fără pers. juridică, %	99,65	0,35	0,0034	0,0013	0,00019	0,000075	0,000037	0,000037	0,0	100
Agricole cu pers. juridică, %	66,07	11,04	0,45	1,78	1,42	2,67	6,41	2,76	7,39	100

Tabelul 54

Structura efectivelor de păsări pe tipul juridic al exploatațiilor agricole, pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-99	100-499	500-999	1000-2999	3000-4999	5000-9999	10000-49999	50000-99999	Peste 100000	Total
Agricole fără pers. juridică, %	99,95	98,42	93,71	62,47	22,42	5,04	1,28	3,85	0,00	61,72
Agricole cu pers. juridică, %	0,05	1,58	6,29	37,53	77,58	94,96	98,72	96,15	100,00	38,28
Total, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabelul 55

Structura efectivelor de păsări a exploatațiilor agricole pe clase de mărime a efectivelor

Exploatații	1-99	100-499	500-999	1000-2999	3000-4999	5000-9999	10000-49999	50000-99999	Peste 100000	Total
Agricole fără pers. juridică, %	96,94	2,55	0,12	0,11	0,037	0,023	0,050	0,18	0,00	100
Agricole cu pers. juridică, %	0,078	0,066	0,013	0,11	0,20	0,71	6,19	7,08	85,54	100

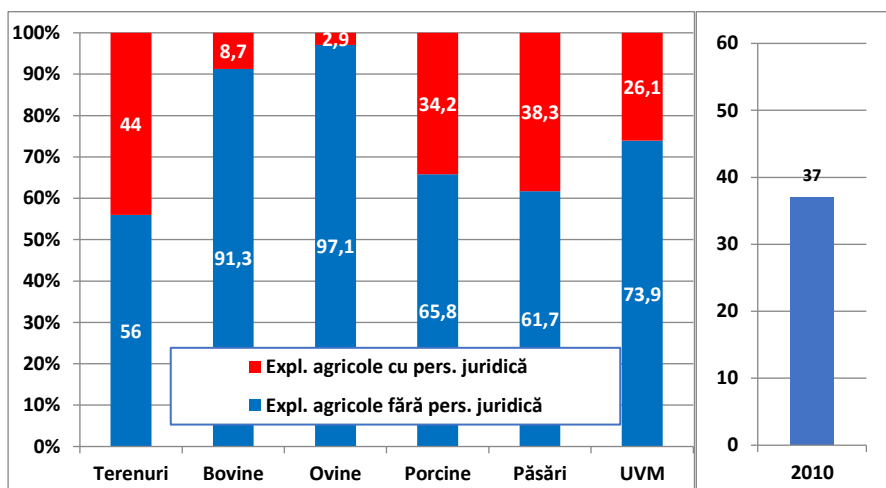

Figura 24. Ponderea suprafețelor de teren și a efectivelor de animale pe tipuri de exploatații agricole (2010).

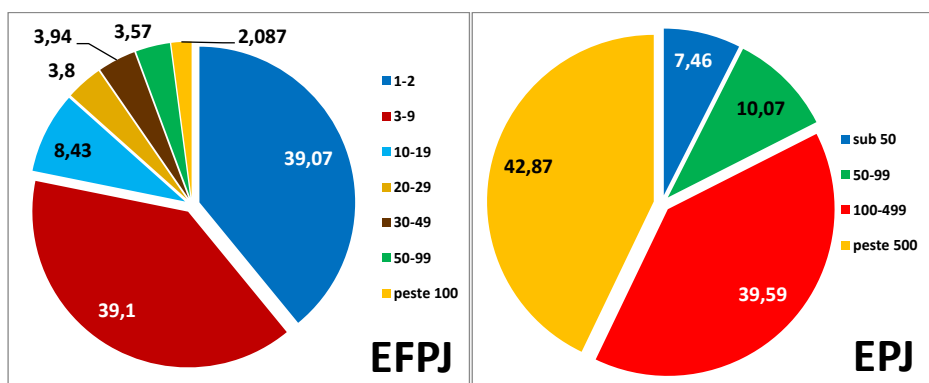

Figura 25. Structura exploatațiilor agricole cu efective de bovine, pe clase de mărime a efectivelor, după statutul juridic al exploatațiilor agricole (EFPJ, EPJ).

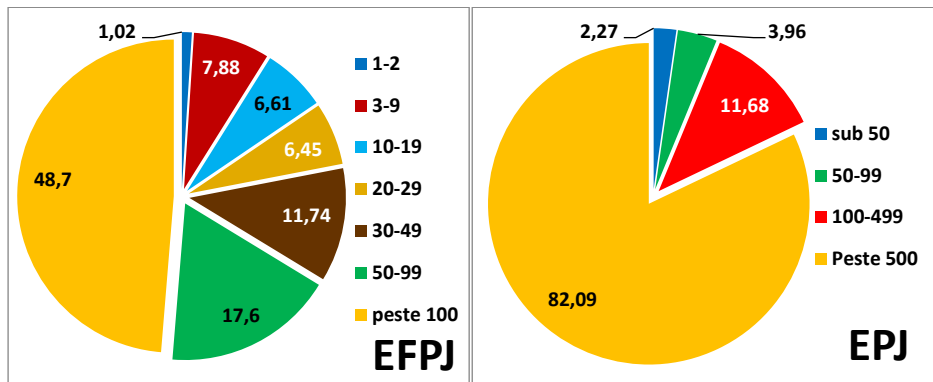

Figura 26. Structura exploatațiilor agricole cu efective de ovine, pe clase de mărime a efectivelor de ovine, după statutul juridic al exploatațiilor agricole (EFPJ, EPJ).

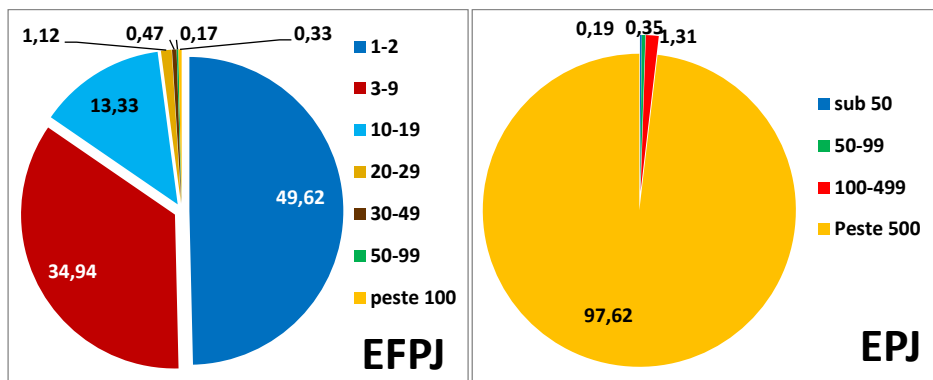

Figura 27. Structura exploatațiilor agricole cu efective de porcine, pe clase de mărime a efectivelor de porcine, după statutul juridic al exploatațiilor agricole (EFPJ, EPJ).

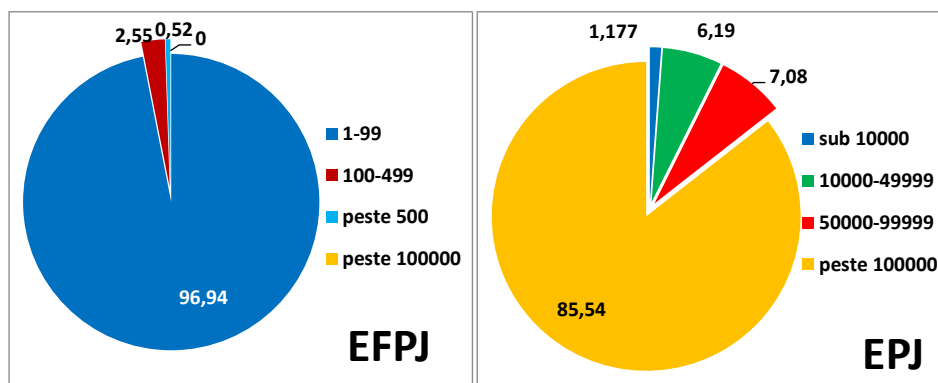

Figura 28. Structura exploatațiilor agricole cu efective de păsări, pe clase de mărime a efectivelor de păsări, după statutul juridic al exploatațiilor agricole (EFPJ, EPJ).

2.5. Dimensiunea economică a exploatațiilor agricole din România

Datele disponibile în baza de date Eurostat pun în evidență faptul că 84,61% (3,07 milioane) din exploatațiile agricole românești au o valoare a producției anuale sub 4000 de euro, putând fi considerate practic exploatații agricole de subzistență (tabelul 56). Deși numeric sunt majoritare, aceste exploatații contribuie cu 27,66% la formarea „standard output”. Informațiile privind dimensiunea economică a exploatațiilor agricole confirmă cele spuse anterior referitor la gradul de fărâmițare și caracterul predominant de subzistență a unei mari părți a exploatațiilor agricole românești. La polul opus, exploatațiile agricole mari, cu mărimea economică mai mare de 100000 euro standard output, reprezintă sub 0,5% din numărul total de exploatații, contribuind cu 30% la formarea valorică a producției agricole. Această structură a exploatațiilor agricole reflectă faptul că România este țara contrastelor, cu cele mai mici și numeroase numeric exploatații,

foarte puține exploatații de mărime fizică și economică medie (10-100 ha, respectiv 15000-99999 €), asemănătoare majorității exploatațiilor familiale medii din UE, precum și cu cele mai mari exploatații, România fiind singura țară din UE cu exploatații agricole de tip latifundiar asemănătoare cu cele din spațiul rural al CSI și al unor țări latino-americane.

Tabelul 56

Mărimea economică a exploatațiilor agricole din România

	Exploatații agricole pe clase de mărime după standard output (SO)									
	<3999 €	4000-14999 €	mici	15000-49999 €	50000-99999 €	100000-249999 €	mijlocii	250000-499999 €	>500000 €	mari
% exploatații	84,60	13,49	98,09	1,45	0,22	0,14	1,67	0,06	0,04	0,24
% standard output	27,66	27,26	54,92	10,70	4,52	6,21	15,22	6,13	17,52	29,86

Sursa: calculații proprii pe baza datelor Eurostat (2017)

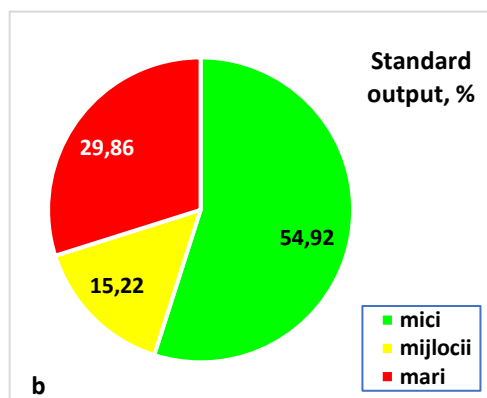
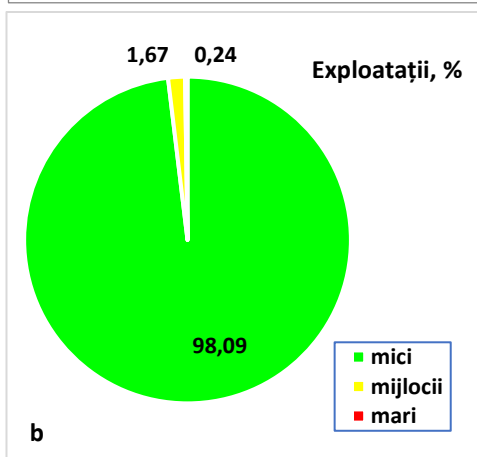
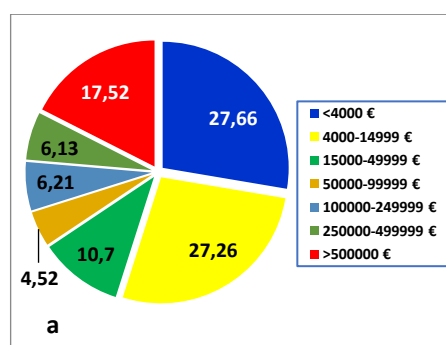
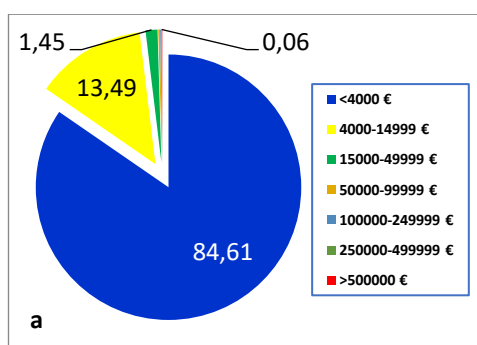

Figura 29. Structura numerică a exploatațiilor agricole pe clase de mărime economică, €

Figura 30. Structura contribuției exploatațiilor agricole la formarea producției (standard output) pe clase de mărime economică

Capitolul 3

SUSȚINEREA FINANCIARĂ A AGRICULTURII DIN FONDURI NAȚIONALE ȘI EUROPENE ÎN NECONCORDANȚĂ CU CERINȚELE ȘI PRIORITĂȚILE ROMÂNIEI – A DOUA CAUZĂ A PRECARITĂȚII ACTUALE A AGRICULTURII ROMÂNIEI. PROPUNEREA UNUI NOU SISTEM DE FINANȚARE

3.1. Structura alocărilor financiare (1990-2020)

Srijinul financiar al agriculturii și dezvoltării rurale în România, în ambele perioade (preaderare, 1991-2006 și postaderare, 2007-2022), a avut două destinații distincte: **subvenții** pentru susținerea producției agroalimentare și a producției marfă (Pilonul I) și **investiții** în exploatarea agricole, unitățile de procesare și pentru dezvoltarea spațiului rural (Pilonul II). Funcție de sursele srijinului, fondurile financiare au provenit de la **bugetul statului român**, de la **bugetul agricol european** și din **sursele proprii ale investitorilor** (autofinanțarea fermierilor și antreprenorilor).

După cum rezultă din tabelele 1, 2 și 3, valorile surselor finanțării și destinațiile alocării fondurilor financiare pentru srijinul financiar diferă, în mare măsură, de la o perioadă la alta și chiar de la un an la altul în cadrul aceleiași perioade. În perioada de preaderare, majoritatea fondurilor au avut ca sursă de proveniență bugetul de stat, fiind destinate în proporție de 41,1% subvenționării producției agricole (din care: producția vegetală 62,7%, producția animală 37,3%) și de 58,9% finanțării investițiilor. După anul 2003, în vederea pregătirii agriculturii pentru preaderarea la UE, prin **programele SAPARD și Fermierul**, a început și procesul de finanțare europeană, dar sumele au fost, în general, ca mărime, de nivel modest.

După aderarea la UE, România s-a aliniat politiciii agricole comune europene în ceea ce privește susținerea agriculturii și dezvoltării rurale, destinația subvențiilor și investițiilor încadrându-se în pilonii I și II și măsurile stabilite de UE. Cu privire la alocările financiare de la bugetul agricol european, pe pilonul I și II, respectiv pe măsurile și direcțiile de finanțare, România s-a „aliniat” politiciii europene de alocare pe destinații. Aici, este importantă o remarcă referitoare la alocările pe destinații (sectoare, ramuri, culturi, specii și categorii de animale, activități etc.). În stabilirea priorităților de alocare financiară la nivel comunitar, UE a plecat de la **starea generală a agriculturii europene al anilor 2007-2021**, care a fost și este (încă) mult diferită față de **starea și prioritățile agriculturii românești, atât din momentul aderării la UE cât și în prezent**. Am mai afirmat și mai înainte faptul că agricultura și spațiul rural românesc nu s-au aflat, în momentul aderării la UE (2007), dar nici în prezent nu se află, din punctul de vedere al structurii, performanțelor și priorităților în finanțare, la nivelul european al anului 2007 sau, acum, la nivelul anului 2023. Agricultura și dezvoltarea rurală ale României se află la nivelul de dezvoltare atins de UE în anii 1970-1980. În acea perioadă (1970-1980), agricultura țărilor UE a avut cu totul alte priorități, care au vizat, în primul rând, **susținerea financiară masivă a producției agroalimentare pentru consolidarea exploatașilor familiale**. În vederea asigurării priorităților stabilite prin politica agricolă comună a anilor 1970-1980 (subvenții masive destinate producției agroalimentare, investiții importante în dezvoltarea economiei rurale și consolidării

exploatațiilor agricole) **bugetul agricol european a reprezentat peste 50% din bugetul general al UE.**

Tabelul 1

Evoluția anuală a sprijinului financiar (subvenții și investiții) în agricultură, mil. €

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1991-2006
Subvenții	187,9	409,7	404,2	346,6	511,3	564	374,8	359,7	227,2	366,4	366,5	304	348	501,7	459,3	344,7	379,8
Investiții	360	239	222	777	540	628	357	409	364	495	499	1014	557	503	712,2	1045,3	545,1
Total	548	649	626	1124	1051	1192	732	769	591	861	866	1318	905	1005	1172	1390	925

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Media 2007-2020	Media 1991-2020
Subvenții	0	135,3	1351,5	1477,4	1878,4	1848,5	2462,8	2440,6	1809,6	3293,3	3179,6	3102,5	3197,4	3299,3	2105,4	1185,1
Investiții	657	908	689	632	775	757	963	987	1197	355	1082	1017	1911	2009	995,6	755,4
Total	657	1043	2041	2109	2653	2606	3426	3428	3007	3648	4262	4120	5108	5308	3101	1940

Sursa: Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură, Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale

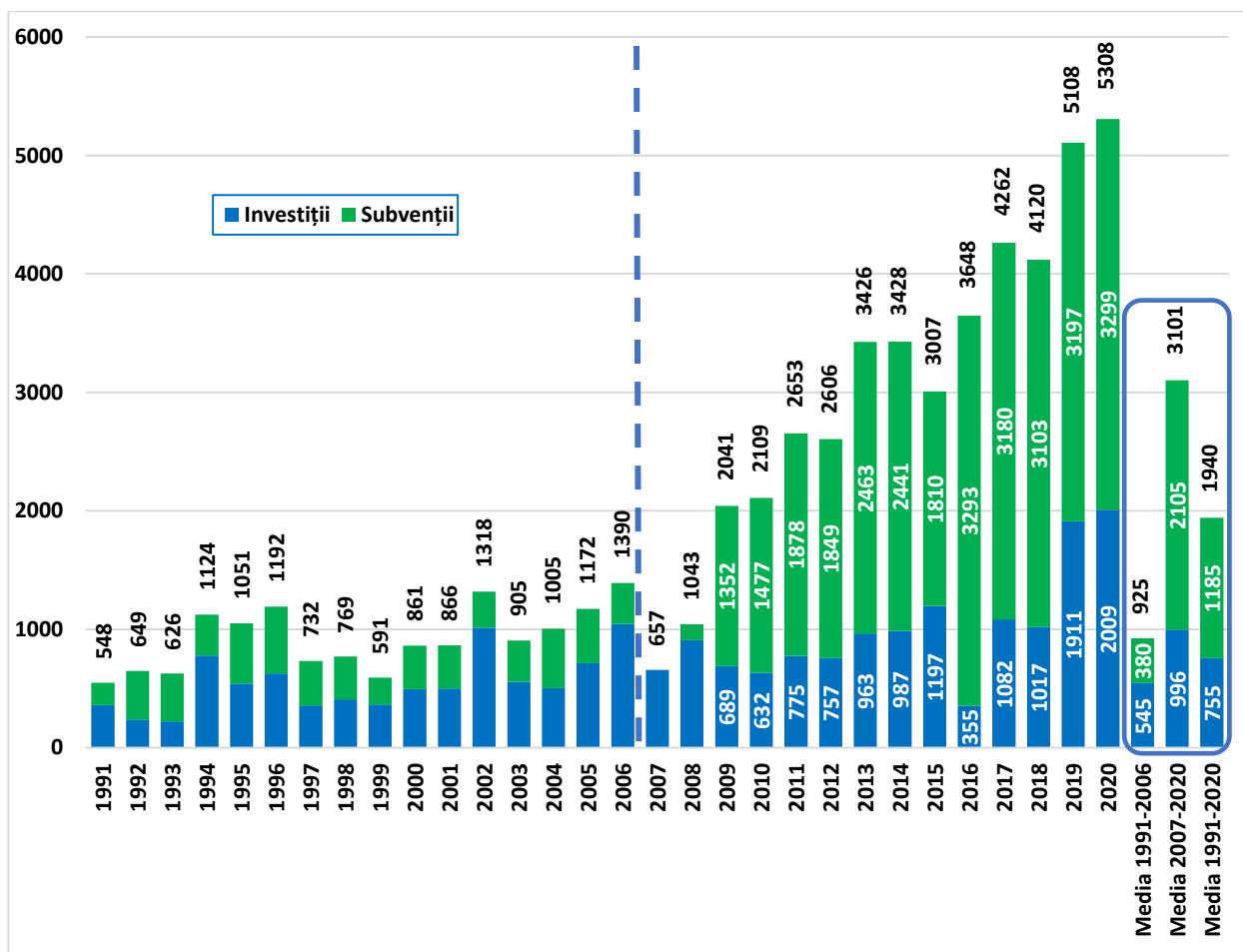

Figura 1. Evoluția anuală a sprijinului financiar (subvenții și investiții) în agricultură, mil. €.

Tabelul 2

Structura anuală a sprijinului financiar (subvenții și investiții) în agricultură, %

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1991-2006
Subvenții	34,3	63,2	64,5	30,8	48,6	47,3	51,2	46,8	38,4	42,5	42,3	23,1	38,5	49,9	39,2	24,8	41,1
Investiții	65,7	36,8	35,5	69,2	51,4	52,7	48,8	53,2	61,6	57,5	57,7	76,9	61,5	50,1	60,8	75,2	58,9
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Media 2007-2020	Media 1991-2020
Subvenții	0,0	13,0	66,2	70,0	70,8	70,9	71,9	71,2	60,2	90,3	74,6	75,3	62,6	62,2	67,9	61,1
Investiții	100,0	87,0	33,8	30,0	29,2	29,1	28,1	28,8	39,8	9,7	25,4	24,7	37,4	37,8	32,1	38,9
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Sursa: Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură, Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale

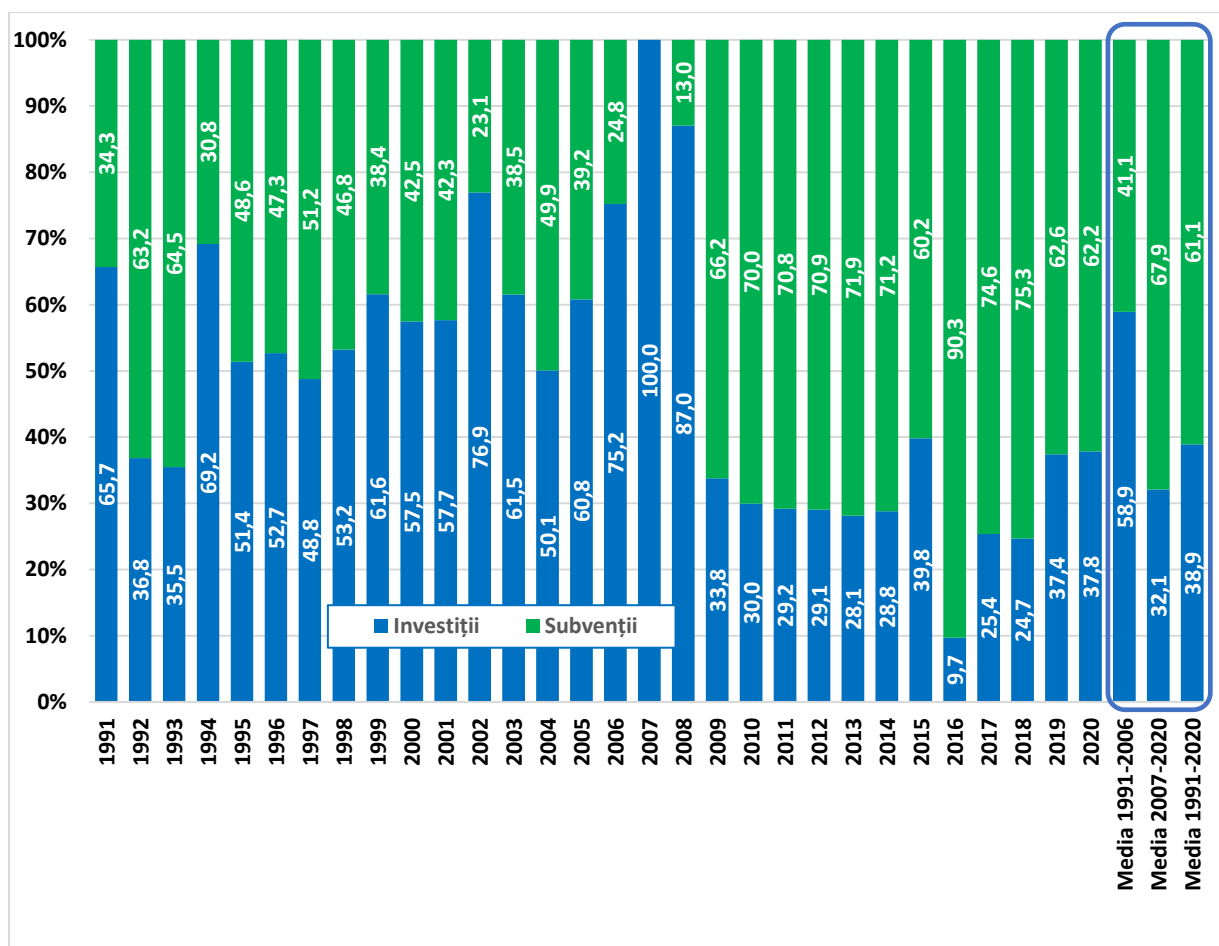

Figura 2. Structura anuală a sprijinului financiar (subvenții și investiții) în agricultură, %.

Tabelul 3

Evoluția anuală a subvențiilor pe ramurile producției agricole, mil. €

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1991-2006
Subvenții producția vegetală	50	160	88	127	235	258	300	344	212	340	343	223	254	384	307	185	238
Subvenții producția animală	138	250	316	220	277	306	75	15	16	26	24	82	94	118	153	160	142
Total	188	410	404	347	511	564	375	360	227	366	367	304	348	502	459	345	380

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Media 2007-2020	Media 1991-2020
Subvenții producția vegetală	0	135	977	1214	1503	1494	2207	2221	1595	2842	2689	2680	2781	2825	1797	966
Subvenții producția animală	0	0	375	264	376	354	255	220	215	452	491	423	417	475	308	219
Total	0	135	1352	1477	1878	1849	2463	2441	1810	3293	3180	3103	3197	3299	2105	1185

Sursa: Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură

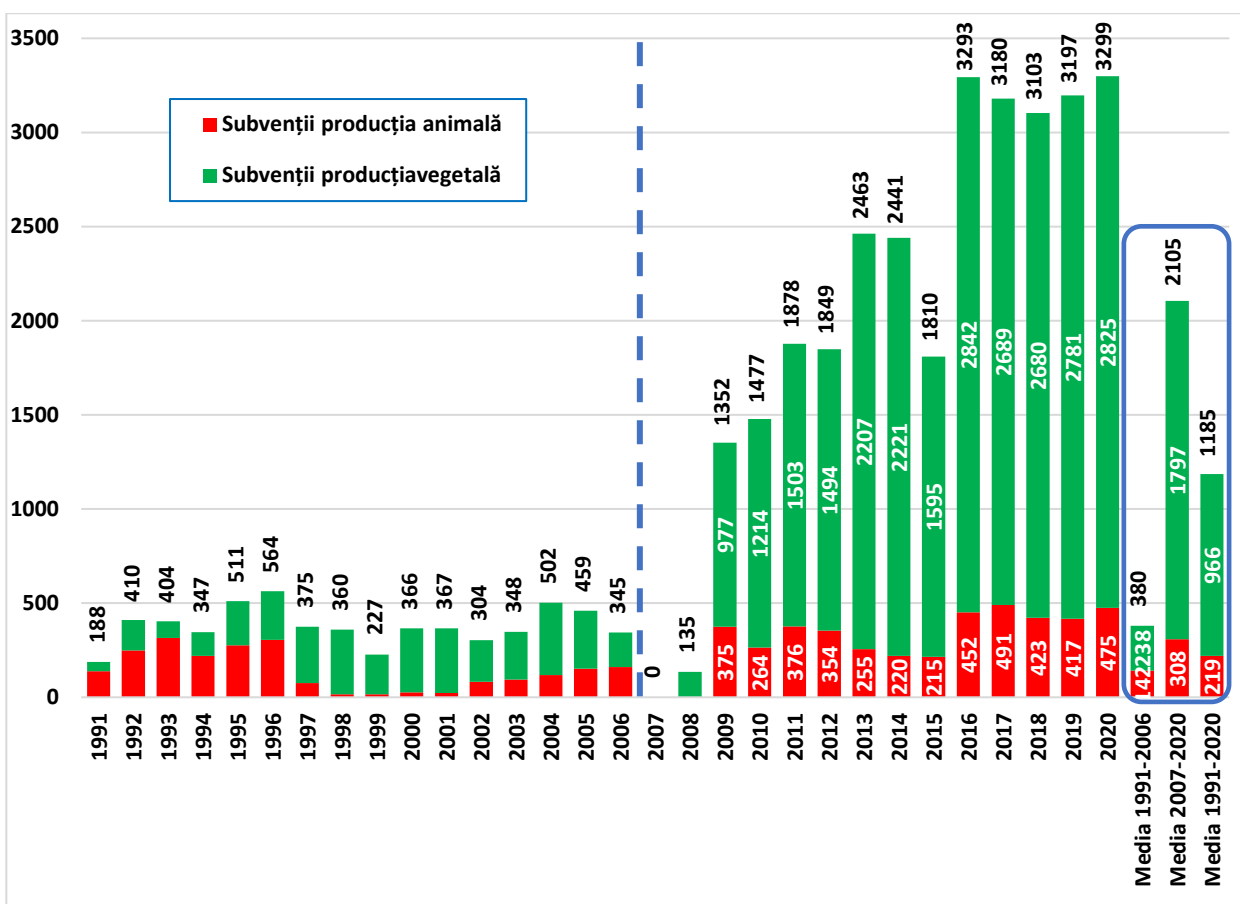

Figura 3. Evoluția anuală a subvențiilor pe ramurile producției agricole, mil. €.

Tabelul 4

Structura anuală a subvențiilor pe ramurile producției agricole, %

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1991-2006
Subvenții producția vegetală	26,6	39,1	21,8	36,5	45,9	45,8	80,0	95,7	93,1	92,8	93,6	73,2	73,0	76,6	66,8	53,6	62,7
Subvenții producția animală	73,4	60,9	78,2	63,5	54,1	54,2	20,0	4,3	6,9	7,2	6,4	26,8	27,0	23,4	33,2	46,4	37,3
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Media 2007-2020	Media 1991-2020
Subvenții producția vegetală	0,0	100,0	72,3	82,2	80,0	80,8	89,6	91,0	88,1	86,3	84,6	86,4	87,0	85,6	85,4	81,5
Subvenții producția animală	0,0	0,0	27,7	17,8	20,0	19,2	10,4	9,0	11,9	13,7	15,4	13,6	13,0	14,4	14,6	18,5
Total	0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Sursa: Calculații proprii pe baza datelor Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Agenției de Plăți și Intervenție pentru Agricultură, Agenției pentru Finanțarea Investițiilor Rurale

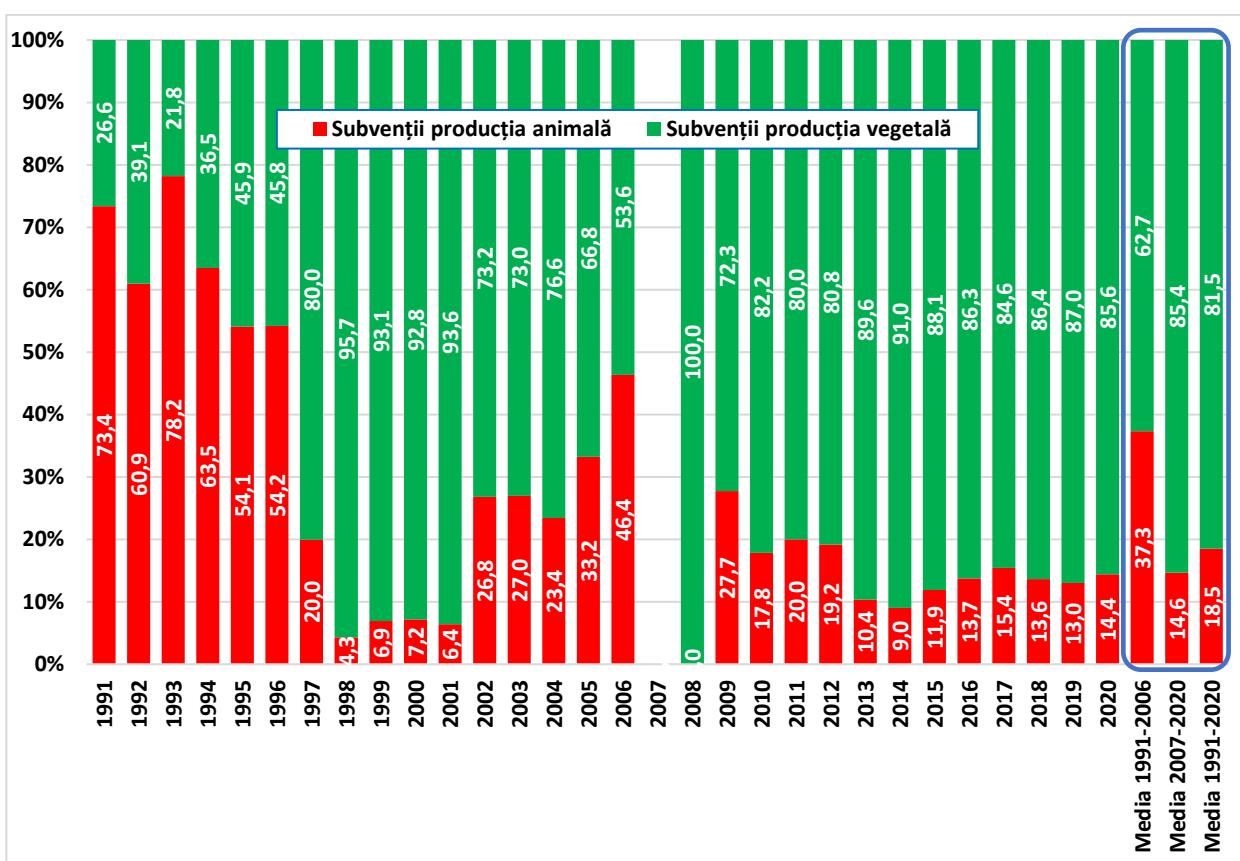

Figura 4. Structura anuală a subvențiilor pe ramurile producției agricole, %.

Tabelul 5

Evoluția alocării de fonduri financiare în producția agricolă, mil. €

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1991-2006
Investiții	360	239	222	777	540	628	357	409	364	495	499	1014	557	503	712	1045	545
Subvenții producția animală	138	250	316	220	277	306	75	15	16	26	24	82	94	118	153	160	142
Subvenții producția vegetală	50	160	88	127	235	258	300	344	212	340	343	223	254	384	307	185	238
Total	548	649	626	1124	1051	1192	732	769	591	861	866	1318	905	1005	1172	1390	925

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Media 2007-2020	Media 1991-2020
Investiții	657	908	689	632	775	757	963	987	1197	355	1082	1017	1911	2009	996	755
Subvenții producția animală	0	0	375	264	376	354	255	220	215	452	491	423	417	475	308	219
Subvenții producția vegetală	0	135	977	1214	1503	1494	2207	2221	1595	2842	2689	2680	2781	2825	1797	966
Total	657	1043	2041	2109	2653	2606	3426	3428	3007	3648	4262	4120	5108	5308	3101	1940

Sursa: Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură

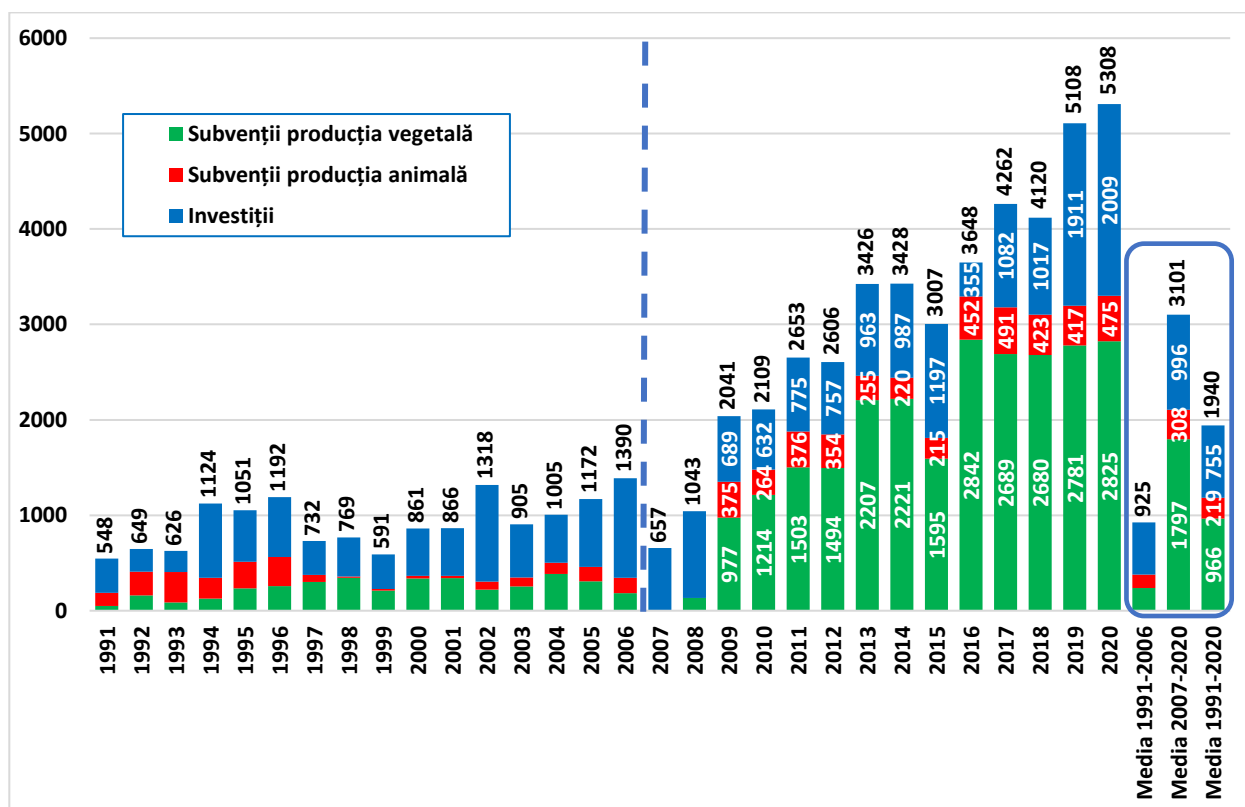

Figura 5. Evoluția alocării de fonduri financiare în producția agricolă, mil. €.

Tabelul 6

Structura alocării de fonduri financiare în producția agricolă, %

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Media 1991-2006
Investiții	65,7	36,8	35,5	69,2	51,4	52,7	48,8	53,2	61,6	57,5	57,7	76,9	61,5	50,1	60,8	75,2	58,9
Subvenții producția animală	25,2	38,5	50,5	19,6	26,3	25,7	10,2	2,0	2,7	3,0	2,7	6,2	10,4	11,7	13,0	11,5	15,3
Subvenții producția vegetală	9,1	24,7	14,1	11,3	22,3	21,7	41,0	44,8	35,8	39,5	39,6	16,9	28,1	38,2	26,2	13,3	25,7
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Media 2007-2020	Media 1991-2020
Investiții	100,0	87,0	33,8	30,0	29,2	29,1	28,1	28,8	39,8	9,7	25,4	24,7	37,4	37,8	32,1	38,9
Subvenții producția animală	0,0	0,0	18,4	12,5	14,2	13,6	7,5	6,4	7,2	12,4	11,5	10,3	8,2	8,9	9,9	11,3
Subvenții producția vegetală	0,0	13,0	47,9	57,5	56,6	57,4	64,4	64,8	53,0	77,9	63,1	65,1	54,4	53,2	58,0	49,8
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Sursa: Calculații proprii pe baza datelor Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Agenției de Plăți și Intervenție pentru Agricultură

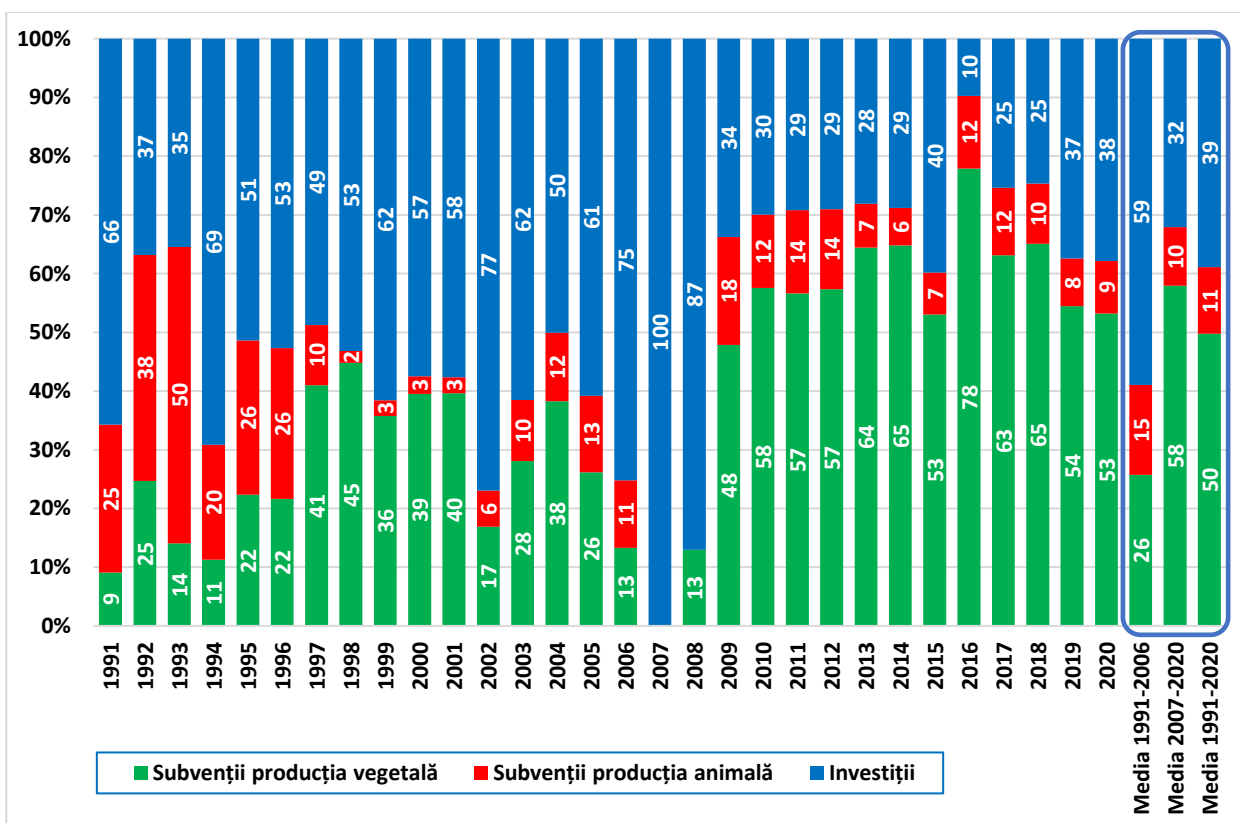

Figura 6. Structura alocării de fonduri financiare în agricultură, %.

În prezent, însă, UE, având în vedere nivelul ridicat la care a ajuns ca performanță tehnică și financiară agricultura țărilor vechi UE₁₅, a redus mult ponderea bugetului destinat agriculturii din bugetul european (de la peste 50%, în anii 1970-1980, la circa 30% din bugetul european, în prezent) și a schimbat masiv orientările și prioritățile de alocare financiară, toate destinațiile financiare actuale stabilite de UE pentru ciclurile bugetare 2007-2013, 2014-2020 fiind „departe” de nevoile de dezvoltare și consolidare a exploatațiilor agricole românești, deci de prioritățile agriculturii României. Așa ne explicăm faptul că, **după aderarea la UE, principalele două priorități ale României privind susținerea creșterii animalelor și procesării producției agricole primare,**

nemaifiind și priorități ale agriculturii țărilor vechi și dezvoltate ale UE, au fost în cea mai mare măsură diminuate la proiectarea bugetelor agricole multianuale ale UE.

În bugetele multianuale, după anul 2007 și până în prezent, prioritățile în alocările financiare europene au cuprins acțiunile și măsurile privind „atenuarea schimbărilor climatice” și „protecția și îmbunătățirea mediului”, într-un cuvânt prioritățile concrete în acțiunea de „înverzire a agriculturii”. În aceste condiții, alocările financiare pentru zootehnia României în perioada postaderare au fost de numai 14,6% (față de alocările pentru producția vegetală de 85,4%), scăzând cu 22,7%, de la 37,3%, în perioada de preaderare (tabelele 1, 2, 3, 4, 5, 6, figurile 1, 2, 3, 4, 5, 6), la ponderea mai mult decât derizorie în prezent. Consecința acestui dezechilibru major este una **singură, sigură și dramatică: scăderea alarmantă a producției animale și favorizarea masivă, în principal prin finanțarea pe suprafață - SAPS - și alte scheme de plată pe ha, a exploatațiilor agricole românești vegetale mari, producătoare de cereale și oleaginoase destinate exportului, aceste latifundii exportând, concomitent, cum am arătat și în Capitolul 1, cea mai mare parte din subvenția pe hectar, către comercianții și procesatorii parteneri externi.**

3.2. Neconcordanța cerințe/alocări financiare efective în producția agroalimentară

Cea mai sugestivă imagine a neconcordanței între prioritățile de susținere a producției agroalimentare românești și destinația produselor ne-o oferă datele din tabelele 6 și 7 și, în mod deosebit, figura 7. După aderarea României la UE, se menține ritmul accelerat de alocare a fondurilor financiare europene, dar ”răspunsul economic” al ritmului de creștere a producției agroalimentare este evident: mult mai redus. Din ce cauză? Una singură: alocarea, cu predilecție, a celei mai mari ponderi din fondurile financiare spre producția vegetală, spre marile exploatații producătoare de materii prime (cereale și oleaginoase) cu valoare adăugată redusă, destinate, în cea mai mare parte exportului și într-o măsură redusă procesării interne a cerealelor și oleaginoaselor și consumului alimentar uman intern, precum și într-o măsură nesemnificativă procesării interne a produselor primare animale în industria alimentară autohtonă.

Tabelul 7

Evoluția valorii producției agroalimentare anuale și a sprijinului financiar cumulat alocat agriculturii și dezvoltării rurale, mil. €

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Sprijin total cumulat	547,9	1196,6	1822,8	2946,4	3997,7	5189,7	5921,5	6690,2	7281,4	8142,8	9008,3	10326,3	11231,3	12236	13407,5	14797,5
Producția agroalimentară	13366	7805	12416	12134	12818	13523	14332	14944	11549	13623	16596	15988	16910	20646	21745	24302

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Sprijin total cumulat	15454,5	16497,8	18538,3	20647,7	23301,1	25906,6	29332,4	32760	35766,6	39414,9	43676,5	47796	52904,4	58212,7
Producția agroalimentară	26138	30826	24980	26252	29386	25312	29173	28553	27539	28284	30189	31477	31488	

Sursa: Calculații proprii, pe baza datelor Tempo online, Institutul Național de Statistică, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură, Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale

Din analiza datelor sintetice din tabelul 8 și a datelor analitice din tabelele 9 și 10 rezultă concluzia clară referitoare la sprijinul financiar alocat din fonduri europene și naționale (bugetul european și bugetul național) din perioada postaderare: **totalul dezacord între cerințele prioritare în alocarea fondurilor financiare către ramurile agroalimentare românești deficitare și modul efectiv în care s-au efectuat susținerile cu prioritate spre producția vegetală și total necorespunzătoare cea pentru producția animală și industria alimentară.**

Astfel, în cele două cicluri bugetare 2007-2020, după cum rezultă din datele tabelului 8, cea mai mare parte a subvențiilor (SAPS, sprijin cuplat, ajutoare naționale tranzitorii) s-au îndreptat spre exploatațiile vegetale (85,4%), pe când în producția animală au ajuns numai 14,6%, în special

pentru bunăstarea animalelor și numai în subsidiar prime pentru producție la bovine, ovine și caprine.

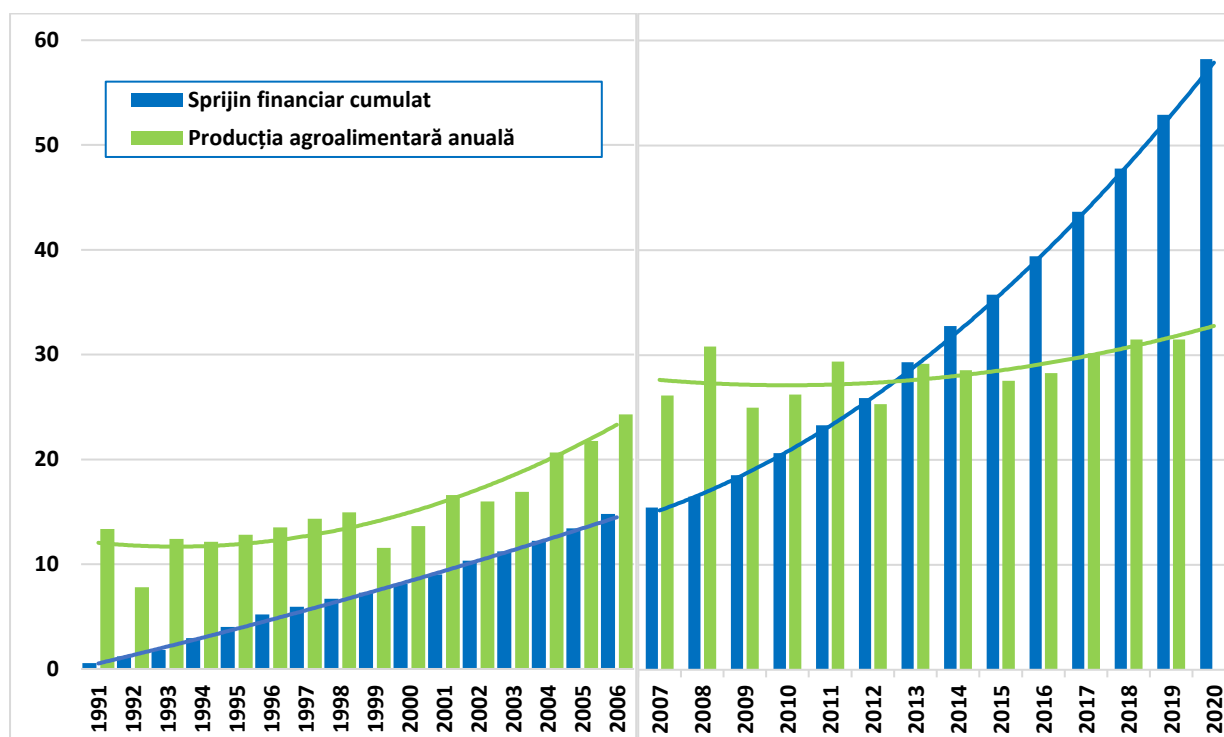

Figura 7. Evoluția valorii producției agroalimentare anuale și a sprijinului financiar cumulat alocat agriculturii și dezvoltării rurale, mil. €.

Tabelul 8

Sinteza alocărilor financiare în agricultura României, 1991 - 2020

	Total 1991-2006		Total 2007-2020		Total 1991-2020	
	mil euro	%	mil euro	%	mil euro	%
Subvenții producția vegetală	3809,2	53,9	25160,8*	85,4	28970,0	79,3
Subvenții producția animală	2266,8	32,1	4315,4	14,6	6582,2	18,0
Altele	994,5	14,1	0,0	0,0	994,5	2,7
Total subvenții	7070,5	(47,8)	29476,2	(67,9)	36546,7	(62,8)
Investiții	7727,0	(52,2)	13939,0**	(32,1)	21666,0	(37,2)
Total sprijin	14797,5	100	43415,2	100	58212,7	100

* Din care plăți verzi 6790,3 mil. € (27,0% din subvențiile producției vegetale)

Investițiile în industria alimentară din fonduri europene au fost în perioada postaderare (2007-2020) de numai 1266,7 mil. €, ceea ce a reprezentat doar 4,2% din totalul investițiilor din surse europene și naționale destinate agriculturii și dezvoltării rurale.

Având în vedere nivelele mult mai reduse ale sectorului producției animale și ale sectorului producției (procesării) alimentare și, în primul rând, debalansarea puternică a necesarului de produse procesate în consumul alimentar românesc, prioritate în alocarea de fonduri din subvenții și investiții ar fi trebuit dirijate cu prioritate în producția animală și procesare. În România, aplicându-se „mecanic” politica agricolă comună europeană, axată cu prioritate pe culturile vegetale, vizând **plățile verzi**, s-au alocat pentru această activitate (măsuri minimale de înverzire) suma de 6790,3 mil. €, adică 27% din totalul subvențiilor destinate agriculturii.

Efectele aplicării, repetăm, mecanice a PAC, neluarea în considerare a priorităților de alocare de fonduri europene spre ramurile deficitare (animală și alimentară) au condus la o gravă stare a consumului alimentar românesc: masiva dependență de importul de produse alimentare procesate, rezultat scos în evidență, în mod evident, de datele prezentate în Capitolul 1.

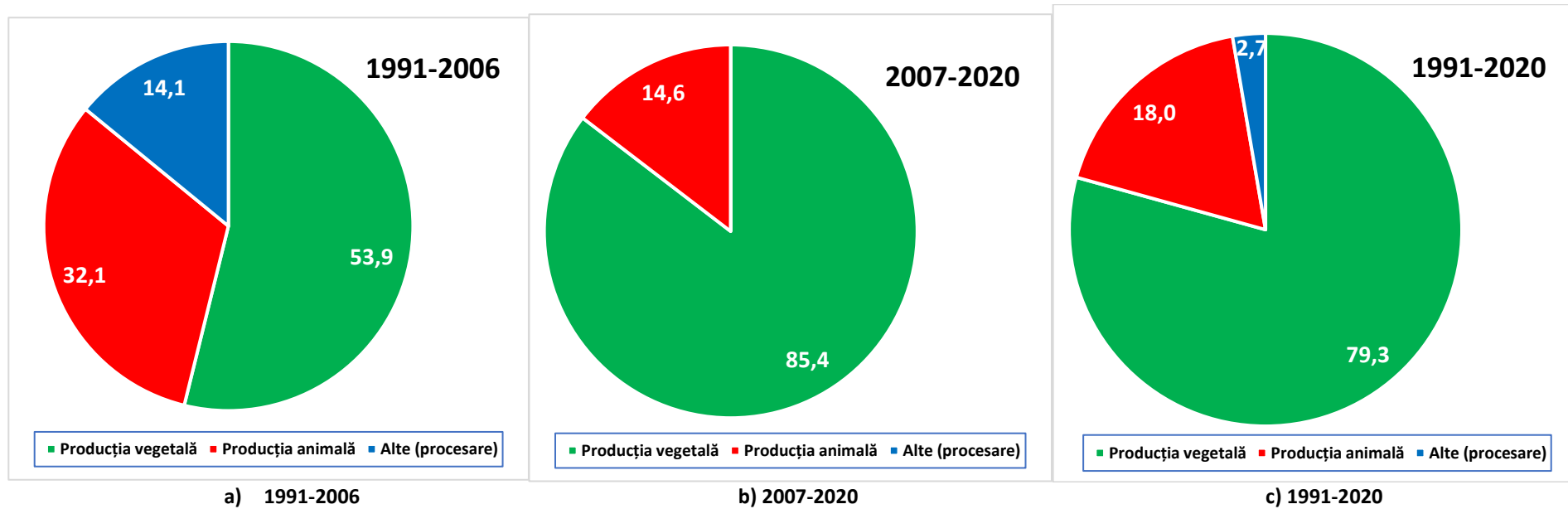

Figura 8. Structura alocărilor financiare pe sectoare agroalimentare.

Tabelul 9

Sprrijinul financiar în agricultură – perioada preaderare, 1991 – 2006, mil. euro

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Total 1991-2006
SECTOR VEGETAL, d.c.:	50,0	160,0	88,2	126,6	234,7	258,2	300,0	344,3	211,5	340,2	343,0	222,5	254,2	384,2	306,7	184,9	3809,2
Diferențe de preț (subvenții la consumatori pentru alimentele de bază)	50,0	160,0	86,0	-	14,4	7,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	317,6
Prime pt cereale (subvenții produse)	-	-	2,2	59,0	43,7	21,5	0,2	11,5	14,3	22,6	17,2	-	-	-	-	-	192,2
Subvenții inputuri (îngrăș., lucrări agricole, energie, motorină, sămânță, cupoane, bonuri valorice)	-	-	-	67,6	168,6	208,8	243,7	327,0	173,1	305,0	74,4	103,9	179,1	83,5	-	-	1934,7
Subvenții depozitare cereale	-	-	-	-	-	16,6	23,1	3,4	4,5	-	-	0,5	0,7	-	-	-	48,8
Subvenții credite (de producție și investiții utilaje)	-	-	-	-	8,0	4,1	33,0	2,4	19,6	12,6	36,3	89,9	20,8	25,8	-	-	252,5
Plăți directe (sprrijin în bani pe unitatea de suprafață)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	215,1	4,3	36,8	251,7	-	-	507,9
Susținerea producției marfă	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23,9	16,8	23,2	-	-	63,9
SECTOR ZOOTEHNIC, d.c:	137,9	249,7	316,0	220,0	276,6	305,8	74,8	15,4	15,7	26,2	23,5	81,5	93,8	117,5	152,6	159,8	2266,8
Diferențe de preț	137,9	80,0	9,0	59,0	-	0,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	286,2
Prime pt carne și lapte (subvenții produse)	-	157,2	264,7	16,7	258,6	298,3	65,7	2,5	0,1	8,1	8,9	30,2	36,5	44,0	-	-	1191,5
Subvenții inputuri (furaje, material seminal, credite,	-	12,5	42,3	144,3	18,0	7,2	8,7	10,5	8,9	9,9	6,3	5,1	0,5	3,1	-	-	277,3
Credite și export	-	-	-	-	-	-	0,4	2,4	6,7	8,2	-	-	-	-	-	-	17,7
Susținerea producției marfă	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24,3	37,1	68,0	-	-	129,4
Ajutor acțiuni sanitar-veterinare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,3	21,9	19,7	2,4	-	-	52,3
TOTAL SUBVENȚII	187,9	409,7	404,2	346,6	511,3	564	374,8	359,7	227,2	366,4	366,5	304	348	501,7	459,3	344,7	6076
INVESTIȚII 1991-2006	360	239	222	777	540	628	357	409	364	495	499	1014	557	503	712,2	1045,3	8721,5
TOTAL SPRIJIN	547,9	648,7	626,2	1123,6	1051,3	1192	731,8	768,7	591,2	861,4	865,5	1318	905	1004,7	1171,5	1390,0	14797,5

Tabelul 10

Sprijinul financiar în agricultură – perioada postaderare, 2007 - 2020, mil. euro

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total 2007-2020
PLĂȚI DIRECTE (SAPS și alte scheme UE, PNDC vegetal)	-	135,3	528,8	760	756,7	1203,8	1340	1456,7	974,4	2159,4	1894,5	2001	2031,8	1926	17168,4
PNDR PLĂȚI VERZI (vegetal)	-	-	269,6	277,6	655,1	179,7	809,1	633,2	271	399,3	517	404,3	498,4	511	5425,3
Sprijin cuplat	-	-								97,7	141,4	123,1	123,9	114	600,1
BUGET NAȚIONAL:	-	-	553,1	439,8	466,6	465	313,7	350,7	564,2	636,9	626,7	574,1	543,3	748,3	6282,4
Sector vegetal, d.c.:	-	-	178,5	176,2	90,7	110,8	58,3	130,6	349,1	282,8	277,4	274,5	250,4	387,8	2567,1
Ajutor valoric înființ. culturi	-	-	18,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18,3
Susținerea prod. marfă	-	-	45,1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45,1
Susținere inputuri (motorină)	-	-	25,7	30,8	68,9	60,2	17,3	106,4	121,3	143,4	121,2	104,8	135,2	57,9	993,1
Renta viageră	-	-	11,8		17,3	16,4	17	15,6	14,8	13,9	12,7	11,7	10,7	9,9	151,8
Despăgubiri (calamități)	-	-	2,7			24,4	17,8	1,7	72,8	-	-	-	-	192,1	311,5
Subvenții credit agricol	-	-	73,1	132,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	205,3
Prime de asigurare	-	-	-	-	4,5	3,4	6,2	6,9	1,6	-	-	-	-	-	22,6
ANT vegetal	-	-	-	-	-	-	-	-	136,9	125,5	119,8	111,3	104,5	95,9	693,9
Altele	-	-	1,8	13,2		6,4			1,7		23,7	46,7		32	125,5
Sector zootehnic, d.c.:	-	-	374,6	263,6	375,9	354,2	255,4	220,1	215,1	354,1	349,3	299,6	292,9	360,5	3715,3
PNDC (prime bovine, ovine, caprine)	-	-	182,6	162,9	187,8	199,3	254,5	212,6	213,2	182,1	171,6	175,2	156,1	146,3	2244,2
Susținere producție marfă	-	-	181,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	181,3
Altele (mat seminal, animale de reproducție, respectare standarde UE, despăgubiri etc)	-	-	10,7	100,7	25,2	0,4	0,9	7,5	1,9	9,6	12,8	12,7	11,1	77,4	270,9
Ajutor pt bunăstarea animalelor	-	-	-	-	162,9	154,5	-	-	-	162,4	164,9	111,7	125,7	136,8	1018,9
TOTAL SECTOR VEGETAL	-	135,3	976,9	1213,8	1502,5	1494,3	2207,4	2220,5	1594,5	2841,5	2688,9	2679,8	2780,6	2824,8	25160,8
TOTAL SECTOR ZOOTEHNIC	-	-	374,6	263,6	375,9	354,2	255,4	220,1	215,1	451,8	490,7	422,7	416,8	474,5	4315,4
TOTAL SUBVENȚII	-	135,3	1351,5	1477,4	1878,4	1848,5	2462,8	2440,6	1809,6	3293,3	3179,6	3102,5	3197,4	3299,3	29476,2
INVESTIȚII 2007-2020	657	908	689	632	775	757	963	987	1197	355	1082	1017	1911	2009	13939,0
TOTAL SPRIJIN	657	1043,3	2040,5	2109,4	2653,4	2605,5	3425,8	3427,6	3006,6	3648,3	4261,6	4119,5	5108,4	5308,3	43415,2

3.3. Consecințele susținerii deficitare a sectorului producției animale: reducerea masivă a gradului de zootehnizare a producției agroalimentare

Datele statistice prezentate în tabelul sintetic 8 și în tabelele analitice 9 și 10 scot în evidență modul totalmente dezechilibrat al alocării subvențiilor pe cele două sectoare ale agriculturii: vegetal și animal, dezechilibrele fiind din ce în ce mai accentuate după aderarea României la UE, iar consecințele acestor dezechilibre financiare sunt reflectate în masiva scădere a efectivelor de animale prezentată în tabele 11 și 12 și în hărțile din figurile 9-14.

Tabelul 11

Evoluția efectivelor de animale pe provincii și în România 2021/2000

	Bovine	Vaci	Porcine	Ovine + caprine	Păsări	Albine	UVM
Suceava	-43365	-36418	-61564	34012	-399052	26007	-56245
Botoșani	-19071	-6740	-33984	-37505	-897527	19364	-39355
Neamț	-34973	-14369	10283	63446	118464	9496	-9461
Iași	-45303	-20490	-29213	-83904	1634200	28940	-28473
Bacău	-62226	-29207	-88109	91453	1274296	22299	-38361
Vrancea	-19208	-7503	44583	9940	505721	27885	11379
Vaslui	-26160	-14290	-29748	40722	1881646	39922	7294
Galați	-30594	-16984	-16723	70229	-413600	20703	-21992
Moldova	-280900	-146001	-204475	188393	3704148	194616	-175214
Buzău	-46864	-27354	55309	11520	3530148	74837	38117
Brăila	-27317	-11426	-83138	84774	499195	2580	-24350
Călărași	-12367	-11535	-54142	2066	1333405	9355	-8281
Giurgiu	-36703	-20879	-59998	-13697	300561	3011	-44336
Ialomița	-25700	-18064	-11455	60139	259020	8753	-11796
Prahova	-29921	-22737	-23906	78615	1011505	32591	-4288
Dâmbovița	-55343	-34056	-42115	29914	162868	22618	-48305
Teleorman	-31521	-21202	-80825	47275	-1849116	29628	-66443
Argeș	-59397	-27882	-35990	91186	1017268	54093	-21108
Ilfov	-18325	-11290	-126089	-5585	-1167188	6569	-69156
Municipiul București	-1019	-598	-7258	-3320	-346108	-13548	-9684
Constanța	-11660	-6432	-11270	187047	-297696	43566	15819
Tulcea	-5452	-6408	-74233	97694	-770075	83872	-15940
Vâlcea	-35628	-18470	-48420	17364	229527	109206	-24836
Olt	-27624	-16368	23590	22551	-315088	27418	-13206
Dolj	-30112	-22040	-27532	23576	-898559	10071	-42372
Gorj	-43480	-22888	-54271	15025	-1517112	37684	-64683
Mehedinți	-22584	-11092	7040	-25968	-329423	28117	-20421
Muntenia	-521017	-310721	-654703	720176	853132	570421	-435268
Alba	-5757	3703	-32870	182669	772598	58778	33207
Bistrița-Năsăud	2209	6043	-10339	111015	-146284	15026	17131
Brașov	-8390	-1775	-33235	207892	1518479	28172	40207
Cluj	-34694	-18825	-150654	210820	151567	33173	-34893
Covasna	1677	4784	-43122	48129	234776	7660	1566
Hunedoara	-26422	-7263	4918	87677	-392007	40563	-3647
Harghita	16591	17264	-22978	76192	4817	9638	22494
Mureș	2531	164	-81891	160554	-34974	23206	2694
Sibiu	-599	-5675	-33755	255306	-32956	20384	26609
Sălaj	-26664	-19356	-17496	162351	-263534	75195	-76
Timiș	-24933	-11776	277170	292408	-250013	34648	108622
Arad	-22619	-13174	-77587	197063	-765933	16255	-20711
Caraș-Severin	-24244	-10828	8528	60470	1275686	31902	15143
Bihor	-32399	-21659	-45042	206892	343497	35237	-1175
Satu Mare	-19540	-12983	-23929	167253	452883	23992	10387
Maramureș	-38400	-19357	-36316	49911	-353157	35447	-33686
Transilvania	-241653	-110713	-318598	2476602	2515445	489276	183872
TOTAL	-1043570	-567435	-1177776	3385171	7072725	1254313	-426610

În cele două cicluri bugetare însumate (2007-2020), susținerea producției animale cu fonduri de la bugetul UE s-a făcut prin alocarea sumei de 4315,4 mii €, ceea ce reprezintă o pondere de numai 14,6% (comparativ cu ponderea de 85,4% pentru producția vegetală).

Consecințele dezechilibrului în alocarea de fonduri financiare din bugetul UE pentru cele două ramuri s-au „reflected” în diminuarea continuă a efectivelor de animale, în mod mult mai accentuat tocmai în zonele agricole cele mai importante: Câmpia Moldovei, Dobrogea, Bărăgan, Câmpia Română și Câmpia de Vest (hărțile din figurile 9-14).

Datele comparative, pentru anii 2000 și 2020, privind încărcătura de animale (efective fizice și UVM) prezentate în tabelele 11 și 12, sunt elocvente în explicarea cauzei principale a diminuării drastice a producției animale prin dezootehnizarea agriculturii României în cele mai favorabile zone agricole ale țării.

Subliniem, din nou, **efectul Politicii Agricole Naționale și comune europene de susținere financiară a agriculturii României profund greșite, în neconcordanță totală cu cerințele de dezvoltare echilibrată pe sectoarele vegetal și animal după aderare la UE**, este reflectat cu ”multă fidelitate” de datele de evoluție sau, mai corect spus, de profundă involuție a gradului de zootehnizare în decurs de mai bine de două decenii (tabelele 11 și 12 și figurile 11-14).

Dacă o țară, cum este cazul României, **pierde în decurs de circa 20 de ani mai mult de jumătate de milion de vaci (567435 capete) și 1,2 milioane porci (1177776 capete) ”înseamnă” politică „corectă” de susținere a agriculturii unei țări, „conformă” cerințelor consumului alimentar a populației de produse animale din resurse naționale, ar trebui să ne dea tuturor enorm de mult de gândit și foarte mult de lucru celor care gestionează politicile de dezvoltare ale agriculturii.**

Tabelul 12

Evoluția efectivelor de animale pe marile zone agricole ale României, 2021/2000, UVM

a) Câmpia Moldovei

	UVM 2021	UVM 2000	Diferența UVM	UVM/ha 2021	UVM/ha 2000	Diferența UVM/ha
Botoșani	147308	186664	-39355	0,38	0,48	-0,10
Iași	176553	205026	-28473	0,46	0,54	-0,08
Vaslui	127019	119725	7294	0,32	0,30	0,02
Galați	102754	124746	-21992	0,29	0,35	-0,06
Total	553634	636161	-82526	0,36	0,41	-0,05

b) Câmpia Română și Dobrogea

	UVM 2021	UVM 2000	Diferența UVM	UVM/ha 2021	UVM/ha 2000	Diferența UVM/ha
Constanța	154645	138826	15819	0,28	0,24	0,03
Tulcea	112641	128580	-15940	0,31	0,35	-0,04
Brăila	114089	138439	-24350	0,29	0,36	-0,07
Ialomița	104405	116201	-11796	0,28	0,31	-0,03
Călărași	118285	126565	-8281	0,28	0,30	-0,02
Giurgiu	66355	110691	-44336	0,24	0,40	-0,16
Teleorman	101061	167504	-66443	0,20	0,34	-0,13
Ilfov	9555	78711	-69156	0,09	0,70	-0,60
Municipiul București	504	10188	-9684	0,17	1,87	-1,70
Olt	131274	144480	-13206	0,30	0,33	-0,03
Dolj	134123	176495	-42372	0,23	0,30	-0,07
Mehedinți	75376	95797	-20421	0,26	0,33	-0,07
Total	1122311	1432476	-310165	0,26	0,33	-0,07

c) Câmpia de Vest

	UVM 2021	UVM 2000	Diferența UVM	UVM/ha 2021	UVM/ha 2000	Diferența UVM/ha
Timiș	332630	224008	108622	0,48	0,32	0,16
Arad	152023	172733	-20711	0,31	0,34	-0,03
Bihor	192927	194103	-1175	0,40	0,39	0,01
Satu Mare	131232	120845	10387	0,41	0,38	0,03
Total	808812	711689	97124	0,41	0,35	0,06

d) Bucovina și Moldova subcarpatică

	UVM 2021	UVM 2000	Diferența UVM	UVM/ha 2021	UVM/ha 2000	Diferența UVM/ha
Suceava	166399	222644	-56245	0,48	0,64	-0,16
Neamț	148224	157685	-9461	0,53	0,56	-0,03
Bacău	170414	208775	-38361	0,53	0,65	-0,11
Vrancea	116041	104662	11379	0,46	0,41	0,05
Total	601078	693766	-92688	0,50	0,57	-0,07

e) Muntenia subcarpatică

	UVM 2021	UVM 2000	Diferența UVM	UVM/ha 2021	UVM/ha 2000	Diferența UVM/ha
Buzău	215119	177001	38117	0,53	0,44	0,09
Prahova	125837	130126	-4288	0,47	0,47	0,00
Dâmbovița	87727	136032	-48305	0,35	0,54	-0,19
Argeș	144296	165403	-21108	0,42	0,48	-0,06
Vâlcea	112494	137330	-24836	0,46	0,56	-0,09
Gorj	87229	151911	-64683	0,37	0,61	-0,24
Total	772702	897804	-125103	0,44	0,51	-0,06

f) Transilvania

	UVM 2021	UVM 2000	Diferența UVM	UVM/ha 2021	UVM/ha 2000	Diferența UVM/ha
Alba	187416	154210	33207	0,58	0,47	0,11
Bistrița-Năsăud	146244	129113	17131	0,49	0,43	0,06
Brașov	183775	143569	40207	0,65	0,48	0,17
Cluj	169230	204124	-34893	0,39	0,48	-0,09
Covasna	87990	86424	1566	0,47	0,46	0,01
Hunedoara	109109	112756	-3647	0,39	0,32	0,06
Harghita	120092	97598	22494	0,30	0,24	0,06
Mureș	179555	176861	2694	0,44	0,43	0,01
Sibiu	147190	120581	26609	0,48	0,39	0,09
Sălaj	99733	99809	-76	0,42	0,40	0,01
Caraș-Severin	130735	115592	15143	0,33	0,29	0,04
Maramureș	127984	161670	-33686	0,42	0,52	-0,10
Total	1689054	1602306	86748	0,44	0,40	0,03

g) Sinteza evoluției efectivelor de animale în zona de câmpie și în zonele de deal și munte

	UVM 2021	UVM 2000	Diferența UVM	UVM/ha 2021	UVM/ha 2000	Diferența UVM/ha
Câmpie	2484758	2780326	-295567	0,32	0,35	-0,03
Deal	3062834	3193877	-131043	0,45	0,46	-0,01
Total	5547593	5974203	-426610	0,38	0,40	-0,02

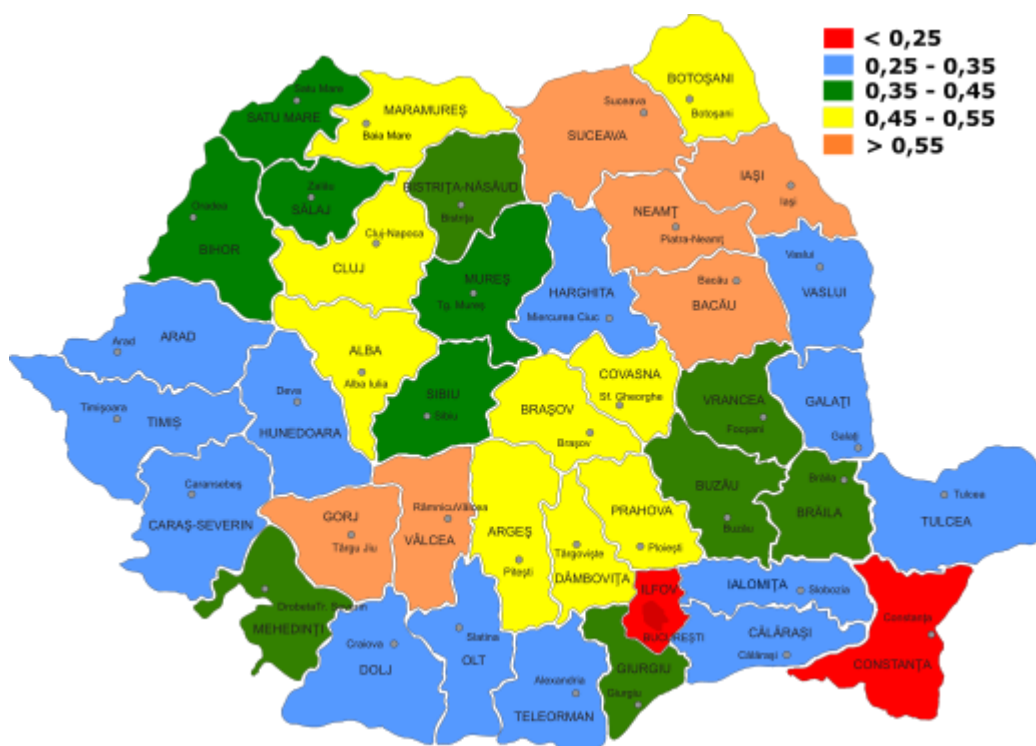

Figura 9. Distribuția efectivelor de animale pe județe, în anul 2000, UMV/ha.

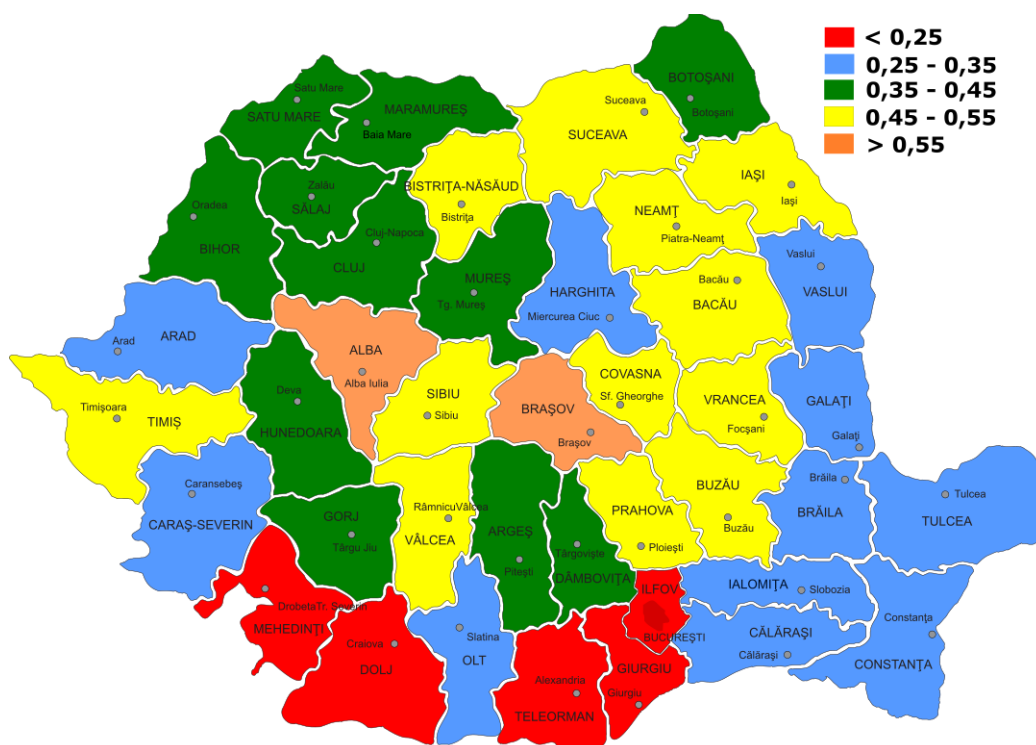

Figura 10. Distribuția efectivelor de animale pe județe, în anul 2021, UMV/ha.

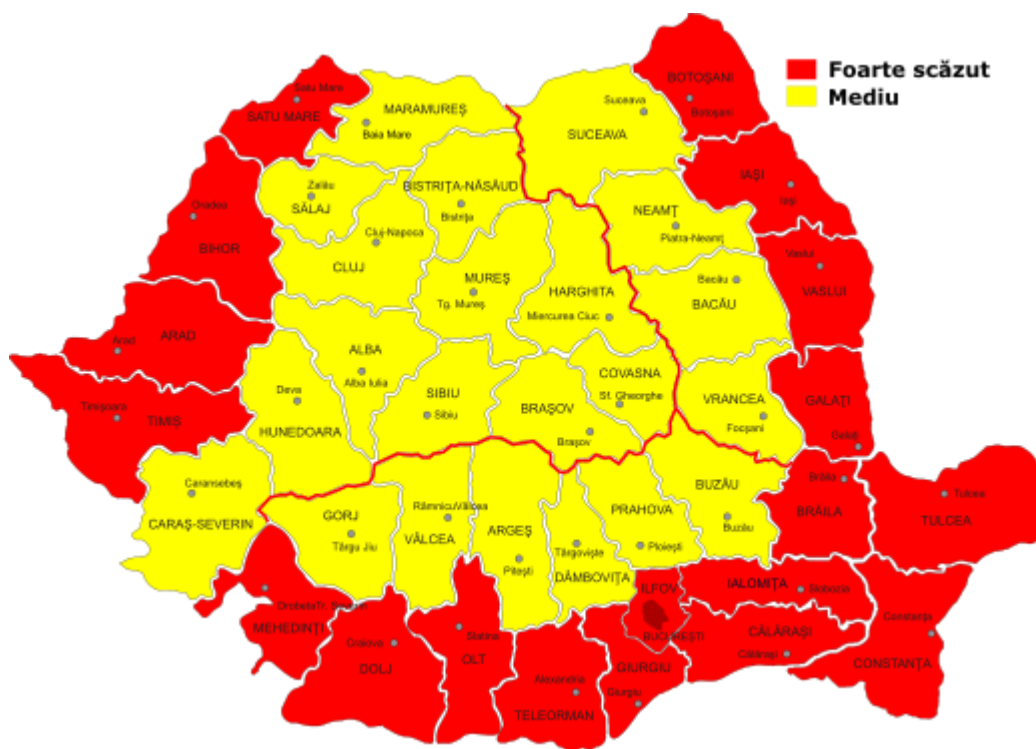

Figura 13. Gradul de zotehnizare a producției agricole în zona de câmpie și zona de deal-munte, în anul 2000, UVM/ha.

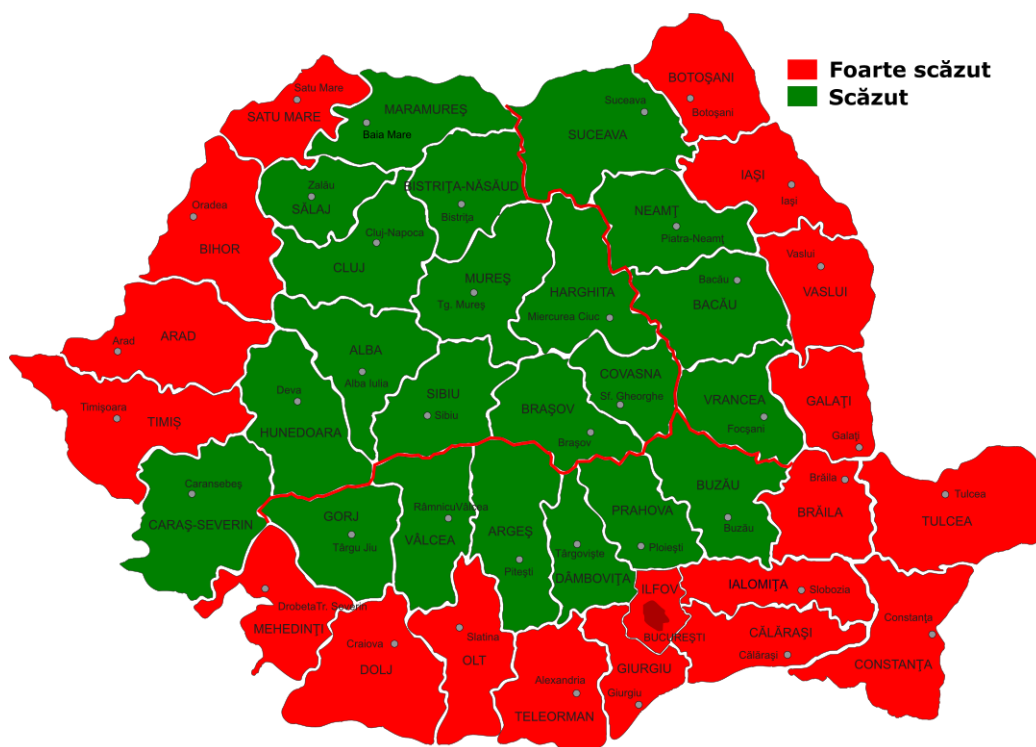

Figura 14. Gradul de zotehnizare a producției agricole în zona de câmpie și zona de deal-munte, în anul 2021, UVM/ha.

3.4. Susținerea financiară a agriculturii și dezvoltării rurale prin Planul Național Strategic 2023-2027

Planul Național Strategic (PNS), un text „fluviu”³ de peste 1000 de pagini, proiectat pe baza prevederilor politicii agricole comune a UE, reprezintă „strategia agricolă a României pentru perioada 2023-2027”, având următoarele obiective:

- a) dezvoltarea agriculturii;
- b) dezvoltarea industriei alimentare;
- c) dezvoltarea satului românesc,

fundamentate pe trei principii de bază:

1. **distribuirea mai echilibrată a plăților directe** (sprijin de bază pentru **venit** în scopul sustenabilității, prin BISS – care în înlocuiește (ca terminologie) schema de plată unică pe suprafață, actuala SAPS);

2. sprijin mai bine orientat, bazat **pe rezultate și performanțe**;

3. creșterea cerințelor în materie de **mediu și climă**.

Citind cu atenție obiectivele și principiile pe care s-a fundamentat PNS, așa cum sunt formulate în strategia agricolă a României pentru perioada 2023-2027, apreciem că numai în „declararea” acestora (**obiectivelor și principiilor**) s-a făcut un pas înainte, după cum se va vedea din repartizarea efectivă a fondurilor financiare pe sectoare și activități. În realitate, funcție de destinațiile alocațiilor financiare, cititorul va aprecia, suntem convinși, că nu s-a schimbat nimic în politica agricolă comună!

Ceea ce este important, dincolo de declararea obiectivelor și principiilor, este în a constata, plecând de la **starea actuală a dezvoltării agriculturii și a satului românesc și conținutul financiar al PNS**, dacă răspunde „întocmai” acestor **obiective și principii** sau sunt numai frumos scrise ca „declarații”, pentru a face „impresie” bună la Bruxelles.

Când vorbim de starea actuală a dezvoltării agriculturii (producției vegetale și animale), industriei alimentare și a satului românesc), avem în vedere dezechilibrele structurale actuale profunde ale producției agricole (vegetal, animal), precara dezvoltare a industriei alimentare, dependența masivă și în creștere permanentă a consumului alimentar românesc de importul de produse alimentare, în principal procesate (peste 21%) și starea tot mai necorespunzătoare a calității vieții rurale, adică din satul românesc. Deci, mai simplu spus, întrebarea fundamentală este următoarea: **prevederile financiare ale PNS vor atenua și elimina**, în următorul ciclu financiar 2023-2027, **dezechilibrele** actuale?

A doua întrebare referitoare la noua strategie este următoarea: în ce măsură alocațiile financiare prevăzute în PNS pentru producția agricolă și alimentară, au la bază **rezultatele și performanța**?

Presupunând că prevederile financiare din PNS se vor îndeplini întocmai, în anii 2023-2027, adică sumele alocate pentru cele trei obiective majore ale spațiului rural: 1) producție agricolă (respectiv pentru producția vegetală și producția animală); 2) industria alimentară și 3) satul românesc, analizând alocațiile financiare prezentate în PNS pe fiecare sector în parte (vegetal, animal, alimentar și rural), am constatat următoarele:

1. cea mai mare parte a alocațiilor financiare cumulate din Pilonul 1 și 2 sunt destinate și în acest ciclu producției agricole 86,9%, din care pentru **producția vegetală 72,3%**, iar pentru **producția animală numai 14,6%** (tabelul 14);

³ Când am văzut „cel mai masiv text al unei strategii”, ne-am întrebat: oare câți agricultori sau doctoranzi ori masteranzi îl vor citi *da capo al fine*?! La ce nivel „paroxistic” de birocrăție a ajuns Digiagri a UE!

2. pentru **depozitarea și procesarea produselor producției agroalimentare** (industria agroalimentară) prevederile financiare sunt mai mult decât derizorii, de numai 2,4% din alocările financiare pentru întreg ciclul bugetar;

3. în continuare, **plățile directe** (plata unică pe suprafața eligibilă a României de 9.697 mii ha) sunt prevăzute în sumă de 4.820 mil. €, **plata redistributivă** de 978,2 mil.€, **sprijinul cuplat** la 408,1 mil. € (destinat direct pentru producția vegetală) și tinerii fermieri 67,2 mil. €, în total 6276,4 mil. € (39,5% din total buget, respectiv 85.6% din Pilonul 1);

4. **plățile directe pentru producția animală**, prin sprijinul acordat sub formă de plăți directe, sunt de 1059,4 mil. €, adică 6,7% din totalul bugetului, respectiv 14,6% din plățile directe pentru producția agricolă, o sumă derizorie pentru un sector atât de subdezvoltat în România, dar deosebit de necesar pentru echilibrarea balanței alimentare naționale;

5. alocările pentru **climă, mediu și bunăstarea animalelor** din Pilonul 2 au obiective clar precizate în PNS, vizând următoarele destinații:

- „contribuția la atenuarea și adaptarea la schimbările climatice;
- promovarea dezvoltării durabile;
- gestionarea eficientă a resurselor naturale,
- contribuția la protejarea biodiversității;
- îmbunătățirea serviciilor ecosistemice;
- conservarea habitatelor și a peisajelor”;

6. suma alocată pentru **climă și mediu** este de 2456,2 mil.€ (41,4%) din total Pilon 2, din care 736,3 mil.€ pentru **bunăstarea animalelor** (30% alocare din Pilonul 2). Din Pilonul 2 se alocă suma de 2190 mil.€ pentru **dezvoltarea fermelor**, dar, și în acest caz, suma cea mai mare are ca destinație dezvoltarea fermelor vegetale prin realizarea de perdele de protecție și reabilitarea sistemelor de irigații (1749 mil.€, 83,6%), iar pentru dezvoltarea fermelor din sectorul zootehnic se alocă numai 234,6 mil.€ (10,7%).

Dacă avem în vedere numai cele șase constatări cu privire la alocările financiare din Pilonii 1 și 2, pe cele patru obiective prezentate de „noua strategie”, răspunsul este unul singur și sigur: **noul PNS, în cea mai mare parte, are aceeași strategie de alocare ca și până acum (2007-2022): susținerea masivă a producției vegetale, adică a marilor exploatații vegetale și, prin urmare, menținerea dezechilibrelor majore ale agriculturii românești: dezechilibrul între producția vegetală și producția animală; dezechilibrul între producția agroalimentară și consumul alimentar și, în final, accentuarea dezechilibrului balanței comerciale agroalimentare a României.**

Pentru atenuarea și eliminarea acestor dezechilibre este necesară o **reformă profundă a sistemului de finanțare a exploatațiilor agricole**, așa cum tocmai „formal” se clamează „teoretic” în PNS, ca principiu de bază al alocării, bazat pe **performanță și rezultate**.

În opinia noastră, analizând alocările financiare pe **măsuri din FEADR**, pe perioada 2023-2027 și **subvențiile** din ajutoarele naționale tranzitorii (ANT), respectiv sprijinul cuplat vegetal (SCV) și zootehnic (SCZ), sunt total, subliniem cu tărie, **total necorespunzătoare față de cerințele** de dezvoltare a două dintre cele mai deficitare sectoare ale producției agroalimentare românești: **zootehnia și procesarea**. Și de data aceasta este puternic susținută producția vegetală, atât prin măsurile FEADR cât și prin subvențiile ANT și ANV.

Din FEADR, pentru **producția vegetală, mediu, climă și înverzire** suma alocată este de 2894,8 mil. € adică 49,3%, **pentru producția animală** alocările sunt de 960,9 mil. €, adică numai 16,5%, în timp ce pentru **procesarea produselor alimentare** se alocă derizoria sumă de 357,2 mil. € (6,4%).

Referindu-ne la **capitolul măsuri**, PNS prevede un număr exagerat de mare de intervenții, 89, din care 51 prin FEAGA și 38 prin FEADR, iar la **capitolul subvenții**, pentru ciclul 2023-2027, din cele 29 de măsuri privind ajutoarele naționale tranzitorii și sprijin cuplat, 22 sunt direcționate

spre producția vegetală și numai șapte spre producția animală, din care două sunt prevăzute pentru bivolițe și viermi de mătase și cinci măsuri pentru vaci de lapte, taurine pentru carne și ovine-caprine (tabelul 14). Numărul exagerat de mare de măsuri pentru producția vegetală, unele derizorii (de exemplu, pentru usturoi) înseamnă, în fapt, o dispersie, o disipare de fonduri, reprezintă „absența” clară a **concepției într-o strategie** privind definirea și susținerea **priorităților necesare eliminării dezechilibrelor actuale**.

Alocările financiare prevăzute în PNS 2023-2027, în nefirească și anormală contradicție cu cerințele reale și prioritare ale agriculturii românești actuale, în continuare se vor accentua dezechilibrele structurale, dependența consumului alimentar a populației României de importul de alimente, iar decalajul față de agricultura altor țări din UE va crește și mai mult în următorii ani. Și în continuare, cu asemenea sprijin financiar puternic dezechilibrat pentru dezvoltarea producției animale și alimentare, ponderea importului de produse procesate va crește, România rămânând, încă mulți ani, o țară **eminamente cerealiară**, deci cu structură agrară identică cu cea avută cu peste o sută de ani în urmă.

Tabelul 13

Sinteza alocărilor financiare prevăzute pentru agricultură și dezvoltare rurală în Programul Național Strategic 2023-2027, mii euro

	Pilonul I FEGA		Pilonul II FEADR		Total	
	euro	%	euro	%	euro	%
Producția agricolă	9867,7	99,3	3865,7	65,9	13733,4	86,9
- vegetală	8530,0	(85,9)	2894,8	(49,3)	11424,8*	(72,3)
- animală	1337,7	(13,5)	970,9	(16,5)	2308,6**	14,6
Tineri fermieri	67,2	0,7	420,3	7,2	487,5	3,1
Industrie alimentară	-	-	375,2	6,4	375,2	2,4
Dezvoltare rurală	-	-	851,0	14,5	851,0	5,4
Altele	-	-	357,0	6,1	357,0	2,2
Total	9934,9	100	5869,2	100	15804,1	100

* Din care climă și mediu 1719,9 mil. €; ** din care bunăstarea animalelor 736,3 mil. €.

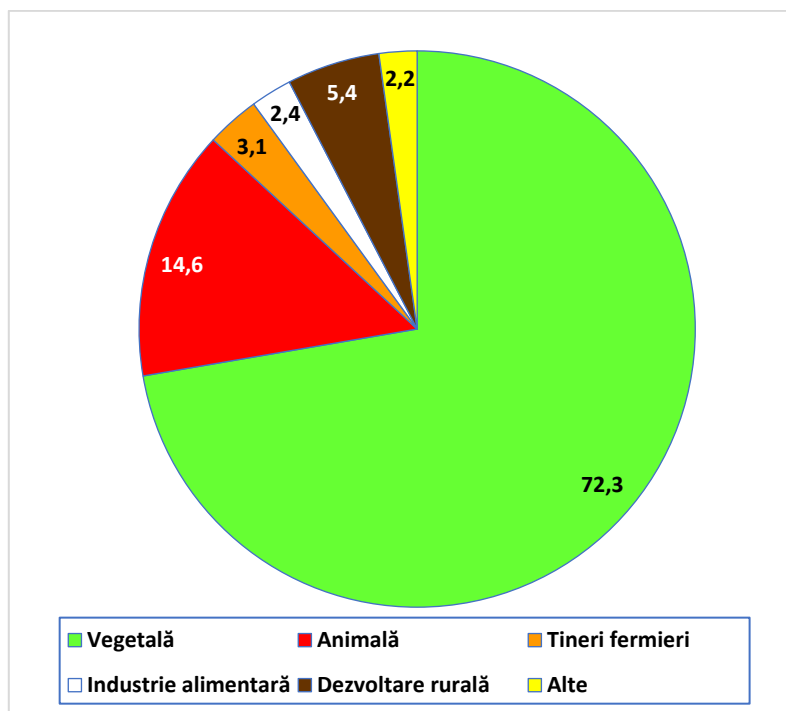

Figura 15. Structura alocărilor financiare PNS, 2023-2027, %.

În opinia noastră, susținerea financiară din fonduri europene și românești, prin politica agricolă comună europeană și națională, ar trebui **profund reformate**, chiar începând cu ciclul financiar european 2023-2027, prin creșterea ponderii **deciziilor naționale în alocarea fondurilor** (aplicând un principiu fundamental al deciziilor financiare: **subsidiaritatea**) pentru acele domenii, măsuri și produse de primă importanță necesare consumului intern, pe următoarele soluții de creștere a competitivității și de asigurare integrală a consumului intern de produse agroalimentare:

- creșterea ponderii alocărilor financiare din bugetul UE și național spre investiții pentru realizarea **sistemelor de irigații locale** cu curgere gravitațională din râuri interioare (inclusiv finalizarea sistemului de irigație al Canalului Siret-Bărăgan) și din **acumulări locale** cu funcțiune duplex, de protecție antiinundație și irigație, **reabilitarea sistemelor de irigații actuale** (circa 1,7-1,8 mil. ha) cu maxim două trepte de pompare-repompare din Dunăre;

- extindere **studiilor hidrologice** pe cursurile mici de apă, pâraie și torenți în vederea executării de **lucrări hidrotehnice de protecție antiinundație** a localităților și terenurilor agricole (în cazul căderilor masive de ploi);

- **realizarea sistemului public național de perdele de protecție** a câmpului, localităților și căilor de comunicație ca elemente componente ale sistemului infrastructurii naționale, încadrarea acestor măsuri în sistemul de agricultură verde și de atenuare a efectelor schimbărilor climatice;

- susținerea financiară din bugetul Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale a unui program al **produselor agroalimentare de origine locală și regională tradiționale** și a **produselor montane** de înaltă calitate, promovarea sistemelor obligatorii de certificare, identificare, trasabilitate ambalare-etichetare etc.;

- **stimularea producerii materialelor biologice performante** dar și tradiționale locale (semințe, material de plantat, porci, pui etc.) în exploatațile agricole românești, pentru a se evita importul masiv și extrem de scump necesar acestui domeniu;

- **susținerea investițiilor pentru dezvoltarea și diversificarea sistemelor de educație-cercetare, producție și servicii din amonte** (școli duale, finanțarea sustenabilă a structurilor de cercetare-dezvoltare publice și private acreditate, producerea de utilaje agricole și a inputurilor necesare producției agricole) și **aval** (sisteme de comercializare naționale și locale, cooperative de aprovizionare, desfacere etc.);

- repartizarea fondurilor de dezvoltare rurală și amenajare a teritoriului agricol în sumă de 5,87 miliarde € alocate din bugetul UE (2023-2027, Pilonul II) cu precădere pentru **lucrări de investiții rurale pentru modernizarea și revitalizarea satelor**, cu **spații necesare extinderii economiei rurale sociale și nonagricole care să absoarbă și stabilizeze forța de muncă tânără și activă din mediul rural**.

Aceste căi de acțiune aplicate, dar și altele, cu siguranță, vor conduce la creșterea competitivității și diversificării sistemului agroalimentar rural românesc, creșterea numărului locurilor de muncă în spațiul rural, implicit revitalizarea exploatațiilor agricole și a satelor românești.

Datele prezentate, care redau realitățile agriculturii și dezvoltării rurale din România, ne conduc, indubitabil, spre necesitatea schimbării profunde, fundamentale a **sistemelor de susținere financiară a exploatațiilor agricole spre performanță, complexitate, zootehnizare, procesare și comercializare de produse agroalimentare cu valoare adăugată înaltă, calitative, destinate pieței interne și externe** și eliminarea procedurilor de susținere a exploatațiilor agricole pe principii de mărime fizică (suprafață) și a discuțiilor interminabile și nefondate legate de plafonare. Propunerea unui nou sistem de sprijin financiar bazat pe performanță și rezultate se detaliază în Subcapitolul 3.6.

Tabelul 14

Subvenții de încasat pe scheme 2023-2027 din FEAGA (€/ha, €/cap)

Schema	2023	2024	2025	2026	2027
Sprijinul de bază pentru venit în scopul sustenabilității (BISS)	96,47	97,85	99,27	100,66	103,06
Sprijin redistributiv complementar pentru venit în scopul sustenabilității (CRISS)	50,61	51,42	52,08	52,82	54,16
Sprijin complementar pentru venit pentru tinerii fermieri (CIS-YF)	46,00	47,00	48,00	49,00	50,00
Eco-secema: Practici benefice pentru mediu aplicabile în teren arabil (PD-04)	56,28	56,28	56,28	56,28	56,28
Eco-secema: Practicarea unei agriculturi prietenoase cu mediul în fermele mici (PD-05)	76,00	76,00	76,00	76,00	76,00
Eco-secema: Înierbarea intervalului dintre rânduri în plantațiile pomicole, viticole, pepiniere și hameiști (PD-06)	85,50	85,50	85,50	85,50	85,50
Eco-secema: Creșterea nivelului de bunăstare a vacilor de lapte (PD-07)	100,18	100,18	100,18	100,18	100,18
Eco-secema: Măsură pentru bunăstarea tineretului bovin la îngrășat (PD-08)	109,52	109,52	109,52	109,52	109,52
Sprijin cuplat pentru venit-Soia (PD-09)	150,00	155,00	157,75	163,00	168,00
Sprijin cuplat pentru venit-Lucernă (PD-10)	101,00	104,00	106,00	110,00	115,00
Sprijin cuplat pentru venit- Leguminoase pentru industrializare - mazăre de grădină, fasole boabe și fasole păstăi (PD-11)	215,00	230,00	233,00	237,00	241,00
Sprijin cuplat pentru venit-Câneapă (PD-12)	245,00	250,00	254,00	260,00	265,00
Sprijin cuplat pentru venit-Orez (PD-13)	605,00	611,00	612,50	619,50	621,10
Sprijin cuplat pentru venit-Sămânță de cartof (PD-14)	2.001,00	2.005,00	2.007,00	2.010,10	2.013,10
Sprijin cuplat pentru venit -Hamei (PD-15)	599,91	605,16	605,61	610,49	615,00
Sprijin cuplat pentru venit-Sfecla de zahăr (PD-16)	900,00	907,00	909,10	915,50	918,50
Sprijin cuplat pentru venit- Legume cultivate în câmp pentru consum în stare proaspătă sau destinate industrializării (tomate, castraveți, ardei, vinete) (PD-17)	1.600,00	1.607,00	1.609,00	1.612,00	1.614,00
Sprijin cuplat pentru venit-Legume cultivate în sere și solarii (tomate, castraveți, ardei, vinete) (PD-18)	2.100,00	2.108,00	2.109,00	2.111,00	2.115,00
Sprijin cuplat pentru venit- Fructe (prune, mere, cireșe, vișine, caise și piersice) (PD-19)	567,00	573,00	574,50	576,50	580,55
Sprijin cuplat pentru venit- Semințe pentru plante furajere (PD-20)	200,00	206,10	208,35	210,34	220,00
Sprijin cuplat pentru venit - vaci de lapte (PD-21)	338,00	342,06	347,47	351,53	361,01
Sprijin cuplat pentru venit- carne vită (PD-22)	279,00	282,35	286,82	290,17	297,99
Sprijin cuplat pentru venit – bivolițe de lapte (PD-23)	169,19	171,24	173,98	176,04	181,10
Sprijin cuplat pentru venit – ovine-caprine (PD-24)	20,00	20,24	20,56	20,80	21,36
Sprijin cuplat pentru venit pentru viermii de mătase (PD-25)	0,17	0,17	0,17	0,18	0,18

Tabelul 15

Alocările financiare pe măsuri din FEADR, Programul Național Strategic 2023-2027

	€
Măsuri ce vizează mediul și clima	
DR -1 - Agro-mediu și climă pe pajiști permanente	386.266.193
DR-02 - Agro-mediu și climă pe terenuri arabile	104.690.293
DR-03 - Agro-mediu și climă - Creșterea animalelor de fermă din rase locale în pericol de abandon	1.380.000
DR-04 - Agricultură ecologică – conversie	162.600.000
DR-05 - Agricultură ecologică – menținerea certificării	226.520.000
DR-06 -Bunăstarea animalelor	736.250.000
DR-07 - Silvo-mediu și climă	84.826.166
DR-08 - Împăduriri - întreținerea și îngrijirea suprafețelor împădurite	3.000.000
DR-09 - Zone afectate de constrângeri naturale - Zona montană	414.800.000
DR-10 - Zone afectate de constrângeri naturale semnificative	224.035.705
DR-11- Zone afectate de constrângeri naturale specifice	25.150.000
Total	2.369.518.357
Măsuri ce prevăd investiții	
DR-12 -Investiții în consolidarea exploatațiilor tinerilor fermieri instalați și a fermierilor recent instalați	169.589.647
DR-13 - Achiziții de utilaje agricole pentru sectorul vegetal	100.000.000
DR-14 - Investiții în fermele de mici dimensiuni	108.000.000
DR-15 - Investiții în exploatațiile pomicole	151.383.527
DR-16 - Investiții în sectorul legume și/sau cartofi	151.383.529
DR-17 - Investiții în sectoarele hamei și/sau struguri de masă	45.000.000
DR-18 - Investiții în floricultură, plante medicinale și aromatice	5.000.000
DR-19 - Investiții neproductive la nivel de fermă	11.764.706
DR-20 - Investiții în sectorul zootehnic	224.610.728
DR-21 - Investiții pentru prevenirea răspândirii pestei porcine africane (PPA)	10.000.000
DR-22 - Investiții în condiționarea, depozitarea și procesarea produselor agricole și pomicole	210.300.000
DR-23 - Investiții pentru procesarea și marketingul produselor agricole în vederea obținerii unor produse alimentare și produse transformate, altele decât cele prevăzute în Anexa 1 a Tratatului de Funcționare a Uniunii Europene	164.929.100
DR-24 - Investiții în tehnologii forestiere care îmbunătățesc reziliența și valoarea de mediu a ecosistemelor forestiere	86.641.134
DR-25 - Modernizarea infrastructurii de irigații	400.000.000
DR-26 - Înființarea sistemelor de irigații	102.421.176
DR-27 - Crearea/modernizarea infrastructurii de acces agricolă	100.000.000
DR-28 - Crearea/modernizarea infrastructurii rutiere de bază din spațiul rural	200.988.235
DR-29 - Investiții în crearea și dezvoltarea de activități neagricole	150.000.000
Total	2.392.011.782
Instalare tineri fermieri	
DR-30 - Sprijin pentru instalarea tinerilor fermieri	250.691.764
Instrumente de gestionare a riscurilor	
DR-31 - Contribuții financiare la plata primelor de asigurare	24.103.968
DR-32 - Instrumentul de sprijin al fermierilor afectați de pierderi ale producției agricole	73.803.619
Total	97.907.587
Cooperare	
DR-33 - Înființarea grupurilor de producători în sectorul agricol/pomicol	15.444.706
DR-34 - Cooperare și inovare în agricultură prin intermediul grupurilor operaționale PEI	20.041.176
DR-35 - Dezvoltarea cooperării în cadrul lanțului valoric	20.177.882
DR-36 - LEADER - Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității	500.000.000
Total	555.663.764
Schimburi de cunoștințe și diseminarea informațiilor	
DR-37 - Transfer de cunoștințe	6.000.000
DR-38 - Consiliere în afaceri agricole	4.040.715
Total	10.040.715
Total FEADR 2023-2027	5.675.833.969

3.5. Structura actuală a economiei agricole și rurale românești solicită o schimbare profundă a sistemului de finanțare

Diferențe marcante între România și UE sunt și în ceea ce privește economia rurală agroalimentară, deoarece procesarea materiilor prime agricole în produse alimentare (purtătoare de valoare adăugată brută), deține o pondere de peste 50% din valoarea economiei agroalimentare în Uniunea Europeană, pe când în țara noastră producția de materii prime agricole (economia agricolă) deține o pondere mult mai ridicată în valoarea totală a producției agroalimentare finale de peste 75%. (tabelul 16, figura 16)

Tabelul 16

Structura economiei rurale, %

	România	UE
Economia agricolă	60,5	14,1
Ind. alimentară	15,8*	20,5
Ind. produselor din tutun	1,7	3,2
Piscicultură	0,1	2,5
Ec. agroalimentară	(78,1)	(40,3)
Ec. forestieră	(6,3)	(8,2)
Ind. extractivă	2,6	4,1
Ind. prelucrătoare	3,1	5,2
Ec. industrială	(5,7)	(9,3)
Serv. agroturistice	0,1	4,4
Alte servicii	9,8	37,8
Ec. serviciilor	(9,9)	(42,2)
Ec. neagricolă	(21,9)	(59,7)
TOTAL	100,0	100,0

*Industria alimentară reprezintă circa 20% din economia agroalimentară a României, dar peste 60% din procesarea producției agricole nu se face în spațiul rural ci în cel urban, această structură a economiei agroalimentare fiind profund distorsionată din punct de vedere teritorial, generând consecințe negative asupra ocupării forței de muncă rurale, a veniturilor la bugetele locale, în general asupra dezvoltării rurale.

Sursa: Otiman, P.I. (coord.). *Alternativele economiei rurale a României: dezvoltarea agriculturii sau insecuritate alimentară și deșertificare rurală severă*. Editura Academiei Române.

Economia alimentară a României deține un loc mult mai important la nivel urban, atât ca pondere cât și ca valoare absolută, deoarece încă mare parte din întreprinderile de procesare sunt concentrate în mediul urban. Fostele mari întreprinderi de procesare agroalimentară ale economiei de comandă construite în perioada comunistă, deși în mare parte privatizate, continuă să aibă aceeași dispunere geografică în marile centre urbane (fabrici de ulei, bere, procesarea cărnii, laptelui, morărit, panificație etc.).

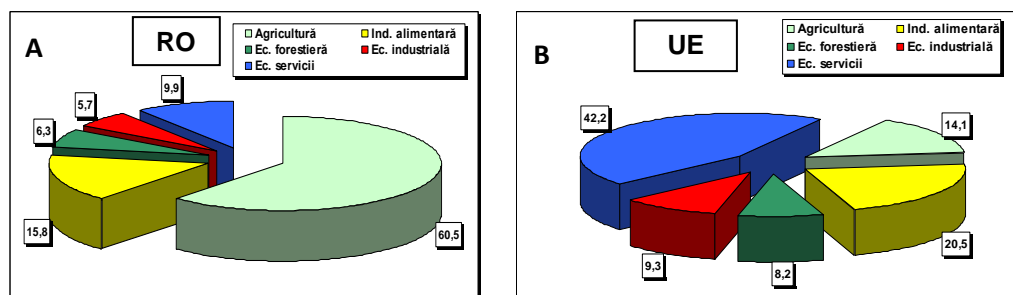

Figura 16. Structura economiei rurale, %.

Tabelul 17

Structura economiei agroalimentare, %

	România	UE
Agricultură	77,4	35,0
Ind. alimentară	20,2	50,9
Ind. produselor din tutun	0,3	7,9
Piscicultură	0,1	6,2
TOTAL	100,0	100,0
PA*/PAA**	1/0,65	1/3,00

*PA – producția agricolă

** PAA – producția agro-alimentară

Sursa: Otiman, P.I. (coord.). *Alternativele economiei rurale a României: dezvoltarea agriculturii sau insecuritate alimentară și deșertificare rurală severă*. Editura Academiei Române.

Economia rurală neagricolă (tabelul 16) în UE reprezintă 59,7% din totalul economiei rurale, în timp ce în România aceasta are o pondere de circa două ori mai mică (21,9%). Discrepanțe semnificative se înregistrează și în ceea ce privește sectorul serviciilor. Astfel, ponderea serviciilor (neagricole) este mult mai redusă în spațiul rural românesc, mai cu seamă atunci când se face referire la turismul rural și agroturism care, în România, practic au o contribuție aproape nulă (0,1%) în economia rurală. (tabelul 16, figura 16)

Având în vedere structura economiei rurale precare a României de azi, considerăm

că este necesară **crearea unui mediu favorabil stimulării investițiilor în spațiul rural, prin extinderea IMM-urilor de prelucrare a produselor agricole primare**. Totodată, **economia rurală non-agricolă** trebuie să devină o preocupare permanentă a autorităților locale, prin realizarea, în cadrul procesului de descentralizare economică și subsidiaritate decizională, în localitățile rurale sau zonele rurale cu excedent de forță de muncă, a unor **microzone industriale sătești**, cu sprijin financiar județean sau regional, echiparea acestora cu utilitățile necesare activităților industriale (energie electrică, termică, gaze, apă, canalizare, drumuri de acces și interioare, telecomunicații etc.), după modelul parcurilor industriale create, de mult timp, în spațiul rural al țărilor din UE.

În concluzie, pe lângă nivelul scăzut al producției agricole pe lucrător agricol, structurile economiei rurale și agroalimentare sunt încă departe de ceea ce putem numi **o economie rurală competitivă în România**. Economia rurală slab dezvoltată în țara noastră are consecințe imediate și permanente, vizibile și cu efecte negative economice și sociale asupra satului românesc: contribuție redusă la formarea bugetelor locale, îmbătrânirea demografică accentuată, părăsirea localităților rurale de către tineri prin exod urban sau migrație externă, fenomene care accentuează **deșertificarea socială a satului**.

Tabelul 18

Structura economiei rurale neagricole, %

	România	UE
Economia forestieră	28,8	13,7
Economia industrială	26,0	15,6
Economia servicii,	45,2	70,7
– din care: servicii agroturistice	(0,4)	(7,7)
TOTAL	100,0	100,0

Sursa: Otiman, P.I. (coord.) *Alternativele economiei rurale a României: dezvoltarea agriculturii sau insecuritate alimentară și deșertificare rurală severă*. Editura Academiei Române.

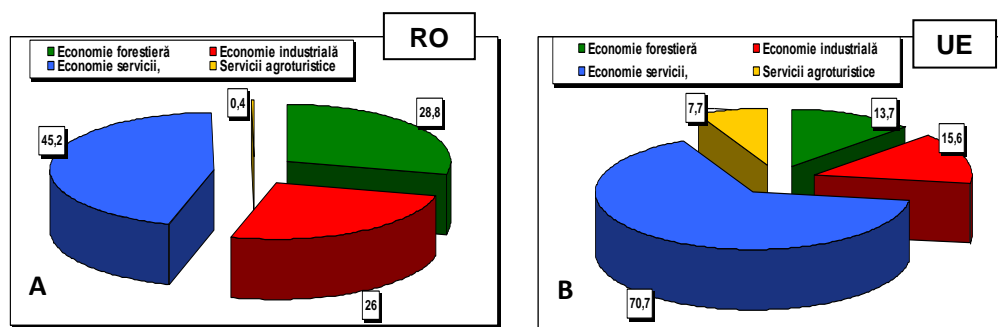

Figura 17. Structura economiei rurale neagricole, %.

Din analiza cauzelor care generează non-performața tehnică și economică în agricultură, rezultă faptul că se manifestă o penurie cronică în alocarea factorilor de producție, alături de un management defectuos în majoritatea exploatațiilor agricole și a societăților comerciale agricole și a IMM-urilor procesatoare, precum și deficiențe majore în managementul filierelor de preluare-stocare-procesare-comercializare a produselor agroalimentare.

Creșterea economică sustenabilă și durabilă în agricultura românească este discutabilă, atâta timp cât „performanțele” agriculturii României se află la limita cea mai de jos, atâta timp cât, în condițiile ecologice deosebit de favorabile ale țării noastre, importăm circa 25% din valoarea consumului alimentar românesc. **Creșterea economică sustenabilă** se poate obține, înainte de toate, numai dacă se investește **pe termen mediu și lung în sectoarele agroalimentare productive**, în tehnologii avansate, în circuite comerciale competitive pentru produsele agricole românești, prin extensia pieței agricole, atenuarea turbulențelor și diminuarea fluctuațiilor de producție și a prețurilor, prin extinderea participării produselor agroalimentare românești pe terțe piețe, în primul rând pe piața comună europeană.

Toate strategiile, programele și proiectele europene pentru agricultură trebuie să aibă în centrul lor **dezvoltarea rurală durabilă**, ca factor al **creșterii economice sustenabile**. Aceasta înseamnă economie rurală puternică, edificată pe o infrastructură rurală modernă, echipare tehnică adecvată a teritoriului rural, localităților și locuințelor rurale, folosirea resurselor naturale locale (din mediul rural) reînnoibile în circuitul economic, protecția mediului și a peisajului și, ca efect al acestora, standard acceptabil de viață rurală, comparabil cu cel din UE.

3.6. Noul sistem de alocare financiară bazat pe rezultate și performanță

După cum a rezultat din analiza evoluției producției agroalimentare a României, ca efect al susținerii financiare actuale bazate pe politica comună europeană, susținerea agriculturii prin plată unică la ha (SAPS și prin celelalte măsuri complementare la ha) este nestimulativă cel puțin pentru structura agrară puternic bipolarizată a României, deoarece favorizează producția primară de cereale și oleaginoase a exploatațiilor agricole mari și foarte mari, care în proporție mare (peste 80%) nu produc valoare adăugată prin prelucrarea materiilor prime vegetale în producția zootehnică și în procesarea agroalimentară și nu contribuie cu cele mai importante alimente la consumul populației.

Evident, producția de cereale și oleaginoase, tehnologic bine făcută, cum se întâmplă la majoritatea marilor exploatații (bine echipate și cu susținere financiară europeană la ha), care valorifică majoritatea producției la export (peste 75-80% la marile exploatații), realizează beneficii importante dar, în același timp, „**exportă**” către terțe țări (majoritatea extra UE) și **subvenția încasată** de România prin plata unică la hectar.

Pentru a demonstra că plata unică la ha (sau BISS, după noua terminologie PNS) este nestimulativă, exemplificăm, prin datele economico-financiare de la două mari exploatații agricole (fără a le nominaliza, deși sunt ușor de recunoscut din cifre), printre cele mai performante din țara noastră, însă total diferite în ceea ce privește structura producției, destinația acesteia și contribuția la realizarea de produse agroalimentare finite, înalt procesate, cu valoarea adăugată, destinate pieței interne ca „produs românesc” (tabelul 19).

Ambele exploatații sunt, din punct de vedere tehnologic, extrem de performante, obținând, an de an, producții de 8-10000 kg/ha la grâu, 10-15000 kg/ha la porumb, 4-5000 kg/ha la oleaginoase etc., dar cu deosebiri fundamentale între cele două în ceea ce privește structura de producție și performanța economică. Prima exploatație (A) are o structură de **producție complexă integrată**: materie primă vegetală - zootehnie – procesare – comercializare pe piața internă, din valoarea totală a producției aproximativ 70-75% este comercializată în România, prin

magazine agroalimentare proprii. Cea de-a doua exploatație **specializată strict pe producția vegetală** (B) produce, la cele mai înalte standarde tehnologice, materii prime vegetală (grâu, porumb, soia, floarea-soarelui, lucernă etc.), majoritatea producției luând calea exportului, îndeosebi pe piața arabă. Nimic rău, în aceasta, dimpotrivă! Totuși, se naște o întrebare: care este potențialul agroalimentar al celor 56000 ha de pământ, al celei mai mari exploatații agricole românești (și, probabil, europene), proprietate funciară a statului român? Răspunsul este unul singur: ar fi de 4-5 ori mai mare, printr-o structură agroalimentară și comercială complexă, asemănătoare societății A.

Tabelul 19

Indicatorii sintetici ai exploatațiilor (date 2019)

Exploatația	Suprafața* eligibilă (ha)	Personal (nr.)	Sumă* încasată (mii lei, €)	Cifra** de afaceri (mii lei, €)	lei,€/ha***	
					Sumă încasată	Cifra de afaceri
A. complexă: vegetală, zootehnică, procesare, magazine de desfacere, export	6400	418	12725	142400	1988	22250
			2600	29000	406	4625
B. specializată: cereale, oleaginoase, lucernă, export	55000	787	52969	486300	963	8840
			10800	99200	1964	1804

Sursa date: * APIA; ** Declarații financiare și fiscale; *** Calcule proprii

După cum rezultă din datele prezentate în tabelul 19, ambele exploatații primesc fonduri prin plăți directe pe suprafață, însă performanța economică, calculată prin cifra de afaceri la ha, este total diferită: A - 22250 lei/ha, B - 8840 lei/ha).

Având în față rezultatele economice ale celor două societăți deosebit de performante tehnic și financiar, dar extrem de diferite din punct de vedere structural, social și a contribuției la asigurarea alimentației, dorim să facem un comentariu ridicat de modul în care „valorizăm” resursa natură cea mai de preț a țării: solul.

În timp ce societatea profilată unilateral (B) numai pe producție vegetală (subliniem, deosebit de performantă tehnic și, prin consecință, și economico-financiar), cea de a doua (A) cu un profil complex: vegetal, animal, industrial, comercial, reușește să valorifice, să potențeze hectarul de pământ de 2,5 ori mai bine. Să calculăm:

- Societatea A: 142.400.000 lei : 6.400 ha = 22.250 lei/ha;
- Societatea B: 486.300.000 lei : 55.000 ha = 8.840 lei/ha;
- Raportul de randament (A/B) 22250 : 8840 = 2,52.

Calculul rece scoate în evidență (dacă ar mai fi necesar pentru mult prea instruiții cititori din punct de vedere economic) faptul că dintre cei trei factori de producție (pământ, muncă și capital), cei care au o contribuție importantă la potențarea (valorizarea), prin valoare adăugată nouă, sunt munca și capitalul cu 13.410 lei/ha [(p+m+c); 22.250 lei/ha – (p) 8.840 lei/ha = (m+c) 12.410 lei/ha], ceea ce înseamnă un aport suplimentar adus societății A de factorii muncă și capital de 60,3%. Iată, cât de mult pierde România, grâнарul Europei?!

În cazul în care societatea B ar adopta o structură complexă agroalimentară și comercială, asemănătoare societății A, ar obține o cifră de afaceri de 1.218.200.000 lei (față de 486.000.000 lei). Ce câștig imens atât pentru societatea B, dar și pentru întreaga economie românească.

În principiu, pornind de la acest exemplu, care arată inechitatea alocării fondurilor de la UE prin plăți directe calculate la suprafață, propunem adoptarea unui nou sistem de calcul al susținerii financiare de la **plată pe ha**, la baza de calcul **plată pentru 1000 lei (€) cifră de afaceri sau la 1000 lei (€) producție realizată, livrată, facturată și încasată**.

Noul sistem pe care îl propunem are în vedere un principiu important: **sprijin mai bine orientat pe rezultate, bazat pe performanțe** pe care se fundamentează (cel puțin teoretic) și

strategia agricolă a României pentru perioada 2023-2027, prevăzută în Planul Național Strategic, adoptat în anul 2022.

Concret, în cazul prezentat, suma de 13,4 mil. € plăți directe pe suprafață alocată celor două exploatații, s-ar redistribui, funcție de criteriul amintit anterior, pe exploatații astfel: A – 3,035 mil. €, B – 10,365 mil. €, rezultat din calculul:

A. $10,45 \text{ €/1000 € cifră de afaceri} \times 29.000 \text{ mii lei} = 3,030 \text{ mil. €} (14,87 \text{ mil. lei})$

B. $10,45 \text{ €/1000 € cifră de afaceri} \times 99.260 \text{ mii lei} = 10,373 \text{ mil. €} (50,79 \text{ mil. lei})$

Suma de 128 lei/1000 lei cifra de afaceri a rezultat din următorul calcul:

$(13,4 \text{ mil. € fonduri alocate : } 628700 \text{ mii lei}) \times 1000 = 21,314 \text{ €/1000 lei sau } 128 \text{ lei/1000 lei}$

Suma de 628700 mii lei este cifra de afaceri a celor două exploatații.

Sistemul de alocare a subvențiilor din Pilonul I prin plata la 1000 lei sau 1000 € producție obținută, vândută și încasată asigură atât echitate cât și stimularea producției animale și procesate din producția autohtonă și comercializarea produselor populației României.

Tabelul 20

Exploatația	Alocarea subvenției funcție de suprafață				Diferența (mii €)
	Suma încasată (mii lei)		Suma încasată (mii €)		
	Plăți directe (ha)	1000 lei (mil. €)	SAPS	1000 lei (mil. €)	
A	12725	14870	2600	3,030	+430
B	52969	50790	10800	10,373	-427

Exploatației A îi revine în plus suma alocată de 430 mii € (în plus 68 €/ha), iar exploatației B, în minus suma alocată de 427 mii €, **dar se alocă fiecărei exploatații o sumă egală de 10,45 € la 1000 € cifră de afaceri, ceea ce, în opinia noastră, este perfect echitabil.**

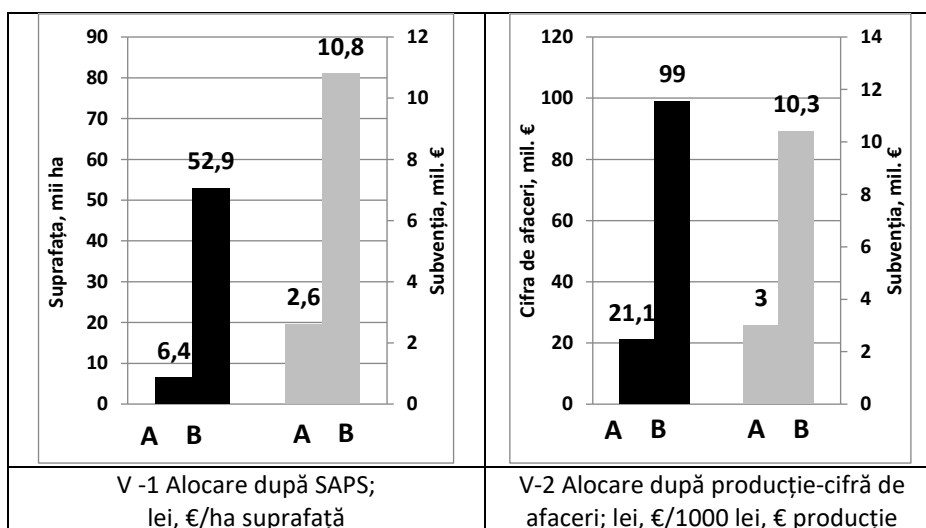

Figura 18. Alocarea plăților directe pe hectar și pe cifra de afaceri.

Și, de aici întrebarea: nu ar trebui ca autoritățile românești competente și responsabile de evoluția agriculturii să promoveze schimbarea sistemului de susținere bazat pe **rezultate și performanță** și pe principiul **competitivității** și renunțarea la actualul sistem extensiv, primar și nestimulativ, atât pentru performanță în agricultură, cât și pe interesul național legat de siguranța și securitatea alimentară a populației.

Propunerea noastră constă în schimbarea sistemului de susținere a exploatațiilor agricole eligibile prin plăți directe pe suprafață (actualul BISS) printr-un **sistem de susținere a exploatațiilor dual**, după cum urmează:

- calculul fondurilor pentru Pilonul I (plăți directe și complementare), ca sumă anuală de alocat pentru fiecare țară, se menține la nivelul UE în același sistem, adică funcție de suprafața eligibilă națională înmulțită cu BISS național/ha, cu observația **necesității recalculării sumei fixe naționale/ha funcție de producția istorică de cereale de acum 15-20 de ani este depășită. Pentru România trebuie adoptat nivelul de producție la cereale (5t/ha) comparabil cu media europeană;**

- pentru **exploatațiile agricole de subzistență și subzistență (necomerciale)**, având mărimea economică (SO) mai mică de 8000 €/exploatație, plata directă să se facă în sumă fixă pe 1000 € SO. Calculul alocației financiare în sumă fixă la 1000 € SO trebuie făcut anual de MADR, împreună cu APIA, cu acordul UE;

- pentru **exploatațiile agricole comerciale** (cu personalitate juridică și fără personalitate juridică), cu dimensiunea economică mai mare de 8000 €/exploatație, în vederea stimulării obținerii și comercializării de produse agroalimentare necesare pieței interne și externe, **alocarea anuală a plăților directe se va face funcție de cifra de afaceri sau de producția marfă vândută și încasată (facturată)**, în cuantum valoric de plată fixă la 1000 lei sau 1000 € producție livrată și încasată, criteriu ales de APIA și MADR, cu acordul UE, cu **diferențieri și prioritizări pentru produsele de primă necesitate pentru consumul intern și/sau european, funcție de interesele naționale de creștere a produselor agroalimentare deficitare.** În acest fel, se stimulează concomitent, atât livrarea „la lumină” a tuturor produselor, cât și fiscalizarea produselor agroalimentare livrate rețelelor de magazine.

Menționăm faptul că, în mai multe cicluri guvernamentale, s-au alocat fonduri naționale și europene importante agriculturii. Înainte de aderare, subvenții de circa 925 milioane €/an, iar perioada de postaderare, acestea au depășit 3340 milioane €/an sprijin total, din care subvenții 2260 mil. €/an și circa 1670 mil. €/an investiții. Fondurile programelor de sprijin financiar (subvenții și investiții) în total de 58,2 miliarde euro, în perioada 1990-2020, din care 14,8 miliarde € în perioada de preaderare și 43,4 miliarde € în perioada de postaderare, formate din 29,5 miliarde € subvenții și 13,9 miliarde € investiții, **nu se regăsesc în sporul fizic al producției agricole și al valorii adăugate brute rezultate din procesarea producției agricole, respectiv pentru asigurarea consumului alimentar din resurse agroalimentare interne (naționale) și pentru echilibrarea balanței comerciale agroalimentare.**

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE

1. În final, intuim faptul că după parcurgerea textului cărții, impresiile, părerile și concluziile cititorilor, funcție de poziția și interesul fiecăruia față de problematica complexă și complicată a evoluției agriculturii și dezvoltării rurale din România, după cum este firesc, vor fi diferite, divergente, unele chiar potrivnice.

Dintre toate categoriile de cititori români, cei care, cu certitudine, ne vor da dreptate referitor la **starea actuală a agriculturii și a capacității acesteia de a garanta siguranța și securitatea alimentară a populației țării**, sunt, desigur, **consumatorii**. Toate celelalte categorii de cititori: producătorii agricoli mici, mijlocii și mari (proprietari, administratori, gospodari, fermieri, manageri, latifundiar), **conducătorii structurilor administrative centrale și locale ale agriculturii, politicienii, miniștrii și asimilații lor, parlamentarii români și europeni**, funcție de poziția lor, unii dintre aceștia nu ne vor da dreptate, alții, poate, da, iar câțiva chiar vor fi supărați față de părerile expuse de noi.

Față de această mare diversitate de aprecieri (pe care le-am anticipat încă de la început, atunci când ne-am propus să scriem cartea), părerea noastră este una singură și sigură: toți cititorii, funcție de poziția și interesul lor, solomonic vorbind, au perfectă dreptate! Și atunci, se naște întrebarea firească: De ce ne-am asumat acest demers?

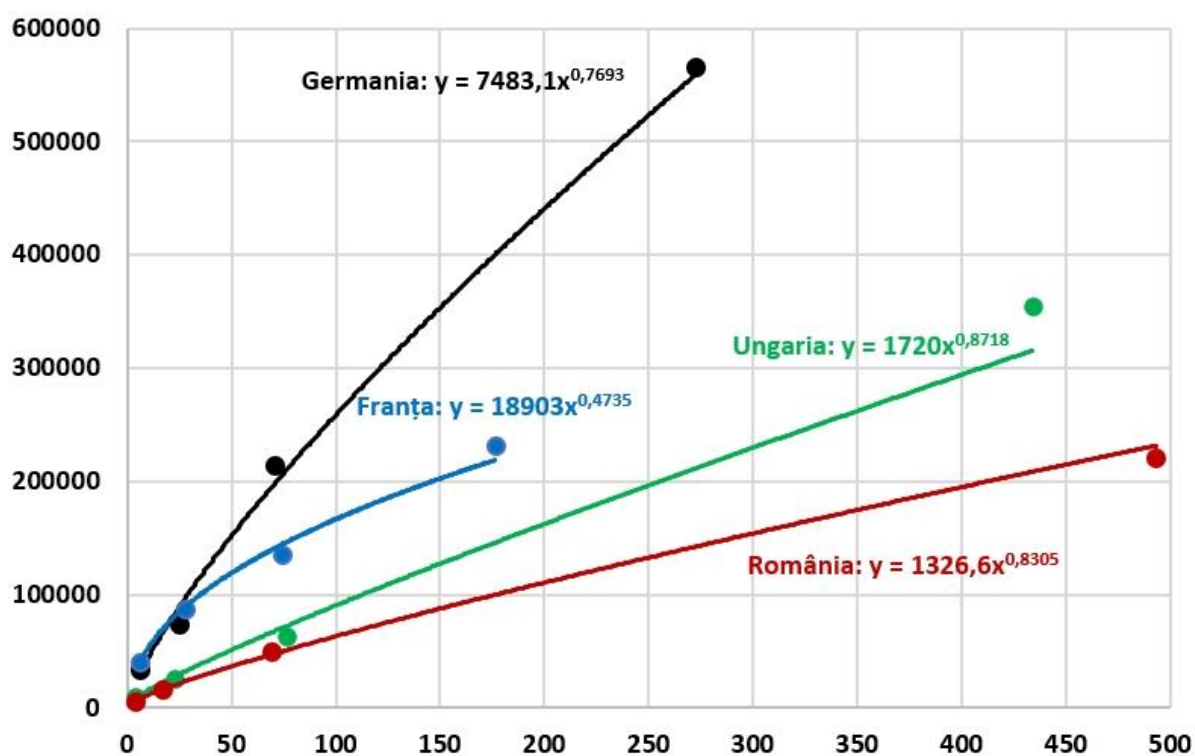
În acest Raport am dorit să prezentăm **imaginea reală a agriculturii României**, în context european (vest și est), după trei decenii de tranziție și reforme, ca efect al **politicii agricole românești și europene**.

Prin urmare, în concepția noastră, multiplele rezultate ale agriculturii pe care culegem azi: structuri, producții, eficiență și productivitate, asigurarea consumului agroalimentar, starea satului și a locuitorilor, sunt determinate, în cea mai mare măsură de **conceperea și implementarea politicilor agricole românești și europene**. Adică, mai precis spus, punând „degetul pe rană”: **responsabilitatea aparține, în totalitate, celor care au emanat și implementat, timp de peste 30 de ani, aceste politici agricole**.

1. **Politicile tranziției și reformei structurilor agricole**, după anul 1990, au fost gândite și emise în întregime de **guvernele perioadei, miniștrii agriculturii, parlamentarii României** (Legea fondului funciar și a amendamentelor acesteia, reglementărilor conexe: hotărâri de guvern, ordine de ministru etc.) și puse în aplicare de **structurile politice și administrative teritoriale: prefecturi și primării**. Dacă au fost bine sau defectuos concepute și aplicate politicile tranziției și reformei structurilor agricole, rezultatul ni se oferă prin intermediul datelor comparative europene prezentate în tabelul 1 și figurile 1, 2.

Considerăm că nu mai este necesar un comentariu în plus asupra datelor din tabelul 1 și figurile alăturate cu privire la variația valorii producției agricole și suprafeței exploatațiilor, deoarece acestea „vorbesc” de la sine. Poate ar trebui doar o singură precizare: noi, autorii cărții, nu avem niciun fel de atitudine potrivnică sau opoziție față de marile exploatații (latifundii), în afară de a susține și accentua **necesitatea creșterii complexității acestora și a contribuției la diversificarea și îmbunătățirea consumului alimentar al populației**, exemplificând, în acest sens, cazul CAI Curtici-Arad și încă a câtorva (nu multe) mari exploatații complexe din țară.

Valoarea producției agricole, €/expl.

Valoarea producției agricole, €/ha

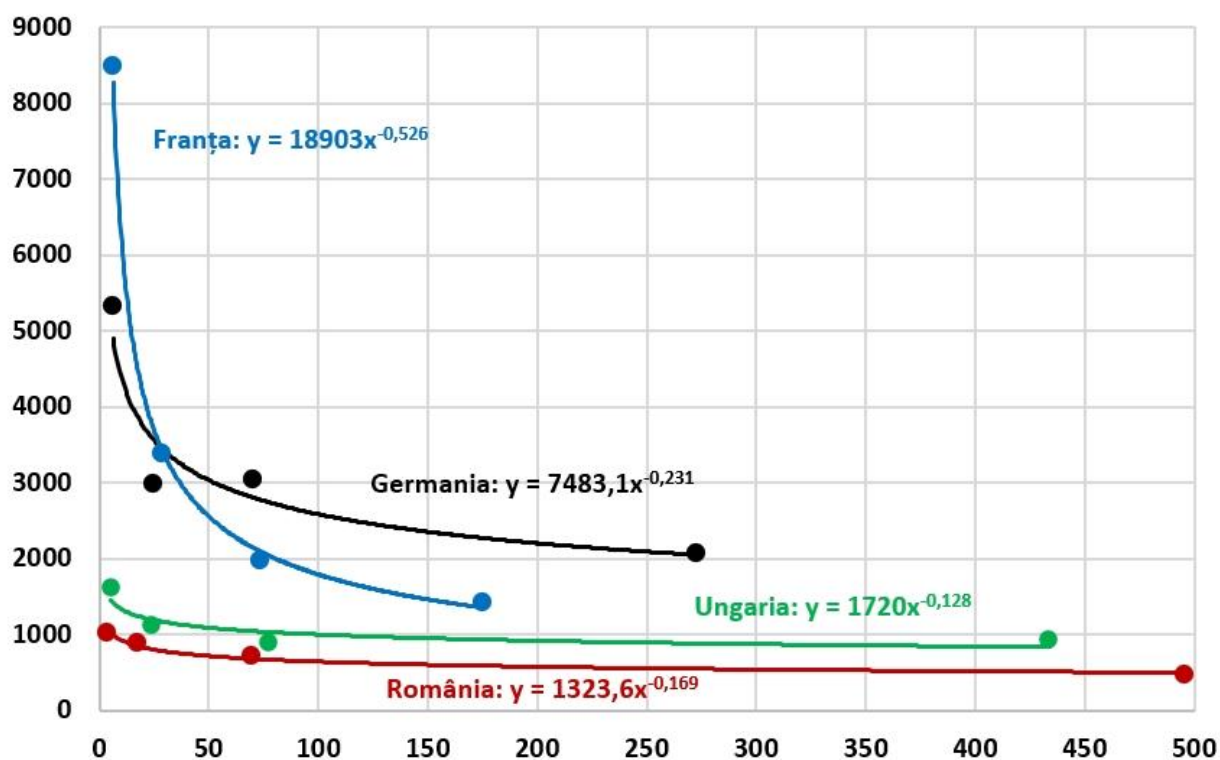

Figura 1. Variația producției agricole în câteva țări membre UE.

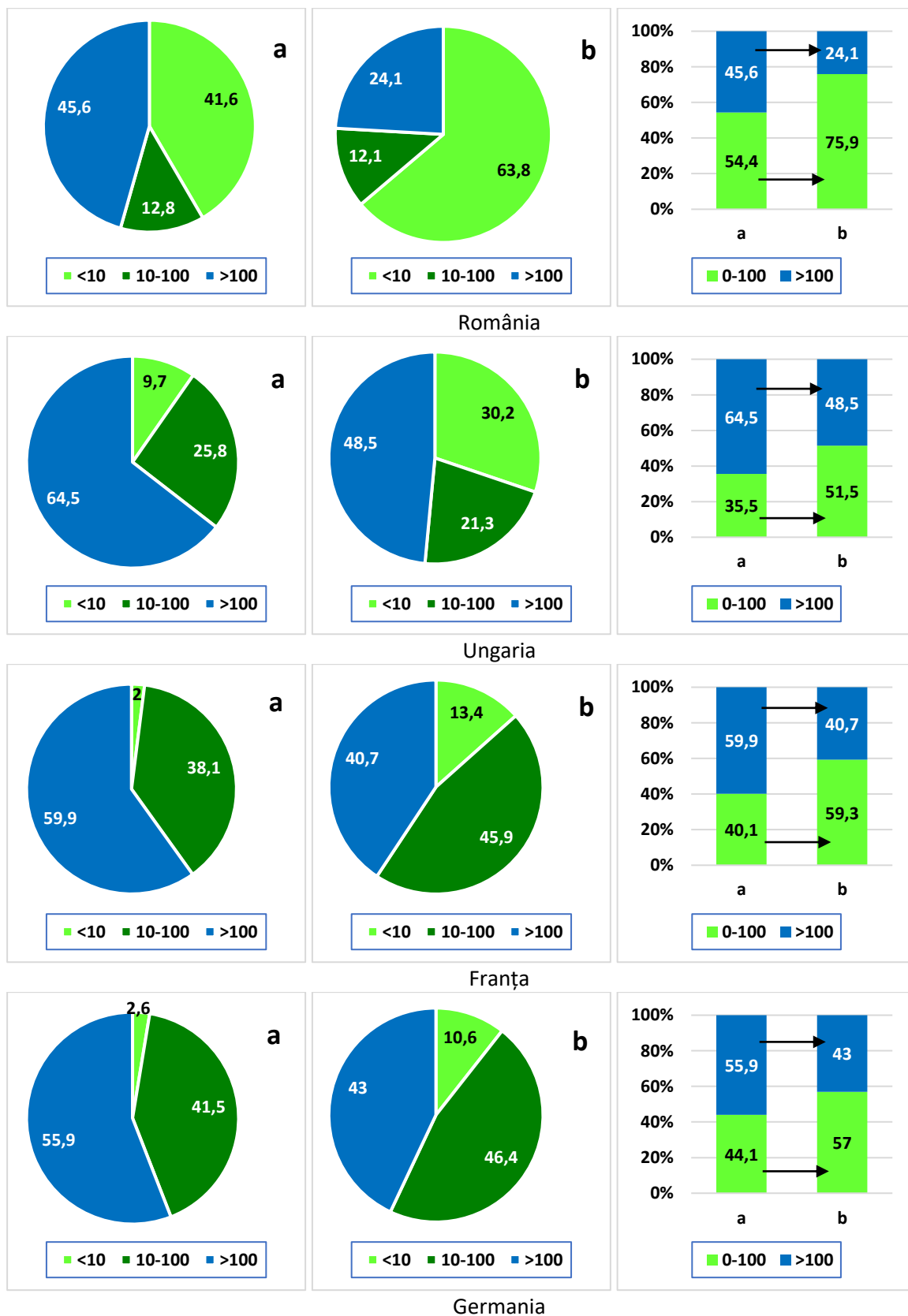

Figura 2. Structura exploatațiilor agricole pe clase de mărime a suprafeței:
a) suprafața agricolă (ha), b) valoarea producției agricole (€ SO)
(valori medii 2007-2016).

Tabelul 1

Structura exploatațiilor agricole europene: suprafață și producție, %

Țară		Categorie de mărime (ha)		
		<10	10-100	>100
Franța	Suprafață	2,0	38,1	59,9
	Producție	13,4	45,9	40,7
Germania	Suprafață	2,6	41,5	55,9
	Producție	10,6	46,4	43,0
Ungaria	Suprafață	9,7	25,8	64,5
	Producție	30,2	21,3	48,5
România	Suprafață	41,6	12,8	45,6
	Producție	63,8	12,1	24,1

2. **Politicile de susținere financiară ale sectoarelor agroalimentare**, concepute și aplicate de administrațiile agricole ale UE și României, au ca rezultat concret pentru țara noastră, **totala debalansare a producției agroalimentare** (vegetale, animale și procesare) și **dezechilibrarea majoră a structurii consumului alimentar românesc**. Am prezentat în textul cărții suficiente cifre care vorbesc de la sine (tabelul 2), întrucât nu mai considerăm că sunt necesare argumente și comentarii în plus.

Tabelul 2

Structura alocărilor financiare

	1991-2006		2007-2022		PNS 2023-2027	
	mil. €	%	mil. €	%	mil. €	%
producția vegetală	3809,2	62,7	25160,8	81,9	11424,8	81,0
producția animală	2266,8	37,9	4315,4	14,0	2308,6	16,4
procesare	*	*	1266,7	4,1	375,2	3,6
Total	6076,0	100,0	30742,9	100,0	14102,6	100,0

* Nu am avut date

Concluzia finală: rămânem la opinia noastră, care ne este **susținută de necesitatea reformei profunde a politicii de susținere financiară a exploatațiilor agricole românești în concordanță cu starea actuală și cerințele de evoluție necesare pentru asigurarea celei mai importante funcții a agriculturii: *garantarea securității alimentare a României.***

Bibliografie

1. Alexandri, Cecilia, *Securitatea alimentară în România*, 2011.
2. Alexandri, Cecilia, *Agricultura și spațiul rural - evaluări la 10 ani de la aderare*, Editura Academiei Române, București, 2017.
3. Axenciuc, V., *Evoluția economică a României*, vol. II, Editura Academiei Române, 1966.
4. Bădescu, I., *Satul pe lungimea unui secol în Economia României*, vol II, Editura Academiei Române, 2018.
5. Bulgaru, V., *Reforma agrară din 1921 - fundamente economice*, Editura de Vest, 2003.
6. Bulgaru, V., *Fenomenul agrar*, Editura de Vest, 2004.
7. Feher, Andrea, *Finanțarea agriculturii și dezvoltării rurale. Politici comunitare*, Orizonturi Universitare, Timișoara, 2009.
8. Frunzănescu, A., *Evoluția raporturilor agrare în România*, Imprimeria Națională, București, 1939.
9. Garoflid, C., *Chestia agrară în România*, Editura Gutenberg, București, 1920.
10. Garoflid, C., *Părerii în chestia agrară*, Institutul de Arte grafice Carol Göbl, București, 1907.
11. Garoflid, C., *Agricultura veche*, Editura Academiei Române, 2018.
12. Garoflid, C., *Regimul agrar în România*, Enciclopedia României, vol. I, 1938.
13. Georgescu, M., *Reforme agrare*, Editura Bucovina, București, 1930.
14. Goșa, V., Feher, Andrea, Raicov, M., Otiman, P.I., *Convergența agriculturii românești și a Uniunii Europene - evoluții și evaluări prospective*, Revista de Economie agrară și dezvoltare rurală, 2019.
15. Goșa, V., Feher, Andrea, Raicov, M., Otiman, P.I., *Considerations regarding the direct payment granted to farmers the period 2014-2020*, Lucrări științifice Management Agricol, Seria I, vol. XVI(3), pp. 84,90, 2014.
16. Gusti, D., *Starea de azi a satului românesc* - Sociologie românească, anul III, nr. 10,12, oct., dec. 1938.
17. Gusti, D., *Starea de azi a satului românesc, 60 Sate Românești*, vol. I Populația, București, 1941.
18. Hera, C., *Lumea rurală - astăzi și mâine*, Editura Academiei Române, București, 2006.
19. Hera, C., *Satul românesc - 100 de ani de evoluție rurală*, Editura Academiei Române, 2019.
20. Hera, C., Otiman, P.I., *Securitate și siguranță alimentară*. Vol. Strategia de dezvoltare a României. Vol. III, Editura Academiei Române, 2016.
21. Ionescu-Șișești, Gh., *Agricultura Banatului*, Revista Viața Agricolă, nr.15/1921.
22. Ionescu-Șișești, Gh., Cornățeanu, N., *La réforme agraire en Roumanie et des conséquences*, Editura Academiei Române, București, 1937.
23. Ionescu- Șișești, Gh., *Politica agrară cu privire specială la România*, Alcalay, București, 1915.
24. Ionescu- Șișești, Gh., *Agricultura țărănească din România*, Editura Academiei Române, 2019.
25. Lazăr, M., *Aspecte social, agrare ale economiei țărănești, 1925,1935*, Edit. Vrerea, 1944.
26. Lup, A., *Irigațiile în agricultura României*, Editura Agris, București, 1998.
27. Madgearu, V., *Revoluția agrară și evoluția clasei țărănești*, Arhiva pentru știință și reformă socială, București, 1925.
28. Mateoc-Sîrb Nicoleta, Ungureanu, G., *Dezvoltare regională și rurală. Evoluții și tendințe*, Editura Mirton, 2010.
29. Mateoc-Sîrb Nicoleta, Otiman, P.I., Mateoc, T., Mănescu Camelia, *Evolution of Romanian village since the Great Union of 1918*, Transylvanian Review, 27 (2), 2018.
30. Otiman, P.I. (coord.), *Dezvoltarea rurală durabilă în România*, Editura Academiei Române, 2006.

31. Oțiman, P.I., *Alternativele economiei rurale a României: dezvoltarea agriculturii sau insecuritate alimentară și deșertificare rurală severă*, Editura Academiei Române, București, 2011.
32. Oțiman, P.I., *Structura agrară actuală a României - o mare (și nerezolvată) problemă*, Revista Română de Sociologie, XXVIII, nr. 5,6, 2012.
33. Oțiman, P.I., Mateoc-Sîrb Nicoleta, Mănescu Camelia, Mateoc, T., Goșa, V., Băneș, A., *A Study of Romania's Territorial Division and Regional Development*, Land Use Policy, 67, 2017.
34. Oțiman, P.I., Toderoiu, F., Sima Elena (coord.), *Dezvoltarea durabilă a economiei agroalimentare și a spațiului rural. Evaluări și direcții strategice*, Editura Academiei Române, 2014.
35. Oțiman, P.I., *Viața rurală românească pe lungul drum între Flămânzi și Uniunea Europeană sau Drama satului și țaranului român într-un secol de iluzii, dezamăgiri și speranțe*, Editura Academiei Române, 2019.
36. Oțiman, P.I., Goșa, V. (coord.), *Cercetări de dezvoltare rurală în România - Sinteze - 1990,2005,2020*, Editura Academiei Române, 2020.
37. Rey, R., *Cronicile munților*, Editura George Coșbus, 2022.
38. Stănescu, I., Mihalache, I., *România rurală în noul capitalism*, Editura Prouniversitaria, 2022.
39. Zamfir, C., Mihalache, F., *Starea actuală și perspective (demografia) în Satul românesc*, Editura Academiei Române, 2019.
40. ****Recensământul agricol 2010*.
41. ****Anuarul Statistic al României 1937,1938, 1990,2011,2022*.
42. ****Cadrul Național Strategic Rural 2014,2020,2030*, Editura Academiei Române, 2013.
43. ****Planul Național Strategic*, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, 2022.